

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**XVII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ-DUBROVNIK İLİŞKİLERİ VE
HİCRİ 1037-1056/1627-1646 TARİHLİ AHKÂM DEFTERİ
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ**

Özgecan Köker

DANIŞMAN
Yard. Doç. Dr. Cahit Telci

MANİSA
2011

ÖZET

Özgecan Köker, XVII. yüzyılda Osmanlı-Dubrovnik ilişkileri ve Hicri 1037-1056/1627-1646 Tarihli Ahkâm Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirmesi

Bu çalışmanın amacı 17. yüzyıl başında Osmanlı Devleti-Dubrovnik Cumhuriyeti arasındaki ilişkileri arşiv belgeleri bazlı incelemektir. Temel kaynak olarak Düvel-i Ecnebiye Defteri 14/2 kullanılmıştır. Defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Venedik-Dubrovnik Defteri olarak geçmektedir. Ancak ki hükümler içerisinde baş rol her zaman Dubrovnik'e aittir. Sadece problemlerin Venedik'e dayalı olduğu hükümlerde Venedik zikredilmektedir.

Çalışmamızda esas olarak incelemesini yaptığımız defter sayesinde ulaştığımız bilgilerle ilişkilerin hangi alanlarda gerçekleştiği ve siyasi ilişkilerin boyutları tespit edilmeye çalışılmıştır. Dubrovnik Cumhuriyet'inin sahip olduğu haraçgüzarlık statüsünün iki tarafa da getirileri belirlenmeye çalışılmıştır. Tüm bunlar bahsi geçen coğrafya içerisinde dönemin şartları dahilinde değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

Özgecan Köker, The Relations between Ottoman Empire and Dubrovnik in the 17th century and the transcription of Ahkâm Defteri dated 1627-1646.

The purpose of this study is to examine the relations between Ottoman Empire and the Republic of Dubrovnik at the beginning of the 17th century based on archives. Düvel-i Ecnebiye Defteri 14/2 was used as the primary reference source. This source is labelled as Venetian-Dubrovnik Book at the Ottoman Archive of Premiership. However, Dubrovnik has the leading role in judgements. Venice is mentioned only when the problems are related to Venice.

In our study, it is tried to be determined in which fields the relations took place and the dimensions of the political relations, and the profits which were gained by both sides due to the status of *haracguzar* of the Republic of Dubrovnik, thanks to our primary source. All these have been evaluated in accordance with the conditions of the period within the region in question.

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **“XVII. yüzyılda Osmanlı-Dubrovnik ilişkileri ve Hicri 1037-1056/1627-1646 Tarihli Ahkâm Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirmesi”** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../2011

Özgecan Köker

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYINLAMA İZİN FORMU

Referans No	408092
Yazar Adı / Soyadı	Özgecan Köker
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 24713106026
Telefon / Cep Telefonu	0 232 337 07 57 0 545 832 24 36
e-Posta	atesdem@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti-Dubrovnik ilişkileri ve Hicri 1037-1056/1627-1646 Tarihli Ahkâm Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi
Tezin Tercümesi	The Relations Between Ottoman-Dubrovnik in 17. Century And Transcription of Ahkâm Defteri Dated 1627-164
Konu Başlıkları	Tarih
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Tarih Bölümü
Anabilim Dalı	Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Tarih Eğitimi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yıl	2011
Sayfa	293
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Cahit Telci
Dizin Terimleri	17. yüzyıl=17th centuryDubrovnik=Dubrovnik
Önerilen Dizin Terimleri	Ahitname=AhitnameHaracgüzar=HarazgucarBalkan Tarihi=History of Balkan
Yayınlama İzni	☒ Tezinin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelemesini istiyorum

a.Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezime ilgili fikri mülkiyet haklarımı saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

20.07.2011

İmza:.....

Yazdır.

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

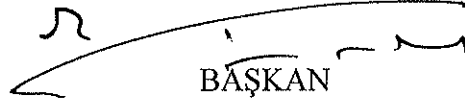
Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 17.06.2011 tarih ve 12/18 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özgecan KÖKER'in "XVII:Yüzyılda Osmanlı-Dubrounik İlişkileri ve Hicri 1037-1056/1627-1646 Tarihli Ahkam Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirmesi" Konulu tezi incelenmiş ve aday 24.06.2011 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ⁶⁰ dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☒
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☐
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

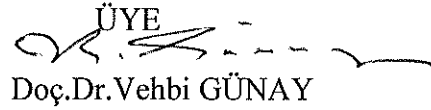
** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd.Doç.Dr.Cahit TELCİ
(Danışman)

ÜYE

Yrd.Doç.Dr.Alpay BİZBİRLİK

ÜYE
Doç.Dr.Vehbi GÜNAY

Evet Hayır
*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

☐ ☐
Tez, mutlaka basılmalıdır

☐ ☐
Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

☐ ☐
Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

☒ ☐
Tez, basımı gereksizdir.

ÖNSÖZ

Dubrovnik yüzyıllar boyunca ticari faaliyetleri sayesinde Balkan ve Adriyatik ticari hayatının önemli bir unsuru olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Dubrovnik'in ticari faaliyet sahasına doğru genişlemesi bu iki devleti birbirine yakınlaştırmış ve yüzyıllar süren ilişkilerin oluşmasına zemin oluşturmuştur.

Tezin giriş kısmında Dubrovnik'in tarihi süreci hakkında bilgi verilmiştir. Ardından gelen değerlendirme bölümünde ise incelemesini yaptığımız defter içerisinde yer alan hükümler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken esas olarak çizmeye çalıştığımız çerçeve Osmanlı ve Dubrovnik'in birbirlerinin ticari hayatlarında oynadıkları rol ve bunların siyasi yansımaları olmuştur.

Değerlendirmeler yapılırken ilişkiler maiyetleri bakımından mümkün olduğunca tasnif edilmeye çalışılmıştır. Varılan sonuçlar defterden dipnot verilerek orijinal metine sadık bir şekilde yazılmıştır. Tasnifin sıhhati açısından tablo çıkarılarak çalışılmıştır. (Ek.1)

Transkripsiyon bölümünde yer alan [...] ibaresi metin içerisinde çevirisi gerçekleştirilememiş olan kelimelerdir. Sıhhatinden şüphe edilen kelimeler yanlarına [?] konarak belirtilmiştir. Ayrıca defterin yazımı esnasında kâtip tarafından bırakılan boşluklar [] ile gösterilmiştir. Metnin sayfa numaraları koyu köşeli parantez içerisinde örnek: **[s. 125]** şeklinde, hüküm numaraları ise normal punto ve köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir örnek: [178].

Tez yazım sürecinde desteğini benden esirgemeyen aileme, katkısını, bilgisini ve vaktini benimle yürekten paylaşan herkese teşekkür ederim. Ayrıca benden sabrını ve tecrübesini esirgemeyen, mesleki hayatımda her zaman adını anmaktan ve öğrencisi olduğumu dile getirmekten onur duyacağım değerli hocam Yard. Doç. Dr. Cahit Telci'ye saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE ÖZET	II
İNGİLİZCE ÖZET	III
YEMİN METNİ.....	IV
TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU	V
TUTANAK.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
KISALTMALAR	X

GİRİŞ

A. DUBROVNIK'IN ADI VE YERİ	1
1. Adı	1
2. Yeri	1
3. Kısa Tarihçesi.....	1
4. Dubrovnik Ahalisi.....	2
B. BAŞLANGIÇTAN XVII. YÜZYILA KADAR OSMANLI İMPARATORLUĞU İLE DUBROVNIK CUMHURİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER.....	3
1. Dubrovnik Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nden Önceki Ticarî Faaliyetleri	3
2. Osmanlı Devleti ile Dubrovnik Cumhuriyeti'nin İlk Temasları	4
3. Osmanlı Devleti-Dubrovnik Cumhuriyeti Ticarî İlişkilerinde Gümrük Rejimi	10

I.BÖLÜM

1.Defterin İçerik Değerlendirmesi	12
A. Ticaret	13
1.Tuz	14
2. Buğday.....	18
3.Deri	20
4.Kumaş	22

B. Güvenlik Sorunu.....	25
C. Gayrimüslim Hukukuyla İlgili Meseleler	27
D. Şarap Ticareti Ve Tüketimi.....	28
E. Ölümler Ve Miras Hukukuyla İlgili Hadiseler	30
II. BÖLÜM	
XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti-Dubrovnik İlişkileri.....	32
SONUÇ.....	41
TABLO.....	42
BİBLİYOGRAFYA	44
BOA. A. DVN. DVE. d014/2 Metin Transkripsiyonu	48
BOA. A. DVN. DVE. d014/2 Metin Sureti	286

SİMGELER VE KISALTMALAR

A.DVN. DVE.d 14/2: Venedik-Dubrovnik Ahkâm Defteri

A.g.m. Adı geçen makale

A.g.t. Adı geçen tez

Bkz: Bakınız

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Edt: Düzenleyen

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Hük: Hüküm

İA: İslam Ansiklopedisi

MAD Maliyeden Müdevver Defterler

GİRİŞ

A. Dubrovnik'in Adı ve Yeri

1. Adı

Dubrovnik adı Sırpça “Dobrova” kökünden ileri gelmektedir. İlk olarak “Raguza” (Rangia, Rausia, Raguzi) adıyla kurulan şehir Slavlaşma sürecinde Dobrova'dan türeyen “Dobravnik” ve “Dubrovnik” diye anılmaya başlamıştır¹.

2. Yeri

Dubrovnik Batı Balkanlar'da Hırvatistan'ın güney ucunda yer alan bir liman şehridir. Şehir güneyden Sergius dağının eteklerinde yer almaktadır². XVI. yüzyılda iki ada, bir adet yarım ada ve kıyı şeridinden müteşekkildir. Bunlar Mljet ve Lastova adaları ile Pelsejac yarım adasıdır. Ayrıca Neretva vadisi olarak bilenen bölge de Dubrovnik'e dahildir³.

3. Kısa Tarihçesi

Şehrin kuruluş tarihi VII. yüzyıla kadar gider. Şehir Romalılar tarafından kurulmuş ve ardından Bizans İmparatorluğu'na dâhil olmuştur. Şehirdeki Slav nüfusu kuruluştan değil, daha sonra meydana gelen demografik değişikliklerden ileri gelmektedir. Bizans koruması altında olduğu dönemde 867 yılında Ağlebiler tarafından kuşatılmış, bu saldırıdan Bizans donanması yardımıyla kurtulmuştur. Buradan hareketle ticarî hayatta varlığını göstermeye başlayan Dubrovnik'in askeri olarak henüz çok güçlü bir yapılanmaya gidememiş olduğunu söylemek mümkündür. X. yüzyılın sonlarına doğru tartışmalı girdiği Venedik hâkimiyetinin esas dönemi 1204'de başlamış, 1358 yılında girdiği Macar hâkimiyetiyle sona ermiştir⁴. Dubrovnik üzerindeki Macar-Hırvat hâkimiyetini tam manasıyla bir hegemonya olarak tanımlamak aslında pek de doğru değildir. Ortada bağımsızlığını kazanan bir Dubrovnik ve yıllık 500 dukat miktarında ödenen bir vergi vardır. Bu bilgiler çerçevesinde 1358'den itibaren Dubrovnik'in Macar-Hırvat krallarının “koruması altına” girdiği bilinmektedir. Dubrovnik

¹ Şerafettin Turan, “Dubrovnik”, *DİA*, IX, İstanbul 1994, s. 542.

² Franz Babinger, Ragusa, *MEB İslam Ansiklopedisi*, IX, Eskişehir 1997, s. 598

³ N. H. Biegan, “Ragusan Spying For The Ottoman Empire”, *Belleten*, 27/105-106, Ankara 1963, s. 237

⁴ Babinger, “Ragusa”, *İA*, IX, Eskişehir 1997, s. 598.

Cumhuriyeti'nin Macar-Hırvat korumasına girdiğini belgeleyen antlaşma ise *Visegrad Antlaşması* olup bu antlaşmanın metni Dubrovnik Devlet Arşivi'nde bulunmaktadır⁵.

Siyasi yapılanma, devlet ve toplumların bulunduğu coğrafya ve ilişki içerisinde olduğu devletlere göre değişkenlik gösteren bir unsurdur. Bu çerçevede Venedik hâkimiyetinde uzun bir müddet kalan Dubrovnik siyasi yapılanma sürecinde Venedik'e benzer bir model oluşturmuştur. Osmanlı idaresinden önceki dönemde siyasi teşekkül olarak Dubrovnik Cumhuriyeti üç konsey aracılığı ile soylular tarafından yönetiliyordu⁶. Bunlar *Büyük Konsey*, *Senato* ve *Küçük Konsey* idi. Cumhuriyet rejiminin yansıması olarak hükümet senato tarafından temsil ediliyordu. *Büyük Konsey* en üst yasama organıydı. *Küçük Konsey'e* ise knez başkanlık eder, senato tarafından verilen emirler bu kurum tarafından yürütülürdü⁷. Knez ünvanı değerlendirmesini yaptığımız defter içerisinde de zikr olunmakla beraber XV. yüzyıldan farklı olarak⁸ artık "*Beg*" kelimesi yerine kullanılmaz olmuştur. Dubrovnik'in Osmanlı Devleti'ne haracgüzar statüsüyle bağlandığı döneme kadar Katolik nüfuslu olan Dubrovnik üzerinde Boşnak ve Sırp'ların ciddi hâkimiyet çabaları olmuştur. Venedik ve Osmanlı'nın da hiç bir zaman tam anlamıyla alamadığı bu topraklar Ortaçağ da dâhil olmak üzere hiç Hırvat idaresine girmemiş, hep bağımsız statüsünü korumuştur⁹.

4. Dubrovnik Ahalisi

Dubrovnik kuruluş döneminde Romalılar'dan müteşekkil bir şehirdi. Zamanla bölgeye Slav göçleri olmaya başlamıştır. Şehir Roma kimliğinden bu yolla sıyrılmıştır. Zira Romalılar tarafından şehre verilmiş olan Ragusinium adının yanında 12. Yüzyıl itibariyle Slavca kökenli Dubrovnik kullanılır olmuştur¹⁰. Dubrovnik Sırpça Dobrova

⁵ Vesna Miović, *Kavşaktaki Bilgelik, Dubrovnik Cumhuriyeti ve Osmanlı Devleti Döneminde Olaylar*, Dubrovnik 2011, Çev. Edina Ustavdic, s. 7.

⁶ Miović, a.g.e. s. 8.

⁷ Mladen Glavina, *17. Yüzyıl Başında Osmanlı İmparatorluğu ile Dubrovnik Cumhuriyeti İlişkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, 2009, s. 9.

⁸ Metin Ziya Köse, *Osmanlı Devleti Ve Dubrovnik İlişkileri, 1500-1600 Doğu Akdeniz'de Casuslar ve Tacirler*, İstanbul 2009, s. 16 (Dipnot no: 19)

⁹ Osman Karatay, *Balkanlar El Kitabı Cilt 1:Tarih, Hırvatların Kökeni ve Ortaçağ Hırvat Tarihi*, Çorum/Ankara 2006, s. 102.

¹⁰ Glavina, a.g.e., 6

kökünden ileri gelmekle beraber kelime anlamı olarak ağaçlı yer manasına gelmektedir¹¹.

B. Başlangıçtan XVII. Yüzyıla Kadar Osmanlı İmparatorluğu ile Dubrovnik Cumhuriyeti Arasındaki İlişkileri

1. Dubrovnik Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nden Önceki Ticarî Faaliyetleri

Coğrafi konumu itibariyle Adriyatik kıyılarında önemli bir liman olmaya aday olan Dubrovnik, aynı zamanda Asya-Avrupa ticaretinin de zamanla önemli bir merkezi oldu¹². Adriyatik ticari hayatının başlıca unsuru olan Venedik'ten Anadolu kıyılarına gelen ticaret gemileri Dubrovnik limanına uğruyordu. Ayrıca şehir, İpek Yolu uzantısının da ilk-son şehirlerinden sayılıyordu¹³. Kavşak noktası olarak tabir edebileceğimiz bu coğrafyada varlığını sürdüren Dubrovnik Cumhuriyeti böylece doğu ve batıya ait ürünlerin ve tüccarların geçiş noktalarından biri olmuştur. Böylece güvenli bir liman olarak ürün çeşitliğine ev sahipliği yapan bir transit noktası halini almıştır.

Bu ürün çeşitliliği yüzyıllar arasında farklılık gösterebilmekle beraber coğrafyanın ve insanın ihtiyaçları çerçevesinde bazı noktalarda sabitlikler süregelmiştir. Balkanlar'ın gümüş rezervini göz önünde bulundurursak Dubrovnikliler'in de gümüş ticaretiyle yakından ilgilendiklerini söyleyebiliriz. Gümüş dışında tekstil işçiliğinde de boy gösteren Dubrovnikliler yavaş yavaş Doğu Adriyatik'in en önemli limanı haline geldiler¹⁴. Bu iki materyalin dışında diğer bir mühim nokta da Osmanlı temaslarından sonra da önemini korumaya devam eden buğday ticaretidir. Buğday ticareti Adriyatik'te Venedik ve Cenevre tarafından yürütülen bir faaliyetti. Ancak uluslararası arenada bu kadar önemli bir tehdit unsuru olan bu metâ askeri bir tehdit unsuru olarak kullanılamamıştır. Osmanlı temaslarından sonra buğday ticaretinin seyri değişmiştir. İncelemesini yaptığımız defterin değerlendirmesinde de bahsedeceğimiz üzere Osmanlı

¹¹ Turan, a.g.e., s. 542.

¹² Dubrovnik'in XVI ve XVII. Yüzyıllardaki ticari potansiyeli için bkz. F. W Carter, "The Commerce of The Dubrovnik Republic", *The Economic History Review, New Series*, Vol. 24, No. 3 (Aug. 1971), s. 370-394.

¹³ Turan, a.g.m. s. 542.

¹⁴ Miović, a.g.e. s. 8

Devleti-Dubrovnik Cumhuriyeti ticari münasebetlerinin önemli unsurlarından biri haline gelmiştir.¹⁵

2. Osmanlı Devleti ile Dubrovnik Cumhuriyeti'nin İlk Temasları

Tezimizin konusunu oluşturan ahkâm defteri yer yer Osmanlı Devleti ile Dubrovnik Cumhuriyeti ilişkilerinin Orhan Bey zamanında başladığına işaret etmektedir. “...*Dubrovnik begleri Merhûm Sultan Orhan-ı aleyhü'r-rahmete ve'r-rahman zaman-ı şerîflerinden berü dört yüz seneden mütecâviz cizye kabul idüb mutad üzere sâl be sâl Âsitâne-i saâdetime elçiler ile irsâl ve isâl idüb...*”¹⁶ Bugün için bilgilerimiz Orhan Bey zamanında Dubrovnik beylerine bir ahidnâme verildiğini ispat edecek durumda değildir. O takdirde defterin yer yer atıfta bulunduğu bu meseleyi nasıl izah etmek gerekir? Orhan Bey zamanında Osmanlıların Balkanlarda daha yeni yeni fetihlere başladıkları dikkate alınmalıdır. Yine defterde Dubrovnik tüccarının ticaret amacıyla geldikleri yerler arasında sık sık *Bursa ve Edirne*'nin¹⁷ kaydediliyor olması dolayısıyla, Orhan Bey zamanında Bursa ve Edirne civarında Dubrovnik tüccarına serbestçe ticaret yapabilme imtiyazının verilmiş olması ihtimali akla gelmektedir. Dolayısıyla ahkâm defterinin de yer yer vurguladığı gibi, ticari ilişkilerin Orhan Bey zamanına kadar indiği, elimizde bir ahitname olmaksızın ifade edilebilir¹⁸. Aynı zamanda “...*bi'l-cümle Dubrovnik begleri dört yüz yıldan beru haracgüzârlarım olub ubûdiyette sâbit-kadem olub ...*”¹⁹ tabiriyle elimizde ahitname olmasa da statü olarak en baştan beri haracgüzar olduklarını söyleyebiliriz.

Batı sınırları henüz Dubrovnik ile siyasi ilişkiler kurmaya müsait olmayan Osmanlı Devleti'nin neden böyle bir temasta bulunduğu da önemli bir meseledir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da ilerleyişine ve ilk fetihlerine dikkat edilirse rastgele

¹⁵ Glavina, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁶ BOA. *A.DVN. DVE.* d014/2, hük.160.

¹⁷ BOA. *A.DVN. DVE.* d014/2, hük.7, 10, 16, 163, 173, 193, 241, 246, 247, 262, 264, 271, 296, 324

¹⁸ Glavina, *a.g.t.*, s. 11 Glavina, burada Dubrovnikli tarihçi Dzono Rastiç'in (1669-1735) eserine atıfta bulunarak Orhan Bey zamanında 1365 yılında Osmanlılar ile Dubrovnikliler arasında bir antlaşma yapıldığını ifade etmekle beraber kronolojide bir hata vardır. Keza Orhan Bey 1362 yılında ölmüştür. Her halükârda ya Orhan Bey zamanında ya da 1365 yılında Osmanlılar ile Dubrovnik arasında bir antlaşmanın var olduğu Dubrovnik kaynaklarından anlaşılmaktadır.

¹⁹ BOA. *A.DVN. DVE.* d.014/2, hük.21

fetihler olmayıp “*sistematik olarak planlanmış bir fütuhat*”²⁰ ile karşı karşıya olduğumuz dikkat çekmektedir.

Muhtemeldir ki Osmanlılar daha bu erken tarihlerde özellikle Venedik ve Macar nüfuzunda bulunan Dubrovnik ticaretini kendi tesir alanları içerisine almayı da hedeflemiş ve Dubrovnik tüccarının Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilmelerine imkân sağlamışlardır. Keza bütün bu gayretlerin sonucunda gerçekten 1430’lu yıllarla beraber “*Dubrovnik Cumhuriyeti Macar ve Venedik nüfuzundan çıkarak daha 1433 senesinde Osmanlıların bir tâbii oldu. Batı Balkan bölgesi ve Bulgaristan şehirlerindeki Dubrovnik ticaret kolonileri en elverişli koşullarla (bu arada yüzde 2 gibi aşağı bir gümrük ödeyerek Venedikle rekabet eder bir duruma yükseldiler*”²¹.

Osmanlı Devleti Venedik’e ve Avrupa’ya yönelen Balkan ticaretini doğuya, kendi topraklarına yöneltmeye çalışırken bu amaç, tek taraflı bir ilişki olarak gelişmemiş, Osmanlılar sadece bu ticareti kendi topraklarına yöneltmekle yetinmemiş, tezimizi oluşturan defterde de yer yer atıfta bulunulduğu gibi, Dubrovnik tüccarının çıkarlarını, özellikle Venedik tüccarı karşısında korumayı da beraberinde getirmiştir. Belgelere yansıdığı kadarıyla özellikle Dubrovnik tüccarının tuz ticareti yaptığı yerlerde Venedik tüccarının da tuz getirip satmasına engel olmaya çalışılmıştır. Bu konu aşağıda tuz ticareti konusunda ele alınacaktır. Aynı zamanda Osmanlılar Dubrovnik’in kendi haraçgüzarları olduğunu ve denizden ya da karadan üzerlerine yönelecek herhangi bir taarruzun da mutlaka önlenmesi gerektiğini defter içerisinde bazı hükümlerde açıkça ifade etmektedir. “...*hâlâ dahi karadan ve deryadan her kangı düşman zuhûr idüb üzerlerine gelmek istediğinde men’ ve def’ olunub gereği gibi himâyet ve sıyânet olalar deyü ilâm olmağın imdi...*”²²

Osmanlı Devleti Balkanlar’da ilerlemeye devam ettikçe Dubrovnik Cumhuriyeti’nin ve Dubrovnik ticaretinin üzerindeki etkisi giderek artmaya başladı. Zira Dubrovnik ticarî olarak İç Balkanlar ile de temas halindeydi. Bu dönemde özellikle

²⁰ Heath W. Lowry, *Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1550, Kuzey Yunanistan’ın Fethi, İskânı ve Altyapı Gelişmesi*, İstanbul 2008, s. 23.

²¹ Halil İnalcık, “Türkler Ve Balkanlar“ *Balkanlar*, İstanbul 1993, s. 23-24.

²² BOA. A.DVN. DVE. d014/2, hük.160, hük. 240

Dubrovnik’de imâl edilen kumaş, maden, cam v.b. ürünlerin ticaretinin yapıldığı coğrafya üzerindeki Osmanlı fetihleri ve baskısı Dubrovnik Cumhuriyetini giderek telaşlandırmaya başlamıştı. Dubrovnik bu ürünleri ve ayrıca İtalya’dan Balkanlar’a sevk edilecek malları ticaret güzergâhları dâhilinde naklediyordu²³. Balkan fetihlerine genel-geçer kurallar çerçevesinde baktığımızda bu baskı, Dubrovnik ticaretine engel olması beklenen bir unsur olabilirdi. Ancak Dubrovnikliler Osmanlı hâkimiyetinin istikrarını geçici savaş zararlarından daha üstün tutmuşlardır.

İki merkez arasındaki bahsi geçen ticari ilişkiler II. Murad döneminde artık merkez eliyle düzenlenir hale gelmiş ve buna dair ilk adım atılmıştır. Sultan Dubrovnikli tüccarları suçlamaktadır. II. Murad Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapan Dubrovniklilerin o ana değin ne bir elçi gönderdiklerini ne de aradaki ilişkileri pozitif yönde geliştirmek üzere bir adım atmadıklarını söylemektedir. Hatta bu durumdan rahatsızlığının derecesini belirtmek için şehirlerini yıkmak gibi bir tehditte dahi bulunmuştur. Bunun ardından Dubrovnik elçilerinin İstanbul’a gelmesini takip eden süreçte Dubrovnikliler ilk ahitnamelerini elde etmişlerdir²⁴. Elçiler anlaşıldığı kadarıyla yıllık vergileri ile beraber bazı hediyeler de getirmekte ve karşılığında Osmanlı sultanı tarafından hil’at giydirilerek ödüllendirilmekte idiler²⁵.

Dubrovnikli tüccarlara Sultan II. Murad tarafından verilen ilk ticari imtiyazları 10 Temmuz 1430 tarihlidir. Bu vesika Sırp-Hırvat dilinde olup Kiril harfleriyle yazılmıştır²⁶. Ahitname içerik olarak mutad vergi karşılığında Dubrovnikli tüccarlara ticaret imtiyazı verirken, aynı zamanda Osmanlı korumasına girdiklerini de belirtmekteydi. Bu ilk ahitnamede Osmanlı Devleti direkt Osmanlıca’yı kullanmamasına rağmen, bu dönemden sonra İstanbul’dan Dubrovnik’e gönderilen tüm belgelerde Osmanlıca’nın kullanıldığı bilinmektedir²⁷. Bu durumu genişleyen topraklar ve egemenlik altına alınan milletlerin artmasıyla ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır.

²³ Babinger, a.g.e. s. 599.

²⁴ İdris Bostan, *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizçiliği*, İstanbul 2007, s. 249.

²⁵ Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekaiyat, Tahlil ve Metin 1066-1116/1656-1704 Haz.* Abdülkadir Özcan, Ankara 1995, s.30, 837

²⁶ Hazım Şabanoviç, *Dubrovnik Arşivi’ndeki Türk Vesikaları*, (Tercüme. İsmail Eren), Belleten, 30/59, Ankara 1996, s. 392.

²⁷ Glavina, a.g.e., s. 16.

Zira hâkimiyet âlâmetlerinden biri olan dil, diplomatik ilişkilerde de önemli bir husustur. Osmanlı Devleti'nin yükselme devri olarak nitelendirilen döneme yaklaşmasıyla, belgelerin Osmanlıca olarak yollanması arasında bir bağ olduğu muhakkaktır.

Yukarıda da ifade edilen 10 Temmuz 1430 tarihli nişanı ile Sultan II. Murad Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilen Dubrovnikliler'e âdeta neden diplomatik ilişkiler tesis edilmediğinden bahisle, hayret verici olan bu durumun bir an önce giderilmesi için bu ilişkilerin tesis edilmesini ifade ederken, Osmanlıların komşuları olan diğer devletlerle bu gibi ilişkilerinin olduğunu da hatırlatmaktadır²⁸.

15. yüzyılın ikinci yarısında da devam eden yükselen ticaret antreposu Dubrovnik'in önemini daha da arttırdı. Bölgedeki diğer bir önemli ticaret merkezi olan Ancona²⁹, Osmanlı'nın transit merkezi Dubrovnik ile karşılıklı ticari faaliyetleri o derece arttırdı ki, iki merkez aralarındaki gümrük vergilerini dahi kaldırdılar³⁰. Artan ticari münasebetler siyasi temasları da beraberinde getirdi. Bazıları yeni içerik ihtiva eden, bazılarıysa tecdid edilmek suretiyle 1442, 1459, 1481, 1512, 1525, 1550, 1567 ve 1575³¹ yıllarında verilen ahitnameler ile 16. yüzyılda Osmanlı-Dubrovnik arasındaki ilişkilerin devamlılığı sağlanmış oldu.

“Dubrovnikliler daha XV. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne ödedikleri 12.500 altın haraç karşılığında muazzam kazançlar elde ettiler. Dubrovnik limanının gümrük geliri 1535'de 17.000 altından 1569'da 26.000'e ve 1570'de Osmanlı-Venedik savaşı sırasında 106.000 altına yükselmiştir. Saraybosna XVI. yüzyılın ikinci yarısında Batı Balkanların ticaret merkezi durumuna yükselmiş, Dubrovnik yerine Venedik'in Split

²⁸ Ciro Truhelka, “Dubrovnik Arşivinde Türk İslav Vesikaları”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, I, İstanbul 1955, s. 42.

²⁹ Ancona'nın ticari gelişmesi konusunda bkz. Peter Earle, “The Commercial Development of Ancona 1479-1551”, *The Economic History Review, New Series* Vol. 22, No. 1 (Apr. 1969), s. 28-44.

³⁰ Halil İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I, Klasik Dönem (1302-1606) Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, İstanbul 2009, s. 274.

³¹ Bostan, a.g.e., s. 250.

(Spalato) limanının gelişmesine yardım etmiştir. Dubrovnik ve Bosna'nın gelişmeleri, bütün Balkan yarımadası için bir gösterge sayılabilir"³².

Hem Osmanlıların yukarıda ifade edilen imtiyazlar hem de 1550'li yıllardan sonra bölge ticaretinden yavaş yavaş çekilen Cenova'nın denizcilikteki yerini devralması Dubrovnik'in XVI. yüzyıl boyunca bölgesel refahtan önemli pay almasını sağlamıştır. Bir örnek vermek gerekirse bu dönemde Osmanlı denizcilik kapasitesinin 80.000 ton civarında olduğu 1570'li yıllarda Dubrovnik'in toplam gemicilik kapasitesi 25-40.000 ton civarındaydı³³.

Elbette Dubrovnik'in bu refahında Balkanlar'da gelişen ve Osmanlı Devleti'nin güvenliğini mutlak bir şekilde muhafaza etmeye çalıştığı yol şebekesinin çok önemli bir yeri vardı. Ve Osmanlılar kendi topraklarına daha kolay bir şekilde yönlendirmek istedikleri ticari aktiviteler için yeni yollar hazırlamaktan da geri durmamışlardır.

Baktığımız zaman Batı Balkanlar'da üç önemli yol ağı görürüz bunlardan bir tanesi meşhur Via Egnatia'dır. Bir diğer yol ise bahis konumuz olan bölgede Travnik üzerinden Venedik'in Split limanına ulaşan yoldur. Bir üçüncü yol ise 1455 yılında Fatih döneminde, bölge ticaretini kontrol maksadıyla Türkler tarafından oluşturulan Yenipazar üzerinden Dubrovnik'e giden yoldu. Dubrovnik tüccarı önceleri deniz yolu ile taşıdıkları ticari metayı artık bu yolla taşımaktaydı³⁴.

XVI. yüzyıl sürecinde Osmanlı Devleti-Dubrovnik Cumhuriyeti ilişkileri, ticaret temelinde devam etmiş, aradaki ilişkilerin varlığı, bahsi geçen ahitnamelerle dostluk çerçevesinde süregelmiştir. Bu dönemde Adriyatik ve Balkanlar'daki varlığını bir nevi Osmanlı Devleti'ne borçlu olan Dubrovnik, ulaştığı geniş çaplı ticaret hayatı sayesinde

³² Halil İnalçık, "Türkler ve Balkanlar" s. 24. Adriyatik Denizi'nin doğu kıyılarını oluşturan Dubrovnik'ten kuzeye doğru Split ve Senj ile en kuzeyde yer alan Venedik ve oradan Adriyatik'in batı kıyılarına doğru Ancona ve Recanati bölgesi, özetle Adriyatik'in doğu ve batı kıyıları ile bu bölgelerle Osmanlı coğrafyasının ticari ilişkileri Cemal Kafadar'ın "Venedik'te Bir Ölüm 1571" adlı çalışmasında son derecede akıcı bir üslupta ele alınmıştır. Bkz. Cemal Kafadar, *Kim Var İmiş Biz Burada Yoğ İken, Dört Osmanlı, Yeniçeri, Tüccar, Derviş ve Hatun*, İstanbul, 2009, s. 73-122.

³³ Faruk Tabak, *Solan Akdeniz, 1550-1870 Coğrafi-Tarihsel Bir Yaklaşım*, çev. Nurettin Elhüseyni, İstanbul 2009, s. 66-67.

³⁴ Traian Stoianavich, "Osmanlı Hâkimiyetinde Via Egnatia", *Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia 1380-1699*, edt. Elizabeth A. Zachariadou, çev. Özden Arıkan, Eda Güntekin, Tülin Altınova, İstanbul 1999, s. 230 (ss. 225-240)

giderek bulunduğu topraklarda güçlenen bir şehir devleti haline gelmiştir. Öyle ki XVI. yüzyıl boyunca Dubrovnik'in Akdeniz'de elliye yakın konsolosluk ve temsilcilikleri bulunmaktadır³⁵. Rakamdan da anlaşılacağı üzere ticari hayat oldukça hacimli haldedir. Bunun akabinde siyasi hayata sirayeti bu rakamı ortaya çıkarmıştır. Bu seviyeye ulaşmalarında Osmanlı Devleti'nin onları ahitnamelerle kendilerine bağlaması ve dolayısıyla "zararsız"³⁶ bu gayrimüslim tüccarların kurdukları ticaret şebekesine ket vurmamasının etkisi yadsınamayacak kadardır. Hatta müsebbibi olarak gösterilebilir.

Bab-ı Âli, Dubrovnik ile kendi toprakları arasındaki fiziki irtibatın herhangi bir şekilde kesilmemesi için çaba sarfetmekteydiler. Öyle ki bu konu Osmanlı İmparatorluğu'nun Venedik ile yaptıkları antlaşma ya da verdikleri ahitnamelerinde bile yer bulmaktaydı. 24 Receb 1110 (26 Ocak 1699) tarihli ahitnamede bu konu şu şekilde nakledilmektedir: "...*Dubrovenedik beylerinin arazi ve nevahisi Devlet-i aliyyenin arazi ve nevahisi ile muttasıl ola Devlet-i aliyyenin arazisiyle müma-ileyhim beylerin topraklarının ittisal ve ihtilatına mani' olan bi'l-cümle ref' oluna...*"³⁷. Yine aynı husus için atıf yapılacak bir diğer kronik de Defterdâr Sarı Mehmed Paşa Zübde-i Vekaiyat'tır. Orada da bu durum şu şekilde dile getirilmektedir. "...*bi'l- külliye bais-i ihtilal olan ahval her ne ise cümle ref' ve def' oluna lakin bu taraftan dahi Dubrovenedik arazisinin Devlet-i aliye arazisi ile ittisali münkati' olmaya...*"³⁸

Adriyatik'in iki rakip gücü olan Venedik ve Dubrovnik her ikisi de bu ticari potansiyellerini XVIII. yüzyıla taşıyamadı. "Kuzeyli denizci güçlerin esas olarak alımlarını finanse etmek üzere başvurdıkları taşra nakliye işinin yayılmasıyla deniz ticaretinde ortaya çıkan yeni düzenlemelerin doğu Akdeniz'in ticaret dünyasına özgü yapıları değiştirmesine karşın, kara ticaretindeki gelişmeler uzun XVI. yüzyılın köklü liman kentleri için daha can sıkıcı sonuçlar doğurdu. Ragusa'nın XVIII. yüzyılda bir tâcir kent olarak batışı Venedik'in akıbetine benzer bir durumdu. Çünkü o da denizlerde batılı taşımacılarla rekabetten ama belki daha fazlasıyla karada Balkan tâcirlerinin yeni

³⁵ Miovic, *a.g.e.* s. 33.

³⁶ Suraiya Faroqhi, "Krizler ve Değişim", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi II*, Halil İnalcık-Donald Quataert, İstanbul 2004, s. 638.

³⁷ Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusretname*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul 1964, s. 367-68

³⁸ Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekaiyat, Tahlil ve Metin 1066-1116/1656-1704*, Haz. Abdülkadir Özcan, Ankara 1995, s. 670.

şebekesiyle ve buna bağlı olarak iç kesimlerde XVIII. yüzyılda ortaya çıkan ticaret panayırılarıyla rekabetten zarar gördü.”³⁹.

3. Osmanlı Devleti-Dubrovnik Cumhuriyeti Ticarî İlişkilerinde Gümrük Rejimi

Yukarıda ifade edildiği gibi Osmanlı-Dubrovnik ilişkilerinde genel geçer olarak bilinen vergi, Halil İnalçık’ın da ifade ettiği gibi, % 2 olarak tahsil edilen vergidir. Osmanlı Devleti Dubrovnik tüccarının alıp sattığı mallardan yüzde iki vergi almaktadır. Burada transkripsiyonunu hazırlamaya çalıştığımız metinde yer alan bir nişân sureti, bizlere bu gümrük rejimini teferruatıyla nakletmektedir⁴⁰.

Aşağıda bu nişandan bahsedilecek olmakla beraber Fatih döneminde Osmanlı İmparatorluğu Dubrovnikli tüccardan aldıkları gümrük resmini kaldırarak sadece haraç olarak yılda 12.500 filori altın almaya başladıkları da ifade edilmelidir⁴¹. Dubrovnik beyleri her yıl Osmanlı Devleti’ne 12.500 akçeyi öderken 1106 (1695) senesinde bu vergiyi ödemek konusunda bazı sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Defterdâr Sarı Mehmed Paşa bu durumun sebebini "imtidad-ı ceng-i düşman tasallutu" olarak ifade etmektedir. Bu durum birkaç sene kadar devam etmiş, Dubrovniklilerin zimmetlerinde kalan borçları savaş sonucunda af edilerek nihayetinde 1695’de hazineye defaten 85 kese akçe teslim etmişlerdir⁴².

Bu nişana göre gerçekten gümrük, şimdilik ne zaman belirlendiğini tespit edememekle beraber % 2 olarak uygulanmakta iken daha sonra Bâb-ı Âli bir ferman ile gümrük resmini % 5’ çıkarmışlardır. Bunun üzerine Dubrovnik elçileri yeni bir teklif ve düzenleme ile Osmanlı başkentine gelmişlerdir. Onların Osmanlı Devlet’inden talep ettikleri sistem şöyledir: Dubrovnikliler İstanbul, Edirne ve Bursa dışında ticaret yaptıkları yerlerin gümrüğünü bir mukataa olarak ittihaz edecekler ve başına da

³⁹ Faruk Tabak, *a.g.e.*, s. 218.

⁴⁰ BOA. *A.DVN. DVE*. d014/2, s.7/10

⁴¹ Truhelka, *a.g.m.*, s. 64.

⁴² Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekaiyat*, s. 490, 691.

güvenilir bir âmil tayin edeceklerdir. Hatta âmil için kefiller de tayin edeceklerdir. Dubrovnik tüccarı bu yerlerde yaptıkları ticaretin resmini mukataacıya ödeyeceklerdir. Mukataa üç yıllığına verilecek ve bedeli de yıllık 100.000 akça olacak. Elçiler her altı ayda bir 50.000 akçayı Osmanlı hazinesine teslim edecekler. İstanbul'a mal götürüp sattıklarında gümrük % 5 akça Bursa ve Edirne'de sattıklarında ise % 3 akça olarak ayrıca tespit edilmiş olup bu üç yerin mukataya dâhil olmadığı özellikle ifade edilmiştir. *“evvelden yüzde iki akçe gümrük alınagelüb sonra mezbûrların satdıkları metâ'larından yüzde beş akçe gümrük alınmak fermân olunmuş iken Dubrovnik ilçileri gelüb İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayri Rumeli vilayetlerinden tâcirlerimizin satdıkları metâ'larından gümrük ber karar-ı sabık yüzde ikişer akçe alınub üç yerden gayri satılan metâ'mızın gümrüğü üç yıla üç yüz bin akçe mukataa ile cânibimizden âmil bulalım ve âmilimize yarar kefil-i bi'l-mâl virelim nesney-i zâyi olmayub ve altı ayda elli bin akçesin Hazîne-i Âmireye teslim idelim âherden emin dahl itmeyub üzerimize havale gelmesun deyu iltizâm eyledikleri ecilden mezkûrların bâzergânları zikr olunan üç yerden gayri Rumeli vilayetlerinden kurudan ve deryâdan götürüb satdıkları metâ'larından ber karar-ı sâbık yüzde iki akçe alınmak fermân olunub bâzergânları metâ'larını satdukları yerlerden yüzde iki akçe gümrüklerin kendü taraflarından gümrük âmili olanlara vireler ve her altı ayda bir elli bin akçeyi iltizâmları üzere Hazîne-i Âmireye götürüb teslim ideler”*

I. BÖLÜM

1. DEFTERİN İÇERİK DEĞERLENDİRMESİ

Osmanlı-Dubrovnik ilişkilerinin XVII. yüzyıldaki bir kesitini yansıtan bu defter genel olarak ele alındığında ilişkilerin ticaret temelinde geliştiği dikkatlerden kaçmayacaktır. Yukarıda Giriş kısmında da ifade etmeye çalıştığımız gibi Osmanlı Devleti elimizdeki defterini ifadesine göre Sultan Orhan zamanından itibaren, muhtemelen Süleyman Paşa'nın Rumeli fetihleri ve bunun devamında da Edirne ve civarı ile bugünkü Yunanistan'ın kuzey bölgelerinin Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetine geçmesi dönemlerinde Dubrovnik tüccarının kendi topraklarında ticaret yapabilmelerine izin vermişlerdir. Her ne kadar bu tarihler için elimizde ahitname yoksa da ilk olarak 1430 tarihli ahitname mevcuttur.

Osmanlı Devleti'nin fetret döneminin hemen ardından Adriyatik kıyılarındaki bir tüccar devlete ticari serbestiyet konusunda bir ahitname vermiş olmaları başlı başına önemli ve devlet hedefleri açısından değerlendirilmesi gereken bir konu olmakla beraber, bu ahitnâmenin dönem dönem yenilenmesi ve Sırbistan bölgesinde özellikle II. Mehmed zamanında yaşanan siyasal gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin Adriyatik bölgesinde Venedik ve Uskoklar ile olan mücadeleleri esnasında kendilerinin burada tutunabilmelerinin de bir aracı olmuştur⁴³.

Defterde yer yer Osmanlı Devleti ile Dubrovnik Cumhuriyeti ilişkilerinin tarihine referans verilerek atıfta bulunmaktadır “*Dubrovnik beğleri cümle-i ümerâ-i nasaradan mukaddem ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun atabe-i ulyâlarına mütâba'ât ve inkıyâd eylemekle ubûdiyet ve itâ'atleri muktezasınca memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine sancakbeğlerine ve gayrı hükkâmdan zarar ve ziyân irişmeye kadîmden ne vechle emn ü âmân içinde olagelmışler ise giru ol vechle emn ü âmân içinde olalar deyu mufassal ve meşrûh Ahidnâmeler ve müekked ve müştet evâmir-i şerîfe virüb dört yüz seneden berü mümâileyhim beyler itâ'at ve ubûdiyet üzere olub üzerlerine lâzım olan haracların her sene ilçileri ile gönderüb dâhil-i hazîne eylemekle*

⁴³ Uskoklar konusunda bkz. İdris Bostan, *Adriyatik'te Korsanlık, Osmanlılar, Uskoklar, Venedikliler, 1575-1620*, İstanbul 2009; Catherine Wendy Bracewell, *16. Yüzyılda Adriyatik'te Korsanlık ve Eşkiyalık, Senjli Uskoklar*, çev. Mehmet Moralı, İstanbul 2009.

*himâyet ve sıyânet olunmaları lâzım iken memleketlerine karîb olan serhad-i mansurem ahalisinden bazı ehl-i fesâd bunları varan hakimlere gamz idüb hilâf-ı vâki nice nesneler [...] eylemekle rencîde ve remîde itdirmekden hâli olmayub cümleden beri dostluğa binâen*⁴⁴. Hükümden de anlaşılacağı gibi Osmanlı Devleti, Dubrovnik ile olan ilişkilerini *cümleden beri dostluk* ifadesini de kullanarak tanımlamakta, bir anlamda kendileri nezdinde Dubrovniklilerin diğer gayrimüslimlerden daha önemli olduğu intibâını uyandırmak istemektedirler. Elbette yer yer vurgulandığı gibi siyasi ve ekonomik çıkarlar ile doğru orantılı bir yaklaşımdır.

Burada inceleme konusu yaptığımız defter, işte Osmanlı İmparatorluğu'nun bu tarihsel kesitte ticaret ağırlıklı olmak üzere ve diğer konular da genellikle Osmanlı topraklarına gelen elçi⁴⁵ ve tüccarların muhtelif problemleriyle ilişkili olmak üzere kaydedilen 357 hükmü içermektedir.

Hükümlerde geçen konular ana hatlarıyla aşağıdaki tabloda tasnif edilmeye çalışılmıştır. Konu son derecede spesifik ve sınırlı bir alanı içerdiği için bazen metin çalışmalarında yapıldığı gibi tek tek hükümleri özetlemek yoluna gidilmemiştir. Bunun yerine genel panoromayı yansıtmak üzere bölüm sonundaki tablo ilave edilmiştir.

A. Ticaret

Osmanlı Devleti ile Dubrovnikli tüccarlar arasında belgelere yansıyan ticaret daha ziyâde Dubrovnik tüccarının Osmanlı Devleti'ne âit topraklarda, muhtelif yerlerden gelip çeşitli mallar alıp, tekrar memleketlerine dönmeleri ya da aldıkları malları başka yerlerde satmaları şeklinde cereyân etmektedir. Hemen hemen burada ele aldığımız defterimize yakın tarihlere âit bir başka defter, bu ticaretin hangi mallar özelinde süregeldiğini şu ifadelerle nakleder: "...mâtekaddemden berü Dubrovnik bazergânları memâlik-i mahrûsemenden emtiâ'-ı mütenevviâ alub bey' ü şîrâ eylemeğe ahidnâme-i hümayûnda mukayyed olub mûcibince mâtekaddemden Dubrovnik bazergânları taht-ı hükûmetünüzden camus ve öküz derileri ve sincabın envâ'ı ve meşin ve yapağı ve kürk kısmının envâ'ı ve sâir emtiâ'-ı mütenevvi' alub murâd idindikleri yerlere alub gidüb bey' ü şîrâ iderlerken ba'zı

⁴⁴ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 47/109.

⁴⁵ Osmanlı Devletine gelen elçi heyetleri hakkında bkz. Ömer Düzbakar, "XV-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Elçilik Geleneği ve Elçi İâşelerinin Karşılanmasında Bursa'nın Yeri", *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 2-6 (Kış 2009), ss. 183-194.

*kimesneler mücerred celb ve ahz için ‘ahidnâme-i hümayûna muhâlif eşyâ-ı mezbûr almağa mâni’ olub bazergânları rencîde ve remîde eyledikleri”*⁴⁶

Gerçi hüküm böyle olmakla beraber bahsimiz olan defterde müstakil olarak sincab kürkü gibi kürk türüne dâir kayıt bulunmamaktadır. Defterde kürk bahsi sadece bir yerde zikredilmektedir⁴⁷.

1.Tuz

Metnini hazırlamış olduğumuz ahkâm defterinin kapsadığı dönemde Osmanlı Devleti ile Dubrovnik arasındaki ticaretin en önemli mallarından birisi tuz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tuz, sadece Osmanlı-Dubrovnik ilişkilerinde ortaya çıkan bir madde değil klasik dönemlerden beri Osmanlı Devletinin üzerinde önemle durduğu konulardan bir tanesi olagelmıştır. Osmanlı Devleti daha kuruluş dönemiyle beraber devletin “sosyal ekonomik ve mâli hayatında büyük bir yer işgal eden tuz problemini gözünden kaçırmamış, ve ilk fetihlerini özellikle tuzlaların faal bulunduğu coğrafi bir bölge içerisinde yapmış ve bu madenin istihşâli ve ticareti ile yakından ilgilenmiştir”⁴⁸

Erken dönem kanunlarına baktığımız zaman gerek Anadolu ve gerekse balkanlarda tuz madenlerinin bulunduğu yerlerle ilgili yasak-namelerin var olduğu dikkat çekmektedir. Bunlardan bir tanesi de “Vılk Eli Vilayetinin Tuz Yasağı Hükümü Sureti”dir⁴⁹.

Transkripsiyonu yapılan defter çerçevesinde genel olarak İstanbul’un Dubrovnik’e karşı tutumu oldukça müsamahalı olarak değerlendirirken bu anlayışın tuz ticareti çerçevesinde de devam ettiğini söyleyebiliriz. Tuz konusu deftere bir kaç şekilde yansımaktadır. Bunlardan birisi:Dubrovnik Beylerinin eskiden beri *Frenkistan’dan* gemilerle tuz getirerek bu tuzu Müslüman memleketlerinde satması çerçevesinde yaşanmaktadır. Ele aldığımız dönem içerisinde bazen Venediklilerin, Dubrovnik beylerinin bu ticaretine mani olmak için gemilerini basarak tuzlarına zarar verdikleri

⁴⁶ BOA. MAD. nr. 6004, s. 66. BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 107/248.

⁴⁷ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 107/248.

⁴⁸ Lütfi Güçer, “XV-XVII. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Tuz İnhisarı ve Tuzlaların İşletme Nizamı”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 23(No: 1-2) Ekim 1962-Şubat 1963, s. 98.

⁴⁹ *Kanunnâme-i Sultânî ber Muceb-i Örf-i Osmânî*, Haz. Robert Anhegger-Halil İncalcık, Ankara 1956, s. 33 vd.

görülmektedir “Dubrovnik begleri ma tekaddemden kendü gemileriyle Frenkistan’dan tuz getirüb memâlik-i İslâmiyede fûruht itdiklerin üç hissede bir hissesi mîrîye virüb selâsesi kendüye aid olub bir vechle kâr ve kisb üzreler iken kadirga ve fırkatelerin gönderüb zikr olunan tuz gemilerin dahi ahz itdirmeyüb tuzu kâh beğliğe kabz ve girift idüb ve kâh deryâya dökdürüb ve gemilerin baturub bir kaç seneden berü kırk bin gurusluk zarar ve ziyân eyleyüb”⁵⁰

Osmanlı yönetimi Dubrovnik beylerinin gemilerine Venedik tarafından zarar verilmesini istememektedir. Çünkü bu tuz ticaretinden devletin de payı vardır. Yukarıdaki alıntıda da anlatıldığı gibi beylerin getirdikleri ve sattıkları tuzdan üçte birini devlete vermektedir.

Osmanlı-Dubrovnik Venedik üçgeninde tuzun satışı konusunda da sorunlar yaşanmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla Dubrovnik tüccarı tuzu Gabele iskelesinde satmaktadır. Ancak Venedikliler de buraya tuz getirerek satmak isteyince haliyle bir rekabet ortamı doğmaktadır. Bu rekabet Osmanlı Devleti’nin bu ticaretten aldığı miri payı etkilediği gibi aynı şekilde Dubrovnik tüccarını da etkilemektedir. “...ol babda ellerinde evâmir-i şerîfe var iken Venedik tâcirleri iskele-i mezbûrede tuz bey’ eylemek içün emr alub ol iskelede biz dahi tuz bey’ ideriz deyü Dubrovnik tâcirlerinin bey’ ve şirasına mani ve iskelenin iptaline ve mal-ı mirîye külli zararları olub...”Devlet bu konuya müdahale ederek “Venedik tâcirleri sonradan kadîmden olugelene muhalif girü tuz getirüb bey’ itmek” istemelerine müdahale etmek için de bir hüküm kaleme almıştır⁵¹.

Yine bu konu çerçevesinde deftere yansıyan konulardan bir tanesi de tüccardan bazı kişilerin getirdikleri tuzları belirtilen iskeleler dışında el altından satarak devlete ödenmesi gereken üçte birlik payı ödemedikleri ve bu sebeple hem Dubrovnik tüccarının gelirlerine hem de devletin gelirlerinin azalmasına sebep olmaları olarak nitelenmektedir “ellerinde evâmir-i şerîfeleri var iken bazı kimesneler evâmir-i şerîfeye muhalif Gabele iskelesine ve âher yerlere tuz getirüb bir tuzu bundan bey’ itmeyüb lâkin hile idüb getürdükleri tuzu el altından bey’ idüb Dubrovnik bâzergânlarının bey’

⁵⁰ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 80,81 /191

⁵¹ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s. 95,96 /219, 222

ve şîrâ'larına ve iskelenin iptaline bâis olub mal-ı miriye dahi küllî zarar olmağın.."⁵²

Bu konu yer yer Dubrovnik elçileri tarafından Osmanlı Devleti'ne arz edilmiş ve gayr-ı resmi olarak getirilen ve satılan tuz tespit edildiğinde devlet adına el konulması ya da devlete ödenmesi gereken miri payın eksiksiz tahsil edilmesi talep edilmiştir: *"Dubrovnik bâzergânlarından gayrı tuz getürürler ise getürdükleri tuzun mevcut bulunanları mîrîye kabz olub gizleyüb veyahud bey' eyledikleri tuzun akçesi mîrî için bi küsur ala deyü mukaddema Dubrovnik ilçileri emr-i şerîf ricâ eyledikleri pâye-i serîr-i âlâya arz olundukda..*"⁵³

Devlet her ne kadar tuz ticaretinde kendi üçte birlik payını korumakta ise de tuz ticaretiyle uğraşan Dubrovnik tüccarının yaşaması ve ticari faaliyetlerine devam edebilmesinin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yer yer bu tüccara *ehl-i örf* tarafından çeşitli şekillerde eziyet yapılması ve kanuna aykırı olarak başka şeyler talep etmesi *"tuzun üç akçede bir akçesin kanûn-ı kadim üzre gümrük virüb ber vechle hasıl olmak icab ider halleri yoğiken haliya ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ve celb için bunlardan bazı akçe ve erzâk taleb idüb"* karşısında devlet tüccarın hukukunun korunması ve ahidnâmelerde yazılı olanın dışında tüccardan hiçbir şey talep edilmemesi *"hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü"* ve kendilerine sıkıntı çektirilmemesini istemektedir⁵⁴.

Yine bir diğer konu da bahsi geçen üçte birlik payın nasıl tahsil edileceği konusu hakkındadır. Anlaşıldığı kadarıyla tüccar tuzunu sattıktan sonra kazandığı her üç akçadan birini devlete ödemektedir. Ancak öyle anlaşıyor ki zaman zaman *iskele nâzırları* ya da *eminleri* daha henüz tuz satılmadan parayı tahsil etmek istemektedirler. Dubrovnik beyleri bu konu hakkında da Osmanlı yönetimine müracaat ederek konuya müdahale edilmesini talep etmişlerdir. *"ellerinde evâmir-i şerîfeye muhalif ve olugelmişe mugayir tuzları henüz satılmadan üç akçede bir akçeyi taleb eyleyüb bâzergânların âdemlerin rencîde olub envai teaddi ve zulm ve tecâvüz eylediklerin bildirüb"* Bunun üzerine devlet konuya müdahale ederek tuzların satılmadan paranın

⁵² BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s. 86 /198

⁵³ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s. 86/198.

⁵⁴ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s. 92, 117/212, 269

tahsil edilmeye çalışılmaması konusunu bir hükümle vurgulamıştır: “*evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene mugayir tuzları satılmadan ellerinde olan evâmir-i şerîfeye ve olugelmişe muhalif üç akçede bir akçe taleb idtirmeyüb bâzergânların ve âdemlerin ol vechle rencîde itdirmeyüb tuzların satdıktan sonra olugeldüğü üzre üç akçede bir akçe aldırasin*”⁵⁵

Bahsi geçen *ehl-i örf* bir olayda tuz emini iken diğer bir olayda iskele emini olarak karşımıza çıkabilmektedir. Ancak devletin, seyri farklı olsa da Dubrovnikli tüccarın ticarî faaliyetine zarar gelmesi ve dolayısıyla devletin tuz ticaretinden elde edeceği gelirin sekteye uğramasıyla sonuçlanan olaylar silsilesinde tutumu, defter içerisinde yer alan hükümler arasında değişiklik göstermeyecek kadar nettir. Sorunların çözümleri Dubrovnik tüccarına zarar getirilmemesi hususunun devamlı hatırlatılması ve ikinci bir ikaza mahal verilecek davranış ve uygulamalardan kaçınılmasına yöneliktir.

Burada ele aldığımız deftere yansımamakla beraber başka bir konu da tuz üzerinde hak sahibi olan Dubrovnik beyzadelerinden tuzun veresiye olarak alınmak istenmesi ile alış verişte kullanılan altın ve guruşun rayicidir. Devlet bu ticarete altını yüz yirmi kuruşun ise seksener akçeye rayiç edileceği üzerinde durmaktadır⁵⁶.

Defter çerçevesinde baktığımızda meydana gelen sorunların tuz tüccarları ve devlet görevlileri arasında yaşandığını söyleyebiliriz. Tüccarın güvenliği daima önemli bir unsur olup, tuz ticaretinde de vurgulanan konu Dubrovnik tüccarının kârına zarar getirilmemesi çerçevesindedir. Dolayısıyla tüccarın gelirinin ve malının zarar görmesinin devamında devlete tuz için verecekleri “üç akçede bir akçesin” olarak dile getirilen verginin devamlılığının korunması amaçlanmaktadır.

Defter içerisinde yer alan 219 numaralı hükümdeki konu Venedik-Dubrovnik rekabetini gözler önüne sermektedir. XVII. yüzyıl ile beraber Bosna-Hersek’te Dubrovnik ile beraber tuz ticaretinde bulunma izni alan Venedik daha sonra Dubrovnik’in çabalarıyla bu iznini kaybetmiş olsa da⁵⁷ bölgedeki varlığını hala sürdürdüğü bu hükümden anlaşılmaktadır. Bu rekabetin yarattığı problemin çözüm

⁵⁵ BOA. *A.DVN. DVE*. d014/2, s. 92, 93 /213.

⁵⁶ BOA. *MAD* nr. 6004, s. 63.

⁵⁷ Glavina Mladen, 17. Yüzyıl Başında Osmanlı İmparatorluğu ile Dubrovnik Cumhuriyeti İlişkileri, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), 2009, s.94

aşamasında Osmanlı Devleti'nin duruşu Venedik'e bir uyarı şeklinde olup, evvelden süregeldiği şekilde Dubrovnik'in tuz ticaretine devam etmesinde bir sakınca olmadığı yönündedir.

Bu konuda sonuç olarak devlet, Adriyatik kıyılarında Venedik karşısında Dubrovrovniklilerin hukukunu muhafaza ederek hem burada var olmayı aynı zamanda da ekonomik olarak kazanç sağlamayı gözetmektedir.

2. Buğday

Tarih boyunca genişleme ilkesini politikalarının merkezine koymuş devletler tarafından birincil gıda temini ve tedariki en mühim noktalardan biri olarak kabul görmüştür. Osmanlı Devleti için de tahıl ürünleri ve temini hem ticarî hayatın önemli unsurlarından olup hem de ordu lojistiği için mühim bir metâ olmuştur.

17.yy genel olarak tahıl ticareti açısından sıkıntılı bir dönemdir. 16.yy'da başlayan bu dönem kötü hasatlarla kendini göstermiş ve bir takım ihracat yasaklarını da beraberinde getirmiştir⁵⁸. Temininde sorun olan ve hayatî gıdalardan olması sebebiyle zaten bölgede kendini gösteren casusluk faaliyetlerine dahi konu olduğu görülmektedir. Dubrovnik ile yapılan buğday ticareti belirli ticari esas ve usuller ile Osmanlı Devleti'nden elçi heyetine verilecek olan izin belgesine bağlı olarak yapılmaktaydı⁵⁹.

İncelemesini yapmış olduğumuz defter çerçevesinde Dubrovnikli tüccarlar tarafından yapılan buğday alım miktarının mütemadiyen “Üç bin müdd” olarak belirtilen 1539 ton miktarında olduğunu görmekteyiz⁶⁰. Aldıkları bu buğdaydan gümrük vergisi olarak %2 akçe ödeme yapmaları şartıyla ticaret yasal ve verilen izinlere uygun halde yapılmaya devam etmiştir.

Konu ile ilgili verilen hükümlere baktığımızda Osmanlı Devleti'nin buğday ticareti yapan Dubrovnikli tüccarı himaye ettiği, ticarî faaliyet esnasında herhangi bir

⁵⁸ Suraiya Faroqhi, “Krizler ve Değişim”, Halil İnalcık, Donald Quataert, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi II*, İstanbul 2004, s. 571.

⁵⁹ Mladen Glavina, *a.g.t.*, s.131

⁶⁰ İnalcık Halil, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Sosyal Ve Ekonomik Tarihi 1300-1600*, İstanbul 2004, s. 445
Mudd (Standart)=20 Kile=1000 Kase=100.000 Habbe=513.160 kg.

sorun çıkmadan ticaretin devam etmesi isteğinde olduğu anlaşılmaktadır. Sorun çıkması durumunda da olaya müdahale edip hem ticaretten elde edeceği gelire halel getirmemeye çalışmış hem de siyasi olarak önemini koruyan Dubrovnik Cumhuriyeti'nin tüccarını ve halkını himaye etmekten vazgeçmemiştir.

Buğday ticareti konusunda deftere yansıyan hükümlerdeki vurgulardan biri yapılan ticaretten alınacak olan %2 oranındaki gümrük vergisinin dışında daha fazla gümrük talep edilmemesi yönündedir. “...her sene kifaf-ı nefşleriçün emr-i şerifle tayin olunub işтира eyledikleri buğday ve darıdan yüzde iki akçe aldırub ziyade talebi ile rencîde ve remîde itdirilmemek babında inayet ricâ eyledikleri ecilden ellerinde olan ahidnâme-i hümayûn ve kadimden olugeldüğü üzre yüzde iki akçe zikr olunan buğday ve darıdan resm-i gümrüklerin işтира eylediklerinden sonra ziyade talebiyle rencîde ve remîde idenler men' ve def' olunmak emrim olmuştur...⁶¹”.

Osmanlıların ifadesiyle *tereke* yani buğday ve benzeri zahire, *memnu* meta kapsamında olduğu için⁶² her halükarda ticareti kontrol altında tutulmalıydı. Osmanlılar Dubrovniklilere buğday satışına izin verirken ısrarlı bir şekilde alacakları buğdayı kendi ihtiyaçları için ve ihtiyaçları kadar olmasını, ihtiyaçlarından fazla buğday almamalarını, aldıkları buğdayı başkalarına ve hususen *harbî* kefereye satmamalarını ve son olarak da aralarına başka tüccar özellikle de Venedik tüccarı karıştırmamalarını talep etmektedir. “*ruhsat-ı hümayûnum virildüğü üzere kadîmden zahire alageldiğiniz mahallerden Dubrovnik ahâlisine kifâyet mikdârı tereke ve zahire alub ve kadîmden olugeldüğü üzere alış ve viriş idüb ama bu bahâne ile sana kifâyet idecekden ziyâde zahire almağla âher kefereye zahire virilmeyüb ve kadîmden alageldüklerinizden tecâvüz itmeyüb ve tüccârınızın içine Venedik tâciri karışdırmayub muhkem sıyânet eyleyüb*”⁶³

Yine bazı hallerde vergi eminleri ve ehl-i örf taifesi olarak tabir edilen Osmanlı devlet görevlilerinin sebep olduğu kargaşalar meydana gelmiş, fazla talep edilen vergi miktarı hükümlerin ana çerçevesini oluşturmuştur. “...ellerine virilen *Ahidnâme-i Hümayûnda mahrûsa-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayrı Rumeli eyaletlerine varan*

⁶¹ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.119,120 /275.

⁶² Memnu' meta için bkz. Zeki Arıkan “Osmanlılarda İhracı Yasak Mallar “Memnu' Meta”, Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, İstanbul 1991, ss. 280-306.

⁶³ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 135/328.

bâzergânların alub satdıkları metâ'larından her ne ise ikişer akçe gümrüklerin virüb edâeylemek şartıyla Dubrovnik begleri üç yılda üç yüz bin akçe iltizâm idüb her sene yüzer bin akçesin ilçileri eliyle dâhil-i hazîne eyleyüb min bâ'd mezbûrlara taarruz olunmaya deyü tasrih olunub şimdiye değin bu minvâl üzere amel olunur iken ümenâ ve a'mâl ve muhassıllar müdahale eylemeyüb kendi taraflarından vaz' olunan âmilleri cem' idegelmişler iken mezbûrlar tekrar mezkûrun bâzergânlardan gümrük ve resm taleb eylemekle rencide eylemekle pâye-i serîr-i â'lâya telhis olundukda mukaddema Hatt-ı Hümayûn ile men' olunub üslub-ı sabık üzere amel oluna deyü Fermân-ı âli sâdır olub mûcibince mâliye ve divan tarafından evâmîr-i şerîfe virilmiş iken hâlâ bazı ümenâ ve â'mâl Ahidnâme-i Hümayûna ve evâmîr-i şerîfeye muhalif mezkûrların metâ'larından resm-i gümrük taleb idüb ve alub satdıkları cild-i gâv ve camusdan dahi resm isteyüb ve şimdiye değin yasakçılara dahi nesne virilmeyegelmiş değil iken anlar dahi yasakıye taleb eyledikleri pâye-i serîr-i âlama arz olundukda...⁶⁴”.

Ölçü birimlerinden ve fiyat karmaşasından dolayı yaşanacak sorunları engellemek için ise “...kanun-ı kadim üzre her kile İstanbulî yirmi vukiyye olub üç bin müdd buğday ve üç bin müdd darı altmış bin kile olmak hesabı üzre akçeleri ile narh-ı rûzi muktezasınca alıvirüb adamlarına teslim eyleyüb siz ki kadıarsız narh-ı ruzî-i sicil-i mahfuza kayd eyleyüb ellerine temessük virildikden sonra gemilerine tahmil eyleyüb Dubrovnik'e gönderesiz...⁶⁵” ibaresiyle verilen hükmü örnek gösterebiliriz. Bu uygulama sayesinde Osmanlı topraklarından Dubrovnik'e yapılan buğday ihracatının gelirlerine ve ihrac edilen malın miktarına ulaşabilmekteyiz.

3. Deri

Tarihsel seyirde göçebe kültürün de etkisiyle hayvancılık ve dolayısıyla dericilikle ilgilenen Türkler Anadolu'ya geliş, Selçuklu ve ardından Osmanlı dönemlerinde bu zanaattan vazgeçmemiş, aksine deriyi ticari metâ olarak da kullanmıştır. Deri Osmanlı Devleti topraklarında özellikle Balkan ticaret antreposu dahilinde alım satımı gerçekleştirilen en önemli materyallerden biridir. Dubrovnik tüccarı eliyle yapılan deri

⁶⁴ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 39 /84

⁶⁵ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.62,63 /144

ihracatı Doğu Trakya ve Filibe, Sofya gibi iç bölgeler vasıtasıyla olmak üzere iki yoldan gerçekleşiyordu⁶⁶

Deri, merkez eliyle ihracatı yasaklanan ürünlerden de biriydi. Osmanlı Devleti tüketimi ve kullanımı zaruri malların ülke içerisinde kıtlığını engellemek için aynı merkantilist politika güden ekonomiler gibi yasaklama yoluna gitmiştir. Yine de Osmanlı Devleti'nin bu politikası ile merkantilist politikadaki yasakçı tavrın aynı amaca hizmet ettiğini söyleyemeyiz.

İncelemesini yaptığımız defter içerisinde deri ticaretiyle ilgili bulunan hükümler Bosna, Hersek, Yenibazar, Foça, Budun ve Saray bölgeleri vasıtasıyla karşımıza çıkmaktadır.

Deri ticaretiyle ilgili 14/2 numaralı defterimizde yer alan hükümlerden bir kısmı Vaç Nazırı Mustafa sebebiyle verilmiştir. Ticaret konulu diğer hükümlerde olduğu gibi hüküm verilmesine sebep olan durum, mütemadiyen belirlenenden farklı bir gümrük vergisi talebidir. “... şimdiye değin alub satdıkları metâ'larından resm-i gümrük taleb olunagelmış değil iken iki üç seneden berü Vaç nazırı olan Mustafa bâzergânların alub satdıkları cild-i gav ve camuslarından Ahidnâme-i Hümayûna ve kadimden olugelene muhâlif müceddeden resm-i gümrük taleb idüb teaddi eyledüğü...⁶⁷”

Yukarıda bahsi geçen hüküm ve *Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümayûn ve Divân ve mâliye taraflarından virilen evâmir-i şerîfe ve hüccet-i şer'îye mûcibince taht-ı hükümetinizde Dubrovnik bâzergânlarının alub götürdükleri cild-i gâvdan resm-i gümrük namına bir akçe ve bir habbe aldırmaıub ümenâ ve nuzzârı ve adamlarını men' ve def' eyleyesiz şöyleki ümenâ ve nuzzâr indlerinde muzır olub hilâf-ı vakî inhâ ile Budun tarafından girü bir tarikle emr alub teaddi ve tecâvüz üzere alurlar ise mezbûrlardan bu bi'dât Hatt-ı Hümayûn-ı saâdet-makrûnumla ref' olunmuşdur“⁶⁸ ibaresiyle de anlaşılacağı üzere bu ticarete Dubrovnik tüccarı fazla vergi tahsilinden muhafazaya çalışılmıştır.*

Ticareti yapılan deri ürünlerinin miktarı genellikle belirtilmemekle beraber bir hükümde karşımıza çıkmaktadır. Derilerin zapt edilip, sorun çözümü bağlamında iadesi

⁶⁶ Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, 1300-1600, İstanbul 2004, s.320

⁶⁷ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s. 32 /67

⁶⁸ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.25/47

kararı miktarın zikr edilmesi sebebi olarak kendini göstermektedir. Durum hükümde “...Yenibazar’dan getirdükleri üç bin yedi yüz aded cildigavı Belgrad’da müşarüleyhimin ademi alub bir mahzene koyub mühürleyüb...”⁶⁹ ifadesiyle yer almaktadır. Buradan da anlaşılabacağı üzere yapılan deri ticaretinde ölçü birimi olarak hayvan sayısı baz alınmaktadır.

Dubrovnik ile Osmanlı Devleti arasında yapılan ticaretin bir şekli de takas yöntemidir. Bu yöntem ile ticaret yapan milletlerden biri olan Efreñçlerdir. Eylül 1635 tarihli hükümde Osmanlı topraklarından deri alıp bunu Frenkistan’a götürüp kumaş ile takas ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu olay imtiyazlı bir şekilde deri ihracatı yapan Dubrovnikli tüccarın çıkarlarına ters düşmüş, vâka hükümde şu şekilde belgelendirilmiştir. “...kasaba-ı mezburede olan sarraclar ve debbağlar zikr olunan cildigav bize lazımdır alub debâğat idüb işimize sürüb harc ve sarf ideriz deyü cildigav cem’ itdüklerine mâni olmağla üzerlerine lazım olan cizyeleri edasına iktidarları olmayub külli gadr ve hayf eylemekle kadimden olugeldiği üzere kasaba-ı mezbureden ve etrafından cildigav cem’ eylediklerinde kimesne mani olmamak için emr-i şerifim ricâsına arz eyledüğün ecilden sarraclar ve debbağlar işlerine sürmek için kendülerine kifayet edecek mikdarı cildigav aldıklarından sonra mezkûrun tüccar tâifesi kasaba-ı mezbureden ve etrafından kemâkan cildigav cem’ eylediklerinden kimesne mani olmamak emr idüb buyurdum ki...”⁷⁰

4. Kumaş Ticareti

Osmanlı Dubrovnik ticari ilişkilerine dâir deftere yansıyan bir diğer başlık da kumaş konusudur. Meselâ evâhir-i Rebiülevvel 1041 tarihli hükümde Dubrovnik tüccarı Radislav’dan Tuna Nâzırı Ahmed’in borç olarak çuka ve kumaş aldığı ifade edilmektedir⁷¹.

Dubrovnik tüccarının Osmanlı topraklarına getirip sattıkları kumaşın menşei itibarıyla yerli bir kumaş olmadığı defterde yer alan “*Bosna Beglerbegisine ve Saray Mollasına hüküm ki sen ki kadısın Dergâh-ı muallâma mektub gönderüb Saray*

⁶⁹ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.58 /136

⁷⁰ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.60 /139

⁷¹ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.41 /89

kasabasında ve nevâhisinde sâkin olub haracgüzâr olan Efrenc tüccârı mâ tekaddemden kasaba-ı mezbûreden ve etrafından cild-i gâv cem' idüb Frenkistan'a iletüb anda bey' idüb oradan çuka ve kumaş getirüb kâr u kisb üzereler iken" ifadesinden anlaşılmaktadır⁷². Burada ifade edilen *haraçgûzar Efrenc tüccar*'nın Dubrovnik tüccarı olmama ihtimali de olmakla beraber, muhtemelen Batı Avrupa'dan ya da en azından Venedik tarafından Rumeli'ye kumaş getirilip satıldığı görülmektedir.

Kumaş ticareti içerisinde alım-satımı yapılan bir diğer ürün de yapağıdır. Yapağı 1500-1700 periyodunda Dubrovnikiiler'in aynı zamanda Sırbistan ile de ticaretini yaptığı bir üründür. Sırbistan'dan ithalatı yapılan yapağı ticareti Dubrovnik tüccarının kârlı çıktığı bir alandır⁷³. İncelemesini yapmış olduğumuz defter içerisinde yapağı ticaretine ait hükümler bulunmakla beraber 1640 senesinde verilen bir hükümde yapağının memnu' mallardan olmadığı belirtilmiştir. "...eyyâmdan berü taht-ı kazânızda vâki ve kasabât ve kurâda gezüb ihtiyarlarıyla yapağı bey' idenlerden akçeleri ile alub vilayetlerine gönderüb bir ferd dahl itmezler iken ve yapağı cem' itmek ve göndermek memnû'atdan değil iken..."⁷⁴

Defterde Osmanlı yönetiminin ısrarlı bir şekilde vurguladığı konu, Dubrovnik tüccarının Osmanlı topraklarına getirdikleri her üründe olduğu gibi, kumaş bahsinde de ahitnâmelerine uygun vergilerini ödedikten sonra yerel yöneticilerin kendilerinden ahitnamede ifâde edilenin dışında ve muhtelif isimler altında fazla para alınmasının önüne geçilmesidir: "*Rumeli eyâletine mutasarrıf Vezir Hasan Paşaya ve Ürgüb kadısına hüküm ki kaza-ı mezbûrda vâki dârendegân Dubrovnik bâzergânları südde-i saadetime gelüb arz-ı hal idüb taht-ı kazânızda akmişe ve emtiâ ve bazı eşya bey' ü şîrâ' itdiklerinde kanûn-ı kadim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümayûnum mücebince gümrüklerin edâ idgeldiklerinden sonra mutlak...*"⁷⁵

⁷² BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.41 /139

⁷³ F. W. Carter, *The Commerce of the Dubrovnik Republic, 1500-1700*, The Economic History Review, New Series, Vol. 24, No. 3(Aug., 1971), ss. 370-394, s.380

⁷⁴ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.110/257

⁷⁵ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.144 /353

Osmanlı yönetiminin bu konu üzerinde bunca hassasiyetle durmasına karşılık hükümlerde görüldüğü kadar yerel bazı yöneticiler, tüccardan farklı gümrükler almanın yanında aldıkları kumaşın bedelini ödenmemek için de ellerinden geleni yaptıkları anlaşılmaktadır. “...kumaş ve çukanın gümrüğün edâ itdiklerinden sonra yine kazâ-ı mezbûrede fûruht idegelmişler iken mirliva ve sipah ve Yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâîfesi bunlardan satun aldıkları akmeşe ve çuka ve sâir erzâklarının bahasın mücerred virmemek için üzerlerine hilâfa vâki nice nesneler isnâd idüb...”⁷⁶.

Yine kumaş ile ilgili hükümlere yansıyan bir diğer ilginç konu da damga konusuyla alakalıdır. Bilindiği gibi Kumaş konusunda en önemli kontrol aracı *tamga* olarak birçok Osmanlı belgesinde ifade edilen ve kumaşın belli nitelik ve ölçülere uygunluğunun garantisi olan damga meselesidir. Osmanlılar kumaşların damgalanan bu yerleri çoklukla mukataa olarak işletme yoluna gidiyorlardı⁷⁷ Dubrovnik tüccarının Osmanlı topraklarına getirerek ticaretini yaptığı kumaşlar için bazı yerel idareci ya da görevliler işte bu damga meselesine atıfta bulunup, “arşın hakkı” adı altında para talep ettikleri dikkat çekiyor. “arşunları damgalı iken masdâriye cem’ine me’mur olanlar dahi arşun hakkı virin deyü rencîde ve remîde eylediklerin bildirüb men’ ve def olunmak bâbında”⁷⁸

Dubrovnikli tüccarlar aynı zamanda Osmanlı toprakları içerisinde kurulan panayırlara da ürün getirmekteydi. Leskofça’da kurulan panayıra kumaş getiren tüccardan normalin üzerinde vergi talep edilmemesi konusunda 10-20 Mart 1644 tarihli hükümde dikkat çeken bir unsur da Dubrovnikli’den talep edilecekleri sıralarken, ısrarlı bir şekilde verginin Müslümanlar’dan alınacak olanlar şeklinde olmasına dikkat çekilmektedir. Hükümde “...Leskofça panayırında olan bazaristanda bey’ ü şîrâ’ için getürdükleri çuka ve kumaş her ne ise zâbit olanlar ziyâde nesne taleb idüb teaddi ve tecavüzden hâli olmamağla zikr olunan panayıra bey’ ü şîrâ’ için getürdükleri metâ’lardan sâir Müslümanlardan aldığı minvâl üzere bunlardan dahi

⁷⁶ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.109/253

⁷⁷ Meselâ bkz. Deniz Karaman, “Şeriye Sicillerine Göre XVIII. Yüzyılda Ankara Damga Mukataası, Bilig, Kış 2009, S. 32, ss. 179-221.

⁷⁸ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.144 /353

*ücret-i dükkân ve kapu hakkı her ne ise alınub ziyâde ile rencîde olunmamak bâbında...*⁷⁹

B. Güvenlik Sorunu

Osmanlı Devleti, toprakları üzerinde yaşayan ve reâya olarak tanımladığı halkının İslam hukukuna göre iaşesi ve güvenliğinden birinci derece sorumluydu. Yine İslam hukuna göre Osmanlı Devleti topraklarında yaşayan ve zımmî statüsünde bulunan halka karşı da aynı şekilde sorumlulukları vardı. Zira zımmî kelimesi anlam olarak zimmetlenme mânâsı taşımaktadır. Dolayısıyla Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan, harbî statüsünde olmayan gayri müslim halkın Osmanlı Devletine zimmetlenmiş bir kesim olduğunu söyleyebiliriz.

Gayrimüslim halkına karşı güttüğü hoşgörülü politika çerçevesinde Dubrovnik halkının, tüccarının ve elçisinin Osmanlı Devleti için özel bir konumu vardır. Özellikle Dubrovnik'den yola çıkıp imparatorluk topraklarında gerek ticaret için bulunan tüccarın, gerekse İstanbul'a ödemekle yükümlü oldukları haracı getiren elçilerin güvenlikleri merkez için önemli bir husus olmuştur.

İmparatorluk topraklarında bulunuş amaçlarını can ve mal güvenlikleri sağlanmış bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerek tedbir gerekse bir vakâ üzerine verilmiş hükümler bulunmaktadır. Hükümlere genel çerçevesiyle bakıldığında birçok alanda olduğu gibi can ve mal güvenliklerinin sağlanması hususunda da merkezin diğer zımmî statüsündeki halka sağlamadığı ayrıcalıkları görmemiz mümkündür.

Bu noktadan hareketle incelemesini yaptığımız defter içerisinde bazı hükümler Osmanlı Devleti tarafından özellikle kendi topraklarında muhtelif amaçlarla seyahat eden ve defterin yer yer *Dubrovnıklü* şeklinde de ifade ettiği kısmen tüccar, kısmen resmî devlet görevlisi, tercüman gibi kimselerin özel hukukuna ne derecede riâyetkâr olduğunu bizlere göstermektedir. Elbette Dubrovnik ve Dubrovnikliler ile ilgili olarak ifade edilen bu hususlar, Osmanlıların sadece Dubrovnik devletine karşı olan hoşgörülerinden kaynaklanan bir keyfiyet değildir. Sonuç olarak konu hoşgörü olarak ifade edilebilecek olmakla beraber, Osmanlıların bu riâyetkâr tutumlarının, asıl sebeplerinin stratejik ve ekonomik olduğu da muhakkaktır. Giriş kısmında da ifade

⁷⁹ BOA. A.DVN. DVE. d014/2, s.132 /317

ettiğimiz gibi, Osmanlılar batıya ve özellikle Venedik’e yönelen Dalmaçya kıyılarındaki ticari potansiyeli, özel hukuk ve imtiyazlar bağlamında, hemen her konuyu sonuna kadar zorlayarak, doğuya ve kendi topraklarına çekebilmek için gayret sarf etmektedirler.

Osmanlılar elbette ki Dubrovnik tüccarına bu gibi ayrıcalıklar tanırken bazıları başka Hristiyan devletlere de benzer anlayışlar ile yaklaşmaktadır. İngilizler bunun örneklerindendir⁸⁰.

Dubrovnik’den çıkıp haraclarını getirmek üzere Osmanlı topraklarına gelen elçilerin yolda güvenliklerini sağlama hususu oldukça önemli bir konudur. Bu durumda Osmanlı Devleti oldukça değişik bir tutum izlemiştir. Dubrovnikli’nin güvenliğini sağlamak için ona Müslüman kıyafetleri bile giymesi için izin vermiştir.. “...*memâlik-i mahrûsemde her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa menâzil ve merâhilde kasabât ve kurada mahûf ve muhatara olan yerlerde vech-i meşrûh üzere harami ve eşkiya havfından kendüyü korumağçün takye ve kırmızı kalpak ve yakalık kaftan ve Müselmân esbâbı giyüb ve dülbent sarınub...*”⁸¹.

Sadece Müslüman kıyafeti giymesi de yeterli görülmemiş olacak ki, yine benzer konulu hükümler içerisinde Dubrovnikli’nin savaş aletleri taşımasına da izin verilmiştir. “...*âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmekle libâslarına ve âlet-i harblerine taarruz olunmayub emn ü sâlim birbirinize ulaştırmak için emr-i şerîfim ricâ itmeğın buyurdumki...*”⁸²

Hatta bu konu zaman illaki haracı getiren elçiler için olmayıp Osmanlı topraklarında ticaret yapan tüccarı da kapsayacaktır.

Çok bilinen ve dikkat çeken bir konu olduğu için şu örnek de verilebilir. Bilindiği gibi Osmanlı ülkesinde sarı papuç sadece Müslüman olanların giydiği bir kıyafet unsurudur. Osmanlılar Dubrovnik tüccarının sarı papucu bile giymesine yer yer izin vererek, buna tepki gösterenleri de bu tepkilerinden men etmeye çalışmışlardır. “*memâlik-i mahrûsama ticârete gitdiklerinde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde eşkiyâ ve harami havfından kendileri korumağçün müselman libâsı giyüb âlet-i harb*

⁸⁰ Osmanlıların İngiliz tüccarına sağladığı benzer imtiyazlar için bkz. Nemci Ülker “İzmir’deki İngiliz Tüccarına Dair Ticari Belgeler” *TTK Belgeler*, 18, Ankara 1992, ss. 261-320.

⁸¹ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.19 /34

⁸² BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.97 /224

götürmeğe ruhsat virilmekle hâlâ Ürgüb sâkin lerinden Nikola nam Dubrovnik bâzergânı ma tekaddemden kırmızı kalpak ve yakalu kaftan ve sarı pabuc giyegelmiş iken ehl-i örf tâifesi ve gayriler mücerred celb ve ahz için müselman libâsı giymiş deyü mezbûru rencîde ve remîde idüb teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zararı olmadıkça ol vechle rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz mezbûr sahih Dubrovnikliü ise mezbûrlara ol makûle müselman libâsı giymeğe ruhsat virilmiştir”⁸³.

Bu izinlerin verildiği hükümlerde mütemadiyen zikr edilen ortak nokta ise bölgenin “mahuf ve muhatara” yani tehlikeli ve korkulu yer olarak ifade edilmekle beraber uygulamada buna çok da riâyet edilmediği anlaşılmaktadır.

C. Gayrimüslim Hukukuyla İlgili Meseleler

Osmanlı Devleti ticari olarak birçok imtiyaz gösterdiği Dubrovnik halkının meydana gelen dinle ilgili talep ve sorunlarını da çözmek konusunda elinden geleni yapmıştır. Bu konuda da Osmanlı politikası kimseye bir zararları olmadıkça Dubrovniklilerin Osmanlı topraklarında dini âdet ve ibâdetlerini serbestçe yapabilmelerini sağlamaya yönelik olarak gelişmiştir.

Dubrovnikli'nin ibadetiyle ilgili, merkezin çözüm getirmesi gereken problemlerde durumun sıhate kavuşturulması konusunda epeyce hüküm defterde yer almaktadır.

Bilindiği gibi Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslimler ibadethanelerinde serbestçe ibâdet ediyor olmakla beraber kilise inşa ve tamirleri belli şartlara bağlıdır. Bilindiği Osmanlılar topraklarında kilise inşasına izin vermemekle beraber, tamir edilmesinde de dikkat edilen konular vardı. Kilise tamiri için, o yerde eski bir kilise olduğunun ispat ve eski alanını tecâvüz etmemesi aynı ölçülerde ve aynı yerde yapılması gerekmektedir⁸⁴.

Osmanlılar bu hassasiyeti Dubrovniklilerin Osmanlı topraklarında olan kiliseleri için de göstermişlerdir. 1630 yılı Mart/Nisan ayında verilen hükümde Dubrovnikli'nin kilise olarak kullandığı evinin tadilatı konusu içermektedir. Hüküm öncelikli olarak

⁸³ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.20 /37

⁸⁴ Bu konuda bkz. Zafer Karaca, *İstanbul'da Tanzimat Öncesinde Rum Ortadoks Kiliseleri*, İstanbul 2008.

burada yapılacak işlemi ifade etmiştir. “... zikr olunan evin divarı ve sakfı tahta olmağla mürûr-ı eyyâm ile harâbe müşref olub ve ihrâkdan havf eyledikleri ecilden zikr olunan evin divarların taş ile binâ idüb sakfın dahi kiremit ile örtmek...”⁸⁵” arkasından da bir takım kısıtlamaları da ifade etmektedir. “...vech-i meşrûh üzere tahta havlunun hududundan hâriç bu tevsi’ eylememek ve üzerine bina ihdâs olunmamak şartıyla...”⁸⁶. Buradan da anlaşılacağı üzere Osmanlı yönetimi ticareti geliştirmek ve siyasal arenada üstünlük sağlamak amacıyla bir takım imtiyazlar verebilmektedir. Ancak bu yaklaşımlar imparatorluğun bugünkü söyleyiş ile ifade edersek kırmızı çizgileri olmadığı anlamına elbette ki gelmiyor. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere kilise inşa ve tamiri konusu Osmanlıların bu gibi konularından olarak ifade edilebilir.

Benzer bir hükümde anlaşıldığı kadarıyla Budun ve Belgrad’da Dubrovnik tüccarları ikamet ettiği yerlerde kilise ve papazları, yani dini giderleri için kendi aralarında para toplamaktadırlar. Ve herhangi bir şekilde “...âyin-i bâtılları üzere ma’bed ittihaz idüb kendülerinin mülk [...] olan kiliselerine ve papaslarına ve eyyâm-ı mutâdede[...] itmek için cem’ ve tahsîl eyledikleri nüzûru kendüleri cem’ eyleyüb girü kendüleri harc ve sarf idüb...”⁸⁷ 1628 yılının Eylül/Ekim aylarında yazılan bu hükümde aynı zamanda bu toplanan paranın güvenliğinin sağlanması hususu da dile getirilmektedir. Papazların görevleri karşılığı aldıkları ücret, Dubrovnikli’nin “Ulûfeleriyle istihdam ettikleri” sözünden anlaşılacağı üzere bizzat tüccarlar tarafından ödenmektedir.

D. Şarap Ticareti ve Tüketimi

Osmanlı hukuku, Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan gayrimüslimleri çok noktada kendi dinî hayatları ve âdet ve gelenekleri bağlamında serbest bırakmıştır. İçki konusu da bunlardan bir tanesidir. İmparatorlukta içki içmek ve ticaretini yapmak Müslümanlar için olabildiğince yasak olmasına karşın gayri Müslimler aleni olmamak üzere meyhane ya da evlerinde şarap imal edebilmekte ya da içebilmektedirler. Devlet yönetimi bu serbestiyete rağmen içki meselesinden hep rahatsız olmuştur. Osmanlı

⁸⁵ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.35 /73

⁸⁶ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.35 /73

⁸⁷ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.18 /32.

Yönetimi toprakları üzerinde yetiştirilen üzümüm şarap yapılmasından rahatsız olmuş ve bunun daha çok kurutulması, pekmez ve turşu yapılmasını tercih etmekteydi⁸⁸. Elbette ki Müslümanlar için olan bu yasak da çok zaman kâğıt üzerinde kalmaktaydı⁸⁹.

Osmanlı Dubrovnik ilişkilerinin, incelediğimiz metne yansıyan bir diğer konusu da şarap ticaretidir. Aşağıda da nakledileceği üzere Osmanlılar Dubrovniklilerin satın alacakları ve konakladıkları yerlere nakledebilecekleri muayyen miktardaki şaraba, sadece kendilerinin tüketimleri için “*kendü nefsleri için*” izin verdiklerinden ve şarabın, şahsî kullanım dışında, ticaretine izin verilmediği için, burada müstakil bir başlık olarak değerlendirilmiştir.

14/2 nolu defter içerisinde şarap meselesinin geçtiği dört hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin bel kemiğini teşkil eden mevzu vergi meselesidir. Anlaşıldığı üzere İstanbul’a kendi konutlarına getirdikleri şaraptan gümrük alınmaması merkezin kararıdır ve şu şekilde ifade edilmiştir. “...*kendülerin ve âdemlerinin maişetleri için yalılarda bulunan yerlerde akçe ile bin müdre hamr satun alub İstanbul’da sâkin oldukları evlerine getürdüklerinden gümrükleri alınmayub gümrükçüler tarafından dahl olunmaya deyü...*”⁹⁰. Ancak Osmanlı Devleti’nin 17. yüzyılda girdiği ekonomik buhran zaman içerisinde vergilendirmede bir takım değişikliklere gitmesine sebep olmuş ve ilerleyen tarihlerde şarap da dâhil olmak üzere birkaç mal daha vergiye tabi tutulur hale gelmiştir⁹¹.

Bunun dışında bahsi geçen dört hükümde zikr edilen dikkat çekici bir nokta da şudur. “Kendi nefleri için” ibaresi kullanılmaktadır. “...*kendü nefsleri için olan bağlarından vech-i meşrûh üzere resm-i fuçî ve resm-i kazgan ve...*”⁹². Bu ibarenin

⁸⁸ Feridun Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara 1989, s. 263.

⁸⁹ Osman Köse, “XVIII. Yüzyılın Sonları Rus ve Avusturya Savaşları Esnasında Osmanlı Devleti’nde Bir Uygulama”, *Turkish Studies*, Vol 2/1 Winter 2007, ss. 104-123; Firdevs Çetin, “XVI. Asır Alman Seyyahlarına Göre Osmanlı Toplumunu Müslüman Davranış ve Törenleri ile Dini Mekânlar”, *Vakıflar Dergisi*, 34 (Aralık 2010), ss. 19-33.

⁹⁰ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.50 /116.

⁹¹ Ramazan Gökbunar, Ali Rıza Gökbunar, Uğur Alpaslan, “17. Yüzyılda Osmanlı Devleti ve Batı Avrupa Devletleri’nde Mali Yapı Üzerine Savaşların Etkileri”, *Maliye Dergisi*, Sayı 159, Temmuz-Aralık 2010, s.79.

⁹² BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.108 /250.

önemi şudur ki, Gayrimüslimlerle olan ilişkilerini İslamî esaslara göre belirleyen devlet, topraklarında yaşayan Dubrovnikli'nin tükettiği alkole karışmamaktadır.

E. Ölüm ve Miras Hukukuyla İlgili Hadiseler

Miras hukuku Osmanlı Devleti idaresinde İslami kurallarla çözümlenen bir meseledir. Ticari faaliyetlerde bulunulan gayrimüslim Dubrovnik tüccarı gelip Osmanlı topraklarına yerleşebilir ve/veya geçici süreyle ikamet edebilirdi. İncelemesini yaptığımız defter içerisinde Dubrovnik'teki Türklerin muahhlefatından ziyade Dubrovnikli'nin Osmanlı topraklarında ölmesi sonucu meydana gelen kargaşalar giderilmiştir. Örneğin 1628 yılına ait bir hükümde meydana gelen bu tarz bir hadise nakledilmektedir: “...Dubrovniklilerden Pavlo nâm zimmînin kızı olub mukaddema mezkûr babası mürd oldukda cümle muhallefatı seksen üç bin akçe idüb han yanına Canbasta nâm Dubrovnik tercümanı vasi olmağla meblağ-ı mezbûru kabz idüb Dubrovnike gitmekle zimmet kalub mukaddema mezbûre Fatma vâidesi ile İslama gelüb İstanbulda kalmağın meblağ-ı mezkûr merkûmeye gönderilmek için bir kaç defa evâmir-i şerîfe gönderilüb tenbih olunmuş iken üç dört seneden berü gönderilmemekle gazez olduğun bildirüb...”⁹³. Elbette bu hüküm Osmanlı yönetiminin miras meselesi karşısındaki hassas tutumunu da göstermektedir.

Dubrovnik tüccarının ticari sebeplerle Osmanlı topraklarında bulunduğu anlarda herhangi bir ölüm meydana geldiğinde miras meselesinin çözüme kavuşturulması aşağıda verilen hükümde ayrıntısıyla verilmektedir. “...Dubrovnik bâzergânları mürd oldukda metrukâtlarına beytü'l-malcılar ve sâir hükkâm dahl eylemeyüb kendü taraflarından kabz oluna geldiği Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olduğu musarrah olub...”⁹⁴.

Osmanlı toprakları içerisinde Dubrovniklilerin ibadet ettikleri kiliselerinde görevli din adamlarının ölümü de deftere yansıyan bir diğer mevzudur. “... aralarından bir keşiş mürd oldukda yol gelince sancakbegi ve voyvodaları ve subaşıları ve kassam ve âdemleri ve sâir yerden bir ferd karışmazlar iken hâliyâ şer' ve kanûna ve emr-i hümayûna ve kadîmden olugelen ayinlerine muhalif ve mugayir dâima dahl ve rencîde

⁹³ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.16/30.

⁹⁴ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.45 /104.

*itmekden hâlî değillerdir deyü olugeldüğü üzere amel olunub kadîmden olugelene
mugayir rencîde idenler men' ve def' olunmak bâbında...*⁹⁵

⁹⁵ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.115 /265.

II. BÖLÜM

XVII. YÜZYILIN İLK YARISINDA OSMANLI DEVLETİ-DUBROVNIK İLİŞKİLERİ

17. yüzyılın başı Osmanlı Devleti için sükûnet ortamının sağlanmakta zorlandığı bir dönemdi. Celali İsyanları sona ermiş, arkasında büyük bir toplumsal kargaşa bırakmıştı. “*Büyük Kaçgun*” olarak adlandırılan bu dönem, zirai ekonomiden sosyal dirliğe kadar ülkenin tüm dinamiklerinde kendini hissettirir hale gelmişti. Yukarıda da zikrettiğimiz gibi hububat, Osmanlı Devleti her yönüyle önemli ve stratejik bir ürün olmuştur. Buğday halkın birincil besin kaynağı olmasının yanında, ordunun iâşesi için en gerekli besindi. Yüzyılın ilk çeyreğine girerken hububat ticareti resmi belge kontrolünde yapılabiliyordu⁹⁶. Yavaş yavaş bozulan sistem, ardından gelen Celali İsyanları ve sonunda yaşanan Büyük Kaçgun’un çalkantılarıyla yüzyıla giren Osmanlı Devleti’nin uluslararası arenadaki duruşu iç çalkantılarını pek yansıtmamaktadır.. Zira toplumsal kaoslar sona erdikten sonra bunların ekonomik sonuçları kaostan daha uzun süreçlerde kendini gösterir. İç pazarda yaşanan sıkıntılara rağmen yüzyılın ikinci çeyreğinde Osmanlı Devleti Dubrovnik ile buğday ticaretine girebilmiştir. Sulh döneminde bile ithalatına sıcak bakılmayan bir üründen söz ettiğimizi düşünersek bu durumun ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Örneğin Eylül 1643 tarihli şu hüküm durumu somut olarak gözler önüne serecektir. “...*olunan Dubrovnik beglerine taht-ı hükümet ve kazânuzda bulunan havass-ı hümayûn terekkesinden ve gayrı yerlerden kanûn-ı kadîm üzere her keyl-i İstanbulî yirmi vukıyye olup üç bin müd buğday ve üç bin müd darı atmış bin keyl olmak hâli üzere akçeleriyle narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüp âdemlerine teslim eyleyüp siz ki müfettiş ve kadılsız narh-ı rûzîyi sicil-i mahfûza kayd eyleyüp ellerine temessük virildikten sonra gemilerine tahmîl eyleyüp Dubrovnike gönderesiz zikr olunan buğday ve darı mahall-i mezbûra varınca âdemlerine ve gemilerine ümenâ ve â’mal ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimseneyi dahl ve taarruz ittirmeyüp teaddi üzere olanları men’ ve def’ eylesiz ve iştirâ olunan buğdaydan ve darıdan kanûn-ı kadîm Ahidnâme-i hümayûnum mûcebince yüzde iki akça gümrük aldırup bir akçe ve bir habbe ziyâde aldirmayasız ve bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olup tâyin olunandan ziyâde bir keyl buğday ve bir*

⁹⁶ Mustafa Akdağ, Türk Halkının Dirlik Ve Düzenlik Kavgası, Ankara 1988, s. 455

keyl darı virmeyüp ve bu bahâne ile harbi kefereye her ne ki virilmekten ihtiyât ve ihtirâz üzere olasız şöyle ki harbi kefereye tereke virildiği istimâ' oluna her biriniz udûl ile iktifa olmakdan gereği gibi hakkınızdan gelinmek mukarrerdir âna göre basiret ve intibâh üzere olasız Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz atebe-i ulyâma ubûdiyette sâbit-kadem olmağla bî-vech âdemlerine teaddi olunup tâ'ciz ve tazyîk olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bazı kimesneler ahz ve celb için zikr olunan buğday ve darıyı almağa mâni' olurlar ise ol makûleleri men' ve def' idüp men'le memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resimleriyle yazup arz idüb değiller ise şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve havas-ı hümayûnum terekesinden mezkûrlara kifâyet mikdarı buğday ve darı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerden narh-ı rûzî üzere akçeleriyle alıvirüp üç bin müd buğday ve üç bin müd darıyı tekmi ve itmâm eyleyesiz..."

Siyasî olarak dönemi incelediğimiz zaman karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. Yüzyılın hemen başında Akdeniz'de bir karmaşa mevcuttur. Osmanlı ordusu bir yandan Rumeli'de Macarlar ile uğraşırken diğer yandan Anadolu'daki isyanlar ile boğuşuyordu. Bu esnada Cezayir'e İspanyol-Malta-Floransa ittifakıyla bir saldırı gerçekleştirildi. Ancak kıyı kesiminin yüksek silahlanma oranı sebebiyle herhangi bir zarar veremediler. Bu saldırıya cevaben İtalya kıyılarına saldırı yapılmıştı⁹⁷. İspanya-Osmanlı-Dubrovnik üçgenine dair incelemesini yapmış olduğumuz defterde hükümler bulunmaktadır. İnceleme eserlerle bir takım karşılaştırmalar yaptığımızda bu hükümleri bu üçlü arasındaki ilişkilerin yansıması olarak da görebileceğimiz anlaşılmaktadır. Örnek vermek gerekirse Temmuz 1635 tarihli bu hüküm oldukça açıklayıcıdır. "...İspanya donanması çıkub serhadd-i mansureme karib yerlerde gezmekle Hersek Sancağı ile Nova câniblerine muhafazaya müteveccih olduğu istima' olunub lâkin mukaddema Bosna beglerbegi olan Abaza Vezir Mehmed Paşa kendü memleketlerinden Konadlova(?) nâhiyesine uğrayub ahd ve amana muhalif külli teaddi ve zarar ve ziyân eylediğün bildürüb sen ol cânibe vardığında nâhiye-i mezbûreye uğrayub memleketlerin himâyet ve sıyânet eylemek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere muhafaza iktizâ idüb asker-i İslamla ol semtlere müteveccih olduğuna zikr olunan Konadlova (?) nâhiyesine varmayub ve

⁹⁷ J.Von Hammer, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II, İstanbul 2007, s. 262

ümerâ ve sâir hükkâma dahi tenbih eylesinki nâhiye-i mezbûreyi ve âher memleketleri sınırına dâhil olmayub âher mahalden mürûr ve übûr ideler Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla memleketleri ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtdan olub cemiyet ile memleketlerine dâhil olunduğu takdirce teaddi ve zarar olmak mukarrer olmağın imdi Fermân-ı Şerîfîm üzere cemiyet ile mümâileyhim Dubrovnik beglerinin zikr olunan nâhiyelerine ve sâir memleketleri sınırına dâhil olmayub...⁹⁸”.

Hükümlerde dikkat çekici noktalardan biri mükerrer olarak hakkında hüküm verilen Dubrovnik elçilerinin güvenliğidir. Aslında bu durum Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu karışıklıklardan ileri gelmektedir. 17. yüzyılın ilk yarısı boyunca devletin şöyle bir problemi vardır. Eşkıya ve zorbalardan halkı korumak için bir takım kale ve palankalar inşâ edilmiştir. Ancak ki zorbalar buraları dahi ele geçirmişlerdi. Sanki Avrupa derebeyiymişcesine bu bölgelere sahip çıkmışlar üstelik nüfuzlarını hükümete karşı kullanmışlardır⁹⁹. Anadolu halkının salâhiyeti konusunda dahi bu tarz sorunlar yaşayan Osmanlı Devleti’nin yüzyılın ilk yarısı boyunca, hükümlere de yansıyan elçileri korumacı tavrının kökleri de buradan gelmektedir. Aralık 1629 tarihli bu vesika da ise şu şekilde somutlaşmaktadır. “...ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbeglere ve kadılara ve kıl’a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-ı i’zâmım enerallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden ila hazel an atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem ve rasih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve [...] üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir adamları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtdan olmağla hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân Nikola Dimitri ve Nikola Kortari nâm bâzergânlar memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret eylediklerinde yolda ve izde ve menâzilde ve merâhilde mir-i miran subaşlıları ve voyvodaları ve sancakbegi adamları ve ümenâ ve â’mâl ve nâzırlar ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayriler tavarlarına ve yoldaşlarına ve esbâb ve esKallerine ve metâ’larına dahl ve taarruz eylemeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün müselman esbâbı ve yeleşin takye ve kalpak giyüb ve dülbent sarınub ve bir yarak götürmeğe ruhsat virilmekle vech-

⁹⁸ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 59 /137

⁹⁹ Akdağ, a.g.e., s. 495

i meşrûh üzere giydikleri esbâblarına ve âlet-i harplerine dahi taarruz olunmayub ve lâzım gelüb iktiza iden mahallerde yanlarına kifâyet mikdarı adamlar koşub bir ferde zarar ve ziyân itdirilmeyüb emin ve sâlim istedikleri yere ve konaklarına ulaştırılmak için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere himâyet ve sıyânet olunub rencide olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîf-i vacibü'l-ittiba'imla mezbûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise yolda ve izde ve mahûf ve muhatara olan mahallerde ruhsat virilen Müselman libâsı giyüb ve yeleşgi takye ve kalpak giyüb dülbent sarınub ve her ne hîn olursa yarak götürüb ticâret üzere olduklarında begler begi subaşıları ve voyvodaları ve sancakbegi adamları ve ümenâ ve â'mâl ve nâzırlar ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayriler rencide ve remide eylemeyüb ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz iderler ise men' ve def' eyleyesiz ve bazı umûr-ı muhimme için ulaklık ile gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâ'berlerde rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı adamlar koşub istedikleri yere ve konaklarına ulaştırasız Dubrovnik tüccârına teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur...¹⁰⁰”

17. yüzyıl Dubrovnik için karışıklıklarla başlamıştı. Osmanlı Devleti Macaristan üzerine sefere çıkmış bunu karşılığında da Avusturya ve Balkan ülkeleri bir Hristiyan koalisyonu oluşturmuştu. Dubrovnik bu koalisyona direkt katılmasa bile Osmanlı Devleti ile ilişkileri olumsuz yönde etkilenmişti. Büyük Savaş'a katılmamasına rağmen Osmanlı Devleti ile arasına gerginlik giren Dubrovnik Cumhuriyeti Venedik'in Lastovo Adası'na saldırmasıyla zor bir sürece girmiştir. Venedik 1606 yılına kadar adada kalmış ardından çekilmiştir¹⁰¹. Zaten Papalık ile arası diğer Hristiyan devletlere göre muallakta olan Dubrovnik Venedik'in bu atağıyla batı dünyasında da saygınlığını yitirebilecek duruma gelmiştir. Venedik-Dubrovnik perspektifinden sıyrılıp bakacak olursak Osmanlı Devleti de bu durumu kendine yapılan bir hakaret olarak görmüştür. I. Ahmed tarafından gönderilen elçi hapse atılmıştır. Bu sırada Macaristan'da savaşta olan Osmanlı Devleti bu alana tam anlamıyla yoğunlaşamamıştı. Venedik'in Dubrovnik

¹⁰⁰ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.27 /54

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Metin Ziya Köse, Osmanlı Devleti ve Venedik, Akdeniz'de Ticaret ve Rekabet 1600-1630, İstanbul 2010

topraklarına saldırıları 1619 yılına kadar peyderpey devam etmiştir. 1619 yılında Osmanlı Devleti'nin duruma ağırlığını koyması, Bosna Beyberbeyliği ve diğer kademelerdeki görevlilere durumu düzeltmelerini emreden fermanlar göndermesiyle 10 yıl sürecek olan barış dönemi başlamış olmuştur¹⁰².

17. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin eski ihtişamını ve gücünü yitirmeye başladığı bir dönemdir. Bu durum Osmanlı-Dubrovnik ilişkilerinde, ticaretteki ve yerel idaredeki bozulmalar şeklinde kendisini göstermiştir.

Tezimizin birinci bölümünde Osmanlı XVII. Yüzyılın hemen ilk yarısına ait olan ahkâm defteri içersinde yer alan konular itibariyle ele alınarak yaklaşık otuz yıllık zaman dilimi içersinde Osmanlıları ile Dubrovnik arasında hangi konuların gündeme gelmiş olduğu bu içerik analizinden de anlaşılmaktadır¹⁰³.

Dikkat edilecek olursa konunun esas ağırlığı iki mesele üzerinde dönmektedir bunlardan ilki ticari konulardır. İkincisi ise Dubrovnik'in Osmanlılar ile harçgüzarlık hukuku içersinde bulunması ve bunun gereği olarak da her yıl belli miktardaki hazinenin Osmanlılara ulaştırılmasıdır.

Yine bu haraçgüzarlık statüsünün doğal bir sonucu olsa gerektir, Osmanlılar her hâlükârda Dubrovnik'in çıkarlarını korumayı, özellikle de Adriyatik'te Venedik ile olan problemlerine müdahale etme yetkisini kendilerinde bulmuşlardır. Her ne kadar Osmanlı kitabet geleneği Dubrovnik ile olan ilişkilerinden ve onlara karşı olan görevlerinden bahsederken *“Dubrovnik begleri ecdâd-ı îzâmımdan cennet-mekan firdevs-âşiyân merhum ve magfur-leh Sultan Orhan Han aleyhü'r-rahme ve'l-gufranin zaman-ı şeriflerinden cümle kefare beglerinden mukaddem gelüb kendü ihtiyarlarıyla atabe-i ulyâya itâ'at ve inkıyâd eyleyüb ol zamandan ilâ-hazel-ân zaman-ı saâdet iktirânımda dahi her sene haracların vakt ve zamanıyla getürüb teslim eyleyüb ve pâye-i saltanat-ı hümayûnum iltica ve iltikâ eyleyüb mezkûr Dubrovnik begleri ve memleketleri himâyet ve sıyânet olunub ber vechle mütezarrır olduklarına rızâ-yı hümayûnum yoğiken bir kaç seneden berü Venedik begleri bunlara adâvet eylemeleriyle Ahidnâme-i Hümayûnuma muhalif üzerlerine donanmaların gönderüb vilayetlerin vurdurub evlerin basub ve yakub ve bâzergânlarının deryâda buldukları gemilerin*

¹⁰² Glavina, a.g.e., 89

¹⁰³ Glavina, a.g.e., s.90.

basub emvâl ve erzâkların gâret ve hasâret eyleyüb bunların bâzergânları gemileriyle varub iskelelerine yanaşmaların veyâ kendü hallerinde giderler iken bunların bâzergânların ve gemilerinde bulunan ehl-i islam bâzergânların cebren iskelelerine döndürüb ve getirüb zecren öşr alub olugelmiş değil iken yeniden bidât ve zulm ihdâs idüb ve bazı zamanda dahi gemilerin cebren Venedike getirüb bâzergân fukarasının metâ'ların bi'l-küllîye girift ve kabz eyleyüb....¹⁰⁴” ya da “...memleketleri himâyet olunmak mühimmâtandır hususen deryâ tarafından düşman zühur iderse korumak lâzımdır¹⁰⁵” ifadelerini kullanarak, onların haklarını koruduğunu ifade etmekte ise de aynı zamanda bölgedeki hâkimiyet alanını korumakta olduğu da muhakkaktır.

Dolayısıyla yukarıda defterin değerlendirilmesi faslında her ne kadar birçok konudan bahsedilmiş ise de bu konuların hemen tamamının Osmanlıların bölgesel güç yarışında var olma isteklerinin bir sonucu olarak kabul edilmesi gerekir. Yoksa salt hacmini çok net olarak kestiremediğimiz Osmanlı-Dubrovnik ticari potansiyelinden beklenen maddi kâr ile Osmanlıların Dubrovnik tüccarına bunca ayrıcalıklar tanımış olmasını izah etmek pek doğru olmasa gerektir.

17. yüzyıl hem Venedik hem Dubrovnik'in ticari potansiyellerinin azaldığı bir dönem olmuştur. 16. yüzyıl sonunda başlayan savaşlarla beraber ticarî faaliyetler de sekteye uğramıştır. İki devlet arasında artan ticarî hakimiyet yarışı Dubrovnik'in “koruyucusu” Osmanlı Devleti tarafından da müdahale görmüştür. Gelir kaynaklarını efektif kullanım ve yeri geldiğinde 17. yüzyılın bozulan sistemine ayak uydurulduğunun görüldüğü bir takım durumlar meydana gelmiştir. Bu tip durumların çözüm stratejisine ve merkezin tavrına baktığımızda yerelde başlayan bozuklukların henüz uluslar arası siyasette kendini göstermediğini anlayabiliriz. Örnek olarak Ocak 1638 yılında verilmiş bir hükmü gösterebiliriz. Ayrıca yüzyılın ilk yarısı boyunca, bu hükümde görülebilecek “Osmanlı Devleti ağırlığının” sürdüğü de muhakkaktır. “...Dubrovnik sâkinlerinden Makro İstefani arz-ı hâl sunub bu defa' Venedikden Tersane-i Amireme mühimmâtçün zift getirüb hizmetde bulunmağla hâlâ vilayetine gitmek murâd idinmekde sefinesine navlun ile tahmîl idüb ve akçesiyle [...] satun aldukda Ahidnâme-i Hümayûn mûcibince harac ve resmin Venediklü virdüğü üzere alındukdan sonra ziyâde harac taleb

¹⁰⁴ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 81/191

¹⁰⁵ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 37 /78

olunmamak için emr-i şerîfim taleb itmeğin kefareye virilmesin memnû' olan metâ'dan ve kaçgun köleden gayrı olan metâ' dahl olunmayub ziyâde resm talebi ile rencîde olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere amel idüb vech-i meşrûh üzere kefareye verilmesin memnû' olan metâ'dan ve kaçgun köleden gayrı navlun ile götürdüğü metâ'ına dahl olunmayub ve kendü metâ'nın harac ve resmin Venediklüler virdüğü üzere virüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bir akçe ve bir habbe ziyâde taleb itdirmeyüb ve menâzil ve merâhilde dahi eğlendirmeyüb hilâf-ı şer' ve kanûn rencîde ve remîde itdirmeyesin teaddi idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanları ism ve resmleri ile yazub arz eyleyesin...¹⁰⁶”

Gerek transkripsiyonu yapılan defterin değerlendirmesinde gerekse diğer kısımlarda sık sık bahsedilen haraç eminlerinin ve elçilerinin korunmasına dair bahislere, Dubrovnik vatandaşlarının korunması gibi bir yan başlık da eklemek mümkündür. Dubrovnik elçilerinin Bâb-ı Âl-i'yi ziyaret için yaptıkları yolculuk sırasında ve Dubrovnik haracının İstanbul'a getirilmesi sürecinde Osmanlı Devleti kesin bir tutumla bu görevlilerin can ve mal güvenliğini sağlamaya özen göstermiştir. İncelemesini yaptığımız defterde yer alan “...Rumelinde dolaşub Dubrovnik varınca yol üzerlerinde vâki olan sancak beglerine ve kadılara voyvodalara hüküm ki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub matakaddemden Dubrovnik beglerine tabi olan bâzergânlar memâlik-i mahrûsemde ticâret üzere olduklarından ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince zaleme ve ehl-i örf tâifesinden ve eşkiyâdan himâyet ve sıyânet olunagelmekle hâlâ mümaileyhüm beglerin bâzergânlarından [] vech-i meşrûh üzere ticâret için taht-ı hükümetinizde olan şehirlere ve kasabât ve kuraya varduklarında yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve yanında olan adamlarına ve bindüğü yarar atına ve sâir tavarlarına ve esbâb ve eskâline kimesneyi dahl ittürmeyüb akçeleri ile diledükleri metâ'ı alub alış virüş idüb vech-i meşrûh üzere zaleme ve eşkiyadan himâyet ve sıyânet olunmak için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ol vechle rencîde olunmayub himâyet olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa şehirlerde ve kasabât ve kurâda kendüye ve adamlarına ve bindüğü yarar atına ve sâir tavarlarına ve esbâb ve eskâline kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb menâzil ve merâhilde ve

¹⁰⁶ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s. 66 /151

benderlerde ve ma'berlerde zalemeden ve ehl-i örf tâifesiinden ve ulakdan ve gayrıdan himâyet ve sıyânet eyleyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ki huzur hal ve ferağ bâl ile kâr u kisblerinde olalar ve mahûf ve muhatara olan yerlerde Dubrovnik bâzergânlarına Müselmân esbâbı giyüb âlet-i harb götürmeye ruhsat virilmüşdür vech-i meşrûh üzere her eminden ve eşkiyâdan kendüsünü korumağçün dülbent sarub ve kalpak ve yelek takye giyüb kılıç ve tüfenk ve ok yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlât-i harb götürdükde kimesne mâni olmayub rencîde ve remîde eylemeye Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyet de sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve sâir adamlarına ahd ü âmâna muhalif teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub mezbûru her vechle himâyet ve sıyânet eyleyub Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfime muhalif vaz' sūdûrundan ictinâb ve ihtirâz üzere olasız¹⁰⁷” Ekim/Kasım 1627 tarihli bu hüküm 17. yüzyılın ilk yarısı boyunca arşivlenebilmiş hem 13/1 hem de 14/2 numaralı Düvel-i Ecnebiye defterlerinde de sergilenen tutumun bir örneğidir. Devlet tarafından sadece idareciler değil halk da koruma altına alınmıştır. Bu dönemde sıklıkla meydana gelen Balkan bölgesinden Dubrovnik halkına karşı sınır taaruzları ve münferit saldırılar gözlenmektedir. Bu durumlarda da Osmanlı Devleti idarecilere gösterdiği tutumunu sergilemiştir. Bu saldırılar kimin tarafından gerçekleştiriliyorsa idarecilerine gönderilen fermanlarda Dubrovnik halkına gösteremedikleri yakınlıktan bahsediliyor ve Dubrovnik'in de vergi mükellefi bir ülke olduğu hatırlatılıyordu.¹⁰⁸

İncelemesini yaptığımız dönem hakkında yazılan Hırvat kronikleri de mevcuttur. Bu kronik yazarlarından örnekler vermek gerekirse; Dinko Zavorovic, Ivan Lucic, Mavro Orbin'den bahsedebiliriz.¹⁰⁹

Bu yüzyılda az önce bahsedildiği gibi ticaret hacminde bir daralma görülmüştür. Osmanlı arşivlerindeki vesikalarda daha önceki yüzyıllarda Dubrovnik ile ilgili belgelerde deniz ticareti ön plandayken 17. yüzyılda durum artık kara ticaretine dönmüştür. Tabiki bu durumu oluşturan bazı etkenler vardır. 16. yüzyılla beraber

¹⁰⁷ BOA. A. DVN. DVE. d014/2, s.14 /23

¹⁰⁸ Glavina, a.g.e., s. 100

¹⁰⁹ Michael B. Petrovich, Croatian Humanists and the Writing of History in the Fifteenth and Sixteenth Centuries, Slavic Review, Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies, Vol. 37, No. 4 (Dec., 1978), ss. 624-639,;

Atlantik ticareti ön plana çıkmaya başlamıştır. Akdeniz ticaretinin bu yeni alan karşısında zamanla gerilemesiyle Dubrovnik’de yönünü kara ticaretine kaydırmak zorunda kalmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma ile bugün Hırvatistan'ın güney ucunda bulunan Dubrovnik'in kentinin Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri 14/2 numaralı Düvel-i Ecnebiye defteri ışığında incelenmeye çalışılmıştır. Kentin Osmanlı Devleti'ne yazısız olsa da haracguzar olarak tâbiyeti Sultan Orhan Bey dönemine kadar götürülebilmektedir.

Yapılan çalışma içerisinde Osmanlı Devleti'nin dönemsel olarak içinde bulunduğu koşullar ve bununla paralel şekilde Osmanlı-Dubrovnik tüccarı ve ticareti incelenmiştir.

17. yüzyılla beraber gerek Balkanlar'da gerekse Anadolu'da azalan ticaret hacmi, bu ticari ilişkileri fazla olumsuz etkilememiştir. Dönemde Adriyatik-Akdeniz-Balkanlar noktalarında meydana gelen Dubrovnik'e yönelik tehditler Osmanlı Devleti tarafından kontrol edilmeye edilmeye çalışılmıştır. Dubrovnik'in Hristiyan olmasına rağmen Osmanlı Devleti ile geliştirdiği dostluk ilişkileri batılı devletler özellikle Venedik tarafından mütemadiyen hoş karşılanmamıştır. Bu durumun dinsel alt yapısı olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin Dubrovnik'e yaptığı destek sonucu, Dubrovnik'in Venedik'e rakip hale gelmesinin de etkisi büyük olmuştur.

Dubrovnik coğrafi konumundan ve ticaret potansiyelinden ötürü Osmanlı Devleti tarafından sadece haracgüzar gibi görülmemiş, Dubrovnik'e karşı korumacı bir politika izlenmiştir. Bu politika bir takım devlet menfaatleri doğrultusunda izlenmiştir. Ancak bu menfaatler sadece Osmanlı Devleti için değil Dubrovnik için de belirleyici olmuştur.

Karşılıklı dengelerin korunduğu bu ilişkinin ticari olduğu kadar sosyal etkileri de meydana gelmiştir. Öyle ki ticaret sadece ürünleri değil kültürleri de coğrafyalar arasında seyahat ettirebilen bir olgudur. Bu çerçevede Anadolu'ya gelen Dubrovniklilerin getirdiği Avrupai ve Batı Balkanlar'a özgü gelenek ve eşyalar olabildiği gibi, buradan o topraklara gidenler de olmuştur.

TABLO- BOA. A. D/VN. D/VE. d014/2 NUMARALI DEFTERDE YER ALAN KONULAR
VE HÜKÜM NUMARALARI

Ticaret	Tuz Ticareti	69, 110, 118, 121, 126, 167, 198, 212, 213, 219, 222, 269, 278, 294, 329, 311, 333
	Tahıl Ticareti	39, 128, 144, 171, 185, 203, 231, 263, 275, 282, 284, 306, 318, 328
	Deri Ticareti	31, 67, 119, 139, 139, 192, 193, 246, 342
	Hamr Alabilmeleri	116, 250, 251, 258
	Kumaş Ticareti	68, 89, 170, 174, 206, 243, 253, 257, 271, 317, 353, 354
	Balmumu Ticareti	70, 117, 216, 242
	Zift Ticareti	151, 200, 325
	Panayır Kurulması	249, 254.
Güvenlik Sorunları	Bireysel (Elçiler)	25, 28, 75, 78, 97, 108, 109, 135, 147, 148, 154, 184, 194, 209, 245, 280, 286, 307, 315, 319, 320, 322, 335
	Eşya ve Mülkleriyle Alakalı Problemler	27, 37, 48, 73, 90, 105, 141, 143, 168, 169, 189, 204, 217, 233, 309, 330, 347, 348
	İbadet Bazlı Sorunlar	32, 36, 50, 72, 114, 195, 208, 252, 265, 266, 268
	Reaya/Tüccar Güvenliği ve Ticaretin Salâhiyeti	23, 33, 34, 37, 54, 58, 59, 64, 66, 74, 78, 81, 85, 86, 87, 88, 98, 100, 101, 102, 106, 107, 112, 115, 122, 124, 127, 140, 142, 146, 152, 153, 155, 157, 166, 172, 175, 176, 186, 187, 188, 190, 196, 197, 199, 201, 202, 205, 207, 210, 214, 215, 221, 223, 224, 232, 236, 237, 238, 240, 244, 248, 260, 261, 267, 277, 287, 298, 309,

		312, 332, 334, 336, 337, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 346, 349, 358, 359
	Gühercile Ticareti	235
	Gayrimüslimler Arasında Oluşan Para Anlaşmazlıkları	159
Gümrük ve Vergi Meseleleri	41, 43, 44, 47, 53, 55, 65, 76, 83, 84, 99, 123, 130, 131, 132, 138, 145, 150, 163, 173, 211, 239, 241, 247, 256, 259, 262, 264, 296, 316	
Ölümler ve Miras Meseleleri	30, 51, 104, 111, 113, 134, 149, 156, 158, 255, 273, 304, 305, 308, 355	
Elçi Kabulü	15, 183, 311, 338, 357	
Nişân-ı Hümâyûnlar	2, 7, 10, 16, 21, 356	
Fatih'in Bosna Ruhbanlarına Verdiği Ahitname	1	
Venedik'e Atıfta Bulunan Hükümler	160, 164, 191, 218, 326,	
İspanya'ya Atıfta Bulunan Hükümler	137, 183, 234, 311, 314	

BİBLİYOGRAFYA

Arşiv Malzemesi

BOA. A. DVN. DVE. d014/2

BOA. MAD, 6004

Kaynak ve Araştırmalar

Akdağ Mustafa, *Türk Halkının Dirlik Ve Düzenlik Kavgası*, Ankara 1988.

Anhegger, Robert-İnalcık Halil, *Kanunnâme-i Sultânî ber Muceb-i Örf-i Osmânî*, Ankara 1956.

Arıkan, Zeki, “Osmanlılarda İhracı Yasak Mallar “Memnu’ Meta”, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu’na Armağan*, İstanbul 1991, ss. 280-306.

Babinger, Franz, “Ragusa”, *İslam Ansiklopedisi*, IX, Eskişehir, 1997, ss. 598-601 .

Biegman, N. H., “Ragusan Spying For The Ottoman Empire”, *Belleten*, 27/105-106, Ankara 1963.

Bostan, İdris, *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*, İstanbul 2007.

_____, *Adriyatik’te Korsanlık, Osmanlılar, Uskoklar, Venedikliler, 1575-1620*, İstanbul 2009.

Bracewell, Catherine Wendy, *16. Yüzyılda Adriyatik’te Korsanlık ve Eşkiyalık, Senjli Uskoklar*, çev. Mehmet Moralı, İstanbul 2009.

Carter, F. W., “The Commerce of the Dubrovnik Republic, 1500-1700”, *The Economic History Review*, New Series, Vol. 24, No. 3(Aug., 1971), ss. 370-394.

Çetin, Firdevs, “XVI. Asır Alman Seyyahlarına Göre Osmanlı Toplumunu (Müslüman Davranış ve Törenleri ile Dini Mekânlar)”, *Vakıflar Dergisi*, 34 (Aralık 2010).ss. 19-33.

Defterdâr Sarı Mehmed Paşa *Zübde-i Vekaiyat*, Tahlil ve Metin 1066-1116/1656-1704, Haz. Abdülkadir Özcan, Ankara 1995.

Düzbakar, Ömer, “XV-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti’nde Elçilik Geleneği ve Elçi İâşelerinin Karşılanması Bursa’nın Yeri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 2-6 (Kış 2009).ss. 183-194.

Earle, Peter, “The Commercial Development of Ancona 1479-1551”, *The Economic History Review, New Series* Vol. 22, No. 1 (Apr. 1969), ss. 28-44.

Emecen, Feridun, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara 1989.

Faroghi, Suraiya, “Krizler ve Değişim”, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi II*, Halil İncık, Donald Quataert, İstanbul 2004.

Glavina, Mladen, *17. Yüzyıl Başında Osmanlı İmparatorluğu ile Dubrovnik Cumhuriyeti İlişkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, 2009.

Gökbunar, Ramazan-Gökbunar, Ali Rıza-Alpaslan, Uğur, “17. Yüzyılda Osmanlı Devleti ve Batı Avrupa Devletleri’nde Mali Yapı Üzerine Savaşların Etkileri”, *Maliye Dergisi*, Sayı 159, Temmuz-Aralık 2010, s.70-88.

Güçer, Lütfi, “XV-XVII. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Tuz İnhisarı ve Tuzlaların İşletme Nizamı”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 23 (No: 1-2) Ekim 1962-Şubat 1963, ss.97-143.

Hammer ,J.Von, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I-II*, İstanbul 2007,

İncık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Sosyal ve Ekonomik Tarihi 1300-1600*, İstanbul 2004.

_____, *Devlet-i ‘Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I, Klasik Dönem (1302-1606) Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, İstanbul 2009.

_____, “Türkler Ve Balkanlar” *Balkanlar*, İstanbul 1993.

Kafadar, Cemal, *Kim Var İmiş Biz Burada Yoğ İken, Dört Osmanlı, Yeniçeri, Tüccar, Derviş ve Hatun*, İstanbul 2009.

Karaca, Zafer, *İstanbul’da Tanzimat Öncesinde Rum Ortadoks Kiliseleri*, İstanbul 2008.

Karaman, Deniz, “Şeriye Sicillerine Göre XVIII. Yüzyılda Ankara Damga Mukataası, *Bilig*, Kış 2009. ss. 179-222.

Köse, Metin Ziya, *Osmanlı Devleti Ve Dubrovnik İlişkileri, 1500-1600 Doğu Akdeniz’de Casuslar ve Tacirler*, İstanbul 2009.

_____, *Osmanlı Devleti ve Venedik, Akdeniz’de Ticaret ve Rekabet 1600-1630*, İstanbul 2010.

Köse, Osman, “XVIII. Yüzyılın Sonları Rus ve Avusturya Savaşları Esnasında Osmanlı Devleti’nde Bir Uygulama”, *Turkish Studies*, Vol 2/1 Winter 2007, ss. 104-123.

Karatay, Osman, *Balkanlar El Kitabı Cilt 1:Tarih, Hırvatların Kökeni ve Ortaçağ Hırvat Tarihi*, Çorum/Ankara 2006.

Lowry, Heath W., *Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1550, Kuzey Yunanistan’ın Fethi, İskânı ve Altyapı Gelişmesi*, İstanbul 2008

Miović, Vesna, *Kavşaktaki Bilgelik, Dubrovnik Cumhuriyeti ve Osmanlı Devleti Döneminde Olaylar*, Dubrovnik 2011.

Petrovich Michael B., Croatian Humanists and the Writing of History in the Fifteenth and Sixteenth Centuries, *Slavic Review, Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies*, Vol. 37, No. 4, December 1978, ss. 624-639.

Stoianavich Traian, “Osmanlı Hâkimiyetinde Via Egnatia”, *Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia 1380-1699*, ed. Elizabeth A. Zachariadou, çev. Özden Arıkan, Eda Güntekin, Tülin Altınova, İstanbul 1999.

Şabanoviç, Hazım, *Dubrovnik Arşivi’ndeki Türk Vesikaları*, Tercüme: İsmail Eren, *Belleten*, 30/59, Ankara 1996,ss. 391-437.

Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusretname*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul 1964.

Tabak, Faruk, *Solan Akdeniz, 1550-1870 Coğrafi-Tarihsel Bir Yaklaşım*, çev. Nurettin Elhüseyni, İstanbul 2009.

Truhelka, Ciro, “Dubrovnik Arşivinde Türk Vesikaları”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi* I, İstanbul 1955, ss. 39-65

Turan, Şerafettin, “Dubrovnik”, *DİA*, IX, İstanbul, 1994, ss. 542-544

Ülker, Necmi “İzmir’deki İngiliz Tüccarına Dair Ticari Belgeler” *TTK Belgeler*, 18, Ankara 1992, ss. 261-320.

BOA. *A. DVN. DVE.* d014/2

METİN TRANSKRİPSİYONU

[s. 1-3 Boş]

[s. 4]

[1]Bosna ruhbanlarına Sultan Mehmed Han merhûm virdüğü ahidnâmenin suretidir

Nişân-ı hümayûn oldur ki ben ki Sultan Mehmed Hanım cümle havas ve avâma mâlûm ola ki iş bu darendegân-ı Fermân-ı hümayûn Bosna rahiplerine mezîd inâyetim zuhûra gelüb buyurdum ki mezbûrlara ve kiliselerine kimesne mâni ve müzâhim olmayub ihtiyatsız memleketimde duranlara ve kaçup gidenlere emn ü âmân ola ki gelüb bizim hassa-ı memleketimizde havfsuz sâkin olub kiliselerinde mütemekkin olalar ve yüce hazretimden ve vezirlerimden ve reâyâlarımdan ve memleketim halkından kimesne mezbûrlara dahl ve taarruz itmeyub incitmeyeler kendülerine ve canlarına ve mallarına ve kiliselerine ve dahi yabandan hassa-ı memleketime adam getürürler ise yemin-i mugallaza iderim ki yeri ve göğü yaradan perverdigâr hakkı içün ve ulu peygamberimiz Muhammed Mustafa sallâ'l-lahü teâlâ aleyhi ve selem hakkı içün ve yedi Mushaf hakkı içün ve yüz yirmi dört bin peygamberler hakkı içün ve kuşandığım kılıç içün bu yazılanlara bir ferd muhalefet eylemeye madam ki benim hıdmetime ve emrime muti' olalar. Tahrîren fi 28 şehr-i Mayıs gurre-i Muharremü'l-haram sene 883 (1 Mayıs 1478)

Be yurt-ı Kal'a-i Draç

[2] Nişân-ı hümayûn oldur ki işbu tevkî-i refî-i Fermân-ı hümayûn Bosna Sancağında olan kefere Latin ruhbanları südde-i saâdetime âdem gönderüb cümle-i ahvallerin bildirdüklerinde mezîd inâyetim zuhura getirüb mezbûrların kiliselerine ve evlerine ve taam ve geşt ve güzâr eyledükleri yerlere min bâ'd kimesne mâni' ve müzâhim olmayub gereği gibi ihtiyatsız vilayet-i mezbûrede sâkin ler olub ve eşkiyâ zulmünden firar idüb celâ-yı vatan idenler yerlu yerine gelüb emn ü âmân üzere olub bizim hassa memleketimizde sâkin ler olub kiliselerine ve [...] Müselman mâni olmayan yerlerde [...] üzere hareket eylediklerinde vezirlerimden ve beğlerbeğlerimden ve sancakbeglerimden ve adamlarından ve voyvodalardan ve ümenâdan ve kapum kulları sipah ve Yeniçeri ve gayrı nâzır-ı emvâllerden ve bi'l-cümle memleketim halkından ve âherden bir ferd mezbûrlara min bâ'd rencîde ve remîde ve kendülerine ve mallarına ve kiliselerine ve sâkin oldukları evlerine ve ayetleri üzere kıraat eyledüklerine dahl ve

taarruz olunmayub kendü ayetleri üzere amel edenler ve dahi vilayet-i mezbûreye âher yerden adem getürürler ise kendü ayetlerine muvâfık yerlere oturdup câiz olduğı üzere kendü hallerinde olub ol ecilden bu berât-ı hümâyûnum inâyet ve ihsan olunub mukaddema ceddîm tâbe serâhe ellerine muâf-name virüb mûcibince âmel olunub yemin-i mugalata ile yeri göğü yaradan perverdigâr ve ceddîm hürmeti ve yedi Mushaf-ı şerîf ve yüz yirmi dört bin peygamberler ve kuşandüğüm kılıç hakkıyçün vech-i meşrûh üzere zikr olunan ruhbanlara ve gayri müteallaklarına dahl olunmamak içün Sâbika ellerine virilen temessükâtları ve bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim mûcibince amel idüb mademki mezbûrlar emrime ve hıdmetime muti' olmağla ellerinde olan temessükâtları tecdîd olunması ricâ eyledikleri ecilden südde-i saâdetimden müceddeden bu berât-ı hümâyûn-ı izzet-makrûnu verdim ki zikr olunur ve buyurdum ki ba'de'l yevm taht-ı yedlerinde olub mer'î ve mevâdi kılalar ol bâbda bir ferd mâni' ve müzâhîm olmaya şöyle şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren fî evâil-i şehri Cemâziye'l-evvel sene selâse ve selâsîn ve elf (Şubat 1624)

[s. 5 Boş]

[s. 6]

[7] Nişân-ı Hümâyûn oldur ki Dubrovnik beglerbeginin Nikolo Surgu ve Nikometçi nam ilçilerin südde-i seniyye-i saâdet-medar ve atabe-i aliyye-i izzet medarına gelub bundan akdem cedü'l cennet mekân hallede âşiyân Mrhûm ve Mağfur-leh sultan Ohan Han aleyhi'r-rahme ve'l gufran taht-ı âlî baht-ı Osmânî ve serir-i [...] süleymânîye cülûs eylediklerinden cümle ümerâ-ı nasaradan mukaddem Dubrovnik begleri atabe-i ulyâlarına itâ'at ve ve mutabakat eylemekle anlar dahi mûmâileyhim beglere cizye vaz' eylemegin tav ve rızâ ile vaz' olunan cizyeyi kabul eylediklerinden sonra mahmiye-i İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayri sâir memâlik-i mahrûsede yerde ve bahrda bâzergânları bey ü şirâ eyledikleri emtiâ-ı mütenevviânın yüzde ikişer akçe resm-i gümrüklerinin yılda yüzer bin akçeye ber vech-i maktû' iltizâm ve kabul idüb mukataalarının kıstı ziyâde ve noksan olmaya deyu şart olunub her sene cizyeleri ile maan südde-i saâdetime gönderub Hazîne-i Âmireme teslim eylemegin ellerine selâtin-i mâziyeden ahidnâmeler ve makud ve müekked evâmîr-i şerîfe virilüb ile'l-ân bu minvâl üzere amel olunur iken iki üç seneden beru Vaç Nâzırı mezkûrdan Dubrovnik bâzergânlarını iştirâ eylemeyub Bosna ve Hersek ve Yenibazar ve Foca ve sâir kazâlardan

mürur ve ubûr idüb Dubrovniğe götürdükleri cild-i gâv ve camusdan Ahidnâme-i Hümâyûna ve ve evâmir-i aliyeye ve kadîmden olıgelene muhalif müceddeden resm-i gümrük taleb idüb teaddi eyledükleri mukaddema pâye-i serîr-i âlâma telhis olundukda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla bu bid'at ref' olunub min bâ'd ol vechle rencîde olunmaya deyu Fermân-ı Âlişânım sâdır olub müekked evâmir-i şerîfim virilmiş iken mezkûr Vaç Nâzırı memnu' olmayub zikr olunan cild-i gâv ve camusun resm-i gümrüğün tekrar bunlardan taleb idüb hatta bu husûs südde-i saâdetimde görülmek için ümerâdan olub Budunda sâkin olan kıdvetü'l-ümerâi'l-kiram Feyzullah dâme izzuhuyu kendü tarafından vekil ve Estergon Kal'ası ağalarından Ebubekiri ve Vaç Kalası gönüllülerinin bölükbaşı Ahmed bölükbaşı ve Yeniçeriler Çorbâcısı Ali Subaşı mübâşir tâyin idüb göndermekle gelüb vekil-i mümâileyh ve zikr olunan mübâşirler mezbûran ilçiler ile Divân-ı Hümâyûnumda mürâfa'a olub Ahidnâmelerine ve mahfuza ve memulü'n-bih olan kuyûda nazar olundukda vech-i meşrûh üzere bilâd-ı selâseden gayrı umumen memâlik-i mahrûsada berde ve bahrde Dubrovnik bâzergânları bey ve iştirâ eyledikleri emtiâ-ı mütenevviânın resm-i gümrüklerin yüzde ikişer akçe virmek üzere yılda yüzer bin akçeye iltizâm ve kabul idüb her sene cizyeleri ile ma'an Âsitâne-i saâdetime gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eyledikten sonra resm-i gümrük namına bir akçe ve bir habbe taleb olunmaya deyu muharrer ve mestûr olduğu mukayyed bulunub mezbûrun ilçiler Ahidnâme-i hümâyûn ve Hatt-ı Şerîfe ve evâmir-i aliyeye ve kadîmden olıgelene muhalif Vaç Nâzırı tekrar bâzergânlarımızdan resm-i gümrük taleb eylemekle ziyâde zulm ve teaddi ider deyu tazallüm eylediklerinde vekil-i mümâileyh dahi zikr olunan cild-i gâv ve ve camusun resm-i gümrüğü vekil olduğum Vaç Nâzırının mukataasına ilhak olunub eline berât virilmekle iki senedir mezbûrlardan Vaç kal'ası neferâtının mevâciblerine virilmek üzere taleb olunur deyu cevap virmekle Hazîne-i Âmiremde mahfuz olan mukataat defterlerine nazer olundukta vech-i meşrûh üzere nâzır-ı mezbûrun mukataasına ilhak olunub ol vechle berât virildiğinin kaydı bulunmayub bu husûsa ber me'mûlu'n-bih temessükleri dahi olmamağla eyledikleri dâ'vâlarının aslı olmadığı hîn-i mürâfa'ada vüzerâ-i î'zâm ve kadı askerlerinin huzurunda zâhir olmağın vech-i meşrûh üzere Dubrovnik begleri her sene cizyeleri ile maktû'ları olan yüzer bin akçeyi Hazine-i Amireme gönderub teslim eyledikçe min bâ'd bâzergânları bilâd selâseden gayrı memleket-i mahrûsemde berde ve bahrda bey ve iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve vecamus ve sâir emtiâ-ı mütenevviâlarından ümenâ ve nuzzâr ve gayriler resm-i gümrük taleb

eylemeyeler deyu hükm olunub bil'l-fiil Rumeli Kazaskerim olan âlimü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn Mevlana Yahya edemallahu teâlâ fezâilehu bu maddeyi vech-i meşrûh üzere sicil-i mahfuza kayd idüb mezkûran ilçilerin ellerine hüccet-i şer'îye viridiğim bildürüp mûcibince Nişân-i Hümâyûnum virilmek bâbında istid'â-i inâyet eyledikleri ecilden iş bu Nişân-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ve izzet-meşhûnu virdüm ve buyurdum ki vech-i meşrûh üzere Dubrovnik begleri her sene cizyeleri ile maktu'ları olan yüzer bin akçeyi gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eyledikce mukataaları ziyâde ve noksan olmaya deyu şart olunduğu üzere bilâd-ı selâseden gayrı bâzergânları umumen memâlik-i mahrûsemde berde ve bahrda bey ve iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve camus ve sâir emtiâ-i mütenevviâdan ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve Hatt-ı Şerîf ve evâmir-i aliyeye ve hüccet-i şeriyeye ve kadîmden olıgelene muhalif resm-i gümrük taleb olunmaya ve sâir ihdâs olunan tekalif-i şakkadan dahi nesne teklif ve taleb olunmaya şöyleki tekrar ümenâ ve nuzzâr ve gayriler birer tarikle [s.7] temessükât ibrâz idüb giru resm-i gümrük talebi ile rencîde eylemek isterlerse amel olunmayub men ve def oluna memnû' olmayub şirret idenlerin şer'le muhkem haklarından geline ve bil'l-cümle Dubrovnik begleri ve dört yüz yıldan berü haraçgüzârlarım olub ubûdiyet ve sadakatte sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve sâir adamlarına ve reâyâlarına teaddi olunduğuna rızâ-yı hümâyûnum yokdur min bâ'd ol vechle ve gayri tarikle rencîde ve remîde olunmayub geregi gibi himâyet ve sıyânet oluna ve işbu Nişân-ı Hümâyûnum mer'i ve muhterem tutulub dâima mazmûn-ı münîfi ile amel olunub hilâfına cevâz gösterilmeye şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren fi evâil-i şehir-i Cemâziye'l-âhire sene tis'a ve selâsîn ve elf (Ocak 1630)

[8] Vech-i meşrûh üzere yazıldı

Fi't-tarihi'-l mezbûr

[9] İki suret dahi vech-i meşrûh üzere yazıldı fi't-tarihi'-l mezbûr

[10] Nişân-ı hümâyûn oldur ki bundan akdem Dubrovnik begleri ve [...] merhûmun ecdâd-ı i'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı saâdet-iktirânlarında sadakat ve istikamet ile inkıyâd gösterdikleri ecilden ellerine Ahidnâme-i Hümâyûn virilüb bâ'dehu vâki olan ecdâd-ı âli-i [...] asr- şerîflerinde Ahidnâmeleri tecdîd olunub Ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere kadîmden eda edegeldikleri on iki bin beş yüz

filori haraçları sâl be sâl âdetleri üzere ilçileri ile göndereler zikr olunan on iki bin beşyüz sikke-i filoriden ziyâde haraç taleb olunmaya ve mezbûrların vilayet ve memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerinin sancakbeglerinden ve subaşılarından ve erbab-ı timardan ve bi'l-cümle saye-i saâdetimden olan kimesnelerden bi vech mine'l- vücûh zarar ve ziyân irişmeye ve bundan akdem kal'aları ve vilayetleri ne vechle emn ü âmân içinde olugelmiş ise girü ol vechle emn ü aman içinde olalar ve bunların cevânibinde olan illerden yağı olsun illik olsun kurudan ve yaşıdan mezbûrların kal'alarına geleler ve gideler hiç ahad mâni olmayub dahl ve taarruz eylemeye ve mezbûrların bâzergânları memâlik-i mahrûsemde ticâret ideler ve gelüb gideler ve rızklarına ve tavarlarına ve sâir esbâblarına kimesne dahl idüb zahmet vermeye ve yollarda bâc taleb itmeyeler ve zikr olunan Dubrovnik tâcirleri memâlik-i mahrûseye metâ'ların getürüb fûruht eylediklerinden evvelden yüzde iki akçe gümrük alınagelüb sonra mezbûrların satdıkları metâ'larından yüzde beş akçe gümrük alınmak Fermân olunmuş iken Dubrovnik ilçileri gelüb İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayri Rumeli vilayetlerinden tâcirlerimizin satdıkları metâ'larından gümrük ber karar-ı sabık yüzde ikişer akçe alınub üç yerden gayri satılan metâ'mızın gümrüğü üç yıla üç yüz bin akçe mukataa ile cânibimizden âmil bulalım ve âmilimize yarar kefil bi'l-mâl virelim nesneyi zâyî olmayub ve altı ayda elli bin akçesin Hazîne-i Âmireye teslim idelim âherden emin dahl itmeyub üzerimize havale gelmesun deyu iltizâm eyledikleri ecilden mezkûrların bâzergânları zikr olunan üç yerden gayri Rumeli vilayetlerinden kurudan ve deryâdan götürüb satdıkları metâ'larından ber karar-ı sâbık yüzde iki akçe alınmak Fermân olunub bâzergânları metâ'larını satdukları yerlerden yüzde iki akçe gümrüklerin kendü taraflarından gümrük âmili olanlara vireler ve her altı ayda bir elli bin akçeyi iltizâmları üzere Hazîne-i Âmireye götürüb teslim ideler ve ilçileri şöyle şart eylediler ki zikr olunan gümrük âmili heman üç yıla ölmeye üç yıl tamam olduktan sonra girü kendü taraflarından yarar âmiller ve mala yarar kefiller buluvirelim deyu iltizâm itdiler ve emin olan girü Dubrovnik [...] bunlardan gayri sâir frenklerin yüzde beş akçe hesabı üzere cem' eyleye ve bu vechle şart eylediler ki hile ve telbis idüb sâir Frengin metâ'ı gümrüğün vormemek için kendimizindir deyu suret idüb almayalar şöyle ki hileleri sâbit ve zâhirola ol metâ' [...] oluna [s. 8] karadan ve denizden İstanbula metâ' götürüb satdıklarından yüzde beş akçe hesabı üzere ve Edirneye ve Bursaya metâ' alub gidüb satdıklarından yüzde üç akçe gümrük vireler zikr olunan üç yerin gümrüğü mukataada dâhil degildir Hazîne-i Âmireye zabt ve kabz oluna ve mezbûrların tâcirleri

metâ'ların satmayacak olurlar ise alub istedikleri yere ilederler kimesne mâni olmaya ve [...] olan yerde ki şer'le sâbit olursa alalar ve şahidleri Dubrovnikden olan kimesnelerin şهادetleri mezbûrların [...] olanlar hakkında mesmu' olalar ki [...] müselmanlardan ise kadiya varub şer'le sâbit olursa alalar ve âherin borcu içün Dubrovnikten geleni tutmayalar borclu kim ise anı tutalar sen ol yerdensin deyü rencîde itmeyeler ve memâlik-i mahrûsemden bir kimesnenin rızkını alub Dubrovnike kaçsa gerekdir ki âdet-i kadime üzere anda dahi teftiş oluna ta kimesnenin rızkı zâyî olmaya ve Dubrovnikden biri gelub memâlik-i mahrûsemde mürd olsa rızkına asla beytü'l-malcı dahl eylemeye belki [...] varisi gelub rızkın taleb eyleye ve adâvet üzere olan küffar vilayetlerinden bâzergânlar bunların illerine ticâret e gelürler ise hiç ahad mâni olmaya ve kendülere memâlik-i mahrûsemde bir kimesne ziyân iderse bana arz oluna ki geregi gibi haklarından gelünüb rızkları tazmin itdürüle deyu vech-i meşrûh üzere Ahidnâmelerinde şart olunub bu şartlardan gayrı Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûsemde aldıkları metâ'ı İstanbul'da ve Tuna Yalısı'nda ve Rumelinde vâki olan iskelelerde gemiye tahmîl eylediklerinde kimesne mâni olmaya ve olugelene muhalif reft ve mastariye namına akçe alınmaya âdet-i kadim üzere metâ'larından yüzde ikişer akçe gümrüklerin edâ eyleyeler ve şimden sonra sâir berâtlar ihdâs olundukda cümle Rumeli vilayetlerinde Dubrovnik bâzergânlarından nesne taleb olunmaya ve bâzergânları metâ'ların satmayacak olurlar ise istedikleri yere alub gidüb kimesne mâni' olmaya ve gümrükçüler dahl ve taarruz eylemeyeler deyü Ahidnâmelerinde derc olunmak ricâ eyledikleri pâye-i serîr-i âlâya arz olundukda mâ tekaddemden olugeldüğü kanûn üzere amel oluna deyü mukaddema Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet- makrûnla Fermân olunmakla Ahidnâmelerine derc olunub ol Ahidnâmeyi cennet mekân babam hüdâvendigâr ve birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Osman Han aleyhüme'r-rahme ve'l-gufrân hazretleri dahi mukarrer tutub zaman-ı şerîflerinde tecdîd olunub bâ'dehu devlet ü ikbal ve saâdet ve iclâl birle serir-i saltanat ve taht-ı hilâfet-i cenâb-ı celâlet meâbıma müyesser olub cülûs-ı hümâyûnum vâki oldukda ahidnâmelerinin zaman-ı saâdet iktirânımda dahi tecdîd olunmasın istid'â eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub tecdîd idüb müceddeden Ahidnâme-i hümâyûn virülüb hâlâ bu sene-i amimetü'l-meymenede haraçları ile Âsitâne-i saâdetime gönderdikleri Lokastaha ve Maroharda nam yarar ve muteber ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub zikr olunan Ahidnâme-i hümâyûnun sureti virilmek bâbında istid'â-i inâyet eyledikleri ecilden istid'âları üzere hâlâ işbu Ahidnâme-i Hümâyûnun suretini virdüm ve buyurdum

ki zikr olunan Dubrovnik begleri madam ki saha-i ubûdiyette sâbit-kadem ve râsih-dem olub vech-i meşrûh üzere sadakat ve istimaket ile haraçların ve hıdmetlerden sadakat ve istikamet ile bi kusûr edâ eyleyeler ben dahi ahd ve yemin iderim ki yerleri ve gökleri halk iden hüdâ-yı mu'in celle celalehu içün ve dinim içün ve ecdâd-ı i'zâmım ve babam enarallahu teâlâ burhânehüm ervah-ı şerîfleri içün bu şartlardan udûl ve inhirâf gösterilmeye ve iş bu Ahidnâme-i hümayûnuma muhalif emr ihrâc olunur ise dahi amel olunmayub dâima bu Ahidnâme-i Hümayûnumun mûcibince amel oluna min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz gösterilmeye şöyle bileler alamet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren fî evâil-i şehri Rebiü'l-evvel sene ihdâ ve erbâ'in ve elf (Eylül 1631)

[11] Bir sureti dahi bu minvâl üzere yazılmışdır bu tarihte

[12] Bir sureti dahi bu minvâl üzere yazılmışdır bu tarihte

[13] Bir sureti bin kırk dört senesinde gelan ilçileri Maro Yerkola ve Maro Meşa ricâlarıyla Ahidnâmenin sureti yazılıb virilmişdir. Fi evâhir-i RA sene 44 (Ekim 1634)

[14] Bir sureti dahi müşârü'n-ileyhüma ilçiler ricâsıyla yazılıb virilmişdir. Fi evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 44 (Ekim 1634)

[s.9]

[15] İftihâr-ı ümerâi'l-milleti'l-mesihîyye muhtar-ı küberâü't-tâifetü'n-iseviyye müslih-i mesâlih-i cemâhirü'n-nasrianiye Dubrovnik begleri hutimet avâkibehüm bi'l-hayr tevkî'-i refî'-i hümayûn vasıl olıcak mâlum ola ki hâlâ südde-i seniyye-i saâdet-penâh ve atabe-i aliyye-i izzet-destgâhım gönderdiğiniz begzâdelerinizden kıdvet-i âyani'l-milleti'l-mesihîyye Yatkulu Yalmuta ve Marite Sorgu nâm adamlarınız ile vârid olan mektubunuz tercüme ve telhis olunub pâye-i serîr-i saâdet masir-i kahramânîmize arz olundukda mazmun-ı itâ'at makrûnunda abâ-i kirâm ve ecdâd-ı i'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı saâdet iktirânlarından ilâ haza'l-an Âsitâne-i devlet-âşiyânımın haraçgüzârları ve doğruları olub itâ'at ve ubûdiyette sâbit-kadem ve kemâl sadakat ile cadde-i refihada rasih dem olmağla bu sene-i amimetü'l- meymenede dahi üzerinize lâzım olan haraçları müşârünileyhüma adamlarınız ile irsâl eylediğiniz tahrîr olunub dahi lisânen her ne takrir ve ilâm eyledilerse cümlesine ilm-i şerîf-i âlem şumûl-i padişâhânem muhit ve şahid olmuşdur müşârünileyhüma adamlarınız getürdükleri haracı Hazîne-i

Âmireme teslim eyleyüb pâye-i serîr-i âlâma yüz sürdüklerinden teşrifat-ı hüsrevânem müşerref olub hizmetleri edâ ve itmâm olduktan sonra izn-i hümâyûnumla ol cânibe müteveccih ve revâne olmuşlardır buyurdum ki vusûl bulduklarında kemâkân cadde-i ubûdiyette sâbit-kadem ve râh-ı inkıyâd ve sadakatde rasih dem olub memleketimize karib olan serhad-ı mansûrem ahalisi ile hüsn-i süluk ve muhabbet üzere geçünüb ol serhadleri İspanya keferesinden ve sâir harbî küffar eşkiyâsından gereği gibi himâyet ve sıyânet üzere olası ve fî ma bâ'd memleketinizin haracını olıgeldüğü üzere cem' ve tahsîl ve tedârik ve tekmil eyleyub vakt ve zamanı ile Dergâh-ı âlem-penahıma irsâl ve isâl eyledüğünüzden mâ'da ol câniblerde devlet-i aliyye mütea'llık olan hidemat-ı mîrîyi ve gayri umûru edâ eylemekde say' ve ikdâm ve hüsn-i ihtimâm üzere olası ve ol serhadlerde zuhûr ve sünûh iden ahvâl ve etvâr-ı sâir lâzım ü'l-arz olan husûslar ale't-tevâli yazub arz eylemekden hâlî olmayasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılarsınız. Tahrîren fî evâhir-i şehri Şabanü'l-muazzam min şühur sene hamse ve erbain ve elf min hicretü'l-nebeviyye

[16] Nişân-ı hümâyûn oldur ki bundan akdem Dubrovnik begleri ve knezleri merhûmun ecdâd-ı izamın enarallahü teâlâ burhânehüm eyyâmlarında sadakat ve istikametle itâ'at ve inkıyâd gösterdikleri ecilden ellerine Ahidnâme-i Hümâyûn virilub bâ'dehuhu valid-i mâ ceddin cennet-mekân fîrdevs-âşiyân Merhûm Sultan Ahmed Han tâbe serâhe zamanında Ahidnâmeleri tecdîd olunmak ricâ eylediklerinde kadîmden edâ edegeldikleri on iki bin beşyüz sekiz filorilerin sâl be sâl âdet-i kadime üzere ilçileri ile göndeler zikr olunan on iki bin beş yüz sekiz filoriden ziyâde haraç taleb olunmayub ve mezbûrların vilayet ve memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine sancak beglerinden ve subaşılardan ve erbâb-ı timardan ve bi'l-cümle saye-yi saâdetimde olan kimesnelerden bi vech mine'l-vücuha zarar ve ziyân erişmeye ve bundan akdem kal'aları ve vilayetleri nevehle emn ü âmân içinde olıgelmişler ise girü ol vevchle emn ü âmân içinde olalar onların cevânibde olan illerimize yağ ve [...] olsun kurudan ve yaşdan olsun mezbûrların kal'alarına geleler ve gideler asla mâni olmayub dahl eylemeye ve bâzergânları memâlik-i mahrûsemde ticâret ideler geleler gideler azıklarına ve tavarlarına ve sâir esbâblarına dahl idüb zahmet virmeyeler ve bunlardan bâc taleb itmeyeler ve zikr olunan Dubrovnik [s.10] tâcirleri memâlik-i mahrûsemde metâ'ların götürüb fûruht itdiklerinde yüzde iki akçe gümrük alınagelüb sonra mezbûrların satdıkları metâ'larından yüzde beş akçe gümrük alınmak Fermân olunmuşken Dubrovnik ilçileri gelüb İstanbul ve

Edirne ve Bursadan gayri Rumeli vilayetleri tâcirlerimizin satdıkları metâ'larından gümrük ber karar-ı sabık ikişer akçe alınub üç yerden gayri satılan metâ'mızın gümrüğü üç yıla üç yüz bin akçe mukataa ile canımızdan âmil bulalım ve âmilimize yerar kefil bi'l-mal bulalım nesne zâyi olmayub ve altı ayda bir elli bin akçe Hızane-i Âmireye teslim idelim âherden [...] dahl itmeyüb üzerimize havale gelmesun deyü iltizâm eyledikleri ecilden mezbûrların bâzergânları zikr olunan üç yerden gayri Rumeli vilayetlerinde kurudan ve denizden getürüb satdıkları metâ'lardan ber karar-ı sabık yüzde iki akçe almak emr olunub bâzergânların satdıkları yerlerde yüzde iki akçe gümrüklerin kendü taraflarından gümrük âmili olana vireler ve her altı ayda bir elli bin akçe iltizâmları üzere Hazîne-i Âmireme getürüb teslim ideler ve ilçileri şöyle şart eylediler ki zikr olunan gümrük âmili heman üç yılı olmaya bu üç yıl tamam olduktan sonra griü kendü taraflarından yarar âmilleri ve mala yarar kefiller buluverelim deyü iltizâm edenler ve [...]olan girü Dubrovnik kapusunda oturub bunlardan gayri sâir frenkler hep yüzde beş akçe hesabı üzere cem' eyleye ve bu vechle şart eylediler ki hile ve telbis idüb sâir frenklerin metâ'ı gümrüğün virmemek için kendü [...] suret idüb almayalar şöyle ki hileleri sâbit ve zâhir ola metâ' girift ola karadan ve denizden İstanbula metâ' getürüb satdıklarından yüzde beş akçe hesabı üzere ve Edirne ve Bursa metâ' alub gidüb satdıklarından yüzde üçer akçe gümrük vireler zikr olunan üç şehrin gümrüğü bu mukataada dâhil değildir Hazîne-i Âmireye zabt ve kabz oluna ve mezbûrların tâcirleri metâ'ların satmayacak olurlar ise alub istedikleri yere ileteler kimesne mâni olmayub ve [...] olan yerlerden eğer şer'le sâbit olursa [...] ve şahidleri Dubrovnikden olan kimesnelerin şهادetleri mezbûrların [...]olanlar hakkında mesmu ola eğer [...] Müselmânlarda ise kadiya varub şer'le sâbit olursa [...] âherin borcu için Dubrovnikden sonra tutmayalar belki borclu kim ise anı tutalar sen ol yerdesiz deyu rencîde itmeyeler memâlik-i mahrûsemde bir kimesnenin rızkını alub dubrovnige kaçsalar kendü âdeti üzere [...] dahi teftiş ola ta kimesnenin rızkı zâyi olmaya Dubrovnikden beri gelüb memâlik-i mahrûsemde mürd olsa rızkına beytü'l-malcı ve kassam dahl itmeye belki [...] varisi gelüb rızkı taleb eyleye ve adâvet üzere olan küffar ve ademilernden bâzergânlar mezbûrların illerine ticârete gelürlerse hiç ahad mâni olmaya ve kendülere memâlik-i mahrûsemde bir kimesne ziyân iderse bana arz oluna gereği gibi hakkından gelünüb rızıkları tazmin oluna deyü Ahidnâme-i Hümâyûn virilüb zikr olunan husûslardan gayri Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûseden aldıkları metâ'yı İstanbul'da [s.11] ve

Tuna ve Rumelinde vâki iskelelerde gemiden tahmîl itdiklerden kimesne mâni olmaya ve gayri kadim üzere iki akçe gümrükleri edâ eylediklerinden sonra olıgelene muhalif reft ve masdâriye nâmına bir akçe alınmaya ve şimden sonra sâir ber inâd olunmağla cemi' Rumeli vilayetlerinde Dubrovnik bâzergânlarından nesne taleb olunmaya ve bâzergânların metâ'larını satmayacak olursa istedikleri yere alub getürüb kimesne mâni olmaya ve gümrükler dahl ve taarruz kılınmaya deyü Ahidnâmelerine derc olunmak ricâ eylediklerinde pâye-i serîr-i âlâma arz olundukda mâ takaddemden olıgeldüğü kanûn üzere ola deyü Hatt-ı Hümâyûn ile Fermân olunub ol Ahidnâmeyi Dubrovnik begleri gönderüb merhûm babam hüdâvendigâr zamanında tecdîd olunub birader-i cennet makarrım dahi mukarrer tutub mücedden Ahidnâme-i hümâyûn virilüb hâlâ dahi ikbâl ve saâdet-i iclâl ile taht-ı hilâfete cülûs-ı hümâyûnum vâki olmağla hâliyâ ilçileri Nikola Baslı ve Martin Harova ile gönderüb zaman-ı şerîfimde dahi tecdîd olunmak ricâ eylediklerinde ben dahi mukarrer tutub müceddeden bu Ahidnâme-i hümâyûn virdüm ve buyurdum ki zıkr olunan Dubrovnik begleri mâdem ki câdde-i ubudiyette sâbit-kadem olub vech-i meşrûh üzere sadakat ve istikamet ile hıdmetleri ve haracların bî kusur edâ eyleyeler ben dahi ahd ve yemin ederim ki yerleri ve gökleri halk iden hudâ-yı mu'în celle celâlehü hakkıçün ve dinim içün ve ecdâd-ı î'zâmım ve babam enerallahü teâlâ burhânehüm ervâh-ı şerîfeleri içün bu şartlarda udûl ve inhirâf gösterilmeye ve iş bu Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif emr-i şerîf ihraç olunursa dahi amel olunmayub dâima bu Ahidnâme-i hümâyûnum mucibinc âmil oluna min bâ'd hilâfına cevâz gösterilmeye deyü tahrîr olunub tercümanları Maro [...] ye verilmiştir. Fi evâsıt-ı C sene 50 (1640)

[17] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla tahrîr olub tercüman-ı mezkûr yedine virilmiştir

[18] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla tahrîr olub tercüman-ı mezkûr yedine virilmiştir

[19] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla tahrîr olub tercümanları Maro Yordile virilmiştir

[20] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla tahrîr olub tercümanları Mora Yordile virilmiştir

[21] Nişân-ı hümâyûn oldur ki Dubrovnik beglerinin Martin [...] ve [...] nam ilçileri sūdde-i saâdette medâr-ı atabe-i aliye-i izzet-kararına gelüb bundan akdem birader-i cennet-mekân firdevs-âşiyân Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Orhan Han aleyhi'r-rahme ve'l-gufran taht-ı âli baht-ı asumânî ve serîr-i saltanat-ı süleymânîye cülûs eylediklerinde ümerâ-i Nasaradan mukaddem Dubrovnik begleri atabe-i ulyâlarına itâ'at ve mütâbâ'at eylemeleriyle onlar dahi mümaileyhüm beglere cizye vaz' eylemekle tuğ ve rıza ile vaz' olunan cizyeyi kabul eylediklerinden sonra mahmiye-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayri memalik-i mahrûsada yerde ve bahrda bâzergânları bey' ve iştirâ eyledikleri emtiâ-i mütenevviânın yüzde ikişer akçe resm-i gümrükleri yılda yüz bin akçeye ber vech-i maktû' iltizâm ve kabul idüb mukata'alarının kısı ziyâde ve noksan olmaya deyü şart olunub her sene cizyeler ile ma'an sūdde-i saâdetime gönderüb Hazîne-i Âmireme [s.12] teslim mukarrer eylemekde ellerine selâtin-i maziyyeden Ahidnâmeler ve müteaddid evâmîr-i şerîfe virilüb ile'l-an bu minvâl üzere amel olunurken üç seneden beru Vaç Nâzırı mezkûrun Dubrovnik bâzergânlarının iştirâ eyleyub Bosna ve Hersek ve Yenibazar ve Foça ve sâir kazâlardan mürûr ve übûr idüb Dubrovniğe götürdükleri cild-i gâv ve camusdan Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmîr-i aliyeye ve kadîmden olugelene muhalif müceddeden resm-i gümrük taleb idüb teaddi eyledikleri mukaddema birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han aleyhi'r-rahme ve'l-rıdvânın serîr-i âlâlarına telhis olundukda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile bu bid'at ref'olub min bâ'd ol vechle rencîde olunmaya deyü Fermân-ı Âlişânları sâdır olub müekked evâmîr-i şerîfe virilmişken mezkûr Vaç Nâzırı memnû' olmayub zikr olunan cild-i gâv ve camusun resm-i gümrüğü tekrar bunlardan taleb idüb bu husûs sūdde-i saâdetimde görölmek içün emr ihsân olub bunda sâkin olan kıdveti'l-ümerâi'l-kirâm Feyzullah dâme izzehuyu kendü tarafından vekil ve Estergon kal'ası ağalarından Ebubekir ve Vaç kal'ası gedüklülerinin Bölükbaşısı Ahmed ve Yeniçeriler yüzbaşısı Ali Subaşıyı mübâşir tâyin idüb gönderilmekle gelüb vekil-i mümaileyh ve zikr olunan mübâşir mukaddema olan ilçiler ile Divân-ı Hümâyûnda mürâfa'a olub Ahidnâmelerine ve mahfûz ve me'mûl- bih olan kuyûda nazar olundukda vech-i meşrûh üzere bilâd-ı selâseden gayri umûmen memâlik-i mahrûsada yerde ve bahrda Dubrovnik bâzergânları bey ve iştirâ eyledikleri emtiâ-ı mütenevviânın resm-i gümrükleri yüzde ikişer virmek üzere yılda yüz bin akçeye iltizâm ve kabul idüb her sene cizyeleriyle ma'an Âsitâne-i saâdetime gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eylediklerinden sonra resm-i gümrük nâmına min bâ'd bir akçe ve bir

habbe taleb olunmaya deyü musarrah ve mestûr olduğu mukayyed bulunub mezbûrun ilçiler Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve Hatt-ı Şerîfe evâmîr-i aliyye ve kadîmden olugelene muhalif Vaç Nâzırı tekrar bâzergânlarımızdan resm-i gümrük taleb etmekle ziyâde zulm ve teaddi eder dediklerinde vekil-i mûmâileyh dahi zikr olunan cild-i gâv ve camusun resm-i gümrüğü vekili olduğum Vaç Nâzırının mukata'asına ilhâk olunub eline berât virilmekle iki senedir mezbûrlardan Vaç kal'ası neferâtının mevâciblerinden virilmek üzere taleb olunur deyü cevap vermekle Hazîne-i Âmirende mahfûz olan Mukata'at Defterlerine nazar olundukda vech-i meşrûh üzere nâzır-ı mezbûrun mukata'asını ilhâk olunub ol vechle berât virildüğünün kaydı bulunmayub ve bu husûsa ber me'mûl-bih temessükleri olmamağla eyledikleri dâ'vâlarının aslı olmaduğu hîn-i mürâfa'ada vüzerâ-ı i'zâmım ve Kazaskerlerim huzurunda zâhir olmağın vech-i meşrûh üzere [s.13] Dubrovnik begleri her sene cizyeleri ile maktu'ları olan yüz bin akçeyi Hazîne-i Âmireme gönderüb teslim eyledikce min bâ'd bâzergânları bilâd-ı selâseden gayri yerde ve bahrda bey' ve iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve camus ve sâir emtiâ-ı mütenevviâlarından ümenâ ve nuzzâr ve gayriler resm-i gümrük taleb eylemeyeler deyü hükm olunub Sâbika Rumeli Kazaskeri olan alimü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn Mevlânâ Yahya edamallahü teâlâ fazâilehu vech-i meşrûh üzere sicil-i mahfuza kayd idüb mezkûrun ilçilerin ellerine hüccet-i şeriye virildüğü bildürüb mûcibince Nişân-ı Hümâyûn vermek bâbında istid'â-ı inâyet eyledükleri ecilden müşârünleyh birader-i cennet-makarrım Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Murâd Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfelerinde vech-i meşrûh üzere Nişân-ı Hümâyûn virilub hâliyâ devlet-i ikbâl ve saâdet-i iclâl ile serir-i saltanat ve taht-ı hilâfete cülûs-ı hümâyûnum vâki olmağla benim zaman-ı saâdet-i iktirânımın dahi zikr olunan Nişân-ı Hümâyûnun tecdîd olmasın ricâ eyledükleri ecilden ben dahi mukarrer tutub iş bu Nişân-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnu virdüm ve buyurdum ki vech-i meşrûh üzere Dubrovnik begleri her sene cizyeleri ile maktu'ları olan yüz bin akçeyi gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eyledikce mukata'aları ziyâde ve noksan olmaya deyu şart oldunduğu üzere bâzergânları bilâd selâseden gayri umûmen memâlik-i mahrûsemde berde ve bahrda bey' ve iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve camus ve sâir emtiâ-ı mütenevviânın ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve Hatt-ı Şerîf ve evâmîr-i aliyye ve hüccet-i şer'îye ve kadimi olugelene muhalif resm-i gümrük talep olunmaya ve gayri ihdâs olunan tekalif-i şakkadan dahi nesne taleb ve teklif olunmaya şöyle ki ümenâ ve nuzzâr ve gayrılar birer tarikle emr-i şerîf ve sâir temessükât ibrâz idüb girü resm-i gümrük taleb ile rencîde eylemek

isterler ise amel olunmayub men' ve def' oluna memnû' olmayub şirret idenlerin şer'le muhkem haklarından geline ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri dört yüz yıldan beru haracgüzârlarım olub ubûdiyyette sâbit-kadem olub bâzergânlarına ve sâir adamlarına ve reâyâlarına teaddi olduğuna rızâ-yı hümâyûnum yokdur min bâ'd ol vechle ve gayrı tarikle rencîde ve remîde olunmayub gereği gibi himâyet ve sıyânet oluna ve iş bu Nişân-ı Hümâyûn dâima mer'i ve muhterem tutulub dâima mazmûn-ı şerîfi ile amel olunub hilâfına cevâz gösterilmeye deyü tahrîr olunub tercümanları Marobodile nâm zimmî eline virilmiştir. Fi evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir sene hamsin ve elf (1640)

[22] Bir sureti Zıkr olunan Ahidnâmenin aynıyla tahrîr olunub tercümanları olan zimmînin eline virilmiştir bu tarihte yazılmışdır fi evâil C sene [...]

[s.14] Dubrovniklilere mütea'llık olan âhkam-ı şerîfedir

Yevmü's-sebt fi gur-re-i şeh-r-i Muharremü'l-harâm sene seb'a ve selasîn ve elf

Bârekallahü teâlâ

[23] Rumelinde dolaşub Dubrovnik varınca yol üzerlerinde vâki olan sancak beglerine ve kadılara voyvodalara hüküm ki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub matakaddemden Dubrovnik beglerine tabi olan bâzergânlar memâlik-i mahrûsemde ticâret üzere olduklarından ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince zaleme ve ehl-i örf tâifesinden ve eşkiyâdan himâyet ve sıyânet olınagelmekle hâlâ mûmaileyhüm beglerin bâzergânlarından [] vech-i meşrûh üzere ticâret için taht-ı hükümetinizde olan şehirlere ve kasabât ve kuraya varduklarında yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve yanında olan adamlarına ve bindüğü yarar atına ve sâir tavarlarına ve esbâb ve eskâline kimesneyi dahl ittürmeyüb akçeleri ile diledükleri metâ'ı alub alış virüş idüb vech-i meşrûh üzere zaleme ve eşkiyâdan himâyet ve sıyânet olunmak için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ol vechle rencîde olunmayub himâyet olunmak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa şehirlerde ve kasabât ve kurâda kendüye ve adamlarına ve bindüğü yarar atına ve sâir tavarlarına ve esbâb ve eskâline kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb menâzil ve merâhilde ve benderlerde ve ma'berlerde zalemeden ve ehl-i örf

tâifesinden ve ulakdan ve gayrıdan himâyet ve sıyânet eyleyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ki huzur hal ve ferağ bâl ile kâr u kisblerinde olalar ve mahûf ve muhatara olan yerlerde Dubrovnik bâzergânlarına Müselmân esbâbı giyüb âlet-i harb götürmeye ruhsat virilmüşdür vech-i meşrûh üzere her eminden ve eşkiyâdan kendüsünü korumağçün dülbent sarub ve kalpak ve yelek takye giyüb kılıç ve tüfenk ve ok yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlât-i harb götürdükde kimesne mâni olmayub rencîde ve remîde eylemeye Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyet de sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve sâir adamlarına ahd ü âmâna muhalif teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub mezbûru her vechle himâyet ve sıyânet eyleyub Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfime muhalif vaz' sūdûrundan ictinâb ve ihtirâz üzere olasız deyü emr-i şerîfim i elinde ibka eyleyesuz deyü emr-i şerîf yazıldı fî evâsıt-ı safer Sene 37 (1627)

[24] Bir sureti dahi ayni ile bâzergânlardan [] namına yazılmışdır. Fî evâsıt-ı şehr-i Saferü'l-hayr sene 1037 (1627)

[s.15]

[25] Dubrovnik[den] sūdde-i saâdetimden varınca yol üzerlerinde vâki olan beglerbegilere ve sancakbegilerine ve kadılara ve kal'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele eminlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyetleri muktezasınca bu sene-i mübarekede vâki olan hazînelerin ilçileri ile göndermekle getürüb teslim idüb icrâ-yı hidmet idüb hüsn-i icâzet-i hümâyûnumla girü Dubrovnike müteveccih olmağın mezbûrlar her kangınız taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise kendülerine ve yanlarında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırub ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabası ve akçeleri ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik idüb müzâyaka çekdürülmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınız taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise kendülere ve adamlarına ve esbâb ve tavarlarına iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve ma'berlerde kimesneyi dahl ve taarruz ittürmeyüb ve zâd u zevâde ve sâir mühimmâtların narh-ı rûzî üzere akçeleri ile tedârik idüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve iktizâ eyledüğü yerde dahi akçeleri ile kira arabaları tutuvirüb bir husûsda müzâyaka çekdürmeyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri

korumağçün Dubrovniklülere Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb götürmeye ruhsat virilmiştir ânın gibi dülbent sarınub ve kalpak ve sâir Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz dakub ve ok yay ve kılıç ve şiş ve mızrak ve sâir âlet-ı harb götürdükde kimesneyi rencîde ve remîde itdürmeyesiz ahz ve celb sebebi ile teaddi ider zühur iderse men' ve def' idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesin ve siz ki neferât ağaları siz mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub emin ve sâlim birbirinizi irsâl ve isâl eylesin Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın kadimî harağgüzârları olub ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem olmağla ilçileri ve adamları himâyet ve sıyânet olunub mer'î ve muhterem olmaları mühimmâtdan olmağla hakkınızda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir her biriniz âna göre mukayyed olub mezkûrları emn ü selâmet üzere Dubrovnik'e isâl eylesin ve iş bu Hükmi Hümayûnumu ellerinde ibka eylesin deyü emri-i şerîf yazılmışdır fi evâsıt-ı şehri-i Saferü'l-hayr sene 1037 (1627)

[26] Bir sureti aynı ile bin otuz sekiz senesinde gönderilecek hazîne içün emin ve sâlim südde-i saâdetime ulaşırsınız deyü şürûtuyla emri-i şerîf yazılmışdır fi evâsıt-ı şehri-i Saferü'l-hayr sene 1037 (1627)

[27] Edirne Mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl gönderüb mahmiye-i Edirne'de Hazîne-i Âmirem ile südde-i saâdetime gelüb gizlice konub bir kaç gün oturmağçün bir mülk evleri olub bir odasında ayinleri icrâ eylemek içün suretler ve gümüş kanadil vaz' idüb kondukca âyinleri icra idüb şer'an kimesneye zararları yoğiken kurbunda evi olan Yahudi mezbûrlara gazez eylemekle zikr olunan evi basdırub gümüş kanâdil ve sâir buldukları [...] esbâb ve eskâlleri gâret ve hasaret itdürüb teaddi ve zarar eylemekle vâki olan zararı şer'le mezbûrdan tazmin itdürölmek içün emri-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere mezkûrların hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ları ve kimesneye zararları yoğ iken ol vechle teaddi eyledüğü vâki ise şer'le vâki olan zararların müteveccih olanlardan tazmin itdürüb alıviresin ve min bâ'd mezkûrların evlerine ve içinde olan tasvirât ve kanâdil ve esbâblarına kimesneyi dahl itdürmeyüb dahl idüb teaddi üzere olanları men' eylesin deyü emri-i şerîf yazıldı fi evâhir-i Safer sene 1037 (Kasım 1627)

Fi gurre-i şehri Muharremü'l-haram sene seman ve selâsîn ve elf**Bârekallahü teâlâ**

[28] Dubrovnikden südde-i saâdetime gelince yol üzerinde vâki olan beglerbegilere ve sancakbeglere ve kadılarına ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılarına ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele eminlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca sene seman ve selâsîn ve elf tarihinde vâki olan Dubrovnik haracın ilçileri ile südde-i saâdetime gönderdiklerinde zikr olunan haraç ile her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise hilâf-ı şer' ve kanûn kendülere ve yanında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb emin ve sâlim birbirine ulaştırıp ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb ve akçeleriyle zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik idüb müzâyaka çekdirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve ma'berlerde kendülere ve yanlarında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların akçeleri ile tedârik idüb ve lâzım gelen yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün Dubrovniklülere Müselmân esbâbı giyüb âlet-i harb götürmeye ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezbûrlar dülbent sarınub ve kalpak ve yelek[?] Takye ve sâir Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz dakub ve kılıç ve ok yay ve şiş ve mızrak ve sâir alat-ı harb götürdükde kimesneye rencîde ve remîde itdürmeysesiz ânın gibi ahz ve celb sebebiyle ile teaddi ider zühûr iderse men ve def idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve siz ki neferât ağaları siz mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub hazîneye zarar irişdürmeyüb emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eyleyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın kadimî haraç güzârları olub ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem olmağla ilçileri ve adamları himâyet ve sıyânet olunub mer'i ve muhterem olmaları mühimmâtdan olub hakkınızda şûkr ü şikâyetleri müsmer ve müesserdir her biriniz âna göre mukayyed olub mezbûrları haraç ile emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl

eylemekde dakika fevt eylemeyesiz deyü emr-i şerîfimi ellerinde ibka eyleyesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır fî evâhir-i safer sene 38 (Ekim 1628)

[29] Bir sureti aynı ile zikr olunan hükkâma Dubrovnike varınca hâlâ haraç ile gelen [...] ve [...] ilçileri emin ve sâlim Dubrovnike isâl eyleyesiz deyü yazılmışdır fî evâhir-i şehr-i Rebiü'l-evvel sene 1038 (Kasım 1628)

[30] Dubrovník beglerine hüküm ki Fatma nâm sagîr gelüb Dubrovníklilerden Pavlo nâm zımmînin kızı olub mukaddema mezkûr babası mürd oldukda cümle muhallelfatı seksen üç bin akçe idüb han yanına Canbasta nâm Dubrovník tercümanı vasi olmağla meblağ-ı mezbûru kabz idüb Dubrovnike gitmekle zimmet kalub mukaddema mezbûre Fatma vâlidesi ile İslama gelüb İstanbulda kalmağın meblağ-ı mezkûr merkûmeye gönderilmek için bir kaç defa evâmir-i şerîfe gönderilüb tenbih olunmuş iken üç dört seneden berü gönderilmemekle gazez olduğun bildirüb bu defa zikr olunan akçe ol cânibde tahsîl olunub gönderilmek için inâyet ricâ itmeğın buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere atabe-i ulyâma olan ubûdiyet ve sadakatiniz mukdezasınca meblağ-ı mezbûru ayininiz üzere mezkûr tercümandan tahsîl idüb inşallahu teâlâ gelecek sene cizyenüz ile tâyin eyledüğünüz ilçileriniz ile ma'an bu cânibe gönderüb mezbûreye isâl eyleyesiniz beher hâl mezbûrenin hakk-ı şer'isi bu defa gönderilmek mühimmâtıdır husûs-ı mezbûre kendünüz bizzat mukayyed olub her ne vechle mümkün ve müyesser ise meblağ-ı mezbûru tahsîl idüb irsâl ve isâlde dikkat ve ihtimâmeyleyesiz şöyle ki mezkûr tercüman akçeyi virmekde inad idüb bazı gazez ve cevaba mutasaddi olursa ilçilerünüz koşub südde-i saâdetime gönderesiz ki gelüb Divân-ı Hümâyûnda ahvallerin görölüb icrâ-yı hak oluna deyü yazılmışdır fî evâhir-i Safer sene 38 (Ekim 1628)

[s.17]

[31] Budunda vezir Murtaza Paşaya Rumeli ve Bosna ve Tımışvar beglerbegilerine ve eyâlet-i mezbûrede vâki olan kadılara ve Foça ve Yenibazar ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hüküm ki hâlâ Dubrovník ilçileri arz-ı hâl gönderüb feth-ı hakanîden ilâ haze'l-an Âsitâne-i saâdetime sadakat üzere ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla şimdiye değin bâzergânları alub satdıkları cild-i gâv ve alaşa gümrük namına bir akçe ve bir habbe aldırılmaya deyü müceddeden virilen

Ahidnâmede mestûr ve mukayyed olduğundan gayrı bundan akdem Budun ve Bosna ve Tımışvar [...] ve Eğri ve sâir Rumeli vilayetlerinde cem' oluna gelen cild-i gâvın resm-i gümrükleri cem' ile Budun tarafından emr-i şerîfle memur olanlar sâir reâyâ gibi bâzergânlarından cild-i gâv resmi taleb idüb ma hâza bu âna değin Foça ve Yenibazar ve Hersekde bunun gibi nesne görmedük deyü Dubrovnik tâcirleri ol vechle ümenâ ve â'mal ve mültezimîn ve nuzzârdan ve âherden bir ferde rencîde itdirilmeye deyü mukaddema emr-i şerîf virilmişken hâlâ memur olanlar kanâ'at itmeyüb girü bir tarik ile Budun cânibinden emr-i şerîf ibrâz idüb kanûn-ı kadim ve müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûna ve mâliye tarafından virilen müteaddid evâmir-i şerîfeye muhalif tüccârı ahz idüb sâirlerinden aldıkları üzere mezbûrlardan dahi aluruz deyü umumen esbâb ve erzâkların bilâ temessük kasr ve girift eylemekle tüccâra külli teaddi ve gadr ve hayf eyledikleri ecilden min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûn ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir evâmir-i şerîfeye muhalif cild-i gâv resmi talebi ile Dubrovnik bâzergânları rencîde ve remîde itdürülmemek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel olunub vech-i meşrûh üzere Dubrovnik beglerine müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûn ve Âsitâne-i saâdetimden ve mâliye tarafından virilen evâmir-i şerîfeye nazar idüb dahi vilayetin müssin ve mutemedü'n-aleyh kudemâsından bi-garaz Müselmânlar huzurunda hak ve adl üzere dikkat ve ihtimamla şer'le teftiş ve tefahhus idüb göresiz fi'l-hakika kazıyye ilâm olunduğu gibi ise kadîmden bu ana değin zıkr olunan kazâlarda vâki cild-i gâv ve alaşadan [?]Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif resm taleb olunagelmedüğünden ma'ada Dubrovnik beglerinin ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnumda kendü bâzergânlarının yüklerine ve mallarına menâzil ve merâhilde ve iskelelerde ve âher yerde ümenâ ve â'mâlden ve mültezimîn ve nuzzârdan ve âherden bir ferde dahl ve taarruz itdirmeyesiz deyü evâmir-i şerîfe virilmemişken hâliyâ Budun cânibinden rüsûm-ı merkuma cem'ine memur olanlar kanâ'at itmeyüb mücerred celb ve ahz için Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mezbûrtâcirleri ahz idüb sâirlerinden alındığı üzere cebren ve kahren mezbûrlardan dahi resm-i gümrük taleb idüb bi vech rencîde ve remîde eyledikleri vâki ise men' ve def' eylesiz ve bi'l-cümle ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnum mûcibince mâliye tarafından virilen evâmir-i şerîfeye muhalif vaz' olunub kendülere ve tâcirlerine ol vechle zulm ve teaddi olunduğuna rıza-i şerîfim yokdur âna göre önat vechle basiret ve intibah üzere olub min bâ'd Dubrovnik bâzergânlarını kanûn-ı kadime

muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve evâmir-i şerîfime muhalif kimesneye bi' vech ve bilâ sebeb rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyleki Budun cânibinden iş bu emr-i şerîfime muhalif bir tarikle Hük-m-i Hümâyûn ibrâz iderler ise te'hire koyub işbu emr-i celilü'l-kadrim ve Ahidnâme-i Hümâyûnum mûcibince amel idüb hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme ve Hük-m-i Hümâyûn kimesneye iş itdirilmemek ve bu bahâne ile mal-ı mirinin izatımdan ahabab ve ihrar idüb vech-i meşrûh üzere olan emrimi yerine götüresiz deyü mâliye tarafından mufasssal ve meşrûh emr-i şerîf virildüğün bildirüb mûcibince Divân-ı Hümâyûnum tarafından dahi Hük-m-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcibince amel olunmasın emr idüb buyurdum ki Dergâh-ı muallâm çavuşlarından Süleyman Çavuş vusûl buldukda bu bâbda mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcibince amel idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz ve bu emr-i şerîfimi ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi şehri-i [] sene semân ve selâsîn ve elf (1628)

[s.18]

[32] Budunda Vezirim Murataza Paşaya ve Belgrad Mollasına hüküm ki Dubrovnik Latinlerinden Andrey ve Tomo ve Gorgur nam zimmîler arz-ı hâl sunub kadimü'l-eyyâmdan âyin-i bâtılları üzere ma'bed ittihaz idüb kendülerinin mülk [...] olan kiliselerine ve papaslarına ve eyyâm-ı mutâdede [...] itmek için cem' ve tahsîl eyledikleri nüzûru kendüleri cem' eyleyüb girü kendüleri harc ve sarf idüb Şumca ve Boşnak ve sâir kefare milleti müdahale ve muâraza eyleyüb ve bir vechle bunların umûruna karışmayalar deyü ellerinde olan temessükatları mûcibince mukaddema Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn dahi virilmiş iken mezbûrlar hilâf-ı mû'tad dahl eylemekle Belgrad mahkemesinde akd-ı meclis olunub Boşnak ve Şumca tâifesinden Todor kuyumcu Ago ve İsak nam zimmîler ile mürâfa-ı şer'-i şerîf olduklarından vech-i meşrûh üzere Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla vârid olan emr-i şerîf yüzlerine kıraat olunub Dubrovnik latinlerinin ellerinde olan mülkname ve temessüklerine nazar olundukdan fi'l-vâki zikr olunan kimesne kendülerin mülkü olub ma tekaddemden Boşnak ve Şumca ve sâir kefare milleti bunların mülkleri olan kenise ve ulufe ile istihdam eyledikleri papaslarına müdahale ve muârazadan ve cem' eyledikleri nezrde nezâret itmekden kerâren men' olundukları evâmir ve temessüklerinde mukarrerce bulunmağın fi ma bâ'd dahi bunların mülk keniselerine ve ulufeleriyle istihdam

eyledikleri papaslarına müdahale ve muâraza ve cem' eyledikleri nüzûra nezaret etmekten men' olunub ve keniseleri kapusunda durub akçe cem' eylemekten dahi men' olunub Dubrovnik Latinleri umûr-ı mezkûrede müstakbel olmak üzere defaatle hüccet-i şer'îye virilüb lâkin mezbûrlar memnû' olmamağla ilçilerin biri ile tekrar emr-i şerîf ibrâz olunub bâ'dehu husûs-ı mezbûr teftiş ve tefahhus olundukda ol diyarın â'yân ve eşrâfı ve sagir ve kebirinde cem-i kesir zikr olunan kenise Dubrovnik Latinlerinin mülkleri olub defâ'atle keşf olundukda mezkûrlar men' olunmuşlardır ve âher keferenin min bâ'd alâkaları yokdur deyü alâ tarikü's-şehâde haber virmekle sâir kefereler keniselerine ve tezvirlerine ve sâir umûr-ı âtılalarına müdahale ve muârazadan men' olunub kemâkân istiklâli mutasarrıf olmaları için hüccet-i şer'îye virildüğü bildürüb Hükûm-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden hüccet-i şer'îye mûcibince amel olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdir olan Fermân-ı celilü'l- kadrim üzere amel idüb hüccet-i şer'îyelerine nazar eyleyüb göresin husûs-ı mezbûr arz olunduğu üzere defa'atle görölüb hüccet-i şer'îye virilüb kat'ı nizâ olmuş iken âna mugayir dahl iderler ise men' ve def' idüb bunların mülkleri olan keniselerine ve ulufeleriyle tuttukları papaslarına ve nuzurlarına min bâ'd Boşnak ve Şumca tâifesinde ve sâir kefereleri dahl ve taarruz itdürölmeyüb Dubrovnik Latinlerine zabt ve tasarruf itdürüb şer'-i şerîfe ve hüccet-i şer'îyeye ve Hatt-ı Hümâyûnumla vârid olan Fermân-ı Şerîfime ve iş bu emr-i celilü'l-kadrime muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve iş bu emr-i şerîfi ellerinde ibka idesin deyü yazılmışdır fi evâhir-i Safer sene 38 (Ekim 1628)

[33] Yenibazar Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma takaddemden Hersek Sancağında olan kiracıların Bazar kasabasına gelüb ol mahalden İstanbula ve sâir memâlik-i mahrûsama ve Dubrovnik'e bargirleri ile yük taşıyub kiracılık iderler iken Yenibazar kasabasından ve civardan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için şirk tavarlarını bizim çayırlarımızı ve tarlalarımızı çiğneyüb zarar iderler vâki olan yükü bizim kasabamızın ahileri götürsünler deyü mâni olub rencide eylemekle mukaddema Yenibazarda mezbûrlar ile Dubrovnik ilçileri şer'-i şerîfe mürafaa olduklarında ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda Dubrovnik beglerinin bâzergânlarına ve kiracılarına kimesne mâni olmayub rencide eylemeyeler deyü musarrah olduğundan gayrı min bâ'd mezbûrları kimesnenin çayırına ve tarlalarına şer'en zararı olmadığı zâhir olmağla mezkûrlar kemâkân kiracılıklarında olub ol vechle

rencîde olunmamaları için tenbih olunub hüccet-i şer'îye virilmiş iken girü teaddi ve rencîde eylediklerin bildürüb men olunmaları için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hüccet-i şer'îye mûcibince amel olunmak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husema muvacehesinde hak üzere teftîş ve tefahhus ve hüccet-i şer'îyeye nazar idüb göresiz ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb hüccet-i şer'îyeye ve ellerinde olan Ahidnâmeğe muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri ellerine ibka eylesiz deyü emr-i şerîf yazıldı fi evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 1037 (Aralık 1627)

[s.19]

[34] Budunda vezir Murtaza Paşaya ve Rumeli ve Bosna beglerbegilerine ve zikr olunan eyaletlerde olan sancak beglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden tercümanları ve bâzergânları bazı yerlerde hizmete ve ticârete gitiklerinde eşkıya ve haramiden kendülerini korumağçün yarar ata binüb Müselmân esbâbı giyüb ve alet götürmeğe ruhsat virilmekle hâlâ baş tercümanları hizmetinde olan ve [...] tüccârı ve sâir umûr için memâlik-i mahrûsemde her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa menâzil ve merâhilde kasabât ve kurâda mahûf ve muhatara olan yerlerde vech-i meşrûh üzere harami ve eşkıya havfından kendüyü korumağçün yeleği takye ve kırmızı kalpak ve yakalık kaftan ve Müselmân esbâbı giyüb ve dülbent sarınub ve ok yay ve kılıç ve tüfenk ve mızrak ve tirkeş ve şiş ve sâir âlet-i harb götürüb ve yarar ata binüb ve tel[?] ve mahmuz takındıktan kimesne rencîde eylemeyüb mâni olmamağçün emr-i şerîfim virilmek ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr tercüman her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa emrim üzere kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde kendüyü korumak için yeleğin takye ve kırmızı kalpak ve yakalı kaftan ve sâir müselman esbâbı giyüb ve dülbent sarınub ve ok yay ve kılıç ve tüfenk ve mızrak ve tirkeş ve şiş ve sâir âlet-i harb götürüb ve yarar ata binüb ve mahmuz ve tel dakındıkda hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ı sâdir olmadıkça kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve ulaklık ile hıdemat-ı hümâyûnuma giden Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları dahi kendünün ve adamlarının atlarına ve [...] dahl ve taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve lâzım gelen yerlerde akçeleri ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların gördürüb bir husûsda müzâyaka çekdirmeyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve

muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub emin ve sâlim birbirinize ulaşırsınız Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz atabe-i ulyâma ubûdiyet ve inkiyâd üzere olmağla tercümanları ve bâzergânları hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur hakkınızda şükr ü şikâyeti ve müsmer ve müesserdir âna göre her biriniz önat vechle mukayyed olub mezkûru eşkiyâ ve ehl-i fesattan himâyet ve sıyânet eyleyüb Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfime muhalif kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve bu emr-i şerîfi elinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi evâhir-i şehir-i Rebiü'l-evvel sene 38 (Kasım 1628)

[35] Bir sureti Dubrovnik bâzergânlarından Marko namına yazılmışdır fi't-tarihi'l-mezbûr

[36] Sâbika İstanbul kadısı olub hâlâ ber vech-i arpalık Prevadi kazâsına mutasarrıf olan mevlana Abdullaha hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub kazâ-ı mezbûrede olan Dubrovnik bâzergânlarının keniseleri olub adetleri üzere ruhbanları İncil okuyub tâife-i mezbûreye ahkâm-ı İncili ilâm ve ayinlere icra idüb hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ları ve kimesneye zararları yoğiken bazı ehl-i örf tâifesi mücerred celb ve ahz için mezbûrlara mâni olub ve keniselerinde olan tasvirâta ve gayrıya dahl idüb rencîde eylemekle nice akçelerin alub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif teaddi ve tecâvüz eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz mezkûrların hilâf-ı şer'-i şerîf [...] ve kimesneye zararları olmayub vaz'-ı kadîmden ziyâde keniselerine bir nesne ziyâde itmiş değiller ise men' ve def' idüb hilâf-ı şer' ve kanûn kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyesiz Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz atabe-i ulyâmın haraç güzarlari olub ubûdiyet ve sadakatde sâbit-kadem olmağla ruhbanları piskoposları ve bâzergânları ve sâir adamları rencîde olunmayub himâyet ve sıyânet olunmak husûsu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnumda mestûr ve musarrah olmağın Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif ol vechle teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur şöyleki mezkûrları ol vechle rencîde idenler memnu olmayub girü teaddi üzere olurlar ise muhtâc-ı arz olanları yazub arz eyleyüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icra idüb min bâ'd şer ve kanûna ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emr-i

şerîfimi ellerinde ibka eyleyesin deyü yazıldı Tahrîren fî evâhir-i şehri Rebiü'l-evvel sene 1038 (Kasım 1628)

[s.20]

[37] Alacahisar Sancağı Begine ve Ürgüb Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden bâzergânları kasabât ve kurâda iken [...] eylediklerinde ve memâlik-i mahrûsama ticâret e gıtdiklerinde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde eşkiyâ ve harami havfından kendileri korumağçün müselman libâsı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmekle hâlâ Ürgüb sâkin lerinden Nikola nam Dubrovnik bâzergânı ma tekaddemden kırmızı kalpak ve yakalu kaftan ve sarı pabuc giyegelmiş iken ehl-i örf tâifesi ve gayriler mücerred celb ve ahz içün müselman libâsı giymiş deyü mezbûru rencîde ve remîde idüb teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf [...] kimesneye zararı olmadıkça ol vechle rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz mezbûr sahih Dubrovniklü ise mezbûrlara ol makûle müselman libâsı giymeğe ruhsat virilmişdir hilâf-ı şer'-i şerîf [...] ve kimesneye zararı yoğise ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ve celb içün rencîde iderler ise men' ve def' idüb min bâ'd mezbûru ehl-i örf tâifesine dahi rencîde itdirmeyesin Dubrovnik begleri üç yüz yıldan beri atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyyette sâbit-kadem olmağla bâzergânları ve adamları bilâ sebeb rencîde olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda gereği gibi mukayyed olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfime ve kadîmden olıgelene muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emri elinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fî evâhir-i şehri Rebiü'l-evvel sene 1038 (Kasım 1628)

[38] Yenibazar kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik Latinlerinden olub Yenibazar kazâsında sâkin olan Yaru veled-i Nikola nam Latin kasaba-i mezbûrede Sinan Beg evkafından [...] mâlûmu'l-hudud bir oda ile bir hücreye senevî iki yüz akçe mukataa ile mutasarrıf olub hayli zamandan beru bu minvâl üzere her sene mukataasın virüb bir vechle kusuru yoğiken hâliyâ vakf-ı mezbûrzabitleri ellerinde olan hüccet-i şer'iyeye muhalif mezbûrdan ziyâde mukataa taleb eylemekle rencîde ve remîde eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus ve temessüklerine nazar

idüb göresiz vech-i meşrûh üzere kadîmden tâyin olunub hüccet-i şer'iyede musarrah olan iki yüz akçe mukataayı her sene cânib-i vakfa edâ iderken ol vechle ziyâde taleb idüb rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb ellerinde olan hüccet-i şer'iyeye ve sâir temessükatına muhalif ziyâde bir akçe ve bir habbesin aldirmayasın memnu' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz eyleyesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyette sâbit-kadem olmağla adamlarına teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda gereği gibi mukayyed olub vakf-ı mezbûr zâbitlerin şer'-i şerîfe ve elinde olan temessükâta ve hüccet-i şer'iyeye mugayir teaddi ve tecâvüz itdirmeyesin ve bu emri elinde ibka eylesin deyü hükm-ı şerîf yazıldı fi evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 38 (Kasım 1628)

[s.21]

[39] Yenişehir mollasına ve Eğriboz ve İnebahtı ve Tırhala ve Hersek sancakları beglerine ve elviye-i mezbûrede olan kadılara ve ol kadılıklarda olan havass-ı hümâyûn eminlerine ve nâzırlarına ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri feth-i hakanîden beri atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyette sâbit-kadem olmağla ol ol mukabelede her sene kifâf-ı nefsleri için Yenişehir ve Tırhala ve Hersek ve Avlonya ve Draç ve İstefe ve [...] ve Golos ve Eğriboz ve İnebahtı ve tevabi iskelelerinde vâki havass-ı hümâyûnum terekesinden ve sâir bulunan yerlerde akçeleri ile üç bin müd buğday virilüb adamlarına teslim ve gemilerine tahmîl olunub Dubrovnik'e gönderilmek için mukaddema evâmir-i şerîfe virildiğin bildirüb hâlâ dahi vech-i meşrûh üzere üç bin müd buğday virilüb varub Dubrovnik'e dâhil olunca adamlarına ve gemilerine iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ümenâ ve â'mâl ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesinden ve gayriden kimesne dahl ve taarruz eylememek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere mezkûrlara üç bin müd buğday virilüb haricden dahl olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mukaddema virilen evâmir-ialiyye mûcibince zikr olunan Dubrovnik beglerine taht-ı hükümetinizde bulunan havass-ı hümâyûnum terekesinden ve gayri yerlerden kanûn kadim üzere her keyl-i İstanbulî yirmi vukiyye ve üç bin müd buğday altmış bin keyl olmak hesabı üzere akçeleri ile narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüb adamlarına teslim

eyleyüb siz ki müfettiş ve kadılsız narh-ı rûzîyi sicil-i mahfuzakayd eyleyüb ellerine temessük virdikden sonra gemilerine tahmîl itdürüb Dubrovnik'e gönderesiz zikr olunan buğday mahall-i mezbûra varınca adamlarına ve gemilerine ümenâ ve â'mâl ve nuzzârdan ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesinden ve gayriden kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb teaddi üzere olanları men' ve def' eylesesiz ve iştirâ olunan buğdaydan kanûn kadim ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince yüzde iki akçe gümrük alub bir habbe ve bir akçe ziyâde aldırmayasın ve her biriniz bu bâbda önat vechle mukayyed olub tâyin olunandan ziyâde bir kile buğdayı virmeyüb ve bu bahâne ile harbi kefereye dahi tereke virilmekten ihtiraz ve ihtiyat üzere olasız şöyle ki harbi kefereye tereke virildiği istima' oluna azl ile iktifa olunmayub gereği gibi hakkınızdan gelinmek mukarrerdir âna göre basiret ve inttibah üzere olasız Dubrovnik begleri üç yüz yıldan ziyâde atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyette sâbit-kadem olmağla bi vech adamlarına teaddi olunub tâ'ciz ve tazyîk olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur şöyle ki bazı kimesneler ahz ve celb için zikr olunan buğdayı almaya mâni olurlar ise anın gibiler men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz eyleyüb değiller ise şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eylesesiz ve havass-ı hümâyûnum terekesinden mezbûrlara kifâyet mikdarı buğdayı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerde narh-ı rûzî üzere akçeleri ile alıvirüb üç bin müdü tekmil ve tamam eylesesiz deyü emr-i şerîf yazıldı fi evâil-i Rebiü'l-ahir sene 1038 (Kasım 1628)

[40] Bir sureti vech-i meşrûh üzere üç bin müd darı için yazılmışdır fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.22] Yevmü'l-ahad

Fi gur-re-i şehr-i Zi'l-hiccetü's-şerîfe sene 1038

Tekraren Rumeline ve Öziye ve sancak beglerine ve Kili ve İsmail ve Tunca ve Maçın ve Yasakçı ve Babadağı ve sâir kadılar ve muhassıllara ve nâzırlara üç suret dahi yazılmışdır fi evâhir-i Safer sene 39 (Ekim 1629)

Cûlus-i hümâyûn vâki olmağla ayniyle iki suret tahrîr olmuşdur fi evâhir-i Ca (Şubat 1630)

[41] Rumelinde Vezir Mustafa Paşaya ve Özi Beglerbegine ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve muhassıl-ı emvâl ve mübâşirin ve nuzzâra hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü Âsitâne-i i saâdetime itâ'at ve inkıyâd üzere olub ecdâd-ı i'zâmım enarallahü teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'-l-an ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mahrûsa-ı Edirne ve İstanbul ve Bursa'dan gayri Rumeli eyaletlerine varan bâzergânların alub satdıkları metâ'dan her ne ise yüzde ikişer akçe gümrüklerin mirî için virüb edâ eylemek şartıyla Dubrovnik begleri üç yılda üç yüz bin akçeyi iltizâm idüb her sene yüzer bin akçesi ilçileri eliyle dâhil-i hazîne eylemekle mukataalarının kıstı ziyâde ve noksan olmayub ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr dahi min bâ'd dahl ve taarruz eylemeyüb ancak kendü taraflarından emin tâyin olunan âmilleri cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne idüb bu vechle amel olunur iken ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr dahl ve taarruz idüb tekrar bâzergânlarından gümrük ve resm taleb eylemekle rencîde eyledikleri mukaddema pâye-i serîr-i â'lâya arz olundukda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnla teaddileri men' olunub iş bu sabık üzere amel oluna deyü mâliye ve divan taraflarından müteaddid ve müekked evâmîr-i şerîfe virilüb mûcibince amel olunur iken iki seneden berü Vaç Nâzırı olan Mustafa Ahidnâme-i Hümâyûna ve Hatt-ı Şerîfe muhalif ve kadîmden olugelene mugayir hilâf-ı vâki inha idüb bir tarikle emr almağla Dubrovnik bâzergânları alub götürdükleri öküz ve camus derileri ve sâir emtiâdan mücededen resm-i gümrük taleb idüb Yenibazar nâm kasabaya âdemler gönderüb anda bulunan üç bin kıt'a öküz ve camus derilerin cebren alub Belgrada götürmekle ziyâde zulm ve teaddi eylemişdir deyü tazallüm eylediklerinde men' ve def' olunub ellerinde olan temessükleri mûcibince kadîmden olugeldüğü üzere amel olunub min bâ'd ol vechle zulm ve teaddi itdirilmeyüb ve cebren alınan üç bin kıt'a öküz ve camus derilerin eğer nâzır-ı mezbûrdadır eğer gayrıdadır bi'l-cümle her kimden müteveccih olursa girü alıvirilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden husûs-ı mezbûr pâye-i serîr-i âlâma arz olundukda bu berad ref' olunub Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel oluna ol vechle teaddi itdirilmeye deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır olub mûcibince amel olunmak emrim olmuşdur sen ki mûmâileyh vezirim edamallahü teâlâ iclâlehu ve siz ki mîr-i mîran ve sancak begleri ve kuzzat ve müfettişler ve muhassıl-ı emvâl ve mültezimîn ve nuzzâr ve mübâşirîn-i emvâlsiz min bâ'd Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûsemde karadan

ve deryadan getür(dükleri) ve alub götürdükleri öküz ve camus derileri ve sâir metâ'ları her ne ise kat'a gümrük ve resm nâmıyla akçelerin alınmayub ve ihdâs olunan tekâlif-i şakkadan nesne taleb ve teklif itdirmeyesiz şöyle ki ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn nuzzâr bu husûs bizim şart ve iltizâmımıza dâhildir veya iskelelere gelmiştir veya emr-i şerîf vârid olmuştur deyü dahl ve taarruz iderler ise min bâ'd ol vechle dahl ve taarruz itdirmeyesiz ve âdet-i kadim ve Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdır olan Fermân-ı Şerîfime mugayir cebren ve kahren aldıkları öküz ve camus derileri dahi bâ'de's-sübût şer'le müteveccih olanlardan aynı ile alıviresiz fûruht ve zâyî eylemişler ise şer'le bahaların hükm idüb bi' kûsur alıvirüb teallül ve inat itdirmeyesiz men ile memnû' olmayub inat ve muhalefet iderler ise ol makûlelerden muhtâc-ı arz olanları yazub arz idüb emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle ki Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdır olan Fermân-ı Şerîfim muktezasınca virilen emr-i şerîfime muhalif emr ibrâz iderler ise ol emri tehire koyub amel eylemeyüb ziyâde inâd iderler ise ellerinden alub derkise idüb mühürleyüb südde-i saâdetime gönderesin ve iş bu emr-i celilü'l-kadrim mûcibince amel eyleyesiz Dubrovnik begleri kadimü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-an vech-i meşrûh üzere Âsitâne-i saâdetime ubûdiyet ve sadakatte sâbit-kadem olub dört yüz yıldan berü harac güzârlarım olmağla bâzergânların bu vechle rencîde olunduğuna kat'a rızâ-yihümâyûnum yokdur her biriniz âna göre mukayyed olub zikr olunan bâzergânlarına hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi ve tecâvüz ve rencîde ve remîde itdirmeyesiz Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene ve Hatt-ı Şerîfime mugayir vaz'-ı kadimi tağyir idüb bunları girü rencîde iderler ise sizin adem-i takayyüdünüze haml olunub mesul olursuz âna göre her biriniz önat vechle mukayyed olub bu husûs içün tekrar şikâyet olunmalı eylemeyüb vech-i meşrûh üzere olan emrimi yerine götüresiz deyü ordu-yu hümâyûnumda mâliye ve Divan taraflarından evâmir-i şerîfe virildüğü bildirüb mûcibince südde-i saâdetimde dahi Hükm-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda orduyu hümâyûnumda mâliye ve divan taraflarından virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına cevâz getirmeyesiz deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı zi'l-hicce sene 38 (Temmuz/Ağustos 1629)

[42] Bir sureti dahi mûmâileyh Mustafa Paşaya ikişer suret dahi Budun'da Murtaza Paşaya ve Bosna'da vezir Mehmed Paşaya ve sâir hükkâma bu minvâl üzere yazılmışdır fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.23]

[43] Budun'da Vezir Murataza Paşaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma ubûdiyet ve inkıyâd üzere olub mukaddema bilâd-ı selâseden gayrı Rumelinde bâzergânları alub satdıkları metâ'dan her ne ise yüzde ikişer akçe resm-i gümrüklerin kendü âmilleri cem' idüb her sene ilçilerin eliyle yüzer bin akçesin Hazîne-i Âmireme teslim eylemek şartıyla üç yıla üç yüzbin akçeye iltizâm ve kabul eyledikleri ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub zikr olunan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ziyâde gümrük taleb olunmaya deyü babam hüdavendigâr tâbe serâhunun Hatt-ı Şerîfleri ile Fermân-ı Âlîleri sâdır olub müddet-i medideden berü husûs-ı mezbûrbu minvâl üzere câri iken Vaç Nâzırı olan Mustafa iki seneden berü Ahidnâme-i Hümâyûna ve Hatt-ı Şerîfe ve kadîmden olıgelene mugayir hilâf-ı vâki inhâ ile emr almağla Dubrovnik bâzergânları alub götürdükleri öküz ve camus derilerinden ve sâir emtiadan müceddeden resm-i gümrük taleb idüb rencîde eylemekle nice def'a evâmir-i şerîfe ile men' olunmuşken memnû' olmayub teaddi ve tecâvüz den hali olmadığı mukaddema paye-i seri-i âlaya telhis olundukdan bu bid'at ref' oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır olmağla serdâr-ı zafer-şîarım tarafından mâliye ve ordu-yu hümâyûnumdan ve mûcibince südde-i saâdetimden evâmir-i şerîfe virilmiş iken zikr olunan evâmir-i şerîfe henüz sana varub vâsıl olmadın alub satdıkları cild-i gâv ve sâir metâ'dan resm-i gümrük alınmağçün ümenâ tekrar emr aldıklarından gayrı husûs-ı mezbûru sen dahi mektubunla südde-i saâdetime ilâm idüb âyan-ı vilayet dahi mahzarları ile bildirmişler imdi zikr olunan Dubrovnik begleri vech-i meşrûh üzere dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyette sâbit-kadem olub haracgüzârlarım olduklarından gayrı bunlardan şimdiye değin cild-i gâv için resm-i gümrük alınagelmeyüb bu husûs bid'at olub kadîmden olugelene muhalif olmağla hâlâ Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnum mûcibince serdâr-ı zafer-şîarım tarafından ve südde-i saâdetim cânibinden virilen evâmir-i şerîfe ile amel olunub min bâ'd mezbûrun bâzergânların alub götürdükleri cild-i gâv ve sâir metâ'dan resm-i gümrük aldirmayub ümenâ ve nuzzârı men' eylemek Fermânım olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere serdâr zafer-şîarım ve südde-i saâdetimden virilen evâmir-i şerîfe ile amel eyleyüb kadîmden olıgelene muhalif mezbûrun bâzergânları ümenâ ve nuzzâra ve gayriye ol vechle

rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eylesin Dubrovník bâzergânlarının Yenibazardan alınan cild-i gâvları eğer ümenâ ve nuzzâr ve [...] ve eğer gayrı kimesneler elindedir her kimde bulunur ise cild-i gâvları durursa aynı ile cild-i gâvların eğer zâyî eylemişler ise bâ'de's-sübût bahasın müteveccih olanlardan şer'le hükm idüb bî kusur alıvirüb teallül ve inad itdirmeyesiz ve bi'l-cümle bu berât Dubrovník bâzergânlarından Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla ref' olunmağla ol vechle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur mukaddema virilen evâmir-i şerîfe ve iş bu Hükm-i Hümâyûnum mûcibince amel idüb hilâfına cevâz getirmeyesin şöyle ki ümenâ ve nuzzâr girü mezbûrları ol vechle rencîde idüb vaz-ı kadim tağyir olunursa senden bilinüb adem-i takayyüdüne haml olunur âna göre önat vechle mukayyed olub dâima Hatt-ı Hümâyûnumla sâdır olan Fermân-ı Şerîfim mûcibince virilen evâmir-i şerîfe ile amel eyleyüb tekrar emr-i âher gönderilmeğe muhtâc eylemeyesiz Dubrovník bâzergânlarının himâyet ve sıyânetleri mühimmât-ı umûrdandır husûs-ı mezbûre bu def'a bi'z-zat mukayyed olub mezbûrları serhadlülerden ve ümenâ ve nuzzâr ve ehl-i örf tâifesinden gereği gibi himâyet ve sıyânet eyleyüb hilâf-ı şer' ve kanûn kimesneye teaddi ve tecâvüz itdirmeyesin ki Fermân-ı Şerîfimde huzur ve rahat ve emn ve istirahat üzere olalar ve bu emrimi ellerinde ibka eylesin deyü yazılmışdır fi evâhir-i Safer sene 1039 (Ekim 1629)

Yevmü'l-cuma

Fi gurre-i şehri Muharremü'l-haram sene 1039

barekallah üteâlâ

[s.24]

[44] Rumelinde Vezir Mustafa Paşaya ve Özi Beglerbegine ve zikr olunan eyaletlerde olan sancakbeglerine ve kadılara ve ümenâ ve nuzzâr ve voyvodolara hüküm ki Dubrovník ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovník begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma ubûdiyette ve inkıyâd üzere olub mukaddema bilâd-ı selâseden gayrı Rumelinde bâzergânların alub satdıkları metâ'dan her ne ise yüzde ikişer akçe resm-i gümrüklerin kendü âmillerin cem' idüb her sene ilçileri eliyle yüzer bin akçesin Hazîne-i Âmireme teslim eylemek şartıyla üç yıla üç yüz bin akçeyi iltizâm ve kabul eyledikleri ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub zikr olunan Ahidnâme-i

Hümâyûna muhalif ziyâde gümrük taleb olunmaya deyü babam hüdavendigâr tâbe serahunun Hatt-ı Şerîfleriyle Fermân-ı Alîleri sâdır olub müddet-i medidden berü husûs-ı mezbûr vech-i meşrûh üzere câri iken Vaç Nâzırı olan Mustafa iki seneden berü Ahidnâme-i Hümâyûna ve Hatt-ı Şerîfe ve kadîmden olugelene muhalif hilâf-ı vakî inhâ ile Budun muhafazasında olan düstûr-ı mükerrem müşir-i mufahham nizamü'l-âlem Vezirim Murtaza Paşa edemallahu teâlâ iclâlehu tarafından emr almağla Dubrovnik bâzergânları alub götürdükleri öküz ve camus derilerinden ve sâir emtiâdan müceddeden resm-i gümrük taleb idüb rencîde eylemekle nice def'a evâmir-i şerîfe ile men' olmuşken memnû' olmayub teaddi ve tecâvüzden hâli olmadığı mukaddema pâye-i serîr-i âlâma telhis olundukdan bu bid'at ref' oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır olmağla serdâr-ı zafer-şiârım tarafından mâliye ve Ordu-yu Hümâyûnumdan ve mûcibince südde-i saâdetimden evâmir-i şerîfe virilmiş iken vârid olan evâmir-i şerîfe mümâileyh Vezirim Murtaza Paşa edemallahu teâlâ iclâlehuya varub vâsıl olmadın ümenâ ve nuzzâr tekrar bu bâbda emr alub ve husûs-ı mezbûrun temşiyeti içün müşârünileyhden arz ve âyân-ı vilayetten mahzar alub südde-i saâdetime göndermişler lâkin Dubrovnik begleri vech-i meşrûh üzere dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyetle sâbit-kadem olub haracgüzârlarım olduklarından gayrı bunlardan şimdiye değin cild-i gâvdan resm-i gümrük alınagelmeyüb bu husûs bid'at olub kadîmden olugelene mugayir olmağla hâlâ Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnum mûcibince serdâr-ı zafer-şiârım tarafından südde-i saâdetimden virilen evâmir-i şerîfe ile amel olunub min bâ'd mezbûrdan bâzergânların alub satdıkları cild-i gâv ve sâir metâ'dan resm-i gümrük aldırmayub ümenâ ve nuzzârı men' eylemenüz bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere serdâr-ı zafer-şiârım ve südde-i saâdetimden virilen evâmir-i şerîfe ile amel idüb kadîmden olugelene muhalif mezbûrun bâzergânları ümenâ ve nuzzâra ve gayriye ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eylesiz ve bi'l-cümle bu bid'at Dubrovnik bâzergânlarından Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla ref' olunmağla ol vechle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur bu Hükm-i Şerîfim den sonra ümenâ ve nuzzâr Budun tarafından mukaddem ve muahhar tarihle tekrar emr ibrâz iderler ise ol makûle emri ellerinden alub derkise idüb südde-i saâdetime gönderüb Hatt-ı Hümâyûnumla sâdır olan Fermân-ı Şerîfim mûcibince virilen evâmir-i aliyye ve

iş bu Hükmi-i Hümâyûnumun mefhumu ile amel eyleyib bu husûs için emri-i âher göndermeğe muhtâc eylemeyesin şöyle ki ahz ve celb sebebi ile ümenâ ve nuzzâra müsamaha olunmağla Dubrovnik bâzergânları rencide ve resm-i kadim tağyir oluna cümleñüz mes’ul ve muâteb olursuz hilâf-ı ahd ve aman Dubrovnik bâzergânlarına zûlm ve teaddi itdirilmeyüb himâyet ve sıyânet olunmaları mühimmâttandır bu bâbda cümleñüz mukayyed olub mezbûrları ümenâ ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf tâifesinden himâyet ve sıyânet eyleyüb şer’ ve kanûna muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve emri-i şerîfime mugayir kimesneye teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz ki memâlik-i mahrûsemde huzur ve rahat ve emn ve istirahat üzere ticâretlerinde ve kâr u kisblerinde olalar ve mezbûrlar cild-i gâvların eğer Dubrovnik’e ve eğer gayri yere her kangı memlekete murâd idünürler ise alub gitdiklerinde kimesneye taarruz itdirmeyesiz Fi evâhir-i şehri-i Saferü’l-hayr sene 1039 (Ekim 1629)

[45] Bir sureti Bosna’da vezir Mehmed Paşaya ve Hersek Sancağına mutasarrıf Osman Paşaya ve eyâlet-i mezbûrede olan sancakbeglerine ve Yenibazar ve Foça ve sâir elviye-i mezbûrede olan kadılara ve ümenâ ve nuzzâra ve voyvodalara yazılıb aşağısında sen ki Yenibazar kadısıñın Yenibazara Budun’dan emri-i şerîfle varan mübâşirin ve emin ve nâzır adamları bu bahâne ile Dubrovnik bâzergânlarından akçe veya cild-i gâv veya gayri metâ’ almışlar ise bâ’de’-sübût-ı şer’le girü eshâbına alivirüb virmeyüb inat idenler muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb degiller ise şer’le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz deyü yazılmışdır fi’t-tarihi’l-mezbûr

[46] Bosna’da mümâileyh Vezir Mehmed Paşaya ve sâir hükkâma ayni ile bir sureti dahi yazılıb bazı ehl-i fesâd Yenibazar’da emri-i şerîfin icrasına mâni olmağın men’ ve def’ eyleyesiz menmu’ olmazlar ise şer’le haklarında lâzım gelen icra oluna deyü şerh virilmişdir fi evâil-i Rebiü’l-ahir sene 1039 (Kasım 1629)

[s.25]

[47] Bosna’da Vezir Muhammed Paşaya ve Hersek sancağına mutasarrıf Osman Paşaya ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve kuzâta ve voyvodalara hüküm ki Dubrovnik ilçileri degâh-ı muallâma gelüb Dubrovnik beglerinin bâzergânları ma tekaddemden bilâd-ı selâseden gayri umumen Rumelinde alub satdıkları metâ’larının gümrüğün üç yılda üç yüz bin akçeye iltizâm idüb yüzer bin akçesin her

sene ilçileri eliyle dâhil-i hazîne eylemekle min bâ'd ümenâ ve â'mâl alub satdıkları metâ'dan resm-i gümrük almayalar deyü mestûr olub bu mazmun üzere mâliye ve Divân tarafından nice defâ evâmir-i şerîfe virilmiş iken iki seneden berü Vaç eminleri bunların alub götürdükleri cild-i gâvdan resm-i gümrük taleb eylemekle Dubrovnik bâzergânların rencîde ve remîde eylemekden hali olmayub husûsen hâlâ mübâşirleri olub Dergâh-ı muallâm çavuşlarından olan Süleyman Çavuş ve adamları Toma ve bâzergânlarından Luka ve Marko ve Yono nâm zımmîler Vaç Nâzırının tarafından bu dâ'vâya vekilleri ve mübâşirleri olub Budun tarafından emr-i şerîfle gelen Dergâh-ı âli Yeniçerierinden Osman delili Mustafa nâm Sipahi ile Yenibazar mahkemesinden mürâfâa-i şer'-i şerîf bu olub Budun tarafından getürdükleri emri ibrâz idüb dâ'vâ eylediklerinden gayri mukaddema Dubrovnik ilçileri Budun divanında Vaç Nâzırı ile mürâfa olduklarından zikr olunan cild-i gâvdan resm-i gümrük almağçün hükm olunmuşdur deyü cevap virüb mezbûrun bâzergânlardan resm-i gümrük taleb eylemekle mezbûrların ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye nazar olundukda Dubrovnik bâzergânları bilâd-ı selâsedan gayri Rumelinde alub satdıkları emtiâ-ı mütenevviâdan resm-i gümrük alınmaya eğer ve ümenâ ve â'mâl bir tarikle hilâfına emr ibrâz iderler ise dahi amel olunmayub madem ki ubûdiyette ve sadakatlerinde sâbit-kadem olalar ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnun mazmunuyla amel oluna deyü tasrih olunduğundan gayri mahkeme-i şerîfede hâzır fi'l- meclis olub Sâbika Budun kadısı olan Şaban zide fazlehu ve Cam-i Kebir hatibi Bali ve sâ'dât-ı kirâmdan Seyyid Mustafa ve Hatip İbrahim ve Yeniçeri ocağından çıkan mütekaid Muslihiddin ve bölük halkından Muhammed ve Nâzır-zade diğeri Muhammed ve züemâdan Hasan ve Hüseyin ve sâir Müselmanlardan cem-i kesir fethi hakanîden berü Dubrovnik bâzergânlarının alub götürdükleri cild-i gâv ve sâir eşyadan resm-i gümrük aldığı görmedik ve bizden ihtiyarlardan dahi istemedik şimdiye değin eğer Âsitâne-i saâdetden ve eğer Vaç Nâzırları tarafından bunlardan resm-i gümrük alınagelmemiştir ellerinde olan evâmir-i şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince muaf ve müsellemlerdir deyü alâ tarikü's- şehade haber virdükleri ecilden şehadetleri hîn-i kabulde vakî olmağla min bâ'd Dubrovnik bâzergânları alub götürdükleri cild-i gâvdan resm-i gümrük alınmaya deyü hükm olunub ellerine hüccet-i şer'îye virilüğün bildirüb mûcibince Hükmi Şerîfim virildiğün bildirüb amel olunmağçün emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden hüccet-i şer'îye mûcibince amel olunub min bâ'd ol vechle amel olunmak emrim olmuşdur

buyurdum ki vusûl buldukda Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve Divân ve mâliye taraflarından virilen evâmir-i şerîfe ve hüccet-i şer'îye mûcibince taht-ı hükümetinizde Dubrovnik bâzergânlarının alub götürdükleri cild-i gâvdan resm-i gümrük namına bir akçe ve bir habbe aldırmaıub ümenâ ve nuzzârı ve adamlarını men' ve def' eyleyesiz şöyleki ümenâ ve nuzzâr indlerinde muzır olub hilâf-ı vakî inhâ ile Budun tarafından girü bir tarikle emr alub teaddi ve tecâvüz üzere alurlar ise mezbûrlardan bu bi'dât Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla ref' olunmuşdur ve Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olub doğruluk ile ubûdiyette sâbit-kadem olmağla ecdâd-ı î'zâmım zaman-ı şerîflerinde ve benim zaman-ı saâdet-iktîranımda virilen Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif teaddi olunub rencîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur ol ibrâz eyledikleri emri ellerinden alub derkise idüb südde-i saâdetime gönderüb inâd ve cidal idenler her kimler ise ism ve resmleri ile vukûu üzere yazub arz idüb ellerinde olan hüccet-i şer'îye ve sâir temessukat ve iş bu Hük-m-i Hümâyûnum mûcibince amel idüb tekrar emr-i âher göndermeğe muhtâc eylemeyesin deyü yazılmışdır fî evâil-i Rebiü'l-evvel sene 39 Buyrulduhu hüccet üzerindedir (Ekim 1629)

[s.26]

[48] Edirne mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub mahmiyye-i Edirne'de Manyas Kuyusu kurbunda feth-i hakanîden berü bir eski kenisaları ve yanında sâkin olacak odaları olub her sene ilçileri Dubrovnik haracı ile ve bâzergânları metâ'lar İstanbul'a gelirken ve edâ-ı hizmet idüb giderken zikr olunan odalarda konub ve âyin-i batılları ol kilisede icrâ idegelmişler iken hâlâ kenisaları harabe müşref olmağla vaz'-i kadim üzere tâmir eylemek murâd idinüb husûs-ı mezbûru Şeyhülislamdan istifda eylediklerinde vaz'-ı kadimi üzere tâmirine mesağ-ı şer'i olmağla mübâşeret eylediklerinde bazı kimesneler mâni oldukların bildirüb ol makûleler men' olunub fetevâ-yı şerîfe mûcibince şer'le tamir olmağçün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki göresin zikr olunan kenisaları vech-i meşrûh üzere harâbe müşref olmağla tâmire mübâşeret eylediklerinde mâni oldukların vâki ise men' ve def' idüb ellerinde olan feteva-i şerîfe mûcibince harâbe müşref olan yerleri vaz'-ı kadimi üzere tamir ve termim itdüresiz ânın gibi ahz ve celb içün mezbûrları rencîde idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz

olanlardan ise yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyüb şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emr-i şerîfim i ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-evvel sene 39 (Ekim/Kasım 1629)

[49] Bir sureti ayni ile bu minvâl üzere yazılub virilmişdir fi evâsıt-ı Rebiü'l-evvel sene 39 (Ekim/Kasım 1629)

[50] Müşârünileyhe hüküm ki mezbûran ilçiler arz-ı hâl sunub her sene Dubrovnik'den haracla ve tüccâr metâ'la der-i devlete gelürken ve maslahatların itmâm idüb giderken zikr olunan odalarında konub ve kenisalarında âyin-i bâtılların icra idegelüb şimdiye değin kimesne rencîde idegelmemişken hâlâ bazı kimesneler cebren odalarına konub ve kenisalarının bekçileri rencîde idüb teaddi eylemekle men' olunmaları bâbında emr-i şerîfim virilmek için inâyet ricâ eyledikleri ecilden ol vechle teaddi itdirilmemek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu gibi ise min bâ'd odalarına kimesneyi kondurmayub ve kenisaların bekçileri dahi ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesin Dubrovnik beglerinin bâzergânlarına ve adamlarına hilâf-ı şer'-i şerîf teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezbûrları her vechle himâyet ve sıyânet üzere olub Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfim e mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emrimi ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır Fi evâil-i Rebiü'l-ahir sene 1039 (Kasım 1629)

[51] Sofya ve Tırnova kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub zikr olunan kadılıklarda vâki olan Dubrovnik bâzergânları mürd oldukda metrukâtına beytü'lmalcı ve sâir hükkâm dahl eylemeyub kendü taraflarından kabz olunageldüğü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed iken hâlâ ilçilerinden biri mürd oldukda bunlar kismet taleb itmeyesin kuzât ve nüvvâb cebren kismet ideriz deyü varub mürd olanların vârisleri Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde idüb teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu gibi ise vech-i meşrûh üzere mezkûrlardan mürd olanların sagir ve sagire ve vârisi olmayub verese kibar olub kendüler kismet taleb eylemezler ise siz ki kadılsız varub cebren kismet eylemeyesiz ve naiblerinize dahi tenbih eyleyesiz ki mezbûrları ol vechle rencîde

eylemeyub teaddi eylemeyeler eğer ânın gibi verese [...] olub ve mabeynlerinde niza ve cidal vâki olmağla kendüler kısmet murâd idinüb dâ'vâ iderler ise ol zamanda varub mukteza-ı şer'le kısmet idüb murâd olanın metrukâtın ehl-i hibre tâyin eylediği bahaya tutub dahi ne mikdar akçe iderse binde on beş akçe resm-i kısmet alub bir akçe ziyâde almayasız ve bu emri ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-ahir sene 1039 (Aralık 1629)

[52] Bir sureti dahi Silistre mollasına ve Prevadi ve Şumlu ve Babadağı ve İsmail ve Kili ve İbrail kadılarına yazılmışdır fi'-tarihi'l-mezbûr

[s.27]

[53] Bosna'da vezir Mehmed Paşaya ve Hersek sancağına ve Bosna eyaletinde vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve taraf-ı hümayûnda Dubrovnik'de emin olan [] hüküm ki Dubrovnik tercümanlarından Varanda Tomoklob Hersek kasabasında sâkin olub Dubrovnik bâzergânlarının karban başları olan Radulu veled-i Yuvan ve Nikolo veled-i Aleksi ve Duka veled-i Kalya ve Petro veled Tomaş ve Dabji veled Aleksi ve Radı nam zımmîlerde ve gayrı bâzergânlarda hakkı olub her biriniz hat ve mühr ile elinde temessükleri var iken mezkûrlar bir yerde karar itmeyüb muttasıl ticâret ve hareket üzere olmağla mezkûrun hakkın vormeyüb gazez ve [...] olduğun bildirüb mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetinizde bulunurlar ise alıvirilmek için emri şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ itmeğin şer'le hakkı alıvirilmek emrim olmuştur buyurdum ki mezbûrlar her kangınız taht-ı hükümetinizde bulunurlar ise virdikleri temessükleri mûcibince bâ'de's-sübût şer'le hakkın hükm idüb bi kusur alıvirüb teallül ve inat itdirmeyesin Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma ubûdiyetle ve sadakatde sâbit-kadem olmağla tercümanlarına ve adamlarına teaddi ve gadr olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur beher hal mezkûrun [...] her kangınız taht-ı hükümetinizde bulunurlar ise şer'le hakkın alıvirüb inat iderler ise haps eylemek ile mi olur gayri vechle mi mümkündür şer'le haklarında lâzım geleni icra idüb bi eyyi tarik [...] ne vechle mümkün ve müyesser ise zühur iden hukuk şer'iyenin alıvirüb inâd ve muhalefet itdirmeyesiz ve bâ'de'n-nazar bu hükmü ibka eyleyesin deyü yazılmışdır Fi evâhir-i şehr-i Rebiü'l-ahir sene 39 (Aralık 1629)

[54] Rumelinde vezir Mustafa Paşaya ve Bosna'da vezir Mehmed Paşaya ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarıf [] Paşaya ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbeglere ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-ı i'zâmım enerallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden ila hazel an atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem ve rasih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve [...] üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir adamları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtından olmağla hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân Nikola Dimitri ve Nikola Kortari nâm bâzergânlar memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret eylediklerinde yolda ve izde ve menâzilde ve merâhilde mir-i miran subaşıları ve voyvodaları ve sancakbegi adamları ve ümenâ ve â'mâl ve nâzırlar ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayriler tavarlarına ve yoldaşlarına ve esbâb ve esKallerine ve metâ'larına dahl ve taarruz eylemeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün müselman esbâbı ve yeleşin takye ve kalpak giyüb ve dülbent sarınub ve bir yarak götürmeğe ruhsat virilmekle vech-i meşrûh üzere giydikleri esbâblarına ve âlet-i harplerine dahi taarruz olunmayub ve lâzım gelüb iktiza iden mahallerde yanlarına kifâyet mikdarı adamlar koşub bir ferde zarar ve ziyân itdirilmeyüb emin ve sâlim istedikleri yere ve konaklarına ulaştırılmak için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere himâyet ve sıyânet olunub rencîde olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîf-i vacibü'l-ittiba'ımla mezbûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise yolda ve izde ve mahûf ve muhatara olan mahallerde ruhsat virilen Müselman libâsı giyüb ve yeleşin takye ve kalpak giyüb dülbent sarınub ve her ne hîn olursa yarak götürüb ticâret üzere olduklarında begler begi subaşıları ve voyvodaları ve sancakbegi adamları ve ümenâ ve â'mâl ve nâzırlar ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayriler rencîde ve remîde eylemeyüb ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz iderler ise men' ve def eyleyesiz ve bazı umûr-ı muhimme için ulaklık ile gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâ'berlerde rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı adamlar koşub istedikleri yere ve konaklarına ulaşırsınız Dubrovnik tüccârına teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir ahz ve celb ve garaz ve taassub için rencîde idenleri men' idüb memnû' olmayanlardan muhtâc olanları arz idüb olmayanların şer'le

haklarında lâzım geleni icra idüb şer' ve kanûn ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emrimi ellerinde ibka eyleyesiz fî evâil-i C sene 39 (Aralık 1629)

[s.28]

[55] Bosna muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya ve Hersek Sancağına ber vech-i arpalık mutasarrıf Paşaya ve Bosna eyaletinde olan sancakbeglerine ve Yenibazar kadısına ve sâir livâ-i mezbûrede vâki olan kadılara hüküm ki bi'l-fiil Dubrovnik ilçileri olan Nikola Sorgo ve Diko Mitçe südde-i saâdetime gelüb cild-i gâv ve camus dâ'vâsına Vaç Nâzırının vekil-i şer'isi olub ümerâdan olan kıdvetü'l-ümerâi'l-kiram feyzullah dâme izzehu ve maen mübâşir tâyin olunan Estergon ağalarından EbuBekir ve Vaç kal'asının gönüllü bölük başısı Ahmed Bölükbaşı ve Yeniçeriler çorbâcısı Ali Çorbacı ve gayriler ile mürâfâa olduklarından bu vechle takrir eylediler ki bundan akdem cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve magfûr-leh Sultan Orhan Han aliyhi'r-rahme ve'l-gufran taht-ı âli baht-ı Osmanîye cülûs eyledikde cümle ümerâ-i nasaradan mukaddem Dubrovnik begleri atabe-i ulyâlarına itâ'at ve inkıyâd ve kabul-i cizye eyleyüb bâ'dehu mahrûsa-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan mâ'da sâir memâlik-i mahrûsada yerde ve bahrda bâzergânları bey' ve iştirâ eyledikleri emtiâ-ı mütenevviânın yüzde ikişer akçe resm-i gümrüklerin yılda yüzer bin akçeye ber vech-i maktu' iltizâm ve kabul ve südde-i saâdetimde Hazîne-i Âmireme teslim idüb bu mukataanın kıstı ziyâde ve noksan olmaya deyü şart ve bu minvâl üzere beglerimizin ellerine salâtin-i maziyyeden Ahidnâme-i Hümâyûn ve evâmir-i şerîfe virilüb ile'l-an bu minvâl üzere amel olunur iken Vaç Nâzırı olan kimesne iki üç seneden berü bâzergânlarımız memâlik-i mahrûsada iştirâ ve Bosna ve Hersek ve Yenibazar ve Foca ve sâir kadılıklardan mürur ve ubur idüb Dubrovnik'e gönderdikleri cild-i gâv ve camusdan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve kadîmden olıgelene mugayir müceddeden resm-i gümrük talep idüb teaddi eylediği mukaddema pâye-i serîr-i âlaya telhis olundukda bu bid'at ref' olub üslub-ı sabık üzere amel olunmak bâbında Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnla Fermân-ı âli sâdır olmuşken nâzır-ı mezkûr memnû' olmayub tekrar Budun tarafından emr alub vech-i meşrûh üzere bâzergânlarımızı rencîde eylemekden hâli değildir bu takdirce bâzergânlarımıza ziyâde zûlm ve teaddi olur deyü men' ve def' olunmasın ricâ eylediklerinden nâzır-ı mezkûrun vekil-i mümâileyh Feyzullah dâme

izzehu ve mezkûrdan mübâşirler fi'l-vâki mezkûran ilçilerin vech-i meşrûh üzere takrirleri mukarrer ve muhakkaktır lâkin bâzergânlarının iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve camusun resm-i gümrüğü mezkûr nâzırın mukataatına ilhak ve hasıl olan rûsûm Vaç kalasının neferatının mevaciblerine tâyin olunub eline bu minvâl üzere berât virilmekle iki senedir rûsûm-ı mezbûre mezkûrlardan taleb olunub [...] virilür deyü cevap virdüklerinden mezkûran ilçilerin ellerinde olan ahidnâmelere ve kayıtlarına nazar olundukda mezkûrun bâzergânlar bilâd-ı selâseden gayri umumen memâlik-i mahrûsada yerde ve bahrda bey' ve iştirâ eyledikleri emtiâ-ı mütenevviâ için yüzde ikişer akçe resm-i gümrüklerin yılda yüzer bin akçeye iltizâm ve Hazîne-i Âmireme teslim idüb bu mukataanın kıstı ziyâde ve noksan olmaya ve bundan gayri mezbûrlardan resm-i gümrük taleb olunmaya deyü tasrih olunduğu mestûr ve mukayyed olub Hazîne-i Âmiremde mahfuz olan mukataat defterlerine dahi müracaat olundukda nâzır mezbûrun rûsûm-ı mezkûre mukataasına ilhak olunub ol vechle berât virildiğin kaydı bulunmayub asıl olmadığından gayri bu bâbda ellerinde me'mul-bih temessükleri dahi olmadığı ecilden dâ'vâları likavmahz (?) olub Ahidnâme-i Hümâyûna ve Hatt-ı Şerîfe ve kadîmden olıgelene muhalif olduğu vüzerâ-ı î'zâmım ve Kazaskerlerim huzurunda zâhir olmağın mezbûrların ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve Hatt-ı Şerîf mûcibince tâife-i mezbûrenin vech-i meşrûh üzere bilâd-ı selâseden mâ'da memâlik-i mahrûsemde yerde ve bahrda bey' ve iştirâ eyledikleri cild-i gâv ve camus ve sâir metâ'larından her ne ise yüzde ikişer akçe resm hesabı üzere yılda yüzer bin akçe resm-i gümrüklerin eda eylediklerinden sonra bir akçe ve bir habbe ziyâde taleb olunmaya deyü hükm olunub alemü'l-ulemai'l-mütebahhirin bi'l-fiil Rumeli Kazaskerim olan Mevlana Yahya edamallahü teâlâ fazailehu husûs-ı mezbûru bu minvâl üzere sicil-i mahfuza kayd idüb ellerine hüccet-i şer'îye virdiğin bildürüb zıkr olunan hüccet-i şer'îye ve mukaddema virilen Hatt-ı Hümâyûnum mûcibince tekrar Hükm-i Şerîfim virilmek bâbında istid'a-ı inâyet eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere ellerinde olan Ahidnâme ve Hatt-ı Şerîfim ve evâmir-i aliyye ve hüccet-i şer'îye mûcibince amel idüb min bâ'd Dubrovnik bâzergânlarını Vaç Nâzırlarına ve âherden bir ferde ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyleki nuzzâr ve ümenâ kanâ'at itmeyüb [s.29] girü Budun tarafından emr gönderüb nizâ'a mütesaddi olurlarsa bu husûs Divân-ı Hümâyûnumda görölüb fasl-ı husumet olmuşdur bir def'a Divân-ı Hümâyûnumda görölüb fasl olunan dâ'vânın istimai memnudur bu dâ'vâda min bâ'd istimâ eyleyüb iş

bu emr-i celilü'l-kadrim üzere amel eyleyüb mezkûrun bâzergânlar cild-i gâv ve camuslarını ve sâir metâ'larını Dubrovnik'e götürmek istediklerinden kimesne mâni olmayub ve bu bahâne ile bir akçe ve bir habbelerin aldirmayasız ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haraçgüzarlarım olub itâ'at ve inkıyâdlarında sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına bir vechle zulm ve teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub mezkûrun bâzergânları tâ'ciz ve tazyîk için bu maddeyi tekrar der-i devlete arz ideriz deyü metâ'ların kaldırmağa mâni olurlar ise bu mertebeden sonra tekrar görölüb arz olunacak nesne kalmamışdır garazan ve taassuben inâd idenler her kim olursa olsun men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise muhkem haps idüb arz eyleyesiz olmayanların aman ve zaman virmeyüb şer'le muhkem haklarından gelesiz ve cild-i gâv ve camuslarından bir mikdarını rehin tariki ile alıkoymuşlar ise veyahud alıkoymak isterler ise ve metâ' ve akçelerinden nesnelerin almışlar ise bâ'de's-sübût müteveccih olanlardan hükm idüb şer'le bî kusûr alıvirüb teallül ve inâd itdirmeyesiz ve sen ki Vezir-i müşârünileyhsin bu emr-i şerîfim den sonra girü mezkûrları rencîde eylemek için girü bir tarikle temessük ibrâz iderler ise sen hükümetinizden müstakil olmağla ol makûleleri men' ve def' idüb min bâ'd iş bu emr-i şerîfim in mazmunuyla amel idüb Ahidnâme-i Hümâyûna ve Hatt-ı Şerîfe ve evâmir-i aliyyeye ve hüccet-i şer'iyeye mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu hükm-ü şerîfim i Dubrovniklülerin ellerinde ibka eyleyesin deyü emr yazılmışdır Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-evvel sene 39 (Ocak 1630)

[56] Bir sureti dahi ayni ile vech-i meşrûh üzere yazılmışdır fi't-tarihi'l-mezbûr

[57] Bir sureti dahi yalnız Yenibazar kadısına yazılmışdır fi't-tarihi'l-mezbûr

[58] Yenibazar ve Foça kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânları taht-ı kazânuzda metâ' ve esbâbların kira bargirlerine yükledüb gitmek istediklerinden bazı kimesneler mücerred ahz ve celb için sâir Yahudi ve gayri tüccâr tâifesine tahmîl idüb gitdiklerinden sonra siz dahi tahmîl idün deyü bunların metâ' ve esbâbların tahmîl itdirmeye mâni olub kadîmden olugelene muhalif mezbûrları tâ'ciz ve tazyîk ve rencîde eylediklerin bildirüb men' olunmaları için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden mâni olanlar vech-i meşrûh üzere men olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra

mukayyed olub hak üzere göresiz fil'l-vâki mezbûrları bilâ sebep ol vechle rencîde idüb metâ' ve esbâbların tahmîl eylemeğe mâni olurlarsa ol makûlelere muhkem tenbih ve te'kid eylesesiz ki mezbûrun Dubrovnik bâzergânları vech-i meşrûh üzere kira bargirleri tutub metâ' ve esbâbların tahmîl eylemek murâd edindiklerinde kadîmden olugeldüğü üzere tahmîl idüb istediklerin yere müteveccih olalar bâde't-tenbih eslemeyüb girü ol vechle metâ' ve esbâbların tahmîl eylemeğe mâni olurlar ise men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eylesesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haraç gûzarlarım olub atabe-i ulyâma ubûdiyet ve sadakatte sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub beher hal mezbûrlara teaddi üzere olanları men' ve def' idüb emr-i şerîfim e ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyü emri ellerinde ibka eylesesüz deyü yazılmıştır fî evâil-i C sene 1039 (Ocak 1630)

[s.30]

[59] Rumelinde Vezir Mustafa Paşaya ve Bosna'da vezir Mehmed Paşaya ve Sâbika beglerbegi olub ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] Paşaya ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden ila haze'l-an atabe-i ulyâya sadâkat üzere ubûdiyette ve ihlâsda sâbit-kadem ve râsih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve rençberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları ver sâir adamları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtından olmağın hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârende-i Fermân-ı Hümâyûn Mariyo Covani südde-i saâdetime gelüb memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret eyledikde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde miri miran subaşıları ve voyvodoları ve mirlivâ adamları ve ümenâ ve â'mal ve nuzzârlar ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi gayrılar tavarlarına ve yoldaşlarına ve esbâb ve eskâline ve metâ'ına dahl ve taarruz eylemeyub ve mahûf ve muhatara olan yerlerden kendüleri korumağçün Müselmân libâsı ve yeleş takye ve kalpak giyüb dülbent sarunub yarak götürmeğe Dubrovnik bâzergânlarına ruhsat virilmekle vech-i meşrûh üzere mezbûrun giydüğü libâsı ve âlet-i harbine dahi taarruz olunmayub ve lâzım gelüb ıktiza iden mahallerden yanına kifâyet

mikdarı ademlar koşulub himâyet ve sıyânet olunub bir ferde teaddi itdirilmeyüb emin ve sâlim konağına ve istedüğü yere ulaştırılmak için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ itmeğin min bâ'd kimesneye rencîde itdirilmeyib vech-i meşrûh üzere himâyet ve sıyânet olunmak emrim olmuştur buyurdum ki mezbûr emr-i şerîfim le her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kendüsüne ve yoldaşlarına ve tavarlarına ve esbâb ve eskâline ve metâ'ına mahûf ve muhatara olan yerlerde giydüğü Müselmân libâsına ve her ne cins olursa götürdüğü âlet-i harbine ticâret tariki ile gezdüğü yerler mir-i miran subaşıları ve voyvodaları ve sancakbegi ademları ve ümenâ ve â'mal ve nuzzâr ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrılar dahl ve taarruz eylemeyüb rencîde ve remîde eylemeyeler ânın gibi mezbûrlar mücerred ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz iderler ise men' ve def' idüb himâyet ve sıyânet üzere olası ve bazı umûr-ı mühimme için memâlik-i mahrûsama ulağla gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve mâ'berlerde ve köprülerde rast geldiklerinde dahi tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı adamlar koşub istedüğü yere ve konağına ulaştırırsız Dubrovnik ticâret ine teaddi ve tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur ve mezbûrun şükür ve şikâyeti müsmer ve müessirdir garaz ve taassub ile ve ahz ve celb için mezbûru rencîde idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanlardan muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şöyle haklarından lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bu Hüküm-i Şerîfim i elinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fî evâil-i C sene 39 (Aralık 1629)

[60] Bir sureti dahi aynı ile darendegan Andreyâ Sorgu ve Sekont ve Yorge namlarına yazılmışdır fî't-tarihi'l-mezbûr

[61] Bir sureti Marin Nadal namına yazılıb Özi beylerbeyine dahi ilhak olunmuştur bu tarihte

[62] Bir sureti dahi dârende Zadu Salu Yugoslavnik nâmına yazılıb keزالik Özi beylerbeyine dahi yazılmışdır fî't-tarihi'l-mezbûr

[63] Bir sureti dahi dârende [] namına yazılıb Özi beylerbeyine dahi hitab olunmuşdur fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.31]

[64] Yenibazar kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Hersek ve gayri kadılıklardan kira bargirleri ile mekkârileriyle bazara gelüb Dubrovnik bâzergânlarının ve sâir tüccâr tâifesinin yüklerin bargirlerine tahmîl eyleyüb götürmek mu'tad olmağla şimdiye değin Dubrovnik bâzergânları vech-i meşrûh üzere Yenibazarda metâ'ların zikr olunan kira bargirlerine tahmîl eylemek istediklerinden askerîden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için Yenibazardan olan kira bargirleri bi't-tamam tahmîl olunmayınca âher kazâdan gelen bargirlere metâ' tahmîl itdirmeye deyü bunların yüklerine yüklenmeye mâni olub ve etraftan gelen bargirler çayırlar mîrî ve tarlalarını çığneyüb zarar ve ziyân iderler deyü gelen mekkârileri dahi rencîde idüb mukaddema husûs-ı mezbûr şer'le Yenibazarda görüldükde ol vechle anda olan çayırlarına tarlalarına zarar ve ziyân eylediklerinin aslı olmayub garaz? ve şirret idüğü zâhirolmağla sicil ve hüccet olunub mûcibince emr-i şerîf virilüb men' olunmuşken memnû' olmayub girü bâzergânlara ve mekkârilere teaddi üzere oldukların bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl bulduk da hak üzere husûs-ı mezbûru teftiş ve tefahhus idüb göresiz kaziyye arz arz olunduğu gibi ise kadîmden olugeldüğü üzere mezbûrların yüklerine âher kazâlardan gelen mekkârilerin bargirlerine tahmîl itdürüb yollarına tecevvüh itdüresin min bâ'd askerî tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesin eyyâm-ı adalet-encâmımda tüccâr ve rencber tâifesine teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda bizzat önat vechle mukayyed olub tüccârı ve mekkârileri bu vechle rencîde idüb tâ'ciz ve tazyîk idenler her kim olursa olsun men' ve def' eyleyesin ki huzur-ı hal ve merak-ı bal ile ticâretlerinde ve kâr u kisblerinde olalar bu def'a dahi memnû' olmayub mezkûru girü rencîde iderler ise ol makûlelerden muhtâc-ı arz olanları yazub arz idüb olmayanların şerl'e haklarında lâzım geleni icrâ eyleyüb şer' ve kanûna ve kadîmden olugelene ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve iş bu emri ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâil-i Recebû'l-mürecceb sene 1039 (Şubat 1630)

[65] Yenibazar kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri bilâd-ı selâseden gayrı memâlik-i mahrûsemde berde ve bahrda bâzergânların alub satdıkları emtiâ'-ı mütenevviânın resm-i gümrüklerin yılda yüzer bin akçeye iltizâm ve kabul idüb her sene cizyeleri ile mâ'an südde-i saâdetime gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eylemekle ol mukabelede cem'î tekalif-i şakkadan muâf ve müsellemler olmağın mezbûrlardan min bâ'd resm-i gümrük ve bâc namına kimesne nesne almaya deyü ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub ticâretlerinde ve kâr u kisblerinde olmağla şimdiye değin ve voyvodalar bâc namına Dubrovnik bâzergânlarından akçe alagelmış değil iken hâlâ Yenibazarda voyvoda olan kimesneye Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mezkûrların yüklerinden bâc taleb eylemekle teaddi ve tecâvüz eylediğın bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz voyvoda-ı mezkûr mezbûrun bâzergânlardan bâc taleb idüb ol vechle teaddi eylediğü vâki ise men' ve def' idüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif yüklerinden bâc namına bir akçe ve bir habbelerin aldirmayasın Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma ubûdiyette ve ihlâsda sâbit-kadem olub haraçgûzarlarım olmağla bâzergânların tâ'ciz ve tazyîk olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda önat vechle mukayyed olub mezkûr voyvodayı men' ve def' idüb Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime muhalif min bâ'd mezbûrları voyvoda-ı mezkûreye ve âhere teaddi ve tecâvüz itdirmeyesin memnû' olmayub inâd iderler ise muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değil ise haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz deyü emri ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır Fî evâil-i şehri recebü'l-mürecceb sene 39 (Şubat 1630)

[s.32]

[66] Belgrad Mollasına ve Rumelinde vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik bâzergânlarından darende Marin gelüb memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret ve kâr u kisb üzere olub kendüye ve adamlarına ve metâ'ına ve esbâb ve eskâllerine ve tavarlarına hilâf-ı şer'-i şerîf kimesne teaddi ve tecâvüz eylemeyüb ve kassabiye ve nüzul ve çeltük ve sarrafiye ve arpa ve gemi ve köprü[...] ve peksimad ve top hizmetinde ve bunlara benzer sâir nesnelerden ve bi'l-cümle âvârız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden bi'l-külliyeye muâf ve müsellemler olub min bâ'd ümenâ ve â'mal ve nuzzâr ve mübâşirin bu makûle nesneler teklifi ile tâ'ciz ve tazyîk eylemeyeler deyü

ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub bu mazmun üzere selatin-i maziyyeden dahi ellerinde müekked ve müteaddid evâmir-i şerîfe virilmiş iken mezbûra mukaddema orduculuk ve sâir hizmet teklif olunub rencîde olunmağla men' olunub mâliye tarikinden ve mûcibince Divân-ı Hümâyûn cânibinden evmâir-i şerîfe virildiği bildirüb mûcibince amel olunmak bâbında Hükûm-i Hümâyûnum ricâ etmeğin mûcibince amel olunmasın emr idüb buyurdum ki emr-i şerîf-i vacibü'l-ittibaimla her kangınız taht-ı hükûmetine dâhil olursa kendüye ve adamlarına ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline ve mahûf ve muhatara olan yerlerde ruhsat virilüb giydükleri Müselmân libâsına ve sarundukları dülbentlerine ve götürdükleri âlet-i harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ve hilâfına emr-i âher vârid olmuş değil ise ümenâ ve â'mal ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf tâifesine dahi eşya-ı mezkûreden ve âvârız-ı divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden bir nesne teklif itdirmeyüb ol makûle tekâlif ile rencîde idenleri men' ve def' eyleyesiz Dubrovnik bâzergânlarına teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub mezbûru ve adamları Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve mukaddema virilen evâmir-i şerîfeye mugayir kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb himâyet ve sıyânet üzere olası ve iş bu emr-i şerîfim elinde ibka eyleyesiz deyü yazıldı fi evâil-i şehri Receb sene 39 (Şubat 1630)

[67] Budun muhafazasında olan vezir Hasan Paşaya ve Belgrad Mollasına ve Budun Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hal sunub bundan akdem Dubrovnik begleri İstanbul ve Edirne ve Bursa'da gayrı bâzergânları umumen memâlik-i mahrûsemde alub satdıkları emtiâ-ı mütenevviâ her ne ise resm-i gümrüklerinde yılda yüzer bin akçeye iltizâm ve kabul ve kendü âmilleri ahz ve kabz idüb mukataaları ziyâde ve noksan olmaya deyü şart olunub selâtin-i mâziyyeden ellerinde bu minvâl üzere Ahidnâmeleri var iken her sene vech-i meşrûh üzere maktû'ların cizyeleri ile mâ'an gönderüb ilçileri eliyle Hazîne-i Âmireme teslim idüb şimdiye değin alub satdıkları metâ'larından resm-i gümrük talep olunagelmiş değil iken iki üç seneden berü Vaç Nâzırı olan Mustafa bâzergânların alub satdıkları cild-i gâv ve camuslarından Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene muhalif müceddeden resm-i gümrük talep idüb teaddi eyledüğü mukaddema pâye-i serîr-i â'lâma telhis olundukda bu bi'dat ref' olunub min bâ'd ol vechle rencîde olunmaya deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdir olub müekked evâmir-i şerîfe virilmişken

memnû' olmayub adamlar gönderüb Dubrovnik bâzergânlarının Yenibazarda olan üç bin aded cild-i gâv ve camusların resm-i gümrüklerine mahsub olmak üzere haber alub Belgrada götürüb zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb zikr olunan cild-i gâv ve camusları geriye red olunub alıvırmek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden şer'le alıvırilmesin emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda da husûs-ı mezbûre bizzat mukayyed olub dahi mezbûrun Dubrovnik bâzergânlarının Yenibazarda cebren alduğu üç bin aded cild-i gâv ve camusların şer'le mezkûr Mustafa Nâzırdan alıvirüb taallül ve inâd itdirmeyesin Dubrovnik begleri dört yüz seneden beri haraç güzârlarım olub ubûdiyetle ve inkıyâdda sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına vech-i meşrûh üzere zulm ve teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur mezkûrların cild-i gâv ve camusların eğer -ı mezkûrdadır ve eğer gayrıdadır her kimden müteveccih olursa cild-i gâvları durursa ayni ile cild-i gâvların eğer bey' olunub zâyı olmuş ise bahaların şer'le müteveccih olanlardan bi kûsur alıvirüb bir nesnelere? ketm ve [...] itdirmeyesiz sen ki vezir-i mümâileyh edamallu teâlâ iclâlehusun husûs-ı mezbûra bizzat mukayyed olub beher hâl bu defa' mezkûrların cild-i gâvlarına ne tarikle mümkün ve müyesser ise zühura getirüb Dubrovnikiilere teslim eyleyüb Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emr-i şerîfim e muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz husûs-ı mezbûriçün tekrar emrim yazılmalu eylemeyesin deyü yazılmışdır fî evâhir-i Recebû'l-mürecceb sene 1039 (Mart 1630)

[s.33]

[68] Özi muhafazasında olan vezir Hasan Murtaza Paşaya ve Baba kadısına ve eyâlet-i mezbûrede olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından darendе Marin için babada ticâret üzere olub kasaba-ı mezbûre sâkin lerinden Solak Hüseyin'in varislerinde ve Yeniçeri yaralı Hasan'ın karındaşıdan ve gayrılardan çuka ve kumaş bahasından külli akçeyi olub taleb eyledükde virmekte inâd ve muhalefet eylemekle zulm ve teaddi olunduğun bildirüb mezbûrlardan şer'le hakkı alıvırmek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden alıvırilmesin emr idüb buyurdum ki Hükmi Şerîfim le vardıkda mezkûrun varislerin? Şer'-i şerîfe ihzâr idüb inâd iderlerse şer'le buldurmasın lâzım olanlara buldurub getürdüb husemâ muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin dahi mezkûrların üzerlerinde ne mikdar hakkı zühur ider ise bâ'de's-sübut şer'le hükmi idüb bi kûsur alıvirüb taallül ve inâd itdirmeyesin ve dahi bazı kimesneler mezkûrun metâ'ın

viresi namına alub akçesi virmeyüb zulm ve teaddi iderler imiş anı dahi göresin vech-i meşrûh üzere mezkûrun metâ'ın viresiye alub teaddi idenleri men' ve def' idüb min bâ'd bahasın virmedin viresiye mezkûrun metâ'ın kimesneye aldirmayasın ve siz ki eyâlet-i mezbûrede olan kadıarsız mezkûrun varisleri? Ekser zamanda sâkin oldukları mahallerde bulunmayub hareket üzere olmağla taht-ı kazânuzda olan kasabât ve kurâda her kangı mahalde bulunurlar ise vech-i meşrûh üzere şer'le hakların alıvirüb bir akçe ve bir habbesin ketm ve [...] itdirmeyesin tüccâr tâifesine hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub beher hal mezkûrun şer'le zühur iden hakkın bi kusur alıvirüb inâd ve muhalefet üzere olanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesin şer ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesin tekrar bu husûs için emr-i âher göndermeğe muhtâc eylemeyesiz deyü emri elinde ibka eylesesiz deyü yazılmışdır fi evâhir-i şehir-i receb sene 1039 (Mart 1630)

[69] Hersek Sancağına ber vech-i arpalık mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya Gabele kadısına ve kapudanına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânları Gabele iskelesine getürdükleri tuzu bey' eylediklerinde ma tekaddemden kile ile ölçüb bey' idegelmişler iken sâbika Gabele kadısı olan kimesne bazı askerî tâifesiyle ve gayrılar ile ittifak idüb mücerred celb ve ahz için kadîmden olugelene muhalif kantar ile vezn idüb bey' idün deyü kile ile ölçüb bey' itmelerine mâni olmağla tüccârı tâ'ciz ve tazyîk eyledikleri bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise bey' eyledikleri tuzu kadîmden olugeldüğü üzere kile ile bey' itdürüb askerî tâifesinden ve gayrıdan kantar ile bey' idün diyenleri men' ve def' idüb min bâ'd ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haraç güzarlarım olub atabe-i ulyâma ubûdiyette ve ihlâsda sâbit-kadem olduklarından gayrı vech-i meşrûh üzere bâzergânları getürüb bey' eyledikleri tuz ile memâlik-i mahrûsam ahalisine kâfi menâfi-i kesire hasıl olub tuz bâbında müzayekelerinin def'ine sebep oldukları ecilden olugelene muhalif mezkûrun bâzergânlara teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur min bâ'd Dubrovnik bâzergânları mezbûrlara ve âhere ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki mezbûrlar memnû' olmayub bâzergânların ticâretlerine mâni olub

rencîde iderler ise ol makûleler her kim olursa olsun muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eylesin ve bi'l-cümle bu bâbda gereği gibi mukayyed olub şer ve kanûna ve kadîmden olugelene muhalif ve emr-i şerîfim e mugayir kimesneye iş itdirmeyüb husûs-ı mezbûriçün tekrar emr-i şerîfim varmalu eylemeyesiz ve bu hükmü ellerinde ibka eylesiz deyü yazılmışdır fi evâhir-i şehr-i Receb sene 1039 (Mart 1630)

[s.34]

[70] Özi'de vezir Murtaza Paşaya ve Prevadi kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânları Prevadi kazâsında ticâret idüb kendü mühimmâtlarıçün bal mummu satun aldıklarında bazı askerî tâifesi ve gayrılar mücerred celb ve ahz için zikr olunan bal-ı mumi şem' hane mühimmatına lâzımdır deyüb ve gayrı bahâne ye süluk iüdb bunların ticâretlerine mâni olub tâ'ciz ve tazyîk eylemekle külli akçelerin alub teaddi eylediklerin bildirüb men' olunub ol vechle teaddi olunmamak için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere [...] itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra mukayyed olub göresiz vech-i meşrûh üzere mezkûrların teaddi eyledikleri vâki ise zikr olunan tüccâr tâifesi kendü mühimmâtlarıçün bal mumu iştirâ eylediklerinde şem' hâneye lâzımdır deyü ve âher tarikle askerî tâifesine ve gayrılara mezbûrları rencîde itdirmeyüb men' ve def' eylesiz ki eğer bal mumudur ve eğer gayrı metâ'dır alub satub ticâretlerinde ve kar ve kisblerinde olalar Dubrovnik begleri dört yüz yıldan beru haraç güzarlarım olub atabe-i ulyâma ubûdiyette ve inkıyâdlarda sâbit-kadem olmağla bâzergânları ve reâyâları bi vech [...] rencîde idüb teaddi eylediklerine rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub min bâ'd mezbûrların iştirâ eyledikleri bal mumuna kimesneyi müdâhale itdirmeyesiz ve bu bahâne ile mezbûrlardan bir akçe ve bir habbe aldırmayub şimdiye değin hilâf-ı şer'-i şerîf ne mikdar akçeleri almışlar ise bâ'de's-sübut hükm idüb bi kusur alıvriesin memnû' olmayub girü teaddi iderler ise ol makûlelerde muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesiz şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyüb bu bâbda tekrar emr-i âher varmağa muhtâc eylemeyesiz ve bu emri ellerinde ibka eylesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i şehr-i Şaban sene 1039 (Mart 1630)

[71] Bir sureti Bosna'da vezir Mehmed Paşaya ve Hersek begine ve Yenibazar ve Foça ve sâir eyâlet-i mezbûrede olan kadılara yazılmışdır bu tarihde

[72] Rumeli beglerbegisine ve eyâlet-i mezbûrede vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik ruhbanlarından dârende Karaluka nâm rahib eyâlet-i mezbûrede olan kasabât ve kurâda Dubrovnıklülere ve sâir millet-i mezbûrede olan nasaraya İncil okuyub ahkâm-ı İncili mezbûrlara ilâm idüb şer'en kimesneye zararı ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve vaz'ı yoğiken askerî tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için mezbûra mâni olub bi vech rencîde eylediklerinden gayrı âher milletde olan rahibler ve metropolitler ve ladikalar? dahi mezbûra müzâyaka virüb ve bazar tâifesinden kadîmden alageldüğü avaidine karışub teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere men' olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki hükmi şerîf-i vacibü'l-ittibaimla vardukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb mezbûri eyâlet-i mezkûrede olan kasabât ve kurâda Dubrovnıklülere ve millet-i mezbûrede olan nasaraya İncil okuyub ahkâm-ı İncili ilâm ve âyin-i bâtılları eda eyledikde hilâf-ı şer'-i şerîf vazı olmadıkça askerî tâifesinden ve gayrıdan bir ferdi dahl ve taarruz itdirmeyesin vech-i meşrûh üzere teaddi üzere olanları men' ve def' eylesin ve bunlardan maada gayrı milletden olan rahibler ve metropolitler ve ladikalar? dahi mezbûra müzâyaka virüb ve avaidine karışub tecâvüz iderler ise anları dahi karışdırmayub men' ve def' eylesiz memnû' olmayanların şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eylesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma itâ'at ve inkıyatda sâbit-kadem olmağla kendülere tabi olan rahiblere ve sâir Dubrovnıklülere teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub mezkûra teaddi üzere olanlar eğer askerî tâifesindendir ve eğer gayrılardır ve eğer âher milletden olan rahibler ve metropolitler ve ladikalardır men' ve def' idüb şer' ve kanûna ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri elinde ibka eylesiz fi evâhir-i şaban sene 39 (Nisan 1630)

[s.35]

[73] Sâbika İstanbul kadısı olub hâlâ ber vech-i arpalık Prevadi Kazâsına mutasarrıf olan Mevlana Abdullaha hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub

Dubrovnik bâzergânlarının Prevadi kasabasında evleri arasında vâki bir mülk evlerinin içinde kadîmden tasvirât olub papasları sâkin olmağla mezbûrların oğlancıkları okuyub ve [...] İncil okuyub ahkâm-ı İncili mezbûrlara ilâm ve âyin-ı batılları icra idegelüb lâkin zikr olunan evin divarı ve sakfi tahta olmağla mürûr-ı eyyâm ile harâbe müşref olub ve ihrâkdan havf eyledikleri ecilden zikr olunan evin divarların taş ile binâ idüb sakfın dahi kiremit ile örtmek murâd idünüb hilâf-ı şer'-i şerîf ve vazları olmadıkça kimesne mâni olmamak ve evinizde tasvirât vardır deyü rencîde eylememek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden tahta havlunun hududundan hâriç bu tevsi' eylemeyüb ve üzerine binâ ihdâs olunmamak şartıyla divarları taş ile bina olunub sakfi kiremit ile örtülmeye ruhsat virilmiştir buyurdum ki vusûl buldukda kazıyye ilan olunduğu gibi ise vech-i meşrûh üzere tahta havlunun hududundan hâriç bu tevsi' eylememek ve üzerine bina ihdâs olunmamak şartıyla zikr olunan evin divarları taş ile sakfın kiremit ile binâya mübâşerett eylediklerinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve vaz'ları olmadıkça askerî tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi müdâhale itdürmeyub men' ve def' eylesiz mücerred celb ve ahz için mezkûrun binâsına mâni olub ve evinizde tasvirât vaz' idersiz deyü deyü kadîmden içinde olan tasvirâta dahl iderler ise anı dahi men' ve def' idüb şer' ve kanûna ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye iş itdürmeyesin ve emr-i şerîfim i ellerinde ibka eylesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâhir-i Şaban sene 39 (Nisan 1630)

[74] Bosna'da Vezir Mehmed Paşaya ve Rumeli beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Paşaya ve Sofya mollasana ve Yenibazar ve Taşlıca ve Foça ve sâir eyâlet-i mezbûrede vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânları zikr olunan eylatlerden metâ' alub Dubrovnik'e götürdüklerinden kendülerinin karban başları olan Radul ve Andreyâ [...] ve Mançu Duka ve gayrılara teslim idüb cümle kiralının ve masarîf-ı lâzımelerin bi't-tamam eda eylediklerinden sonra mezkûrun karbanbaşılar mezbûrların metâ'larına el uzadub her birinden bir mikdarın bey' idüb hıyanet ve zarar ve ziyân eylediklerinden gayrı mezbûrun karbanbaşıların üzerlerinde mezkûrların hayli akçeleri ve hakları olmağla taleb eylediklerinden virmekde taallül ve inâd eylediklerin bildürüb eğer hukuk-ı şer'iyeleridir eğer hıyânet idüb fuzuli alub satdukları metâ'larının akçeleridir alıvirilmek için emr-i şerîfim taleb eylemeğin şer'le alıvirilmek fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrun kârbanbaşılar her kangınızın taht-ı

hükümetinde ele girerler ise ahvallerin hüsemâ muvâcehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kaziyye arz olunduğu gibi ise ol babda mukteza-ı şer'-i kadimle amel idüb dahi mezkûrların eğer hukûk-ı şer'iyeleridir eğer teslim eyledikleri eşyadan fuzuli alub satduklarıdır metâ'ları bahasıdır bâ'de's-sübut ashâbı olanların ashâbına ashâbı mevcut olmayanların vekillerine hükm idüb şer'le bi küsur alıvirüb taallül ve inâd itdürmeysesin virmeyüb inâd ve muhalefet üzere olanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma hulûs üzere ubûdiyet ve inkıyâdda sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına teaddi ve tecavüz ve metâ'larına zarar ve ziyân olduğuna rızâ-yı şerîfîm yokdur bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub vech-i meşrûh üzere zikr olunan kârbanbaşılarının zimmetinde zühur iden eğer hukuk-ı şer'iyeleri ve eğer hıyânet idüb satdukları metâ'ları bahasıdır cümlesin bi kusur alıvirüb bir akçe ve bir habbelerine ketm ve [...] itdürmeysesiz mezkûrların hakları virilmekten ziyâde inâd ve muhalefet idüb şirret üzere olan karbanbaşıları kayd ve bend idüb yarar adamlara koşub südde-i saâdetime gönderesiz ki bu cânibde hakları tahsîl olunub alıvirile bu bâbda tamam hak üzere olub şer ve kanûna ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdürmeysesiz ve bu emr-i şerîfîm i tüccârın elinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fî evâhir-i şehir-i Ramazan-ı mübârek sene 39 (Mayıs 1630)

[s.36]

[75] Dubrovnikden südde-i saâdetime gelince yol üzerlerinde vâki olan beglerbegilere sancakbegilere ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele emirlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca inşallahu teâlâ sene-i erbaın ve elf tarihinde vâki olacak Dubrovnik haracın ilçileri ile südde-i saâdetime gönderdiklerinde zikr olunan harac ile her kangınız taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise hilâf-ı şer' ve kanûn kendülere ve yanlarında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırub ve lâzım olan yerlerde bargirleri el kira arabaları tutuvirüb akçaları ile zâd ü zevade ve sâir mühimmâtların tedârik idüb müzâyaka çekdirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise kasabât ve kurâda ve iskelelerde ve derbendlerde ve ma'berlerde ve sâir menâzil ve merâhilde

kendülere ve yanlarında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların akçeleri ile tedârik idüb ve lâzım gelen yerlerde bargirleri ile kira arabaları tutuvirüb emin ve sâlim birbirnize irsâl ve isâl eyleyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün Dubrovniklülere Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezbûrlar dülbent sarunub ve kalpak ve yeleş take ve sâir Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz takunub ve kılıç ve ok yay ve tirkeş ve şiş ve mızrak ve sâir âlet-i harb götürdüklerinde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb sebebi ile bazı kimesneler teaddi iderler ise men' ve def' idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub hazîneye zarar ve gezent iriştirmeyüb emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eyleyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın kadimî harağüzârları olub ubûdiyetde ve ihlâsda sâbit-kadem olmağla ilçileri ve ademleri himâyet ve sıyânet olunub mer'i ve muhterem olmaları mühimmâtdan olub hakkınızda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müessirdir her biriniz âna göre mukayyed olub mezbûrları vech-i meşrûh üzere haraç ile emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eylemekden dakika fevt eylemeyesiz deyü emr-i şerîf ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı şehr-i Zi'l-kade sene 1039 (Temmuz 1630)

[76] Ürgüb ve Vulçetrin ve Piriştine kadılarına hüküm ki siz ki Piriştine ve Vulçetrin kadılarısız mektub gönderüb Dubrovnik bâzergânlarının alub satdukları metâ'lardan gümrük ve bâc alınmaya deyü ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub bu mazmun üzere müteaddid evâmîr-i şerîfe dahi virilmişken Piriştine emini olan Hüseyin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif Dubrovnik bâzergânlarının alub satdukları metâ'larından gümrük nâmına külli akçelerin ve Musa Vooyvoda nâm kimesne dahi bâc namına bir mikdar metâ'ların alub zûlm ve teaddi eylediklerin bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim virilmek ricâsına arz eylediklerinden gayrı husûs-ı mezbûr sicil olunub hüccet-i şer'îye virilüb fi'l-vâki Dubrovnik begleri bâzergânlarının bilâd-ı selâseden gayrı memâlik-i mahrûsemde alub satdukları metâ'larının gümrüğü yılda yüzer bin akçe iltizâm ve kabul ve her sene haracları ile maan dâhil-i hazîne eyledikleri Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr olmağla mezbûrun bâzergânları min bâ'd ol vechle rencîde olunmayub ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif alınan akçeleri ne mikdar ise hüccet-i şer'îye mûcibince emin-i

mezbûrdan [...] dahi voyvoda-ı mezkûrdan şer'le alıvirilmek emrim olmuştur buyurdum ki Vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz mezkûrların ol vechle teaddi eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb aldıkları gümrük resmi ve [...] ne mikdar ise bâ'de's-sübut hüccet-i şer'ye mûcibince emin-i mezbûrdan resm-i gümrüğü ve Musa voyvodadan [...]şer'le bi kusur ashabına alıvirüb teallül ve inâd itdirmeyesiz ve bâ'de'l-nazar bu hükmü ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır

[77] Bir sureti dahi aynı ile Vulçetrin sancağı begine bu minvâl üzere tahrîr olunub virildi

[s.37] Yevmü's-sebt

Fi gurre-i şehri Muharremü'l-haram sene ihda erbâ'in ve elf barekallahu teâlâ

[78] Dubrovnik Begleri husûs için Bosna muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya hüküm ki Dubrovnik Begleri bidâyet-i Devlet-i Al-i Osmanda cümle ümerâ-i nasaradan mukaddem ecdâd-ı î'zâmımın atabe-i ulyâlarına itâ'at ve inkıyâd idüb ol zamandan bu âna gelince dört yüz seneden mütecâviz haracgüzârlarım olub ubûdiyet üzere olmağla haracların ilçileri eliyle her sene südde-i saâdetime gönderüb dâhil-i hazîne idüb sadakat ve istikamette sâbit-kadem ve Rasih dem oldukları ecilden ubûdiyette ve hulusları muktezasınca memleketleri ve ilçileri ve adamları ve bâzergânları ve reâyâları himâyet ve sıyânet oluna deyü ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden ellerine müekked ve müşedded? Ahidnâmeler ve evâmir-i şerîfe virüb ve benim zaman-ı saâdet iktirânımdan tecdîd olunub mazmun-ı hümâyûnla amel olunur iken hâlâ mûmâileyhüm beglerin ilçilerine ve adamlarına ve memleketlerine ve bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olunduğu istima olunmuştur imdi min bâ'd mezbûrlara teaddi ve tecâvüz olunmayub dâima himâyet ve sıyânet olunmak Fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere mûmâileyhüm beglerin ilçilerine ve âdemlerin ve bâzergânların ve reâyâların rencîde eylemeyüb ve itdirmeyesiz mûmâileyhüm beglerin ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna beglerbegilerinden ve ümerâdan ve sâir hükkâmdan memleketlerine ve sâir umûrlarına kimesne karışmayub ânın gibi bir umûrları ve dâ'vâları vâki olursa südde-i saâdetimde görüle deyü tasrih olunmuşken birer bahâne ile

teaddi olunduğu istimâ olunmuştur min bâ'd ol makûle bahâne ile dahi rencîde eylemeyüb ve itdirmeyesin şöyle ki girü ol vechle zülm ve teaddi olunduğu istimâ oluna senin adem-i takayyüdüne haml olunub i'tâbıma müstehak olursun imdi âna göre basiret ve intibâh üzere olub Dubrovnik begleri ile hüsn-i muamele ve dostluk üzere geçinüb Ahinâme-i Hümâyûna ve ellerinde olan temessükâta muhalif iş eylemeyesin ve bi'l-cümle Dubrovnik beglerinin ilçileri ve adamlarına ve tüccârına ve bâzergânlarına teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur min bâ'd birer bahâne ile mezbûrlardan kimesne rencîde olunmayub vâki olan dâ'vâları ve umûrları südde-i saâdetime havale oluna ki kadîmden olugeldüğü üzere Divân-ı Hümâyûnda görölüb icra-ı hak oluna Dubrovnik beglerinin [...] memleketleri himâyet olunmak mühimmâtandır husûsen deryâ tarafından düşman zühur iderse korumak lâzımdır ve hakkınızda şükür ve şikâyetleri müsmer ve müessirdir âna göre bizzat mukayyed olub Ahidnâme-i Hümâyûna ve temessükât-ı kadimeye ve iş bu emr-i şerîfim e mugayir ve kadîmden olugelene muhalif vaz sudurundan ictinâb ve ihtiraz üzere olasız deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâhir-i şehri muharremü'l-haram sene 1041 (Ağustos 1631)

[79] Bir sureti dahi ayni ile bu minvâl üzere yazılıb virilmişdir fi't-tarihi'l-mezbûr

[80] Bosna'da mümâileyhüm varub gelince Dergâh-ı ali bevvâblarından bölükde tâyin olunub iş bu emr-i şerîf ile gönderilmeğe kadîmden olugeldüğü üzere olan emri yazılıb virildi fi evâhir-i Muharremü'l-haram sene 1041 (Ağustos 1631)

[s.38]

[81] Bosna beglerbegisine ve Saray kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Bosna sarayında ve sâir kasabâtta sâkin olub Dubrovnik beglerine tabi olan Dimitri Latin tâifesi yeşil renkden gayri sâir renk libâs ve kırmızı arakiye giyüb ve ticâret tariki ile yola çıktıklarında ata binüb kendüleri korumak için silah götürüb hilâf-ı şer'-i şerîf ve [...] ve kimesneye teaddileri yoğiken kasaba-ı Saray'da sâkin olan Hasan Dede ve bazı kimesneler bunları arz eylemekle ahz ve celb için libâslarına ve ata binüb silah götördüklerine mâni olub ve elimizde emrimiz vardır size Köstence demekle maruf olan kuşağı kuşadırız deyü rencîde eyleyüb ve ehl-i örf tâifesi bu bahâne ile mezbûrlardan külli akçe almağla ziyâde zulm ve teaddi idüb lâkin feth-i hakaniden berü bilâd-ı selâseden ve umumen memâlik-i mahrûsemde olan

kefereye bi vechle teklif olunmayub herkes kendü hallerinde ve kar u kisblerinde iken mezbûrlar mezkûrun Latinleri dâima bu vechle rencîde ve remîde eylemekle mukaddema şer'-i şerîfe mürâfâa olunduklarından mahz-ı (?) arz idüğü müşâhede olunmağla kıbel-i şer'-i şerîf den mezbûrlar men' olunduğuna Latinlerin eline hüccet-i şer'îye virilüb mûcibince müekked emr-i şerîf virilmiş iken mezkûrlar girü memnû' olmayub ol vechle teaddi eylemekle tüccârın ekseri bey ü şiradan münkatı olub âher diyara celây-ı vatan eyledüklerin bildürüb bilâd-ı selâseden ve sâir memâlik-i mahrûsemde sâkin olan kefare tâifesi gibi mezbûrlar dahi yeşil renkten gayrı kadîmden giydükleriniz libâsları giydiklerinden libâslarına ve arakiyelerine ve atlarına ve silahlarına kimesneyi dahl itdürmeyüb ve köstence kuşadınız deyü hilâf-ı [...] nesne teklifi ile teaddi itdürölmek için emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden hüccet-i şer'îye mûcibince amel olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husema muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kazıyye arz olunduğı gibi ise bilâd-ı selâsede ve sâir memâlik-i mahrûsemde ehl-i zimmet olan kefare giyüb kuşandukları yeşil rengden gayrı libâs giydiklerinde libâslarına ve arakiyelerine ve bindikleri atlarına ve silahlarına kimesnyı dahl ve taarruz itdürmeyüb köstence namına kuşadınız deyü hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîfe muhalif tâ'ciz ve tazyîk itdürmeyesiz taht-ı hükümetinizde olan ehl-i zimmet kefare husûsen Dubrovnik beglerine tabi olan ve gayrı Latin tâifesi feth-i hakaniden berü [...] olan memâlik-i mahrûsemde kasabât ve şehirlerde sâkin olub alışviriş idüb ticâretlerinde ve kar u kisblerinde oldukça gümrüklerinden bu sene cizyesine külli rüsûm hasıl olurken ol vechle teaddi olunmağla mezbûrlara zulm ve gümrük mahsulune noksan ve [...] olmak lâzım gelir eğer mezbûrlara ve [...] gayrılere hilâf-ı şer'-i şerîf teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur memâlik-i mahrûsemde sâkin kefareye olmayan teklif mezbûrlara olmak mahz-ı arz ve ahz ve celb için idüğü zahirdir eğer mezbûr Hasan Dedeyi ve eğer gayrıları men' ve def' idüb min bâ'd ol vechle rencîde itdürmeyesin memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesin deyü emri ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâil-i Rebiü'l-evvel sene 41 (Eylöl 1631)

[82] Bir sureti dahi Dubrovnik beglerine tabi [...] mutlaka Latinler deyü yazılmışdır Fi't-tarihi'l-mezbûr

[83] Ber vech-i arpalık Prevadi kazâsına mutasarrıf Mevlana Abdullaha hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri her sene haracları südde-i saâdetime gönderüb teslim-i hazîne idüb ol mukabelede bâzergânları ve reâyâları memâlik-i mahrûsemde diledükleri yerde sâkin olub bedel-i çeltük ve sarrafiye ve arpa ve gemi ve köprü ve cerahor ve beskimad ve top hizmetinden ve kassabiyeden ve sâir âvâriz -ı divâniye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf ve müsellemler olub kâr u kisblerinde ve bey' ve şirâlarında oldukça hilâf-ı şer' ve kanûn kimesne rencide eylemeye deyi ellerinde olan Ahidnâmede mestûr ve mukayyed iken hâlâ reâyâlarından Petro Varada tâbi Dubrovnîklüleri ve sâir taht-ı kazânıza kasabât ve kurâda sâkin olan reâyâları Ahidnâme-i Hümâyûna ve mâliye tarikinden ellerinde olan evâmîr-i şerîfeye muhalif bazı kimesneler tekâlif-i örfiyye ve gayrı teklif ile rencide idüb teaddi ve tecâvüz eyledikleri bildirüb men olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezbûrları ve sâir taht-ı kazânda kasabât ve kurâda sâkin Dubrovnîklüleri tekâlif-i mezbûre ve sâir vâki olan teklifât için rencide ve remide itdirmeyesin ve bi'l-cümle memâlik-i mahrûsemde kasabât ve kurâda sâkin olanları ve şehirden şehre ve kasabadan ve kasabaya girüb ticâret üzere zikr olunan tekliflerden ve umumen Rumelinde vâki olan tekâlifden muâf ve müsellemlerdir eğer mezbûrları ve eğer sâir Dubrovnik reâyâlarını ol makûle tekâlif ile ve gayrı tarik ile rencide itdirmeyüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mâliye ve divân tariklerinden selâtin-i maziyye zaman-ı şerîflerinden virilen evâmîr-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz ve mezkûrlar ticâret için memlaik-i mahrûsemde gezdiklerinde kendüleri harâmiden ve eşkıyâdan korumak için Müselmân libâsı giyüb ve at binüb silah götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere kendülere ve adamlarına ve atlarına ve esbâb ve silahlarına ve metâ'larına kimesneyi dahl itdirmeyüb himâyet ve sıyânet eylesiz memnû' olmayanları yazub arz idüb ahidnâmeye ve mâliye ve divân tarikinden virilen evâmîr-i şerîfeye muhalif ve kadîmden olugelene mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emri ellerinde ibka eylesin deyi emr-i şerîf yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-evvel sene 1041 (Ekim 1631)

[s.39]

[84] Özi muhafazasında olan vezir Murtaza Paşaya ve Rumeli beglerbegisine ve zikr olunan eyaletlerdeki vâki kadılara ve muhassıl-ı emvâl ve nuzzâr ve ümenâya

hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü der-
i devletime ubûdiyette ve inkıyaâd üzere olub ecdâd-ı î'zâmım zamanında ellerine
virilen Ahidnâme-i Hümâyûnda mahrûsa-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayrı
Rumeli eyaletlerine varan bâzergânların alub satdıkları metâ'larından her ne ise ikişer
akçe gümrüklerin virüb edâeylemek şartıyla Dubrovnik begleri üç yılda üç yüz bin akçe
iltizâm idüb her sene yüzer bin akçesin ilçileri eliyle dâhil-i hazîne eyleyüb min bâ'd
mezbûrlara taarruz olunmaya deyü tasrih olunub şimdiye değin bu minvâl üzere amel
olunur iken ümenâ ve â'mâl ve muhassıllar müdahale eylemeyüb kendi taraflarından
vaz' olunan âmilleri cem' idegelmişler iken mezbûrlar tekrar mezkûrun bâzergânlardan
gümrük ve resm taleb eylemekle rencîde eylemekle pâye-i serîr-i â'lâya telhis
olundukda mukaddema Hatt-ı Hümâyûn ile men' olunub üslub-ı sabık üzere amel oluna
deyü Fermân-ı âli sâdır olub mûcibince mâliye ve divan tarafından evâmîr-i şerîfe
virilmiş iken hâlâ bazı ümenâ ve â'mâl Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmîr-i şerîfeye
muhalif mezkûrların metâ'larından resm-i gümrük taleb idüb ve alub satdıkları cild-i
gâv ve camusdan dahi resm isteyüb ve şimdiye değin yasakçılara dahi nesne
virilmeyegelmiş değil iken anlar dahi yasakîye taleb eyledikleri pâye-i serîr-i âlama arz
olundukda bu makûle bid'atler ref' olunub Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif rencîde
olunmayalar deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır
olmağla mûcibince Ordu-yı hümâyûnumda mâliye ve divân taraflarından ve südde-i
saâdetimden evâmîr-i şerîfe virilmiş iken mezkûrlar memnû' olmayub girü teaddi
eylediklerin bildirüb men'i için emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden men' olunmasın
emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda mukaddema Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-
makrûnumla sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim mûcibince mâliye ve divân
taraflarından virilen evâmîr-i şerîfe mûcibince ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve yasakçılara
ve gayrılara min bâ'd mezbûrları rencîde itdürmeyüb emrimiz vardır ve metâ'ınız
iskelelere gelmiştir deyü niza' iderler ise ruhsat vormeyüb min bâ'd ol vechle rencîde
itdürmeyesin inadlarında mukarrer olurlar ise muhtâc olanı ism ve resmleri ile yazub arz
idüb olmayanı şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesin mezkûrun Dubrovnik
begleri haraçgüzârlarım olmağla bâzergânlarına hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi olduğuna
rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub Ahidnâme-i
Hümâyûna ve ellerinde olan evâmîr-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif iş

itdürmeysin ve bu emri ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-evvel sene 41 (Eylül/Ekim 1631)

[85] Sofya mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından Petrik ve karındaşı olan Vahtacanik? ve Dubrovnik tüccâr ından Nikola ve karındaşı Lukarinin dört yüz [...] gurusı deyni olmağla meblağ-ı mezbûre tüccâr tâifesinden diğerk Nikola nâm zımmî kefil bi'l-mâl olmağla meblağ-ı mezbûrun kefaletden Dubrovnik'de mezkûrlara eda ve teslim eyledikde bil fiil Rumeli Kazaskerim olan Hüseyin edamallahü teâlâ fazâilehu huzurunda ispat eylemekle meblağ-ı mezbûr mezkûrlardan alıvirilmek için müşarüleyh tarafından nakd-i şer'i virildiğın bildürüb mezbûran Petre ve Vahtaca Sofya'da saâkin olmağla kefaletde edâ eyledüğü bin dört yüz gurusı nakd-i şer'i mûcibince mezkûrlardan alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ itmeğın şer'le alıvirilmesin emr-i idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husemâ muvâcehesinden hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu gibi ise elinde olan nakd-i şer'i mûcibince bâ'de's-subût zıkr olunan bin dört yüz gurusı mezkûrlardan şer'le hükm idüb bî kusur alıviresin Dubrovnik bâzergânlarına teaddi ve zarar olduğına rızâ-yı şerîfim yokdur şöyleki mezkûrlar meblağ-ı mezbûru virmekde taallül ve inâd iderler ise men' ve def' idüb baki vech-i kân meblağ-ı mezbûru bi't-tamam alıvirüb min bâ'd taallül ve inâd ve bir akçesin ketm ve -[...] itdürmeysin eğer askerî tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesnelere [...] eylemekle hakkını virmekde inâd iderler ise ol makûleleri men' ve def' idüb mezbûrlar ile bi't-tamam haklaştırub tekrar emr-i âher varmağa muhtâc eylemeyesiz deyü yazılmışdır

[s.40]

[86] Özi muhafızı olan vezir Murtaza Paşaya ve Rumeli Beglerbegine ve zıkr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve elviye-i mezbûrede olan kadılara ve zıkr olunan kazâlarda vâki kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına voyvodalara ve sâir zâbitlere hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ecdâd-ı îzâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden il'a-hazel an Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyette ve ihlâsda sâbit-kadem ve rasih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve rencberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir âdemleri himâyet ve sıyânet olmak mühimmâtdan olmağın hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârende Andreyo oğlu Simon için memâlik-i mahrûsemde gezub ticâret eyledikde yolda

ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ'ına ve esbâb ve eskâline mir-i miran subaşları ve voyvodaları ve sancakbegi âdemleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf ve askerî tâifesi ve gayrılar dahl eylemeyüb ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânlarına virildüğü üzere kendüyü eşkiyâ ve haramiden korumak için Müselmân libâsı ve yeleği takye giyüb ve sarık sarunub ve yarak virdükde libâsına ve yarağına dahi taarruz olumayub himâyet ve sıyânet olunmağçün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere himâyet olunub kimesneye rencîde ve remîde itdürülmemek emr idüb buyurdum ki emr-i şerîfim le mezbûrher kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa kendüsüne ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ'ına ve esbâb ve eskâline kimesneyi dahl ve taarruz itdürmeyüb himâyet ve sıyânet eyleyesiz ve ma tekaddemden vech-i meşrûh üzere ruhsat virilen Müselmân libâsına ve götürdüğü âlet-i harbine dahi kimesneyi taarruz itdürmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' idüb emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdürmeyesiz ve bazı umûr-ı mühimme için memâlik-i mahrûsemde olmağla ol tarikden ol taraflara gidüb ve ol câniblerden südde-i sadetime gelen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları dahi menâzil ve merâhilde ve köprü ve maberlerde ve kasabât ve kurâda rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdürmeyesiz ve siz ki neferât ağaları siz mahûf ve muhatara olan yerlerde yanına kifâyet mikdarı adem koşub emin ve sâlim konağına irsâl ve isâl eyleyesiz Dubrovnik tüccârına bi vech tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim olmayub ve hakkınızda mezkûrun şükür ve şikâyeti müsmer ve müessirdir mezkûru ahz ve celb için rencîde idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub şer' ve kanûna ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdürmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükm-i Şerîfimi mezkûrun elinde ibka eyleyesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır bir sureti dahi dârende [] için yazılmışdır fî evâhir-i şehri Rebiü'l-evvel sene 41 (Ekim 1631)

[87] Vezir Murataza Paşaya ve eyâlet-i mezbûrede olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından dârende Vradislav Yugoslali nam bâzergânın bir barmağını Tuna yalıları mukataat nâzırı olan Ahmed nâzırın hizmetinde olan olan nâm zımmî âlet-i harb ile kesüb mecrûh ve sakat eylemekle külli zulm ve teaadi eylediği bildürüb şer'le mezbûrdan hakkı alıvirilmek için

emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mezbûrzımmî nâzır mezkûr ile dâima hareket üzere olmağın her kangınızın taht-ı hükümetinde bulunur ise vech-i meşrûh üzere hakkı alıvrilmek ve mukteza-ı şer'le lâzım gelen icra olunmak emrim olmuştur buyurdum ki zımmî mezkûr her kangınızın taht-ı hükümetinde bulunur ise şer'-i şerîfe ihzâr idüb hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kaziyye arz olunduğu gibi ise ol babda muktezâ-ı şer'i kavimle amel idüb bâ'de's-sübut mezkûrun hakkın alıvrüb şer'le lâzım geleni icrâ eylesin şöyleki nâzır-ı mezbûr mezkûr zımmîyi himâyet idüb icra-ı hak eylemeğe mâni olursa men' ve def' idüb eline mezkûrun hakkında şer'le lâzım geleni icrâ eyleyüb cezâsın viresiz bu makûle şaki ve ehl-i fesâd himâyet olunmak câiz değildir husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olub mukteza-ı şer'le lâzım geleni yerine getürüb tekrar emr-i şerîfim göndermeğe muhtâc eylemeyesin ve bâ'de'l-nazar bu Hük-m-i Şerîfim i mezkûrun eline ibka eylesin deyü yazılmışdır fi evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 1041 (Ekim 1631)

[s.41]

[88] Alacahisar sancağı begine ve Ürgüp kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub bundan akdem Ürgüp kazâsı sakinlerinden olan Abdalbaki nam sipahi Dubrovniklülerden İvan nam bâzergânın hizmetkarı bi vech darb-ı şedid ile darb eylemekle girü kazâ-ı mezbûre sakinlerinden olub Dubrovnik beyzadelerinden olan Nikola ve diğer Nikola nam bâzergânlar mezbûru tahlis için varduklarında üzerlerine kılıç ile yürüyüb çalub birinin barmağın düşürüb birini dahi sol kolunu mecruh idüb meclis-i şer'-i şerîfe ihzâr olundukda vech-i meşrûh üzere mezkûrları mecruh eylediği Müselmânlar şehadeti ile sâbit olmağla sicil olunub ellerine hüccet-i şer'ie virilüb ve haddizatında mezkûr Abdalbaki eşkıyâdan olmağla dâima bu makûle fesâd ve şekavetine nihayet olmadığın bildürüb şer'le mezbûrun cezası virilmek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden hüccet-i şer'ie mûcibince lâzım gelen icra olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr Abdalbaki meclisi şer'-i şerîfe ihzâr ve husemâ muvâcehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin vech-i meşrûh üzere mezbûrları mecruh idüb teaddi eylediği vâki ise ellerinde olan hüccet-i şer'ie mûcibince mezbûrun hakkında lâzım geleni icrâ eylesin eşkıyâya ruhsat virilmekle zulm ve teaddi ve fesâd ve şekavet eylediklerine rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda tamam kayd olub her ne vechle mümkün ve müyesser olursa beher hal

mezkûrun hakkında lâzım geleni icra idüb celb ve ahz sebebi ile iğmaz ve müsamahadan ve mezbûru himâyet eyledikten hazer eyleyesin ve dâima memâlik-i mahrûsemde sâkin olub ve gelüb gidüb kâr u kisb ve ticâret üzere olan bâzergânları ve rencber fukarasını zaleme ve ehl-i fesâddan himâyet ve sıyânet eyleyesiz ki huzur-ı hal ve mera(?) -1 bal ile ticâretlerinde ve kar u kisblerinde olalar ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûre gereği gibi mukayyed olub hüccet-i şer' iye ve emr-i şerîfim e muhalif kimesneye iş itdürmeyüb bu bâbda emr-i âher göndermeğe muhtâc eylemeyesiz deyü emr yazılmışdır fî evâil-i Rebiü'l-evvel sene 1041 (Eylül 1631)

[89] Özi muhafazasında olan Vezir Murtaza Paşaya ve eyâlet-i mezbûreye tabi sancakbeglerine ve kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından dârende Radislav Pogosalik nâm bâzergândan Tuna nâzırı olan Ahmed karz tariki ile hayli çuka ve kumaş ve nakid akçe alub hâlâ taleb eyledikde gâh akçem bi hazır değildir deyüb ve gâh gayrı bahâne idüb hakkı virilmemekle hayf ve gadr eyledüğün bildürüb nâzır mezbûr bir yerde durmayub taht-ı nezâretinde olan kasabât ve şehirlerde hareket üzere olmağla mezkûr her kangınızın taht-ı hükümetinde bulunur ise şer'le hakkı alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden buyurdum ki mezkûr Hüküm-i Şerîfim le her kangınızın taht-ı hükümetine varub dâhil olub mezbûrdan davâ-yı hak iderse mezkûru şer' -i şerîfe ihzâr ve ahvallerinde şer'le teftiş ve tefahhus idüb göresin kazıyye arz olunduğu gibi olub hakkı virilmekten inâd eyledüğü vâki ise bâ'de's-sübut zimmetinde olan eğer çuka ve kumaş ve eğer nakdiyyedir şer'le hüküm idüb bî kusur alıvirüb taallül ve inâd itdirmeyesiz ve mezkûrdan gayrı âher kimesnelerde dahi külli hakkı olmağla her kimin zimmetinde ise cümlesin halleşdirüb şer'le alıviresiz tüccâr tâifesine teaddi olunmak câiz değildir husûsen Dubrovnik beglerinin bazı husûsu için mezkûrun elbette südde-i saâdetime gelmesin mühimmât dandır deyü müşârünileyhüma ilçiler ilâm idüb bu cânibe gelmesin taleb ve ricâ eylemişlerdir senki mümâileyh vezirimsin elbette müşârünileyh elçi ve nâzırı getürdüb mezbûrla haklaştıırıp ve sâir her kimden hakkı var ise hakkı var ise bi't-tamam alıverüp bir akçe ve bir habbesin bâki kodurmayasınki bu cânibte hakkım kaldı deyü bahâne eylemekle bu cânibe gelmeye mâni olmaya ve bi'l cümle bu bâbda tamam mukayyed olup emrimin icrasında dakika fevt itmeyesiz deyü yazılmıştır fî evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 1041 (Ekişm 1631)

[90] Rusçuk Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunup Dubrovnik bâzegânlarından olup Rusçuk kasabasında sâkin olan Andreyo oğlu dârende Simon için kasaba-ı mezbûrede olan askerî tâifesi ve gayriler mücerred ahz ve celb için bir kaç seneden berü sakin olduğu evine dahl idüp hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ı ve kimesneye zararı yoğ iken senin evin câmi'-i şerîfe karşıdır deyü bahâne eylemekle mezbûru ziyâde rencîde idüp tâ'ciz ve tazyîk eylediklerin bildirüb emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüp buyurdum ki Hük-m-i Şerîfimle vardukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüp göresin kazıyye arz olunduğu gibi olup mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve vaz'ı ve kimesneye zararı yoğ iken mücerred celb ve ahz için ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüp min bâ'd ol vechle kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz Dubrovnik bâzergânlarına bi vech teaddi olunmak cayiz değildir bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mezbûrları men' ve def' idüp memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değiller ise şer'l haklarında lâzım geleni icrâ eylesin ve bu emrimi elinde ibka eylesin deyu yazılmışdır evâhir-i RA sene 41 (Kasım 1631)

[s.42] YEVMÜ'L-İSNEYN

Fi gurre-i şehri muharremü'l-haram sene 1042 barek allahu teâlâ

[97] Südde-i saâdetimden Dubrovnik'e varınca yol üzerlerinde vâki olan beglerbeygilere ve sancak begerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele emirlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyetde ve sadakatleri muktezasınca bin kırk bir tarihinde vâki olan haracların Lukamençe ve Maru Çerun nâm ilçileri ile göndermekle getürüb Hazîne-i Âmireme ve teslim ve edâ-ı hizmet eyledikten sonra mezkûr Lukamençe yaradan eliyle mürd olmağla hâlâ hayatda olan Maru Çerun nâm ilçileri Dubrovnik'e gitmeye izn-i hümâyûnum ricâ itmeğin icâzet-i şerîfim virilmiştir imdi mezkûr her kangınızın taht-ı hükümetine dahl olursa hilâf-ı şer' ve kanûn kendüsüne ve yanında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüp emin ve sâlim birbirinize ulaştırıp ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabaları tutuvirüp ve akçesiyle zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtın görüp müzâyaka çekdirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki mezkûr Hük-m-i Şerîfimle her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kasabât ve kurâda ve iskelelerde ve derbendlerde ve

maberlerde ve sâir menâzilde ve merâhilde kendüsüne ve yanında olan ademlerine ve esbâb ve tavarlarına kimseneyi dahl ve taarruz ittürmeyüb ve zâd u zevâde ve sâir mühimmâtın akçesiyle tedârik idüp ve lâzım olan yerlerde kira arabası tutuvirüp emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumak için Dubrovniklilere ruhsat virilen Müselmân esbâbından takye ve dülbend giyüb ve mahmuz dakunub ve kılıç ve ok yay ve tirkeş ve şiş ve mızrak ve sâir âlet-i harb götürüp yollarına mütevccih olduklarında kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb sebebi ile bazı kimesneler mezbûra teaddi iderler ise men' ve def' idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub mezbûru konağına ulaşırdırsız Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve emri-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyu emri mezkûrun elinde ibka eyleyesiz deyu yazılmıştır fî evâil-i şehr-i Muharrem sene 1042 (Temmuz 1632)

[98] Sâbika Rumeli Beglerbegi olub hâlâ ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Yusuf dâme ikbâlehuya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub hâlâ Dubrovnik beğlerinin memleketleri Hersek Sancağının civârında vâki olmağla dâima livâ-i mezbûra mutasarrıf olan hükkâm Dubrovnik begleri ile dostluk ve muhabbet üzere geçünüb memâlik-i mahrûsama gelüb giden Dubrovniklülere eşkiyâ ve zalemeden himâyet ve sıyânet eyleyüp hüsn-i zindegâni üzere muamele idegelmekle kadîmden olugeldüğü üzere sen dahi Dubrovnik bâzergânlarını ve rencber tâifesini zaleme ve eşkiyâdan gereği gibi himâyet ve sinâyet eyleyüp kendülerine ve adamlarına ve metâ' ve esbâb ve tavarlarına zarar ve gezend irişdirilmemek ânın gibi eşkiyâ ve ehl-i fesâddan teaddi ider zühur iderse men' ve def' idüp memnû' olmayanlar için emri-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere taht-ı hükûmetine ticâret ve rencberlik için varub gelen Dubrovnik bâzergânlarını ve rencber tâifesini zaleme ve ehl-i örf tâifesinden himâyet ve sıyânet eyleyüp kendülerine ve adamlarına ve esbâb ve tavarlarına zarar ve gezend irişdirmeyesiz ânın gibi eşkiyâ ve ehl-i fesâd teaddi iderler ise men' ve def' idüp memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz Dubrovnik begleri dörtyüz yıldan berü atabe-i ulyâmın harâcğüzârları ve doğruları olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur bu bâbda gereği gibi mukayyed olup min bâ'd mezbûrları kimesneye rencîde

itdirmeyüb himâyet ve sıyânet üzere olasin ve bi'l-cümle dâima mümâileyhim begler ile hüsn-i sülûk üzere geçünüb dostluk ve hüsn-i muamele üzere geçinmekden hâlî olmayasız deyü yazılmıştır fî evâil-i şehri Muharrem sene 1042 (Haziran 1632)

[s.43]

[99] Rumelinde Vezir Hüseyin Paşaya ve Sofya Mollasına hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik begleri memâlik-i mahrûsemde bâzergânlarının alub satdıkları metâ'larının gümrüğü üç yılda üçer yük akçeye iltizâm ve her sene ilçileri eliyle teslim-i hazîne idegelüp ümenâ ve â'mal ve nâzırlar ve gayrılar dahl ve taarruz eylemeyeler deyu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub şimdiye değin Dubrovnik bâzergânlarından bâc ve resm ve gayrı avâid nâmına nesne alınmayup ol vechle teaddi ve tecâvüz idenler men' ve def' oluna deyü mukaddema Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla fermân olunub mâliye ve Divân taraflarından müteaddid ve müekked evâmir-i şerîfe virilmekle tüccâr tâifesi huzûr-ı hâl ile ticâretlerinde iken hâlâ götürdükleri ve getürdükleri metâ'larından yük başına Sofya'da ihtisab hizmetinde olan kimesne Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye muhalif ikişer akçe taleb idüb zulm ve teaddi eyledüğün bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ itmeğün men' olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz muhtesib-ı mezbûr ol vechle teaddi eyledüğü vâki ise min bâ'd Dubrovnik bâzergânlarının götürdükleri ve getürdükleri metâ'larından Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema virilen evâmir-i şerîfeye muhalif yük başına muhtesib-ı mezbûra resm ve avâid namına bir akçe ve bir habbe aldırmaıub men' ve def' eyleyesin memnû' olmayub girü teaddi iderse muhtâc-ı arz olanları ism ve resimleri ile yazub arz idüb olmayanların haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesin Dubrovnik begleri dört yüz yıldan beri haraç güzârların olmağla bâzergânlarına ve âdemlerine hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi olunduğuna rıza-ı şerîfim yoktur bu bâbda gereği gibi mukayyed olup kadîmden olugelene muhalif mezbûrdan bâzergânları mezkûr [...] min bâ'd ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz eğer muhtesib-i mezbûr mezkûr emrimin hilâfına hükm ibrâz iderse koyub Dergâh-ı muallâma yazub arz eyleysin ki sonradan emrimne vechle sâdır olursa mucibi ile amel oluna ve bi'l-ümle bu bâbda önat vechle mukayyed olub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve emr-i şerîfime kadîmden olugelene mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emri tüccârın

elinde ibka eylesin deyu yazılmıştır fi evâhir-i şehri Muharrem sene 1042 (Temmuz 1632)

[100] Alacahisar Sancağı begine ve Ürgüp Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından olub Ürgüp Kazâsında sâkin olan Nikola nam zımmî kendü hâlinde kâr ü kisbinde iken bazı kimseneler mezkûra garaz idüb hilâf-ı vâki bazı nesne isnâd eylemekle mezkûru Buduna alup gitmek için Budun muhafazasında olan dustûr-ı mükerrer Vezirim Musa Paşa tarafından emr götürülmekle tâ'ciz ve tazyîk idüp mukddema mezkûrun ahvâli teftiş olundukda kendü halinde olub isnâd olunan husûsların aslı olmayup garaz idüğü sicil olunub hüccet-i şer'îye virildiğinden gayrı Müselmânlar mezkûrun hüsn-i haline mahzar eyledüklerin bildürüp ânın gibi şer'i dâ'vâları olanların husûsu ol cânibde görülüp icra-yı hak olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukta husûs-ı mezbûru teftiş ve tefahhus idüp göresin mezkûr bâzergânı ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüp ânın gibi hukûk talep idenlerin dâ'vâlarını ol cânibde hak ve adl üzere görüp lâzım geleni muktezâ-ı şer'-i kavîmle icrâ eylesin mezkûru rencîde idenler memnû' olmazlar ise muhtâc-ı arz olanları ism ve resimleri ile yazup arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesin tüccâr tâifesine bi vech teaddi olunmak câiz değildir mücerred ahz ve celb için tâ'ciz eyleyüp Budundan getürdükleri emri tehire koyup iş bu emri celilü'l kadrîm muhtezasınca amel eylesin şer' ve kanûna emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri mezkûrun elinde ibka eylesin deyu yazılmışdır fi evâhir-i şehri Muharremü'l-haram sene 1042 (Temmuz 1632)

[s.44]

[101] Rumelinde Vezir Hüseyin Paşaya ve Özi'de Vezir Mehmet Paşaya hükümki ve zikr olunan eyâletlerde olan sancakbeylerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve voyvodalara ve sâir zâbitlere hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ecdâd-ı i'zâmım enarallahü teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-ân Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma ubûdiyetde ve ihlâsda sâbit-kadem ve râsîh-dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve rençberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir âdemleri himâyet ve sinâyet olunmak mühimmâtdan olmağın hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân Fermân-ı hümayûn Nikola ve karındaşı

Taruyan için memâlik-i mahrûsamda gezüp ticâret eylediklerinden yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kedüleri ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâllerine mir-i miran voyvodoları ve sancakbegi subaşıları ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf askerî tâifesi ve gayrılar dahl eyleyüb mâ tekaddemden Dubrovnik bâzergânlarına ruhsat verildiği üzere kedüleri eşkiyâ ve harâmiden korumaçün Müselmân libâsı ve yeleşgi takye giyüb ve sarık sarınub ve yarak götördüklerinden dahi yaraklarına ve libâslarına taarruz eylemeyüb himâyet ve sıyânet olunmağçün emr-i şerîfim ricâ itmeğın buyurdumki mezbûrlar Hük-m-i Şerîfimle her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise kedüleri ve tavarlarına ve adamlarına ve esbâb ve eskâllerine ve ruhsat verüldüğü üzere giydikleri libâslarına ve âlet-i harplerine dahi kimesneyi dahl ve taarruz ittirmeyüb himâyet ve sıyânet eyleyesiz ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanların men' ve def' idüp şer ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bazı umûr-ı mühimme için südde-i saâdetimden [...] ol câniblere gidüp ve o tarikden atabe-i ulyâma gelen Derğâh-ı muallâm çavuşları kapucular dahi mezbûrlara kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde ve köprü ve mâ'berlerde rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve ittirmeyesiz ki neferât ağaları siz mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdârı âdem koşub emin ve sâlim konaklarına isâl eyleyesin Dubrovnik tüccârına bi vech tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur ahz ve celb için rencide idenleri men' ve def' idüp memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüp olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş ittirmeyesiz ve bu emri mezkûrların ellerinde ibka eyleyesiz deyu yazılmıştır fî evâhir-i Muharremü'l- haram sene 1042 (Temmuz 1632)

[102] Yenibazar kadısına hüküm ki müşarüleyhüma ilçiler arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Hersek ve gayrı kazâlardan kira bargirleri ile mekkârileri bazâra gelüb Dubrovnik beylerinin ve sâir tüccâr tâifesinin yüklerin bargirlerine tahmîl eyleyüb götürmek mu'tad olmağla şimdiye değin Dubrovnik bâzergânları Yenibazar'da ve Gogora nâm karyeden metâ'ların zikr olunan bargirlere tahmîl eylemek istediklerinde askerîden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için Yenibazarda olan kira bargirleri bi't-tamam yüklerin tutmayınca âher kazâdan gelen bargirlere metâ' tahmîl itdirmezüz deyu bunların yüklerine yükletmeye mâni olup ve etraftan gelen bargirler çayırlarımızı ve tarlalarımızı çiğneyüp zarar ve ziyân iderler deyu gelen mekkârileri

dahi rencîde idüb teaddi eylemekle mukaddema husûs-ı mezbûr şer'le Yenibazarda görüldükte ol vechle zarar eylediklerinin aslı olmayub garaz ve şirret idüğü zâhirolmağla sicil ve hüccet olub mûcibince emr-i şerîf virölüp men' olunmuş iken memnu olmayub girü bâzergânlara mekkârileri teaddi üzere oldukların bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukta husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tafahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu gibi ise kadîmden olugeldüğü üzere mezkûrların yüklerin âher kazâdan gelen mekkârilerin bargirlerine tahmîl itdürüb yollarına teveccüh itdüresin min bâ'd askerî tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz eyyâm-ı adalet encâmımda tüccâr tâifesine teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur bu bâbda gereği gibi mukayyed olub tüccârı ve mekkârileri bu vechle rencîde idüb tâ'ciz ve tazyîk idenler her kim olursa olsun men' ve def' eylesin ki huzur-ı hâl ve mera-ı (?) bal ile ticâretlerinde olalar bu defa dahi memnû' olmayub giru rencîde idenler muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesin eğer bu emrin hilâfına emr ibrâz iderler ise tehire koyub iş bu emr-i şerîfimle amel idüb şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif ve kadîmden olugelene mugayir iş itdirmeyesin deyu emri tüccârın ellerinde ibka eylesin deyu yazılmıştır fi evâhir-i şehr-i Muharremü'l-haram sene 1042 (Temmuz 1632)

[103] Bir sureti Bosna beylerbeyine ve Yenibazar kadısına hitâben ayni ile yazılmıştır fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.45]

[104] Alacahisar Sancağı begine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından olub Ürgüb kazâsında ticâret üzere iken mürd olan Nikola nâm zımmînin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif metrukâtına Ürgüb kadısı vaz-ı yed idüb cebren kısmet iderim deyu tâ'ciz ve tazyîk eylemeyüb lâkin Dubrovnik bâzergânları mürd oldukda metrukâtlarına beytü'l-malcılar ve sâir hükkâm dahl eylemeyüb kendü taraflarından kabz oluna geldüğü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olduğu musarrah olub ol taktirce bunlar kendüler kısmet taleb eylemedikçe kuzât ve nüvvâb cebren kısmet ideriz deyu mürd olanların ve vârislerin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde eylememek için emri-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunub ol vechle rencîde olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere

teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziye arz olunduğu gibi ise kuzât ve nüvvâb muhkem tembih ve te'kid eylesin ki mürd olanların veresei kısmet taleb itmedin cebren kısmet ideriz deyu Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bunları rencîde ve remîde eylemeyeler ve itdirmeyesin eğer verese mabeyninde nizâ ve cidâl vâki olursa kendüler kısmet murâd idünüb dâ'vâ iderler ise ol zamanda varub muktezayı şer'i kavim üzere kısmet idüb mürd olanın metrukâtını ehl-i hibre tâyin eyledikleri bahaya tutub ne mikdar akçe iderse binde on beş akçe resm-i kısmet alub bir akçe ziyâde aldirmayasın ve resm-i kısmet ziyâde olamağçün mürd olanların metrukâtın ziyâde bahaya tutdurmayub adile ile kısmet itdüresin şöyleki kuzât ve nüvvâb memnû' olmayub girü ol vechle teaddi iderse vukû'u üzere yazub arz eylesin deyu emri Dubrovniklilerin elinde ibka eylesin deyu yazılmıştır fî evâil-i şehr-i Rebiü'l-evvel sene 1042 (Eylül 1632)

[105] Budun'da vezir Musa Paşaya ve Belgrad Mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub kadimü'l-eyyâmdan mahmiye-i Belgrad'da Latinler Çarşusunda bir kiliseleri olub âyinlerini ol kilisede icrâ iderler iken hâlâ bu Bosna zımmîleri ve Şumca tâifesi zikr olunan kilise kurbünde iki bâb ev satun alub kilise idüb bunlara havalesi (?) ve zararı olduğundan gayrı müceddeden kilise ihdâs olunmak memnû' olmağla bundan akdem hedm ve ref'ine hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîfim verilmiş iken ref' ve hedm olunmakda taallül ve inâd eylediklerin bildürüb mukaddema verilen hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîf mûcibince amel olunub şer'le hedm olunak içün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra bizzat mukayyed olub hak üzere göresin ol kilise feth-ı hakaniden mukaddem binâ olunmuş olmayub mücedded olmağla hedmine hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîf virilmiş iken tâife-i mezbûre mâni oldukları ve vâki ise men' ve def' idüb mukaddema virilen hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîf mûcibince zikr olunan kiliseyi bu def'a ref' ve hedm itdirüb min bâ'd hüccet-i şer'îyeye ve emr-i şerîfime muhalif taallül ve inâd itdirmeyesin şöyleki zikr olunan kilise içinde keşişler mütemekkin olub sûretler vaz' idüb ayinlerin icrâ iderlerken kilise değildir bir ocaklı evdir deyu özr ve bahâne iderler ise amel itmeyüb iş bu emr-i şerîfimi icrâ idüb hilâfına cevâz göstermeyesin ve bâ'de'l-nazar bu Hükmi-Şerîfimi Dubrovniklülerin ellerinde ibka eylesiz deyu emr-i şerîf yazılmıştır fî evâil-i şehr-i Rebiü'l-evvel sene 1042 (Eylül 1632)

[s.46]

[106] Budun'da olan Vezir Musa Paşaya ve Bosna Beglerbegine ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve voyvodalara ve sâir zabıtlere hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enerallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-an atabe-i ulyâmda ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem ve rasih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve rencberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir ademlere himâyet ve sıyânet olunmak lâzım olmağın hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından darende Françesko Bozdarı nâm bâzergân taht-ı hükümetinize gezub ticâret eylediğinde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline mir-i miran voyvodaları ve sancak beyi ve subaşıları ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir ehli örf ve askerî tâifesi ve gayriler dahl eylemeyüb ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânlarına kendüleri harâmi ve eşkıyadan korumağçün ruhsat verildiğü üzere Müselmân libâsı va yeleşgi takye giyüb ve sarık sarunub ve yarak gönderdüklerinden libâslarına ve yaraklarına dahi taarruz olunmayub himâyet ve sıyânet olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki mezkûr emr-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kendüsüne ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline ve giydiğü Müselmân libâsına ve götürdüğü âlet-i harbine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' idüb emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bazı umûr-ı mühimme için memâlik-i mahrûsemde ulağla ol tarafa gidüb ve ol câniblerden südde-i saâdetime gelen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları dahi menâzil ve merâhilde ve köprü ve maberlerde ve kasabât ve kurâda rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanına kifâyet miktarı adem koşub emin ve sâlim konağına irsâl ve isâl eyleyesiz Dubrovnik tüccâr ına bi vech teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur hakkınızda şükr ve şikâyeti müsmer ve müessirdir mezkûru ahz ve celb için rencîde idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri mezkûrun elinde ibka eyleyesiz deyu yazılmışdır fi evâil-i şehri Rebiül evvel sene 1042 (Eylül 1632)

[107] Özi'de Vezir Mehmet Paşaya ve Sâbika Anadolu Kazaaskeri olub hâlâ ber vech-i arpalık Prevadi Kazâsına mutasarrıf olan Mevlana Musaya hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından olub Prevadi kasabasında sâkin olan Yakov Bedki nam bâzergân kendu halinde ve kar ve kisbinde olub hilâf-ı şer' ve kanûn kimseneye zarar ve ziyânı yoğiken ve kasaba-ı mezbûre sâkin lerinden olub sipahi oğlanlarından olan Yusuf mezbûra arz eylemekle Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif [...] eyleyüb darb- şedid ile dövüp ve mecrûh idüb külli zulm ve teaddi eylemekle şer'-i şerîfle ahvalleri görölüb mezkûrun zulmü def olunub icray-ı hak olunmağçün ağaları tarafından mektub virildiğin bildirib mûcibince emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda zâbitleri marifeti ile mezkûru şer'-i şerîfe ihzâr idüb husemâ muvacehesinde ahvallerin hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziyye arz olunduğu gibi ise ol babda mukteza-yı şer'i kavimle amel idüb ağaları mektubu mûcibince şer'le lâzım geleni icrâ eyledikten sonra mezkûr Sipahi Yusufa muhkem tembih ve te'kid eylesin ki min bâ'd mezbûru şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde ve remîde eylemeye şöyleki mütenebbih olmayub girü teaddi iderse isim ve resmi ve bölüğü ve ulufesi ile yazub Dergâh-ı muallâma arz eylesin ki sonradan hakkında emrim ne vechle sâdır olursa mucibi ile amel oluna ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri dör yüz yıldan beri atabe-i ulyâmın harağgüzârları olub ubûdiyet ve itaadde sâbit-kadem olmağla Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif reâyâlarına teaddi olumak câiz değildir bu bâbda gereği gibi mukayyed olub min bâ'd zalemeye ruhsat vermeyüb taht-ı hükümetinizde olan Dubrovniklülere himâyet ve sıyânet eyleyüb şer' ve kanûna muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz deyü emr-i şerîf yazılmıştır fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-ahire sene 1042 (Ocak 1633)

[s. 47]

[108] Dubrovnik'den südde-i saâdetime gelince yol üzerlerinde vâki olan beglerbegilere ve sancak beglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele eminlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik beğleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca sene isnâ ve erbâ'in ve elf tarihinde vâki olacak Dubrovnik haracını ilçileri ile sudde-i saâdetime gönderdiklerinde zikr olunan haracla her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise

hilâf-ı şer' ve kanûn kendülere ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize ulaşıdırub ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabaları tutuvirüb ve akçeleri ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik idüb muzayaka çektirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise iskelelerde ve mâ'berlerde ve derbendlerde ve sâir menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve kendülere ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneye dahl ve taarruz itdirmeyüb ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların akçeleri ile tedârik idüb ve lâzım gelen yerlerde bargirleri ile kira arabaları tutuvirüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri kuruğmaçün Dubrovniklilere Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezkûrlar dülbend sarunub ve kalpak ve yeleği takye ve sâir Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz dakınub ve kılıc ve ok yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlet-i harb götördüklerinde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için bazı kimseneler teaddi iderler ise men' ve def' idüb memnu olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub hazîneye zarar ve gezend iriştirmeyüb emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eyleyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın kadimi haracgüzârları olub ubûdiyet de ve sadaketde sâbit-kadem olmağla ilçileri ve âdemleri himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtdan olub hakkınızda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müessirdir her biriniz âna göre mukayyed olub mezbûrları vech-i meşrûh üzere harac ile emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eylemekden dakika fevt eylemeyesiz ve bu hükmü ellerinde ibka eyleyesüz deyu yazılmışdır fi evâil-i şehri-Ramazanü'l-mübarek sene 1042 (Mart 1633)

[109] Bosna beylerbeyisine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik beğleri cümle-i ümerâ-i nasaradan mukaddem ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun atabe-i ulyâlarına mütâbe'ât ve inkıyâd eylemekle ubûdiyet ve itâ'atleri muktezasınca memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine sancakbeğlerine ve gayrı hükkâmdan zarar ve ziyân irişmeye kadîmden ne vechle emn ü âmân içinde olagelmışler ise giru ol vechle emn ü âmân içinde olalar deyu mufassal ve meşrûh Ahidnâmeler ve müekked ve müştâd evâmir-i şerîfe virüb dört yüz seneden berü mümâileyhim beler itâ'at ve ubûdiyet üzere olub üzerlerine lâzım olan haracların her

sene ilçileri ile gönderüb dâhil-i hazîne eylemekle himâyet ve sıyânet olunmaları lâzım iken memleketlerine karîb olan serhad-i mansurem ahalisinden bazı ehl-i fesâd bunları varan hakimlere gamz idüb hilâf-ı vâki nice nesneler [...] eylemekle rencîde ve remîde itdirmekden hâlî olmayub cümleden beri dostluğa binâen sana gönderdikleri ilçilerini Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif haps idüb envâ-ı teaddi ve hakaret olduğundan gayrı nice yıldan berü görölüb fasl olub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vâları karuşdırub rencîde ve remîde eylemekden hâlî olmadıkların bildürüb ilçileri hapsden itlâk olunub yerlerine gönderilen min bâ'd ol vechle ve gayri tarikle rencîde olunmamak için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere zikr olunan ilçeleri hapsden itlâk idiüb Dubrovnik'e gönderdikden sonra ol makûle [...] fesâd olan müfsidler men' ve def' idüb anların ifsâd ve ilkası sebebi ile Dubrovniklileri hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugâyir-i Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ilçilere min bâ'd teaddi olunmak câiz değildir fi mâ bâd ol cânibe gönderdikleri ilçilerine teaddi ve tecâvüz olunmayub geldikleri hizmeti edâ eylediklerinden sonra girü emin ve sâlim yerlerine gönderesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik beğleri [s.48] südde-i saâdetimin doğruları olub vech-i meşrûh üzere ubidiyet ve itâ'atde kusurları olmamağla ilçilerine ve adamlarına ve bazarganlarına ve sâir reâyâlarına bi vech teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur imdi mûmâileyhim Dubrovnik beğleri ile dâima hüsn-i muamela üzere olub memleketlerine karib olan serhad-ı mansurem hükkâmına muhkem tembih ve te'kid eylesin ki Dubrovniklüler ile hüsn-i süluk üzere geçüb ahz ve celb içün ve garaz ve [...] ile rencîde ve remîde eylemekden hazer üzere olalar muhassıl-ı kelâm her husûsda Dubrovniklülere himâyet ve sıyânet ve sıyânetden hâlî olmayasın ve dahi ol makûle bir def'a görölüb fasl olub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vâları hâlî üzere ibka idüb hilâfına cevâz göstermeyesin ânın gibi bazı kimesneler şirret idüb bunlardan hilâf-ı vâki hukuk-ı dâ'vâ iderler ise südde-i saâdetime havâle eylesin ki gelüb ahvalleri Divân-ı Hümâyûnumda görölüb icrâ-yı hak oluna eğer mezbûrun Dubrovniklülere girü teaddi ve tecâvüz olunursa senin adem-i tekayyüdüne me'mul olub emva-ı itâbıma müstehak olursun âna göre gereği gibi mukayyed olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif ve kadîmden olugelene ve iş bu emr-i şerîfime mugayyir kimesneye iş itdirmeyesiz deyu yazılmıştır fi evâsıt-ı Ramazan sene 1042 (Mart/Nisan 1633)

[110] Bosna beglerbegisine ve Sâbika [] beglerbeği olub ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Yusuf dâme ikbâlehuya ve Gabele kadısına ve Gabela kapudanına hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl gönderüb sen ki Bosna beğlerbeğisinin senin tarafından kul tahrîrine memur olan Hasan Gabele'ye vardukda tuzhanenin kapusun kırub cebren içine girüb konub mîrî tuzun zâyî ve telef olmasına sebep olduğundan gayrı tuzhanede tuzun fûruhtuna memur olan Tuko nâm ümenâ envâ-ı teaddi ve tecâvüz eylediği sicil olunub hüccet-i şeriye verildiğin bildirüb min bâ'd ol cânibe hizmete memur olanlar tuzhaneye koşmayub ümenâ ve sâir Dubrovniklülere rencîde eylemek için emr-i şerîfîm ricâ itmeğin buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin ol vechle teaddi olunduğu vâki ise Dubrovnike senin tarafından ve gayrı ahâli vilayetinden varanlara muhkem tembih ve te'kid eylesesinki min bâ'd tuzhâneye konmayub tuz eminlerine ve sâir Dubrovniklülere teaddi eylemeyeler ve itdirmeyesin ve bundan gayrı bazı serhad ahâlisinin Duvrovniklilerde hakkı olub dâ'vâ-yı şeriyeleri vâki oldukda tuz eminlerinin alâkası olmayub kefillerin ve vekillerin değil iken âherin dâ'vâsı için rencîde idüb teaddiden hâlî değiller imiş imdi Dubrovniklü âherin borcu için rencîde olunmaya deyu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olmağın min bâ'd mezbûrları şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi ahz ve celb için ehl-i örf tâifesi ve gayrılar teaddi ve tecâvüz iderler ise men' ve def' eylesesin ve siz ki Gabele kadısı ve Gabele kapudanısız tuz eminleri bu vechle rencîde ve remîde olunmağla tuzun zâyî ve telef olmasına sebep olub cânib-i mîrîye külli gadr ve zararı olmağın dâima tuz eminlerine ehl-i örf tâifesinden ve zalemeden himâyet ve sıyânet eyleyüb emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesin bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub husûs-ı mezbûr için tekrar emr-i âher varmağa muhtaç eylemeyesiz ve bu emri tuz eminlerinin elinde ibka eylesesiz deyü yazılmışdır fî evâhir-i şehr-i Zi'l-hicce sene 1042 (Temmuz 1633)

[111] Ber vech-i arpalık Prevadi Kazâsına mutasarrıf Kazasker-i sâbık Musaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub taht-ı kazânda vâki Dizdâr nâm karye sâkinlerinden Fedro veled-i Estani nâm zımmî bundan akdem Prevadide olan Dubrovnik bâzergânları ücret ile bazı husûsları için Sofyaya gönderdiklerinde bi emrillahi teâlâ yolda zayı olmağla zevcesi Sava binti Pate nam zımmîye bunlardan dem-i diyet talep idüb mukaddema mürâfâa-i şer'-i şerîf olduklarından şer'en dem-ı diyet

lâzım gelmediğü sicil olunub iki kıt'a hüccet-i şer'îye verilmekle kat'-ı nizâ ve fasl-ı husûmet olmuşken mezbûre zımmiye kanâ'at itmeyüb mezkûrun Dubrovnik bâzergânlarını ehl-i örfe gamz idüb hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde eylemekden hâlî olmadığın bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz hüccet-i şer'îyeye muhalif ol vechle teaddi eylediğü vâki ise mezbûreyi men' ve def' idüp mezkûrun bâzergânları hüccet-i şer'îyeye muhalif min bâ'd kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesin deyu emr-i şerîf yazılmıştır

[s.49]

[112] Bosna Beglerbeğisine ve Bosna Mollasına hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri cümle-i ümerâ-i nasaradan mukaddem ecdâd-ı î'zâmımın atabe-i ulyâlarına itaad ve inkıyâd eylemek ile ubûdiyet ve itâ'atleri muktezâsınca kendülerine ve memleketlerine ve hisarlarına ve reâyâlarına sancak beğlerinden ve gayrı hükkâmıdan zarar ve ziyân irşmeye kadîmden ne vechle emn ü âmân üzere olagelmişler ise girü ol vechle emn ü âmân içinde olalar deyu tafsîl (?) ve meşrûh-ı Ahidnâme-i Hümâyûn ve müekked evâmîr-i şerîfe virülüb himâyet ve sıyânet olunurlar iken bazı zamanda memleketin ahalisinde müfsidler zuhûr idüb bunlar hakkında hükkâm hilâf-ı vâki nesne ilâm idüb tahrik eylemekle ilçilerin haps ve âdemlerin ve bâzergânların ve sâir reâyâların rencîde itdirüb ve nice yıldan berü görölüb fasl olan dâ'vâları karışdırub bahâne eylemekle Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif teaddi ve tecâvüz olunmakdan hâlî olmadığın bildürüb ol makûleler men' olunub min bâ'd ol vechle teaddi olunmak içün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub dahi ol makûle zuhûr iden müfsid ve münâfıkı men' ve def' idüb min bâ'd memleketlerine ve hisarlarına ve reâyâlarına dahl ve taarruz olunmayub Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb içün birer bahâne ile teaddi iderler ise ve eski dâ'vâları karıştırılar ise bir defa görölüb fasl olub hüccet-i şer'îye verilen dâ'vâları hâlî üzere ibka idüb ol bahâne ile dahi kimesneye zulm ve teaddi itdirmeyesiz ve mümâileyhim beylerin ilçileri sana vardukda maslahatları her ne ise itmâm eyledikten sonra emn ve selâmet üzere girü yerlerine irsâl eylesin Dubrovnik begleri dört yüz yıldan beri haraçgüzârların olmağla ilçilerine ve âdemlerine teaddi olunmak câiz değildir serhad-ı mansûrem hükkâmına

muhkem tembih ve te'kid eyleyesinki dâima mûmâileyhim beyler ile hüsn-i sülûk ve dostluk yüzünde muamele idüb şer' ve kanuûna muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve iş bu emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve iş bu emr-i şerîfimi ellerinde ibkâ eyleyesin deyu yazılmıştır fi evâhir-i şehri Zi'l-hicce sene 1042 (Temmuz 1633)

[113] Sâbika Anadolu Kazaskeri olup Prevadi arpalığına mutasarrıf olan Musaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub memâlik-i mahrûsemde ticâret ve alışveriş iden Dubrovnik tüccârı mürd oldukda metrukâtına beytû'l-malcılar ve kassâmlar karışmayub kendü taraflarından kabz oluna deyu Dubrovnik beğlerine verilen Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken hâlâ Dubrovnik beğzâdelerinden Prevadi kasabasında ticâret üzere olan Saruyaslı nâm begzâde mürd oldukda kasaba-ı mezbûrede beytû'l-mal emini olan kimesne Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif metrukâtına vaz-ı yed itmek isteyüb sâir Dubrovnik tüccârıda dahi rencîde idüb üzerinize beğler begiden adem götürürüm ve âher kazâya alub giderüm deyu envâ-i teaddi ve tecâvüz eyledüğün bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin ol vechle teaddi olunduğu vâki ise men' ve def' idüb mürd-i mezbûrun beytû'l-malına ve gayrıya Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene muhalif emin-i mezbûru min bâ'd dahl ve taarruz itdürmeyesiz şöyleki emin-i mezbûr memnû' olmayub girü teaddi iderse muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değil ise şer'le hakkında lâzım geleni icrâ eyleyesin Dubrovnik beğleri üç yüz yıldan mütecâviz haraç güzârlarım olmağla begzâdelerine ve bâzergânlarına ve sâir reâyâlarına teaddi olunduguna rızâ-yı şerîfim yoktur mezkûrları emin-i mezbûra bir vechle rencîde itdürmeyüb âher kazâya alub gitmekden ve mir-i miran âdemlerinden himâyet ve sıyânet eyleyüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve kadîmden olugelene mugayyir kimesneye iş itdirmeyesiz tekrar bu husûs için emr-i âher varmağa muhtaç eylemeyesin deyu yazıldı

[s.50] YEVMÜ'L-ERBAA

Fi gurre-i şehri-i Muharremü'l-haram sene selâse ve erbâ'in ve elf bârek allahu teâlâ

[114] Edirne Mollasına ve Edirne Bostancıbaşısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub her sene kendüler Dubrovnikden harac ile ve bâzergânları metâ' ile südde-i saâdetime gelür iken ve hizmetleri edâ idüb gider iken Edirne'de Manyas Kapusu semtinde vâki kiliseleri kurbunda olan odalarına konub göçüb âyin-i bâtılların icrâ idüb kimesne rencîde idegelmemişken hâlâ odalarına âyende ve revendeden ve hâricden bazı kimesneler konub ve zikr olunan odaları görüb gözetmeye kodukları Yeniçerilerin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde ve remîde idüb teaddi eylemekle men' olunmaları için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziyye arz olunduğu gibi ise âyende ve revendede ve âherden min bâ'd odalarına kimesneyi kondurmayub Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif odaları Yeniçerilerin dahi rencîde ve remîde itdirmeyesin ânın gibi odaları Yeniçerilerine teaddi idüb girü rencîde idenler her kim olursa olsun men' ve def' eyleyesiz Dubrovnik beğlerinin ilçilerine ve bâzergânlarına ve sâir reâyâlarına teaddi olunmak câiz değildir bu bâbda herbiriniz gereği gibi mukayyed olub mezbûrları ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan himâyet ve sıyânet eyleyüb Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfim e mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emri ellerinde ibka eyleyesin deyu yazılmıştır fi evâhir-i şehri-i Rebiü'l- evvel sene 1043 (Ekim 1633)

[115] Galata Mollasına hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik beğleri dört yüz seneden mütecâviz atabe-i ulyâma itâ'at ve inkıyâd eylemekle memâlik-i mahrûsemde ticâret iden bâzergânlarının ve gelüb giden rençberlik iden reâyâlarının haracları mukabelesinde her sene ilçileri ile Âsitâne-i saâdetime on iki bin beş yüz sikke-i filori göndermekle mezbûrlar cümle tekâlif-i örfiyye ve haracdan muâf ve müsellemler oldukları ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken mümâileyhim beğlerin reâyâlarından Galatada sâkin Marin nâm reâyâsından sen bunda teehhül eylemişsin deyu Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif Galata voyvodası harac taleb eylemekle teaddi ve tecâvüz eyledüğün bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husemâ

muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin vech-i meşrûh üzere Galata voyvodası ol vechle rencîde eyledüğü vâki ise men' ve def' idüb min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mezkûru ol vechle rencîde ve remîde itdürmeyesin Dubrovnikliler her sene haracların Âsitâne-i saâdetime gönderüb ubûdiyetde ve sadakatde sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına ol vechle teaddi olunmak câiz değildir husûs-ı mezbûre gereği gibi mukayyed olub teehhül eylemişsin deyu ve gayri tarik ile mezbûr Marin'i voyvoda-ı mezkûre rencîde itdürmeyüb min bâ'd şer' ve kanûna muhalif Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bu emri elinde ibka eylesin deyu yazılmışdır

[116] Ber vech-i iştirâk gümrük emaneti ile hamr emanetine mutasarrıf olan müteferrika Mehmed ve Ali dâme mecduhuya hüküm ki Dubrovnik ilçeleri arz-ı hâl sunub beher sene harac ile Âsitâne-i saâdetime geldiklerinde kendülerin ve âdemlerinin maişetleri için yalılarda bulunan yerlerde akçe ile bin müdre hamr satun alub İstanbul'da sâkin oldukları evlerine getürdüklerinden gümrükleri alınmayub gümrükçüler tarafından dahl olunmaya deyu makeddema müteaddid evâmir-i şerîfe virilmiş iken hâlâ gümrükçüler tarafından resm-i gümrük talep olunmağla rencîde eylediklerin bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrlar vech-i meşrûh üzere yalılarda bulunan yerlerde bin müdre hamr akçeleri ile satun alub evlerine getürdüklerinden ellerinde olan evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif resm-i gümrük talebi ile mezbûrları rencîde ve remîde eylemeyüb gümrükçülere dahi muhkem tembih ve te'kid eylesesinki ol mikdar hamrlarından gümrük almayalar Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz haracgüzârlarım olmağla ilçilerine ve âdemlerine teaddi olunmak câiz değildir bu bâbda gereği gibi mukayyed olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaadema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif mezbûrları ol vechle rencîde eylemeyüb ve gümrükçülere dahi teaddi itdirmeyesin ve bu emri ellerinde ibka eylesin deyu yazılmışdır fi evâhir-i Rebiü'l-ahir sene 1043 (Kasım 1633)

[s.51]

[117] Prevadi Mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçeleri arz-ı hâl sunub Prevadi kasabasında sâkin olan Dubrovnik bâzergânları kiliselerinde yakmak için satun aldıkları bal mumundan şimdiye değin resm alınagelmiş değil iken Prevadi'de

şemhaneci olan kimesneye kadîmden olagelene ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mezkûrlardan resm taleb eylemekle rencîde eyledüğün bildürüb lâkin Rumelinde Dubrovnik bâzergânları emtiâ-ı mütenevviâ ve sâir eşyanın gümrüklerin her sene kendüleri bir yük akçeye iltizâman ve kabul idüb teslim-i hazîneye eylemekle min bâ'd mezkûrlardan resm-i gümrük namına nesne taleb olunmaya deyü ellerinde olan Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olduğundan gayrı müteaddid evâmir-i şerîfe virilmişken girü ol vechle teaddi olunduğun bildriüb men' olunmak emr idüb buyurdumki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin şemhaneci vech-i meşrûh üzere mezkûrların kiliseleri için iştirâ eyledükleri bal mumundan resm taleb idüb rencîde eylediği vâki ise men' ve def idüb min bâ'd iştirâ eyledükleri bal mumlarından Ahidnâme-i Hümâyûna ve elerinde olan evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif resm taleb ile mezkûrları rencîde ve remîde itdürmeyüb men' ve def eylesiz Dubrovnik bâzergânlarına teaddi olunmak câiz değildir bu bâbda gereği gibi mukayyed olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye iş itdürmeyesin ve bu emri ellerinde ibka eylesin deyu yazılmışdır fi evâil-i şehri Cemâziye'l-ulâ sene 1043 (Kasım 1633)

[118] Bosna Beglerbeğisine ve Saray Mollasına ve Gabele Kadısına hüküm ki Venedik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Gabele'de vâki olan Dubrovnik beğgerinin mülkü olub bey' eylediklerinden her ne hasıl olursa iki hissesin kendüleri alub bir hissesi taraf-ı mîrîden ahz alınagelmiş iken hâlâ Bosna Defterdârı olan Mahmud Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene muhalif tuzhanenin miftahın cebren elerinden alub ve tuz eminlerin kaldurub kendü tarafından ademler vaz' idüb tuzhaneyi müstakil zapt ve kırk bir bin akçelik tuz bey' eylemekle meblağ-ı mezbûru bi-tamamihi kabz eyledüğün Gabele kadısı arz idüb bu bâbda kendülere ziyâde zulm ve teaddi olduğundan gayrı hâlâ Gabele kapudanı dahi tuzhanelerine karuşub mücerred ahz ve celb için tuz eminlerini ve sâir reâyâlarını rencîde idüb envai teaddi ve tecâvüz den hâlî olmadıkların bidürüb men' olmaları için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden min bâ'd rencîde olunmayub kadîmden olugeldiği üzere amel olunmasın emr-i idüb buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan husûslara her biriniz gereği gibi mukayyed olub göresiz kaziyye arz olduğun gibi ise Defterdâr-ı mümâileyh ve Gabele kapudanına muhkem tenbih ve te'kid eylesizki min bâ'd tuzhanelerine karuşmayub tuz eminlerini ve sâir reâyâlarını hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn rencîde ve remîde

eylemeyeler ânın gibi girü teaddi iderler ise men' ve def' idüb memnû' olmazlar ise vukûu üzere yazub Dergâh-ı muallâma arz eyleyesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan karîb Âsitâne-i saâdetimin haraçgüzârları olub ubûdiyetde ve sadakatde sâbit-kadem olmağla âdemlerine ve reâyâlarına teaddi olunduğuna ve rızâ-yı şerîfim yoktur bu bâbda önat vechle mukayyed olub kadîmden olu geldüğü gibi üç hissede bir hissesi taraf-ı mîrîden kabz olunmak üzere tuzhanelerin kemakan eminlerine zabt ve alduğı kırk bir bin akçe-i miriye aid olan sülus tuz bahasından bi't-tamam Dubrovnik eminlerine aliverüb hakla haklaştırdıktan sonra min bâ'd Defterdârları ve sâir ümenâ ve nuzzârı ve Gabele kapudanlarını ve âheri tuzhanelerine müdahale itdirmeyüb Ahidnâme-i Hümâyûna ve şer' ve kanûna muhalif ve emr-i şerîfime ve kadîmden olugelene mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda ikdam ve ihtimâmüzere olub mezkûrların teaddilerin def' idüb zikr olunan husûslar için emr-i âher varmağa muhtâc eylemeyesin ve bu emri Dubrovniklilerin ellerinde ibka eyleyesiz deyu yazılmıştır fi evâhir-i şehir-i Recebü'l mürecceb sene 1043 (Ocak 1634)

[s.52]

[119] Budunda Vezir Musa Paşaya hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz seneye karib Âsitâne-i saâdetimin haraçgüzârları olub sadakat ve ubûdiyet de sâbit-kadem olmağla bilâd-ı selâseden gayrı Rumelinde bâzergânları alub sattıkları emtiâ-ı mütenevviânın gümrüklerin üç yılda üç yük akçeye mukaddema iltizâm ve kabul ve her sene Hazîne-i Âmireme teslim eyleyüb min bâ'd mukataalarının kıstı ziyâde olmaya ve bâzergânları rencîde olunmaya deyu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub şimdiye değin alub sattıkları cild-i gâvdan resm-i gümrük alınagelmiş değil iken bundan akdem budun tarikinden ve gayrı kasabât ve kurâdan alıp sattıkları cild-i gâvdan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif resm-i gümrük talep olundukda vezir-i azam Sâbika Serdâr Hüsrev Paşa zamanında pây-e-i serîr-i â'lâma telhis olunub iki defa Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla men' olunmağla mâliye ve Divân taraflarından ekîd ve şedîd evâmir-i aliye ve Nişân-ı şerîfim virildiğinden gayrı Divân-ı Hümâyûnumda Vezir-i azam ve Kazaskerlerim huzurlarında Dubrovnik ilçileri budun ve vaç kal'aları neferatının vekilleri ile mürââfâ 'aolub defterlere müracaat olundukda bunların alıp sattıkları cild-i gâvdan resm-i gümrük alunduğı defterlerde bulunmamağla neferât-ı mezkûre mütalebeden men' olunub cevap

virilüb kıbel-i şer'-i şerîfden mezkûrlara ilçilerin ellerine hücceti-i şer'iyeye ve mûcibince tekrar emr-i şerîfim virülüb bâzergânları emn ü âman üzere ticâretlerinde ve kâr u kisblerinde iken hâlâ tekrar Budun tarafından bir kaç kimesne Budun kasabasına gelüb bunların bâzergânları alub sattukları cild-i gâvdan resm-i gümrük taleb eylemekle teaddi eyledüklerin bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden men' olunmasın emr edüb buyudumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûraa önat vechle mukayyed olub göresin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif vech-i meşrûh üzere teaddi eyledikleri vâki ise Hatt-ı Şerîfimle sâdır olan Fermân-ı Şerîfim ve temessukat-ı Sâbıkaya mugayir min bâ'd mezkûrları ol vehle rencîde ve remîde itdirmeyesin şöyleki memnû' olmayub girü teaddi iderler ise mezbûrlardan muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz Dubrovnik tüccârına teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub her ne tarikle mümkün ise mezkûrları men' idüb şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve hüccet-i şer'iyeye ve Nişân-ı şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesin ve bi'l-cümle bu def'a kat'-ı niza ve fasl-ı husumet idüb bir daha emr-i şerîfim göndermeğe muhtâc eylemeyesin ve bu emri Dubrovniklülerin ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâhir-i şehr-i Recebül-mürecceb sene 1043 (Ocak 1634)

[120] Bir sureti Yenibazar ve Prepolye ve Foça kadılarına yazılmışdır Fi't-tarihi'l-mezbûr

[121] Bosna Beglerbegisine ve mollasına ve Gabele Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub hâlâ Gabele'de olan tuz Dubrovnik beglerinin mülkü olub sülüsani kendüleri ve sülüsünü miri için zabt olunagelmekle Gabele nâzırı olan Ali Bosna Defterdârından mektub ibrâz idüb mîrîye âid olan sülüs hisse tuzun bahasından haklaşmak üzere Dubrovnik beglerinin tuz üzerine vaz' eyledikleri Tomo nâm eminden peşin tariki ile iki yük mikdarı akçe alub kabz ve masraflarına sarf idüb taleb eyledikde tuz mahsulu Gabele neferâtının ulufelerine tâyin olunmağla Gabele kapudanı ve neferât-ı mezkûrdan meblağ-ı mezbûrun edâsına mâni olmağla ziyâde zulm ve teaddi eyledüklerin bildürüb hâlâ mezbûr Tomo mürd olmağla meblağ-ı mezbûr ırs-ı şer' ile varislerine intikâl eylemeğin zıkr olunan akçe miriye aid olan hisseden hasıl olan akçeden tahsîl olunub mürd-i mezkûrun vârislerine veyahud Dubrovnik begleri

tarafından vaz' olunan tuz eminlerine alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le alıvirilmesin emr idüb buyurdum ki ve tefahhus idüb göresin vech-i meşrûh üzere vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve peşin tariki ile alınan akçenin edâsına taallül eyledikleri vâki ise Gabele kapudanunu ve neferâtı men' ve def' idüb mahsûl-ı mezbûrdan zikr olunan iki yük akçeyi bi't-tamam mürd-i mezkûrun vârislerine veyahud hâlâ olan tuz eminine alıviresiz ki vârislerine isâl eyleye ve bundan gayrı mürd-i mezkûrun bâzı kimesnelerde hakkı olub vârislerine virmekde inâd iderler imiş her kimde hakkı var ise bâ'de's-sübut şer'le bi'küsûr alıvirüb taallül ve inâd itdirmeyesin deyü yazılmışdır fi evâhir-i şehri Recebü'l-mürecceb sene 1043 (Ocak 1634)

Bu emri şerîf icra olunmağın tekrar ayni ile [...] ve meşrûh yazıldı fi evâhir-i Zi'l-hicce sene 43 (Haziran 1634)

[s.53]

[122] Südde-i saâdetimden Dubrovnike ve Bosnaya ve Yenibazar ve Prepolye ve Foça kazâlarına varub gelince yol üzerlerinde vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve dahi voyvodalara ve sâir zabıtlara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub bazı evâmir-i şerîfe ve mektublarla adamlarından Darende Andreyâ nam zımmî Dubrovnik'e ve Bosnaya ve Yenibazar ve Prepolye ve Foçaya göndermekle varub gelince yolda ve izde ve kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına dahl olunmayub emin ve sâlim birbirinize isâl olunmak için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki mezkûr emr-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde ve derbendlerde kendüye ve adamlarına ve esbâb ve eskâline ve tavalrına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize ulaşırsınız eğer askerî tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred ahz ve celb için mezkûra [...] ve [...] idüb teaddi ider ise hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyüb ol makûleleri men' ve def' eylesin ve bi'l-cümle bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezkûru zaleme ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan himâyât ve sıyânet eyleyüb ve narh-ı rûzî üzere zâd ü zevâde ve levâzımın akçesiyle tedârik idüb şer' ve kanûna ve emr-i hümayûna muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri elinde ibka eylesiniz deyü yazılmışdır fi evâhiri şehri Recebü'l-mürecceb sene 1043 (Ocak 1634)

[123] Galata Mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânları İstanbul'dan alub satdıkları metâ'larından mastariye alınmaya deyü ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed iken hâlâ Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mastariye emini mezkûrların bâzergânlarından mastariye talep eylemekle zulm ve teaddi eyledüğün bildürüb men' olunub ol vechle rencîde itdirilmemek için emri şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ahidnâmelerine müracaat olundukda vech-i meşrûh üzere bâzergânları İstanbul'da alub satdıkları metâ'dan mastariye alınmaya deyü musarrah olmağın mezbûrun bâzergânlar ol vechle rencîde olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bâzergânlarının İstanbul'da alub satdıkları metâ'dan emin-i mezbûr mastariye aldirmayub men' ve def' idüb min bâ'd ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan mütecâviz Âsitâne-i saâdetimin haraçgüzârları ve doğruları olub sadakat ve ubûdiyet de sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına teaddi olunmak câiz değildir âna göre bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezbûrları emin-i mezkûra ol vechle ve gayrı tarikle teaddi itdirmeyüb girü tecâvüz üzere olursa men' ve def' eyleyüb şer' ve kanûna ve emri-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri ellerinde ibka eylesin deyü emri-i şerîf yazıldı fi evâsıt-ı şehr-i Ramazan sene 1043 (Mart 1634)

[124] Rumeline ve Özi'ye ve eyâlet-i mezbûrede olan begler ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri adem gönderüb Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım zamanlarından Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahü teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-an atabe-i ulyâma ubûdiyet de ve itâ'atde sâbit-kadem ve râsih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve rencberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir âdemleri himâyet ve sıyânet olunmak lâzım olmağla hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından nam bâzergân taht-ı hükümetinizde gezüb ticâret eyledüğünde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline mir-i miran voyvodaları ve sancakbegi subaşıları ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf ve askerî tâifesi ve gayrılar dahl ve taarruz eylemeyüb ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânlarına kendüleri harâmi ve eşkıyâdan korumağçün ruhsat virildüğü üzere Müselmân libâsı giyüb yelegi takye ve sarık sarınıb yarak götördüklerine libâslarına ve yaraklarına dahi taarruz olunmayub himâyet ve sıyânet olunmağçün emri-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki mezkûrlar emri-i şerîfime her kangınızın taht-ı

hükümetine dâhil olursa kendüsüne ve âdemlerine ve tavalara ve metâ' ve esbâb ve eskâline ve giydüğü Müselmân libâsına ve âlet-i harbine kimesne dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânın gibi teaddi ve tecâvüz idüb ahz ve celb için rencîde idenleri men' ve def' eylesin ve bu emrimi elinde ibka eylesin deyü yazılmışdır baki [...] terk olundu fi evâil-i şehri Zi'l-kade sene 1043 (Nisan 1634)

[s.54]

[125] Kıbrıs beglerbegiliğine hitab ile başlayan ancak devam etmeyerek "Bu hükm bu mahale sehven başlamışdır" ifâdesi le kesilen bir hüküm girişi.

[126] Bosna mollasına ve Gabele kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânları Frenkistan'dan gemiler ile tuz getirüb sülüsünü miriye virüb sülüsânını kendüleri bey' eylemekle miriye külli mahsul hasıl olduğundan gayrı kendüleri dahi vech-i meşrûh üzere ticâret ve teftiş idegelmişler iken hâlâ Gabele kapudanı olan Ahmed ve Torin kal'ası dizdârı olan Süleyman ve Gabele iskelesinde emin olan Hüseyin ve Kenan hevâlarına tâbi bir kaç kimesneler ile gelüb tuzhaneyi basub içinde bulunan tuzu kabz eylediklerinden mada dört adet gemilerin dahi ahz içinde mevcut olan tuzu gasp idüb ma tekaddemden ölçek ile ölçülüb bey' olunagelmış iken olugelene muhalif kantar ile vezn idüb bunların eminlerini ve âdemlerini min bâ'd müdahale itdirmeyüb kendüler on iki bin mezur tuzu bey' idüb akçesin taleb eylediklerinden defterdara teslim eyledik deyü bir akçe ve bir habbesin virmeyüb mezbûr tuz emininin âlet-i harble üzerine yürüyüb âdemlerin döğüb hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi ve tecâvüz eyledükleri sâbit ve zâhir olmağla Gabele mahkemesinde sicil olunub ellerine hüccet-i şer'îye virilüb ve bundan gayrı Dubrovnik begzâdelerinden tuz emini olan Tomoya Gabele nâzırı olan Bosna Defterdârından divan terekesi getürmekle peşin tariki ile yüz yetmiş bin akçe alub [...]emini dahi yüz on üç bin akçelik tuz ve çuka ve gayrı metâ' virüb ve bazı kimesnelerde dahi seksen bin akçelik hakkı olub elinde temessükleri var iken taleb eyledüğünden virmekde taallül ve inâd idüb ve şimdiye değin iştirâ eyledikleri buğdaydan resm alınagelmış değil iken Gabele kapudanı mezbûr Ahmed kile başına bilâ emr-i şerîf altmış akçe resm alub ve mezkûr Dizdâr Süleyman dahi üçer akçe alub ve dahi ma tekaddemden olugelene muhalif vech-i meşrûh üzere kantar ile vezn idüb ve eminlerinin müddeti tamam olub Dubrovnik'e gitmek istediklerinde mezbûr kapudan kendüden yüz gurus ve

hizmetkarlarından otuz guruş almasınca icâzet vormeyüb ve dâima olugelene muhalif nice bidâtlar ihdâs idüb men' eylemek istediklerinden mezbûrları ve âdemlerini muhkem darb idüb bunun emsâli teaddilerine nihâyet olmamağla mezkûrların teaddilerinden tuzhane kapanup mîrîye gadr ve rencber tâifesine nice zarar olmuştur deyü izhâr-ı tazallüm eyledikleri ecilden zikr olunan husûslar yerlü yerinde teftiş olunub ve vukû'u üzere arz olunmak Fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub mevad-ı mezkûreyi yerlü yerinde teftiş ve tefahhus idüb göresiz arz olunduğu gibi ise künhü ve hakikati üzere bildürüb ilâm eylesiz ki sonradan emrim ne vechle sâdır olursa mucibi ile amel oluna Dubrovnik begleri dört yüz yıldan karib haracgüzârlarım olmağla reâyâlarına hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi olunduğuna rızâ-yı hümayûnum yokdur zikr olunan husûslara her biriniz önat vechle mukayyed olub bir maddeyi meşkûk ve mühim komayub ve bir kimesneye meyl ve mehâba eylemeyüb sıhhati ve hakikati üzere her maddeyi yazub tafsil ile arz eylesiz deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-evvel sene 43 (Eylül/Ekim 1633)

[s.55]

[127] Hersek Sancağı begine ve kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub hâlâ Dubrovnik begzadelerinden [] nâm Dubrovnîklü Goro nâm hizmetkarını bir mikdar metâ'la Dubrovnik'e karban ile göndermekle kârbanbaşı olanların mirlivaya ve bazı yerlere virgüleri olmağla mezbûr Goroya kârbanbaşılar arz eylemekle bu dahi karban başıdır deyü mirliva âdemlerine gamz idüb mezbûru ve Özi halkını mirliva âdemleri rencîde ve remîde eylediklerin bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere göresiz mezkûru ol vechle rencîde eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb hilâf-ı şer'-i şerîf kendüyi ve Özi halkını kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesin bu bâbda tamam mukayyed olub şer'-i şerîfe ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesin deyü emr-i şerîf yazıldı fi evâil-i şehr-i Rebiü'l-ahir sene 1044 (Eylül 1634)

[129] Yenişehir mollasına ve Eğriboz ve İnebahtı ve Tırhala ve Hersek sancakları beglerine ve livâ-i mezbûrede olan kadılara ve havass-ı hümayûn eminlerine ve nâzırlarına ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri feth-i hakanîden berü atabe-i ulyâma sadakatde ve ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla ol mukabelede her sene kifâf-ı nefsleriçün Yenişehir

ve Tırhala ve Hersek ve Avlonya Draç ve [...] ve [...] ve Golos ve Eğriboz ve İnebahtı ve tevabî iskelelerinde vâki havass-ı hümâyûnum terekesinden ve sâir bulunan yerlerde akçeleri ile üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilüb adamlarına teslim ve gemilerine tahmîl olunub Dubrovnik'e gönderilmek için mukaddema evâmir-i şerîfe virildiğin bildürüb hâlâ dahi vech-i meşrûh üzere üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilüb varub Dubrovnik'e dâhil olunca âdemlerine ve gemilerine iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesiinden ve gayrıdan kimesne dahl ve taarruz eylememek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere mezkûrlara iç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilüb haricden dahl olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mukaddema virilen evâmir-i aliyye mûcibince zikr olunan Dubrovnik beglerine taht-ı hükümetinizde bulunan havass-ı hümâyûnum terekesinden ve gayrı yerlerden kanûn-ı kadim üzere her keyl-i İstanbulî yirmi vukiyye olub üç bin müd buğday ve üç bin müd darı altmış bin keyl olmak hesabı üzere akçe ile narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüb âdemlerine teslim eyleyüb siz ki müfettiş ve kadılsız narh-ı rûzîyi sicil-i mahfuza kayd eyleyüb ellerine temessük virdükden sonra gemilerine tahmîl itdürüb Dubrovnik'e gönderesiz zikr olunan buğday ve darı mahall-i mezbûra varınca âdemlerine ve gemilerine ümenâ ve â'mâl ve nuzzârdan ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesiinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb teaddi üzere olanları men' ve def' eylesesiz ve iştirâ olunan buğdaydan ve darıdan kanûn-ı kadim ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince yüzde iki akçe gümrük alub bir akçe ve bir habbe ziyâde aldirmayasız ve her biriniz bu bâbda önat vechle mukayyed olub tâyin olunandan ziyâde bir kile buğday be bir kile darı vermeyüb ve bu bahâne ile dahi harbî kefereye tereke virilmekden ihtiraz ve ihtiyat üzere olası şöyle ki harbî kefereye tereke virildiği istima' oluna azl ile iktifa olunmayub gereği gibi hakkınızdan gelinmek mukarrerdir âna göre basiret ve intibah üzere olası Dubrovnik begleri üç yüz yıldan ziyâde atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla bi vech âdemlerine teaddi olunub tâ'ciz ve tazyîk olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur şöyleki bazı kimesneler ahz ve celb için zikr olunan buğday ve darıyı almağa mâni olurlarsa anın gibileri men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değiller ise şer'le haklarında lâzım icrâ eylesesin ve havass-ı hümâyûnum terekesinden mezbûrlara kifâyet mikdarı buğday ve darı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerden narh-ı ruzi üzere

akçeler ile alıvirüb üç bin müd buğday ve üç bin müd darıyı teknil ve tamam eyleyesiz deyü emr yazılmışdır fi şehr-i Rebiü'l-ahir sene 1044 (Eylül/Ekim 1634)

[129] Bi sureti mezbûrun hâkimlere Gabele Kadısına ve Gabele'de iskele eminine vech-i meşrûh üzere ilçiler ricâsıyla üç bin müd buğdaya ve üç bin müd darıya emr yazılmışdır tekrar [...] gecmişdir fi evâil-i şehr-i Şaban sene 1045

[s.56]

[130] Galata Mollasına ve gümrük eminine hüküm ki Duborvnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik bâzergânları metâ'ların França ve İngiltere ve Netherlande gemilerine tahmîl idüb İstanbula gönderdiklerinde kanûn-ı kadim üzere gümrüğün edâ idüb ve gemi reisine navlunların virdikden sonra gemiden metâ'ların çıkarub bey' ü şirâ idegelmişler iken França ve İngiltere kralları ve Netherlande üstadı cenarallerin reâyâları olan tüccâr kendü gemilerine tahmîl eyledikleri metâ'dan der-i devletde mukim olan ilçilerine yüzde ikişer akçe gümrük tâyin idüb ve dahi bazı harac ve resm ihdâs eylemekle hâlâ bunlar tahmîl eyledüğü metâ'dan dahi bizim gemilerimizde tahmîl olunmuşdur deyü kendi reâyâları olan tüccârdan aldıkları üzere gümrük ve resm taleb eylemekle ve metâ'ların gemiden çıkarmağa mâni olmağla teaddi ve tecâvüz eylediklerin bildürüb men' olunmağçün emr-i şerîfim taleb itmeğin buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra her biriniz önat vechle mukayyed olub hak üzere göresiz mezkûrları ol vechle teaddi eylediklerin vâki ise Dubrovnik bâzergânları metâ'ların her makûle gemiye tahmîl iderler ise İstanbula gelüb kanûn üzere gümrüklerin ve gemi reisine navlunların virdiklerinden sonra metâ'ların çıkarub bey' ü şirâ üzere olub min bâ'd gümrük ve ihdâs olan bir rûsûm taleb ile mezkûrun ilçileri ve âdemlerini dahl ve taarruz itdürmeyüb men' ve def' eyleyesiz França ve İngiltere kralları ve Netherlande üstadı cenaralleri kendü reâyâları olan bâzergânlarından ilçilerine teaddi itdükleri gümrük ve ihdâs eyledükleri rûsûmu mezbûrun Dubrovniklülerden dahi taleb iderler ise mezkûrlar dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla âherin hükümeti mezkûrların üzerine câri olmaz mezbûrlarda kimesnenin medhali ve alakası yokdur vech-i meşrûh üzere mezkûrun ilçileri ve âdemleri men' ve def' idüb Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Şerîfimi ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâil-i Cemâziye'l-ulâ sene 44 (Ekim 1634)

[131] Müşarüleyhümaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü Âsitâne-i saâdetimin doğruluk üzere haracgüzârları olmağla sadakatleri mukabelesinde bâzergânları İstanbula getürüb bey' ü şirâ eyledükleri metâ'larından ihdâs olunan masdariye resmi ref' olunub alınmamağla vech-i meşrûh üzere ref' olduğu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub ve masdariye eminleri mukaddema Dubrovnik bâzergânlarından zikr olunan resmi taleb eylediklerinde [...] için emr-i şerîf virilmiş iken gerçi emin-i mezkûr bunlardan resm-i mezbûru almayub lâkin metâ' bey' eyledikleri tüccârdan bir kendüleri için ve bir dahi bunlar nâmına iki kat masdariye almağla tüccâr bâzergânlarımızdan metâ' almakdan münkati' olmağla bâzergânlarımıza gadr ve hayf olmuşdur deyü iki kat masdariye alınmayub men' olunmağçün emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz emin-i mezbûr bâzergânlardan iki kat resm alub teaddi eyledüğü vâki ise bunların bâzergânlarından metâ' alan tüccârdan kanûn üzere bir def'a masdariye resmi alındıktan sonra Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bunların bâzergânları namına bir resm dahi aldırmayub taleb idenleri men' ve def' eylesin tüccâr tâifesi gümrük ve rüsûm husûsunda rencide olunmak cayız değildir tağciz ve tazyîk olurlarsa ticâret den münkati' olmağla gümrük mahsulune zarar ve noksan gelmek icâb ider imdi husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub masdariye eminlerini bunlar namına masdariye resmi almakdan men' idüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema hâlâ virilen evâmir-i şerîfeye muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri Dubrovnikiüler'in ellerinde ibka eylesin deyü Hükûm-i Hümâyûn yazıldı fî evâil-i şehri Cemâziye'l-ulâ sene 1044 (Ekim 1634)

[s.57]

[132] Budun muhafazasında olan vezir Cafer Paşaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub dört yüz yıldan berü Âsitâne-i saâdetime kemal itâ'at ile inkıyâd ve hizmet eyleyüb ecdâd-ı i'zâmım enarallahü teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden berü ellerinde olan Ahidnâmelerinde tâife-i mezbûrenin bâzergânları İstanbul ve Edirne ve Bursa'da alub satdıkları metâ'larının adet ve kanûn üzere gümrüklerin virüb sâir vilayetlerde ve Rumelinde alub satdıkları rızıkları için her ne ise yüzde ikişer akçe gümrükleri için yılda bir yük akçe virmeğe kendüleri iltizâm ve kabul eyleyüb her sene

birer yük akçeyi sâir virgüleri ile ilçileri Âsitâne-i saâdetime götürüb teslim eyleyüb ve mukatahlarının kıstları ziyâde ve noksan olmayub hayli müddetden berü ellerinde olan ahidnâmelere Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla amel olunub ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr ve bunların alub satdıkları metâ'larına gümrük nâmıyla dahl ve taarruz eylemezler iken bin otuz sekiz tarihinde Vaç Nâzırı tarafından cild-i gâv ve camus benim iltizâmıma dâhildir ve bundan hâsıl olan akçe Budun kulu mevacibine virilür deyü nizâ' olunub nâzır-ı mezbûr tarafından vekil olan Seyyid Fazlullah ile Divân-ı Hümâyûnumda vüzerâ-yı î'zâmım ve Kazaskerlerim huzurunda mûraâfâa olduklarında cild-i gâv ve camus nâzırı mezbûrun iltizâmında dâhil olduğu Âsitâne-i saâdetimde olan kaydlarda bulunmayub ve kadîmden ahidnâmeleri mûcibince bunlar alub ve satub ol cildlerin rüsûmu mukabelesinde senede mîrîye birer yük akçe verdikleri mukarrer olmağla bunlara hükm olunub Kazaskerlerim tarafından hüccet-i şer'îye virilüb ahvalleri pâye-i serîr-i â'lâma arz ve telhis olundukda kadîmden Ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere amel oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır olmağın ellerine Hatt-ı Şerîfimle müceddeden Nişân-ı Hümâyûnum ve Hükm-i Şerîfim virilüb Vaç Nâzırları ve ümenâ ve â'mâl ve mübâşirin ve nuzzâr men' olunmuşlar iken senin tarafından hilâf-ı inha ile emr alunub üzerine bir tarikle Hatt-ı Hümâyûnum işaret itdirilmekle hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn girü Vaç Nâzırı tarafından bunların alub satdıkları cild-i gâv ve camuslarına Budun tarafından müdâhale idüb ve ol cânibde aldıklarına kanâ'at itmeyüb Belgrad ve Rumeli taraflarına ve Bosna ve Yenibazar câniblerine ademler gönderüb umûmen tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâvlarına müdahale itmekle kendülerine gadr-ı azîm eylediklerin bildürüb ol babda ellerinde olan Ahidnâmeleri ve şart ve iltizâmları ve sonradan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnum ile virilen temessükleri mûcibince amel olunmak bâbında Hükm-i Hümâyûnum virilmek ricâsına istid'â-ı inâyet eylediklerinden cümle temessükleri ve Ahidnâmeleri rikâb-ı hümâyûnuma gönderilüb ahvalleri vukû'u üzere pâye-i serîr-i â'lâma arz ve telhis oldundukda temessüklerine nazme-i ferhunde eserim mütea'llık olub sıdk-ı mekalleri mâlûm-ı hümâyûnum olmağın ellerinde olan ahidnâmeleri ve sâir temessükleri mûcibince dahl olunmaya deyü tekrar Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla Fermân-ı Âlişânım sâdır olmağın buyurdum ki bu bâbda mukaddema ve hâlâ Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla sâdır olan Fermân-ı saâdetim mûcibince amel idüb dahi kadîmden ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve

ahkâm-ı şerîfe mûcibince amel idüb Budun ve Bosna ve Rumeli taraflarında tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâv ve camus ve sâir metâ'larına Vaç Nâzırı ve eminlerin mültezimîn ve nâzırların dahl ve tecâvüz itdirmeyüb resm-i gümrük ve rûsûm-ı âdiye deyü Dubrovnik bâzergânların ber vechle rencîde ve remîde itdirmeyesin bu bâbda hâlâ sâdır olan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnum mucibiyle ve bu Hükûm-i Hümâyûnum mazmûnuyla amel eylesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır Fi evâhir-i şehri-i Cemâziye'l-ülâ sene 1044 (Kasım 1634)

[133] Bir sureti ayni ile bu minvâl üzere mufassal ve meşrûh yazılmışdır Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.58]

[134] Vülçetrin begine ve Vülçetrin ve Kosak (?) Kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik tüccârından Nikola nam bâzergân bundan akdem Vülçetrin ve Kosak (?) kazâlarında ticâret üzere olmağla bazı kimesnelere metâ' almağçün akçe ulaştırub dahi metâ'yı alub haklaşmadın Dubrovnik'e varub anda mürd olmağla kuzât ve nüvvâb ve beytü'l-malcılar [...] olmağla mürd-i mezkûrun il üzerinde olan metâ'ın ve akçesin ahz ve kabz eylediklerinden gayrı evinde konduğu Gölcük Hüseyin nâm kimesneyi mezkûrun sende metâ'ı ve akçesi vardır deyü haps eyelemekle şer'-i şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve ziyâde teaddi ve tecâvüz eylediklerin bildirdiler imdi Dubrovnik beglerine virilen Ahidnâme-i Hümâyûnda Dubrovnikiülerden mürd olanların metrûkâtına beytü'l-malcılar ve kassamlar ve gayrılar karışmayalar deyü mestûr ve mukayyed olmağla Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif min bâ'd kimesneye rencîde itdirilmeyüb ve mezkûr Gölcük Hüseyin hapsden itlâk olunub ve aldıkları metâ' ve akçe mürd-i mezkûrun vârisi tarafından Dubrovnikiülerden vekil olanlara şer'le alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hüsemâ muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefâhhus idüb göresiz mürd-i mezkûr Dubrovnikiü olub metrukâtını ol vechle zabt eyledikleri vâki ise bâ'de's-sübut müteveccih olanlardan şer'le hükûm idüb mürd-i mezkûrun vârisi vekillerine şer'le alıvirüb taallül ve inâd itdirmeyesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olub mürd-i mezkûrun akçe ve metâ'ı her kimin zimmetinde ise şer'le alıvirüb min bâ'd âherden kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb

tekrar husûs-ı mezbûr için şikâyet olunmalu eylemeyesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâhir-i ZA sene 44 (Mayıs 1635)

[135] Dubrovnik'den sūdde-i saâdetime gelince yol üzerlerinde olan sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve iskele eminlerine ve sâir zâbitlere hüküm ki hâlâ Duborvnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyetde ve sadakatleri muktezasınca bu sene-i mübarekede vâki Dubrovnik haracı ilçileri ile sūdde-i saâdetime gönderdiklerinden mezbûrlar zikr olunan harac ile her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise hilâf-ı şer' ve kanûn mezbûrlara ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına dahl ve taarruz olunmayub emin ve sâlim birbirinize ulaştırub ve akçeleri ile zâd ü zevade ve sâir mühimmâtları tedârik olunub ve lâzım gelirse kira bargirleri ve arabaları tutuvirüb sür'at ve isticâl ile sūdde-i saâdetime isâl olunmak emrim olmuştur mezbûrları zikr olunan hazîne ile emin ve sâlim birbirinize ulaştırub kimesneye yollarda rencîde itdirmeyesiz ve bu emri bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü şurûtuyla mufassal ve meşrûh emr-i şerîf yazılmışdır Fi evâil-i şehri Zi'l-hicce sene 1044 (Mayıs 1635)

[136] Belgrad Mollasına ve Yenibazar ve Foça Kadılarına ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ma tekaddemden memâlik-i mahrûsemde Dubrovnik bâzergânları alub satdıkları metâ'nın resm-i gümrükleri kendüler iltizâm ve kabul idüb her sene Hazîne-i Âmireme teslim eylemekle vech-i meşrûh üzere alub satdıkları metâ'dan resm-i gümrük alınmaya deyü ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed iken hâlâ alub satdıkları cild-i gâvdan ümenâ mukaddema resm taleb eylemekle nice def'a Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla alınmaya deyü Fermân-ı Şerîfim sâdır olub mûcibince muteaddid evâmir-i aliyye virilüb men' olunmuşlar iken sâbika Budun muhafazasında olan vezir Cafer Paşa tarafından tekrar cild-i gâv resmi taleb olunub teaddi olunmağla hâlâ pâye-i serîr-i â'lâma telhis ve arz olundukda tekrar men'i için Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnla Fermân-ı Âlişânım sâdır olub mûcibince müekked Hükm-i Hümâyûnum gönderilmişken hâlâ bâzergânları cem' idüb Yenibazardan getürdükleri üç bin yedi yüz aded cild-i gâv 1 Belgrad'da müşarüleyhimin âdemi alub bir mahzene koyub mühürleyüb bundan gayrı bir bâzergânlarını ahz idüb bin dört yüz aded riyal gurus alub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif zulm ve teaddi eyledüğün bildürüb zikr olunan cild-i gâv ve zikr

olunan bâzergânın cild-i gâvı bin dört yüz guruş alıvirilüb min bâ'd cild-i gâvlarından resm alınmak için emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden cild-i gâv Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla mezbûrlara virilmiştir min bâ'd Budun tarafından ümenâ ve amâldan ve gayrıdan kimesne dahl eylememek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub Fermân-ı Şerîfim üzere mezkûrun tüccârın ahz ve der mahzen olan üç bin yedi yüz aded cild-i gâvların ashabına alıvirüb ve mezkûr bâzergânın dahi bin dört yüz riyal guruşun dahi şer'le bi kusur alıvirüb resm namına bir akçe ve bir habbesin aldirmayasın deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâhir-i şehr-i Zi'l-hiccetü'l-haram sene 1044 (Haziran 1635)

Bu emr icra olunmamakla tekrar bir sureti yazılub aşağısında ziyâdece te'kid olunub gösterilmiştir fi evâsıt-ı RA sene 45 (Ekim 1634)

[s.59] Yevmü's-sebt

Fi gurre-i şehr-i muharremü'l-haram sene hamse ve erbain ve elf Bârek allahü teâlâ

[137] Bosna beglerbegisine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub hâlâ İspanya donanması çıkub serhadd-i mansureme karib yerlerde gezmekle Hersek Sancağı ile Nova câniblerine muhafazaya müteveccih olduğu istima' olunub lâkin mukaddema Bosna beglerbegi olan Abaza Vezir Mehmed Paşa kendü memleketlerinden Konadlova(?) nâhiyesine uğrayub ahd ve amana muhalif külli teaddi ve zarar ve ziyân eyledüğün bildürüb sen ol cânibe vardığında nâhiye-i mezbûreye uğrayub memleketlerin himâyet ve sıyânet eylemek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere muhafaza iktizâ idüb asker-i İslamla ol semtlere müteveccih olduğuna zikr olunan Konadlova (?) nâhiyesine varmayub ve ümerâ ve sâir hükkâma dahi tenbih eyleyesinki nâhiye-i mezbûreyi ve âher memleketleri sınırına dâhil olmayub âher mahalden mürûr ve übûr ideler Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla memleketleri ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtından olub cemiyet ile memleketlerine dâhil olunduğu takdirce teaddi ve zarar olmak mukarrer olmağın imdi Fermân-ı Şerîfim üzere cemiyet ile mümâileyhim Dubrovnik beglerinin zikr olunan nâhiyelerine ve sâir memleketleri sınırına dâhil olmayub ve mirliva ve gayri hükkâmı dahi men' ve zabt idüb

memleketlerin ve reâyâların ahd ve aman ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince gereği gibi himâyet ve sıyânet eylemeyüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif vaz sudurundan ictinâb ve ihrâz üzere olasız deyü emr-ı şerîf yazıldı fi evâhir-i şehri Muharremü'l-haram sene 1045 (Temmuz 1635)

[138] Galata mollasına hüküm ki bundan akdem etraf ve cevanibden tüccâr tâifesin İstanbula getürüb satdıkları metâ'dan vaz' olunan resm-i gümrükden mâda sonradan masdariye resmi vaz' olundukda Dubrovnik begleri Âsitâne-i saâdetime ilçilerin gönderüb ubûdiyet ve sadakat ile inkıyâd üzere olub ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden berü haracgüzârlarım olmağla kendü bâzergânlarının alub satdıkları metâ'lardan masdariye resmi alınmayub muâf olmaları bâbında istid'a-yı inâyet eylediklerinden mezbûrlar zıkr olunan masdariye resminden muaf olub Ahidnâmelerine kayd olunmuş imiş lâkin zıkr olunan Dubrovnik bâzergânları hâlâ İstanbula metâ' getürdüklerinden mahza masdariye resminden halas eylemek için âher bâzergânların metâ'ın metâ'ları içine koyub kendü metâ'mızdır deyü gümrükden ihrac eylemekle masdariyeden kaçırub mirî rüsûma külli zarar ve gadr eyledikleri ilâm olunmağın husûs-ı mezbûrteftiş olunub vech-i meşrûh üzere hile ile kaçırdıkları metâ' zühûra getürüb masdariyeleri alınmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru önat vechle teftiş ve tefahhus idüb göresiz mezbûrun Dubrovnik bâzergânları âherin metâ'ların kendü metâ'ları arasına koyub masdariye resmin kaçırdıkları vâki ise ânın gibi metâ'ı zühûra getürüb gümrük eminine teslim eylesin ki resmleri miri için kabz eyleye ve bu vechle hile ve hıyaneti zâhir olan Dubrovnik bâzergânlarının metâ'ın mirî için girift itdiresin ki sâire mucib-i ibret ve sebep-i nasihat vâki ola ve bi'l-cümle miri gümrük rüsûmu zayî olduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim olmayub senin ihtimâmve diyanetine küllî i'timâd-ı hümâyûnum vardır husûs-ı mezbûre bi-nefsihi mukayyed olub [...] ve müsamaha ile masdariye resmi zayî olmakdan ve bu makûle hile ve hıyaneti zâhir olan ehl-i fesâd himâyet ve sıyânet olunmakdan ihtiraz üzere olasin ve bu emri gümrük eminlerinin ellerinde ibka eylesin deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâil-i şehri Saferü'l-hayr sene 1045 (Temmuz 1635)

[s.60]

[139] Bosna Beglerbegisine ve Saray Mollasına hüküm ki sen ki kadısın Dergâh-ı muallâma mektub gönderüb Saray kasabasında ve nevâhisinde sâkin olub haracgüzâr

olan Efrenc tüccârı mâ tekaddemden kasaba-ı mezbûreden ve etrafından cild-i gâv cem' idüb Frenkistana iletüb anda bey' idüb oradan çuka ve kumaş getürüb kâr u kisb üzereler iken kasaba-ı mezbûrede olan saraclar ve debbağlar zıkr olunan cild-i gâv bize lâzımdır alub debâğat idüb işimize sürüb harc ve sarf ideriz deyü cild-i gâv cem' itdüklerine mâni olmağla üzerlerine lâzım olan cizyeleri edâsına iktidarları olmayub külli gadr ve hayf eylemekle kadîmden olugeldiği üzere kasaba-ı mezbûreden ve etrafından cild-i gâv cem' eylediklerinde kimesne mâni olmamak için emr-i şerîfim ricâsına arz eyledüğün ecilden saraclar ve debbağlar işlerine sürmek için kendülerine kifâyet edecek mikdarı cild-i gâv aldıklarından sonra mezkûrun tüccâr tâifesi kasaba-ı mezbûreden ve etrafından kemâkan cild-i gâv cem' eylediklerinden kimesne mâni olmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere mezbûrun saraclar ve debbağların kendülerine kifâyet mikdarı cild-i gâv aldıklarından sonra kadîmden olugeldüğü üzere zıkr olunan Efrenc bâzergânları cild-i gâv iştirâ ve cem' eylediklerinden saracları ve debbağları ve âherden bir ferdi dahl ve taarruz itdirmeyesiz eğer mezbûrlar girü mâni olurlar ise ism ve resmleri ile yazub arz eylesin ve bi'l-cümle bu bâbda gereği gibi mukayyed olub tâife-i tüccârı kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb emr-i şerîfime ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emri tüccârın elinde ibka eylesin deyü yazılmışdır bu emr Dubrovnik tercümanı elinde gelmiştir fi evâhir-i Rebiü'l-evvel sene 1045 (Eylül 1635)

[140] Sofya Mollasına ve Yeni İl Kadısına hüküm ki sen ki Sofya kadısının mektub gönderüb Sofya'da sâkin olan Dubrovnikiülerden cemm-i gafîr meclis-i şer'-i şerîfe varub selâtin-i maziyyeden ellerinde Ahidnâme-i Hümâyûn olmağla memâlik-i mahrûsemde emn ü âmân üzere ticâret ve kâr u kisb üzere olub şimdiye değin mezbûrlara kimesne dahl ve taarruz idegelmiş değiller iken dört beş seneden berü eşirrâdan olan Herseklü Yovan ve karındaşı Lavin nâm zımmîler Hersek sâkinlerinden bazı kimesnelere isnad (?) eylemekle bunlara garazları olduğu ecilden Müslimin ve Yahudlar ve sâir nasaraya mâni olmayub bunların yükleri kira bargirlerine tahmîl olunub yollarına revane olmağa mâni olmağla metâ'ları hanlarda kalub ihtilale bais oldukların bildürüb mezbûrlara külli hayf ve gadr eylemekden hâlî değillerdir deyü men' olunmak ricâsına arz eylediğin ecilden mezbûran zımmîler bunların yükleri tahmîlinin men'ine emr-i şerîfle me'mur olmayub arz olunduğu üzere garazan fuzuli mâni olurlar ise men olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru

husemâ muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin fi'l-vakî mezbûran zımmîler husûs-ı mezbûra emr-i şerîfle me'mur olmayub fuzuli mâni oldukları vâki ise men' ve def' eyleyesinki mezkûrlar yüklerin kira bargirlerine tahmîl idüb yollarına revane olalar eğer memnû' olmayub girü rencîde iderler ise künhü ve hakikati üzere yazub arz eyleyesin Dubrovnîklüler ecdâd-ı î'zâmım zaman-ı şerîflerinden berü haracgüzârlarım olmağla zalemeden himâyet ve sıyânet olunmaları lâzımdır mezbûrları bu makûle lerden dâima himâyet ve sıyânet üzere olub Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime muhalif kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesin ve bâ'de'n-nazar bu hükmü tüccârın elinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır fi evâil-i Rebiü'l-ahir sene 1045 (Eylül 1635)

[s.61]

[141] Mevlana-ı Sofya kadısına ve Sofya mütesellimine hüküm ki Dubrovnîk ilçileri arz-ı hâl sunub bundan akdem [...] nâm Venediklü Dubrovnîk'de tehhül idüb ehl ve âyal sahibi olub bâ'dehu ticâret tariki ile Sofyaya varub bir kaç sene Sofyada sâkin olmağla bir mülk oda satun alub kâr vu kisb üzere iken ticâret için Venedike müteveccih oldukda Aluşa nâm Dubrovnîklüden dört yüz on dört riyal guriş almağla zikr olunan mülk odasını mezbûra ruhsat vaz' idüb üç sene mikdarı Venedikde ikamet eyleyüb ba.. allahu teâlâ anda mürd olmağla zimmî tüccâr tâifesinden ve gayrıdan nice şâhidleri var iken varis-i meveddedi (?) hâzır değildir ve rehn olduğuna Müselmân şâhide muhtâcdır deyü bahâne eylemekle Sofya'da beytü'l-mâl emini olan kimesne mezbûra rehn olan odayı şer'-i şerîfe ve Ahidaânme-i Hümâyûna muhalif zabt eyledükden gayrı zikr olunan odada sâkin olan hizmetkârı tutub kayd ve bend ve haps eylemekle icâre namına on bir bin akçesin alub zûlm ve teaddi eyledüğün bildirüb şer'le görölüb odası ve alınan akçesi alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husemâ muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu gibi ise ol bâbda mukteza-yı şer'-i kavîmle amel idüb bâ'de'-sübût rehn olan odasını ve icâre namına alınan on bir bin akçeyi mezkûr Aluşaya şer'le alıvirüb min bâ'd beytü'l-mâl eminine ve âherden bi ferdi dahl ve taarruz itdirmeyesin Dubrovnîk begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâmın haracgüzârları olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olunmak caâz değildir emin-i mezbûr odasını zabt eylemeğe mâni olursa vukû'u üzere yazub arz

eyleyesin ki sonradan emrim ne vechle sâdır olursa mucibi ile amel oluna ve bi'l-cümle bu bâbda önat vechle mukayyed olub bu def'a fasl-ı husumet idüb tekrar emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâil-i şehr-i Şabanü'l-muazzam sene 1045 (Ocak 1636)

[142] Hersek sancağı begine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik'e karib Hersek Sancağına tabi Resne Kal'ası neferatından [] nâm kimesneler eşkiyâdan olub muharrik-i fesâd olmağla havassına tâbi bazı ehl-i fesâd ile müttetik olub dâima Dubrovnîklüler'e teaddi ve tecâvüz eylemekden hâlî olmayub hatta bu def'a zimmî kullî cemiyet ile düşman memleketine akın ider gibi Dubrovnik karyelerinin üzerine gelüb reâyânın koyun ve keçi ve inek kısmından sekiz yüz mikdarı tavarların sürüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif envâ-ı zulm ve teaddi ve serhadd-i mansuremde ihtilale bais vaz' eyledüklerin bildürüb mezkûrların günden güne fesâd ve teaddileri ziyâde olmağla şöyle ki haklarından gelinmeye bir küllî fitneye bâis ve badi olması mukadderdir deyü alınan tavarları gerüye red olundukdan sonra zikr olunan ehl-i fesâdın haklarından gelinmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru gereği gibi teftiş ve tefahhus idüb bieyyi vech kân (?) bu fesâdı idenleri buldurub getürdüb gâret eyledikleri tavarları ehîbbâsıyla zühura getürüb Dubrovnîklüler'e red ve teslim eyledikden sonra mezbûrlara muhkem tenbih ve te'kid eyleyesin ki kendü hallerine varub min bâ'd bu makûle fesâda [...] olmayalar şöyle ki mütenebbih olmayub girü fesâd iderler ise dirliklerin âhere arz idüb kendülerinin şer'le bir vechle haklarından gelesin ki sâir eşkiyâya mucib-i ibret ve sebeb-i nasihat ola Dubrovnik begleri atâbeyi ulyâmın hulûs üzere haracgüzârları olmağla memleketleri ve reâyâları her ne vechle himâyet ve sıyânet olunmak levâzım-ı umûrdan iken eşkiyâ cüret idüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bu makûle fesâdı mürtekib oldukları senin adem-i takayyüdündendir imdi bi eyyi vech-ı kân zikr olunan şakîleri elegetirüb gâret olunan tavarlarından bir nesnelerin zâyî' ve telef idtirmeyüb girüye red itdirdikden sonra zarar ve taaddilerden men' ve def' eyleyesin memnû' olmazlar ise şer'le muhkem haklarından gelesin eğer haklarından gelmekde tav'an ihmâl ve müsahele ve ihmâl (?) ve müsamaha eyleyüb ol serhadlerde girü bu makûle zarar ve fesâd olduğu ilâm oluna sancağı âhere virilmek mukarrerdir âna göre [...] ve intibâh üzere olub sancağın ahalisini ve kal'a neferâtını muhkem zabt idüb Ahidnâme-i

Hümâyûna ve emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz fi evâil-i Şâban sene 45 (Ocak 1636)

[143] Özi Beglerbegine ve ber vech-i arpalık Prevadi kazâsına mutasarıf Mevlana Musaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Prevadi kazâsında sâkin Dubrovnik tüccârı Dubrovnik kazâsında tutub ve kâr u kisb idüb [...] hal üzereler iken ehl-i örf tâifesi gelüb cebren bunları odalarından çıkarub içine kendüler konub ve bazı odalar eshabı [...] bulunub kazâda olmamağla odaları kilidlü olanların kilüdlerin kırub içine girüb nice esbâbları zâyî ve telef olduğundan gayrı hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir Ahidnâme-i Hümâyûn nice tekalif-i şakka ile rencîde idüb külli zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz vech-i meşrûh üzere teaddi ve tecâvüz leri vâki ise men' ve def' idüb min bâ'd mezbûrların odalarına hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneyi kondurmayub ve tekalif-i şakka için dahi hilâf-ı şer'-i şerîf bi vech rencîde ve remîde ider? Dubrovniklüler haracgüzâr ve reâyâlarım olmağla teaddi olunub rencîde olunmak câiz değildir şöyleki şer'-i şerîf ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif girü odalarına konub ve tekalif-i şakka ile rencîde iderler ise men' ve def' idüb memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise vukiyye üzere ayzub arz idüb değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûre gereği gibi mukayyed olub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bâ'de'n-nazar bu hükmü Dubrovniklülerin ellerinde ibka eylesesin deyü yazılmışdır fi evâil-i şehir-i Ramazanü'l-mübareke sene 45 (Şubat 1636)

Bin kırk altı senesinde dahi minvâl-i meşrûh üzere hükm yazılmışdır fi sene 1046

[144] Yenişehir mollasına ve Eğriboz ve İnebahtı ve Tırhala ve Hersek Sancakları beglerine ve Gabele Kadısına ve elviye-i mezbûrede olan kadılara ve havass-ı hümâyûn eminlerine ve Gabelede iskele eminine ve nâzırlara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri feth-i hakanîden beri sadakat ve ubûdiyette sâbit olmağla ol mukabelede her sene [...] nefsleri için Yenişehir ve Tırhala ve Hersek ve Avlonya ve Draç ve [...] ve [...] ve [...] ve Eğriboz ve İnebahtı ve tevâbî-i iskelelerinde vâki havass-ı hümâyûnum terekesinden ve sâir bulunan yerlerde akçeleri ile üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilüb varub Dubrovnige dâhil olunca adamlarına ve gemilerine iskelelerde ve menâzil ve merâhilde

ümenâ ve â'mâl ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesne dahl ve taarruz eylememek için emr-i şerîfîm virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere mezkûrlara akçeleri ile üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilmek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mukaddema virilen evâmir-i şerîfe mûcibince zikr olunan Dubrovnik beglerine taht-ı hükümetinizde bulunan havass-ı hümâyûnum tereksinden ve gayrı yerlerden kanûn-ı kadim üzere her kile İstanbulî yirmi vukiyye olub üç bin müd buğday ve üç bin müd darı altmış bin kile olmak hesabı üzere akçeleri ile narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüb adamlarına teslim eyleyüb siz ki [...] ve kadılsız narh-ı ruzî-i sicil-i mahfuza kayd eyleyüb ellerine temessük virildikden sonra gemilerine tahmîl eyleyüb Dubrovnike gönderesiz zikr olunan buğday ve darı mahall-i mezbûra varınca adamlarına ve gemilerine ümenâ ve â'mâl ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb teaddi üzere olanları men' ve def' eyleyesiz ve iştirâ olunan buğdaydan ve darıdan kanûn-ı kadîm ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince yüzde iki akçe gümrük aldırub bir akçe ve bir habbe ziyâde aldirmayasız ve bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub [...] olunandan ziyâde bir kile buğday ve bir kile darı virmeyüb ve bu bahâne ile harbî kefereye tereke virilmekden ihtiraz ve ihtiyat üzere olasız şöyle ki [s.63] harbî kefereye tereke virildiği istimâ oluna her biriniz azl ile iktifa olunmak gereği gibi haklarından gelinmek mukarrerdir âna göre basiret ve intibah üzere olasız Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz atabe-i ulyâma ubûdiyette sâbit-kadem olmağla bi vech adamlarına teaddi olunub tâ'ciz ve tazyîk olunduklarına rızâ-yı şerîfîm yokdur bazı kimesneler ahz ve celb için zikr olunan buğdayı ve darıyı almağa mâni olurlar ise ol makûle leri men' ve def' idüb memnû' olmayanları ism ve resmleri ile yazub arz eyleyüb değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve havass-ı hümâyûnum terekesinden mezkûrlara kifâyet mikdarı buğday ve darı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerde narh-ı rûzî üzere akçeleri ile alıvirüb üç bin müd buğday ve üç bin müd darı tekmiil ve etmam eyleyesizdeyü emr-i şerîf yazılmışdır fi gurre-i şehri Muharremü'l-haram sene 1046 fi evâil-i şehri Şâban sene 45 (Şubat 1636)

[145] Galata kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub ecdâd-ı î'zâmım enarallahü teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden Dubrovnik begleri atabe-i ulyâlarına itâ'at ve inkıyâd eylediklerinden bâzergânları karadan ve deryâdan İstanbula getürüb

satdıkları metâ'dan yüzde beş akçe gümrük alına deyü inâyet eyledikleri Ahidnâme-i Hümâyûnda [...] olmağla bu minvâl üzere amel olunub şimdiye değin getürdükleri metâ'dan yüzde beş akçe gümrük veyahud tarafının rızası üzere hesab-ı mezbûrüzere ayni [...] alınagelmiş iken hâlâ Galata gümrük emini olan kimesne kadîmden olugeldüğü üzere yüzde beş akçeye kanâ'at itmeyüb yüzde beş akçe gümrüğü alınacak metâ'yı [...] üzere bey' olunan bahadan ziyâdeye tutub ve guruş [...] bir akçeye alırım deyü dürlü dürlü bahâne lere salık olub [...] ihdâs eylemekle tüccâr [...] tâ'ciz ve tazyîk eyledüğün bildirüb zikr olunan bâzergânlar getürdükleri metâ'yı sevk [...] üzere satıla geldüğü bahaya tutulub ve guruş dahi [...] cari olduğu üzere alınub Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince metâ'larından yüzde beş akçe gümrük ve tarafının rızasıyla ol hesab üzere metâ' alınub Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif teaddi ve tecâvüz itdirilmemek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz vech-i meşrûh üzere tüccâra teaddi olunduğu vâki ise emin-i mezbûru ol vechle teaddiden men' ve def' idüb Dubrovnik bâzergânları karadan ve deryadan getürüb İstanbul'da ve Galata'da satdıkları metâ'yı sûk- sultânide bey' olunan bahaya tutub yüzde beş akçe ve tarafının rızası ve hesab-ı mezbûr üzere [...] metâ' aldırub ve guruş dahi [...] câri olan bahaya alınub eksigi alınmaya ve aldirmayasın emin-i mezbûr kanâ'at itmeyüb bu Hük-m-i Şerîfimdence sonra ziyâde gümrük taleb idüb girü tüccârı rencîde iderse vukiyye üzere yazub arz eylesin Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi olunmak câiz değildir husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olub Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bu emr-i tüccârın elinde ibka eylesiz deyü yazılmışdır Fi evâsıt-ı şehri Rebiü'l-evvel sene 1046 (Ağustos 1636)

[s.64]

[146] Rumeli Eyaletinde vVezir-i âzamım Mehmed Paşaya ve hâlâ ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf Nuh Paşaya ve Bosna Beglerbegisine ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve voyvodalara ve ümenâ ve nuzzâra ve sâir zabıtlara hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden ila hazel an atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyyette sâbit-kadem olmağla memâlik-i mahrûsemde

ticâret ve rencberlik üzere olan bâzergânları ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtta olmağla hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından Yakub ve Neranu ve Nurdar nâm bâzergânlar memâlik-i mahrûsemde girüb ticâret eylediklerinden yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde mir-i miran subaşları ve voyvodaları ve sancakbegi adamları ve ümenâ ve â'mâl ve nâzırlar askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrılar kendülerine ve tavarlarına ve adamlarına ve esbâb ve eskâllerine ve metâ'larına dahl ve taarruz eylemeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağcün Müselmân libâsi giyüb âlet-i harb getirmeğe ruhsat virilmekle libâslarına ve âlet-i harblerine taarruz olunmayub emin ve sâlim birbirinize ulaştırmak için emr-i şerîfim ricâ eylemekden buyurdum Hükmi-i Şerîfimle mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlar ise menâzil ve merâhilde derbendlerde ve mâ'berlerde kendülerine ve adamlarına ve esbâb ve tavarlarına ve reâyâlarına ve ruhsat virildiği üzere giydikleri Müselmân libâsına ve yeleş takye ve kalpaklarına ve sarındukları dülbentlerine ve göturdükleri ok yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlet-i harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' eyleyüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırmasız ve siz ki neferât ağalarınız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub konağa ulaştırmasız ve bazı umûr-ı mühimme için ol [...] ulağla gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâ'berlerde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz Dubrovnik ticâretine taarruz olunma câiz değildir hakkınızda mezkûrların şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir mezkûrları her vechle himâyet ve sıyânet idüb bir ferde rencide itdirmeyüb zulm ve ehl-i fesâdı men' ve def' eyleyesiz memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resimleri ile yazub arz idüb olmayanları şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Şerîfim i ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-ahir sene 46 (Eylül 1636)

[147] Dubrovnik'den südde-i saâdetime gelince yol üzerlerinde vâki olan Beglerbegilere ve Sancakbegilere ve Kadılara ve Kıl'a Dizdaârlarına ve neferât ağalarına ve Subaşılara ve Voyvodalara ve Eminlere ve Nâzırlara ve iskele eminlere ve sâir zâbıtlara hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca bu sene-i mübarekede vâki olacak Dubrovnik haracını ilçileri

ile südde-i saâdetime gönderdiklerinden zikr olunan harac ile her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa hilâf-ı şer' ve kanûn kendülere ve yanında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırub ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb ve akçe ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtlarını tedârik idüb müzâyaka çekdirilmemek emrim olmuştur buyurdumki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâlarda ve mâ'berlerde kendülere ve yanlarında olan adamlarına ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb ve zâd ü zevade ve sâir mühimmâtların akçeleri ile tedârik idüb ve lâzım gelen yerlerde bargirleri ile kira arabaları tutuvirüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumak içün Dubrovniklüler'e Müselmân esbâbı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezbûrlara dülbent sarınub ve kalpak ve yeleş takye ve sâir Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz dakınub ve kılıç ve ok yay ve şiş ve mızrak ve sâir âlet-i harb götördüklerinde rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb sebebi ile teaddi ider zühur ider ise men' ve def' idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı adam koşub konaklarına ulaştırınız ve bâ'de'n-nazar bu emri ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı Rebiü'l-ahir sene 1046 (Eylül 1636)

[s.65] YEVMÜ'L[...]

Fi gurre-i şehri Muharremü'l-haram sene 1047 Bârekallahu teâlâ

[148] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf Nuh Paşaya ve Bosna Beglerbegisine hüküm ki sen ki müşarüleyh Nuh Paşasın Dergâh-ı muallâma mektub gönderüb Hersek sancağına tabi [...] Kazâsında sâkin Babâc oğlu Resul ve Maksud ve karındaşı Süleyman nâm kimesneler eşkıyâdan olmağla [...] tâabi bir kaç nefer ehl-i fesâd ile dâima köyler basub Müselmânların envâl ve erzâkların [...] ve garet eylediklerinden gayrı [...] kazâsına tabi Dirbe nam karyeyi dahi bir kaç [...] eşkıyasıyla basub cümle memleketlerin [...] eyleyüb ale'l-nahsus Dubrovnik ilçileri haraç ile südde-i saâdetime gelür iken adamlarının yollarına [...] akçelerin almağla Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif külli fesâd ve [...] eylediklerin bildirüb haklarından gelinmek ricâsına arz eylediğin ecilden mezkûrun şikâyetler ile getirilib ahvalleri mahallinde teftiş

olunub üzerlerine sübût olan mevad-ı sicil ve hüccet olundukdan sonra vukûu üzere sūdde-i saâdetime arz olunmak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrları [...] vech-i kân [...] getirüb ahvallerin hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin ol vechle şikâyetleri mukarrer olub şer'le sâbit ve zâhir olursa mezkûrları muhkem [...] idüb üzerlerine sübût bulan mevadın suret-i sicilleri ile vâki hali yazub arz eylesesiz ki sonradan haklarında emrim ne vechle sâdır olursa mucibi ile amel oluna bu bâbda tamamı mukayyed olub ahz ve celb sebebi ile ehl-i fesâdı himâyet eylemekden ve ihmal ve müsamaha ile mezbûrları [...] itdirmekden hazer idüb emrimin icrasında dakika fevt eylemeyesin deyü yazılmışdır Fi evâil-i şehir-i Rebiü'l-ahir sene 1047 (Ağustos 1637)

[149] Müşârünileyhümaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik'e karib Hersek Sancağına tabi Resne Kal'ası neferâtından bazı eşkıya [...] tabi ehl-i fesâd ile dâima himâyet idüb Dubrovnik beglerinin memleketleirne tecâvüz ve ahali-i memleketine ve reâyâ [...] teaddi eylemekden hâlî olmayub cümleden biri geçen senelerden düşman memleketlerine akın ider gibi cem-i kesîr ile Dubrovnik karyelerinin üzerine gelüb reâyânın sekiz yüz mikdarı tavarların sürüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif enva-ı zulm ve teaddi ve ihtilale bâis olur fesâd ve şikavet eylemekle mezkûrlar ele-ile getirülüb Dubrovniklülerin tavarları eshabına red itdirdikten sonra haklarından gelinmek için emr-i şerîf virilmiş iken [...] tavarları alıvrilmeyüb haklarından gelinmemek fesâd ve şikavetleri götüren güne ziyâde olduğun bildirüb emr-i sabık mûcibince amel olunmağçün tekrar emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub bu fesâdı idenleri hak üzere teftiş ve tefahhus idüb zühura getirüb garet eyledikleri tavarları ecnâsı ile Dubrovniklülere teslim eyledikten sonra Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bu makûle fesâda cür'et eyledikleri için emr-i sabık mûcibince mezkûrların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüb yerine koyasın ki sâire mu'cib-i ibret ve sebep nasihat vâki ola Dubrovnik begleri ecdâd-ı i'zâmım zaman-ı şerîflerinden bu ana gelince der devletime sadakat ve ubûdiyet sâbit-kadem olub her sene haracların vakt ve zamanı ile getirüb teslim-i hazîne eylemekle himâyet ve sıyânetleri lâzım olmağın beher hal bu defa' tavarların buldurub eshâbına teslim eyledikten sonra eşkıyânın şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüb ve min bâ'd serhad eşkiyâsın zabt idüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif

memleketlerine ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i Rebiü'l-ahir sene 1047 (Ağustos 1637)

[s.66]

[150] Sâbika Anadolu Kazaskeri olub hâlâ berveh-i arpalık Prevadi Kazâsına mutasarrıf olan Mevlana Musaya ve Prevadi Voyvodasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Dubrovnik tüccârından Taruyani veled-i Kortar ve karındaşı Nikola ol câniblerde ticâret ve kâr ü kisb üzere olmağla [] nam zımmî kendülerden beşyüz [...] alub ellerine temessük virilen mezkûrlar varub bundan hakların taleb eylediklerinden ayniyet eylemekle hayli zamandan beru hakları virilmemekle hayk ve gadr olduğun bildirüb şer'le hakların alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki hükm-i şerîf vacib [...] vardıklarında mezkûru şer'-i şerîfe ihzâr idüb [...] iderse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziyye arz olunduğu gibi olub mezbûrda ol mikdar hakları olduğuna temessük var ise ol babda mukteza-yı şer' [...] amel idüb bâ'de's-sübut beş yüz gadr [...] mezbûrdan virdüğü temessük mûcibince şer'le alıvirüb teallül ve inâd itdirmeyesiz deyü yazıldı fi evâil-i şehr-i Rebiü'l-ahir sene 1047 (Ağustos 1637)

[151] Sâbika Rumeli Kazaskeri olub ber vech-i arpalık Gelibolu kazâsına mutasarrıf olan Mevlana Ebu Sâ'id Mehmed'e hüküm ki ve Gelibolu voyvodasına ve Boğaz hisarları Dizdârlarına ve iskele eminlerine [] Dubrovnik sâkinlerinden Makro İstefani arz-ı hâl sunub bu defa' Venedikden Tersane-i Amireme mühimmâtçün zift getürüb hizmetde bulunmağla hâlâ vilayetine gitmek murâd idinmekde sefinesine navlun ile tahmîl idüb ve akçesiyle [...] satun aldukda Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince harac ve resmin Venediklü virdüğü üzere alındukdan sonra ziyâde harac taleb olunmamak için emr-i şerîfim taleb itmeğin kefereye virilmesin memnû' olan metâ'dan ve kaçgun köleden gayrı olan metâ' dahl olunmayub ziyâde resm talebi ile rencîde olunmamak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere amel idüb vech-i meşrûh üzere kefereye verilmesin memnû' olan metâ'dan ve kaçgun köleden gayrı navlun ile götürdüğü metâ'ına dahl olunmayub ve kendü metâ'nın harac ve resmin Venediklüler virdüğü üzere virüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bir akçe ve bir habbe ziyâde taleb itdirmeyüb ve menâzil ve merâhilde dahi eğlendirmeyüb hilâf-ı şer' ve kanûn rencîde ve remîde itdirmeyesin teaddi idenleri men' ve def' idüb memnû'

olmayanları ism ve resmleri ile yazub arz eylesin ve bâ'de'n-nazar bu hükmü mezkûrun ellerinde ibka eylesin deyü emr-i şerîf yazılmışdır fî evâhir-i Şaban sene 47 (Ocak 1638)

[152] Hersek Sancağına mutasarrıf Nuh Paşaya ve Bosna Beglerbegine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Nova kal'ası sâkinlerinden olup şekavet ile meşhur olan Şaban Ağa oğulları Ali ve Kurd nâm şakîler havalarına tâbi nice eşkıya Dubrovnik beglerinin memleketlerinden Konavla nâhiyesinde Vekâliye nâm karyeyi basub hayli koyunların sürüb ve dahi kış eyyâmında mezbûr Kurd Dubrovnik tüccârından Açık nâhiyesinde vâki kul hanında kendü hallerinde konub otururlar iken sepetlerin kırıp içinde olan esbâb ve metâ'yı garet ve yağma eyleyüb mezbûr bâzergân firar eylemekle şerrinden halâs olub Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif küllî teaddi ve zarar ve ziyân eylediklerinden sen ki müşarüleyh Nuh dâmet ma'aliye arz eylemiş iken haklarından gelinmemekle fesâd ve şekavetleri günden güne ziyâde olub haklarından gelinmez ise tüccâr tâifesin hareketden kalub yollar münkati olduğun bildürüb mezbûrlar ile getirülüb cezâları virilüb haklarından gelinmek için emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere göresiz mezbûrların fesâd ve şekavetleri mukarrer ise bi eyyi vecihe kân ile getirüb garet eyledikleri esbâb ve metâ' her ne ise zühura getirüb ve koyunların dahi buldurub eshabına red olundukdan sonra mezkûrlar muhtâc-ı arz olanlardan ise muhkem habs idüb arz eylesin değıller ise bir vechle haklarından gelesiz ki sâir eşkiyâya mucib-i ibret ve nasihat vâki ola Dubrovnik begleri dört yüz seneye karib haracgüzârlarım olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi olunmak câiz değildir husûs-ı mezbûra gereğı gibi mukayyed olub mezbûrları ile getirüb şer'le haklarından lâzım geleni şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyü yazılmışdır fî evâil-i şehri-i Rebiü'l-âhir sene 1048 (Ağustos 1638)

[s.67]

[153] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Nuh Paşaya ve Bosna Beglerbegine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâlsunub Dubrovnik beglerinin memleketlerine karib serhad-ı mansuremde vâki Resan Kal'ası sâkinlerinden muharrik-i fesâd olan bazı eşkiyâ dâima Venedik beglerinin sınırlarına geçüb tüccâr tâifesin ve reâyâ fukarasın rencide ve remide eylemekden hâli olmayub husûsen geçen sene küllî

cem'iyet ile düşman memleketine akın ider gibi Dubrovnik karyelerinin üzerlerine varub koyun ve keçi ve tavar kısmından sekiz yüz mikdarı hayvanların sürüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif enva-ı teaddi ve tecâvüz ve serhad-i mansuremde ihtilâle bâis olur vaz' eyledikleri ilâm olundukda hayvanları geriye redd olunub bu fesâdı iden eşkiyânın haklarından gelinmek için emr-i şerîfîm virilmişken henüz icrâ olunmadığın bildirüb Ahidnâme-i Hümâyûn ve emr-i sabık mûcibince hayvanları alınub mezbûrların haklarından gelinmek için tekrar emr-i şerîfîm ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz vech-i meşrûh üzere mukaddema emr-i şerîf virilmiş iken henüz icrâ olunduğu vâki ise bu fesâdı idenleri buldurub getürdüb garet eyledikleri hayvanatı ecnasıyla zuhura getürüb Dubrovniklülere teslim eyledikten sonra mezkûrlar muhtâc olanlardan ise muhkem haps idüb arz eyleyesiz değiller ise şer'le bir vechle haklarından gelesiz ki sâir eşkiyâyâ mucib-i ibret ve sebep nasihat vâki ola Dubrovnik begleri dört yüz yıla kârib atabe-i ulyâmın haracgüzârları olub her sene haracların getürüb Hazîne-i Âmireme teslim idüb ubûdiyetlerinde sâbit-kadem olmağla eşkiyadan memleketleri ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmât-ı umûrdandır bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub garet olunan hayvanların bu def'a alıvirüb ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince ehl-i fesâdın haklarından gelinmekden dakika fevt eylemeyesiz serhadlerde eşkiyâ bu makûle fesâda cür'et eylemeğin sizin adem-i tekayyüdünüzdendir Şöyle ki Dubrovniklülere girü bu vechle teaddi olunduğu ilâm oluna sizin ihmâlinize haml olunub muâteb olmanız mukarrerdir âna göre kal'a neferatı ve serhad ahâalisi zabt idüb serhadlerde fitne ikazından ictinâb ve ihtirâz üzere olasız deyü emr-i şerîf yazılmışdır fi evâil-i şehri Rebiü'l-ahir sene 1048 (Ağustos 1638)

[154] Dubrovnikden südde-i saâdetime gelince yol üzerlerinde olan sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nâzırlara ve ümenâlara ve sâir zabıtlara hüküm ki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ûuyâma olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca bu sene-i mübarekede olan haracını ilçileri ile südde-i saâdetime gönderdiklerinden mezbûrlar zikr olunan harac ile her kangınızın hükümetine dâhil olursa ise kendülerine ve yanlarında olan adamlarına ve tavalara ve esbâb ve eskâllerine hilâf-ı şer' ve kanûn kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize isâl eyleyüb ve lâzım olan yerlerde kira ile bargirler ve arabalar tutuvirüb ve akçeleri ile zâd ü zevâde sâir mühimmâtın tedârik

edüb müzâyaka çekdirilmemek emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde ve mâ'berlerde ve köprülerde ve iskelelerde kendülerine ve adamlarına ve esbâb ve tavalara hilâf-ı şer' ve kanûn kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb vech-i meşrûh üzere zâd ü zevade ve sâir mühimmâtдан akçeleri ile tedârik idüb ve iktizâ iden yerlerde kira bargirleri ve kira arabaları tutuvirüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırırsız ve mahûf ve muhatara olan yerlerde korunmak için Dubrovniklülere Müselmân esbâbı giyüb ve âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezbûrlar dülbent sarınub ve kalpak ve yeleği takye ve Müselmân libâsı giyüb ve mahmuz dakınub ve kılıç ve ok yay ve şiş ve yarak ve sâir âlet-i harb götürdüklerinden kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve hazîneyi beklemek icâb eyledikde bekledüb ve yarar kılâğuzlar koşub bir husûsda zaruret ve müzâyaka çekdirmeyesiz bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için mezkûrları rencîde idüb teaddi iderler ise men' ve def' idüb bir ferde teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz ve siz ki nefereat ağaları siz mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub emin ve selâmet üzere konağına ulaştırırsız mezkûrların şükr ü şikâyetleri hakkınızda müsmer ve muteberdir âna göre her biriniz gereği gibi mukayyed olub yollarda hazîneyi hıfz itdirüb ve mezbûrları zaleme ve eşkıyâdan himâyet ve sıyânet eyleyüb südde-i saâdetime bir gün mukaddem isâl eylemeğe dikkat ve ihtimâm eyleyesiz ve bu emri ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır Fi evâhir-i şehri-i Rebiü'l-ahir sene 1048 (Eylül 1638)

[s.68]

[155] Südde-i saâdetimden Dubrovníğe varınca yol üzerlerinde vâki olan sancak beglerine ve kadılara hüküm ki Dubrovník ilçileri arz-ı hâl sunub bu sene-i mübarekede Dubrovník haracları getirüb Hazîne-i Âmireme teslim idüb edâ-ı hizmet eylemekle hüsn-i icâzet [...] memleketlerine müteveccih olmağla ol cânibde kendü hizmetlerinde istihdâm eylemek için [...] ve Mati ve Toma ve Saymon ve Lazari ve Vasil ve Çeku ve Yako ve dier Yuvan ve diğer ve ehl nam [...] köleleri akçeleri ile satun alub Dubrovníke götürdüklerin bildirüb yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kimesneye rencîde itdirilmemek için emr-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden kimesneye rencîde itdirilmemek emr idüb buyurdum ki mezbûrlar emr-i şerîfim le her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde ve mâ'berlerde

ve köprülerde hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize isâl eyleyesiz eğer askerîden ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesneler ahz ve celb için mezbûrun kölelere taarruz idüb rencîde iderler ise men' ve def' eyleyesiz ve bi'l-cümle mezkûrlar Dubrovnike varub dâhil oluncaya dek zulm ve eşkiyâdan gereği gibi himâyet ve sıyânet eyleyüb şer' ve kanûna ve emr-i şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bâ'de'n-nazar bu emri ilçilerin ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır Fi evâil-i şehir-i Cemâziye'l-evvel sene 1048 (Eylül 1638)

[156] Sâbika Rumeli beglerbegisi olub hâlâ ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan Nuh Paşaya [...] kadısına hüküm ki sen ki kadı-i müşarüleyhsin mektub gönderüb [...] kazânda sâkin Nikola oğulları dârendegân-ı Fermân-ı hümâyûn Girü ve Nikola nam zımmî karındaşlar meclis-i şer'-i şerîfe varub Persence nâm karyede vâki el-kanûn babalarından intikâl iden tarlaların ve merâların girü karye-i mezbûre sâkinlerinden Perko oğulları dimekle mâruf kasren tasarruf idüb bunların ziraat [...] ve tavarların [...] meğe mâni olmağla zulm ve teaddi eylediklerin ilâm idüb tazallüm eylemekle kibel-i şer'-i şerîfden [...] ile adem götürülüb dâ'vâ olundukda itâ'at-ı şer'-i şerîf eyleyüb eşkiyadan oldukları muhakak olmuştur deyü zikr olunan tarlalar ve mir'i şer' ve kanûn üzere mezkûrlara zabt itdirmek için emr-i şerîfim virilmek ricâsına arz eylediğin ecilden buyurdum ki Hükmi Şerîfim vardukda husûs-ı mezbûru hak üzere idüb göresiz fi'l-vâki zikr olunan tarlalar ve mirî [...] el- kanûn bunların babalarına intikal idüb tasarrufların iken mezkûrlar fuzuli zabt eyledikleri vâki ise men' ve def' idüb ol yerleri ve merayı şer' ve kanûn üzere mezkûrlara zabt ve tasarruf itdirüb min bâ'd mezkûrları ve âherden bir ferdi dahl ve taarruz itdirmeyesiz memnû' olmazlar ise [...] vech-i kân ile getirüb şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz bu bâbda gereği gibi mukayyed olub zikr olunan eşkiyâyı men' ve def' idüb şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz ve bâ'de'n-nazar bu emri mezkûrların ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i Cemâziye'l-evveli sene 48 Fi 17 şehir-i [...]--- sene 1048 [...]--- (1638)

[s.69]

[157] Budun muhafazasında olan Vezir ve Serdâr Mehmed Paşaya ve Özi muhafazasında olan Vezir Hüseyin Paşaya ve Rumeli ve Bosna beglerbegilerine ve zikr

olunan eyaletlerde vâki Sancak beglerine ve elviye-i mezbûrede vâki olan kadılara ve zıkr olunan kazâlarda vâki kıl'a dizdârları ve neferât ağaları ve voyvodalar ve sâir [...] zâbite hüküm ki Dubrovnik ilçileri mukaddema arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı şerîflerinden il'a-haze'l-an ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem ve rasih dem olmağla memâlik-i mahrûsemde ticâret ve tüccârlık üzere olan bâzergânları ve reâyâları ve sâir âdemleri himâyet ve sıyânet olunmak lâzım olmayub hâliyâ Dubrovnik bâzergânlarından dârende Turupo nâm bâzergân taht-ı hükümetinizde gezüb ticâret eyledüğünde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline mir-i miran voyvodaları ve sancakbegi subaşıları ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir ehl-i örf ve askerî tâifesi ve [...] dahl eylemeyüb mâ tekaddemden Dubrovnik bâzergânlarına kendüleri harâmi ve eşkıyadan korumağçün ruhsat virildiği üzere Müselmân libâsı ve yelegi takye giyüb ve sarık ve dülbent sarınub ve yarak götürdüklerinden [...] ve yaraklarına dahi taarruz olunmayub himâyet ve sıyânet olmağçün emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mezkûr emr-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kendüsüne ve âdemlerine ve tavarlarına ve metâ' ve esbâb ve eskâline ve giydiği Müselmân libâsına ve götürdüğü âlet-i harbine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz. Ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' idüb emr-i şerîfim e muhalif kimseneye iş itdirmeyesiz bazı umûr-ı mühimme için memâlik-i mahrûsemde olmağla ol tarafa gidüb ve ol câniblerden südde-i saâdetime gelen Dergâh-ı muallâm çavuşları kapucıları dahi menâzil ve merâhilde ve köprü ve maberlerde kasabât ve kurâda rast geldiklerinde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanına kifâyet mikdarı âdem koşub emn ü sâlim konağına irsâl ve isâl eyleyesiz Dubrovnik tüccârına ber vech-i teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur hakkınızda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir mezkûru ahz ve celb için rencîde idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz eyleyesiz olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleysiz ve bi'l-cümle bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olub şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar? fi evâsıt-ı B 1048 (Kasım/Aralık 1638)

[158] Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya ve [] ve [...] hüküm ki Dubrovnik tüccârından Vukuçine nâm tâcir arz-ı hâl idüb bundan akdem Tımışvar Beglerbegi olub vefat iden Murâd Paşadan [...] bahasından yirmi bin akçe hakkı olmağla mütefeffânın mühürlüğü ve hüccet-i şer'iyesi [...] şerîfim le görölüb zikr olunan hakkı muhallefatin kabz iden eşyasının ve [...] alıvirilmek bâbında hü-m-i hü-mâyûnum ricâ eylemeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda tamam mukayyed olub hakkı muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus ve müteveffanın temessüğü ve hüccet-i şer'iyeye nazar idüb göresiz î'lam olunduğu gibi olub elinde temessüğü var ise ol babda mukteza-yı şerîfim böyle asl olub dahi ba'de's- sübut zikr olunan ol mikdar akçe hakkı müteveffanın temessüğü ve hüccet-i şer'iyesi mûcibince muhallefatin kabz itdirilmek eşyanın ve [...] hükm idüb [...] işbu [...] bâ'dehu şer'-i şerîfe ve hüccet ve temessüğüne ve emr-i hü-mâyûnuma muhalif kimesneye bir vechle [...] ve [...] itdirmeyesiz imdi ruhsad üzere olanı yazub bildüresiz.

[159] Sofya Kadısına hüküm ki Dubrovnik tüccârlarından Agoston südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb yine tâife-i mezbûreden bir Piero Tabukdur? Nam bâzergân her iki bin altı yüz yetmiş dört gurus ve Firiston'da Mavko'da yirmi bin beşyüz altmış akçe ve Piero'da Ceval ve Gringil'de on iki bin yedi yüz seksen ve Marina Gulyani nam zımmîde beş bin beşyüz seksen Cuvanaya nâm zımmîde yirmi dokuz bin iki yüz yirmi ve Nikolo İzvaldik nam zımmîde beş bin yedi yüz altmış ve Anamo'da Corci ve Martaslo Gulyani nam zımmîde iki yüz bir bin yedi yüz on ve [...] nâm zımmîde kırk üç bin Yorgeronoz ve Titolayir Gorolanin nâm zımmîde seksen yedi bin ve defa yine mezbûrda iki bin iki yüz elli ve Pir Nikola nâm zımmîde on sekiz bin Barnol Senanano nâm zımmîde yirmi bin beşyüz kırk akçe hakkı olduğun bildirüb şer'le alıvirilmek bâbında Hük-m-i Hü-mâyûnum ricâ eylemeğin buyurdum ki vusûl buldukda [...] hakkı kılub bir defa şer'le görölüb vasıl olmuş olmayub on beş bin mürurlanmış (?) kile hesabı tamam hak ve [...] üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin hakkı olduğu üzere ise ol bâbda mukteza-yı şer' [...] amel olub şer'le müteveccih olan hakkı mezbûrlardan bâ'd'es- sübût hükm idüb alıvirüb şer'-i şerîfe ve emr-i hü-mâyûnuma muhalif kimesneye teallül ve inâd itdirmeyesin şöyle ki şer'le hükm olunduktan sonra ve terekede teallül iderler ise ol makûle inâd idenlere hakikat üzere arz eylesin ki sonradan haklarında bu vechle emr-i şerîfim sâdır olur ise muvacehesiyle amel oluna şöyle bilesin fi evâsıt-ı R. 1049. (Temmuz 1639)

[s.70]

[160] Budun ve Rumeli ve Bosna Beglerbegilerine ve eyâlet-i mezbûrede olan sancakbeylerine ve kadılara ve eminlere hüküm ki iftihârü'l- ümerâi'l- milleti'l- mesihîyye muhtarü'l- küberai't- tâîfeti'l- İseviyye Dubrovnik begleri ve elçileri taraflarından Âsitâne-i saâdetiem arz-ı hâl sunulub Dubrovnik begleri ecdâd-ı âli [...] merhûm Sultan Orhan-ı aliyetü'r-rahmete ve'r-rahman zaman-ı şerîflerinden berü dört yüz seneden mütecâviz cizye kabul idüb mutad üzere sâl be sâl Âsitâne-i saâdetime elçiler ile irsâl ve isâl idüb bu âna değin bâzergânları memâlik-i mahrûsemde ticâret ten men' olunmayub ve bildükleri üzere bey' ve şıra' idüb ubûdiyette ve itâ'atta sâbit-kadem ve rasih dem olub memleketlerine karib olan serhadd-ı mensurem ahalileriyle dahi hüsn-i süluk ve muhabbet üzere geçinüb rızâ-yı şerîfim e muhalif vaz'ları ve ubûdiyetlerine [...] olacak halleri yoğiken bazı âvârız hesabıyla Venediklülerin tâcirleri gelüb gitmelerin men' olunub bey' ve şıra'ları umûrî [...] konulmağla bunların dahi bâzergânları gelüb gitmeğe mâni' olub hakları üzere verdikleri cizyeleri bâzergânların ticâretlerinden tahsîl olunmağla kendülere gazez olub cizyelerin edamiye? [...] zararına izhâr idüb Dubrovnîklünün bâzergânlarına ruhsat olub matekaddemden verilmesi memnû' olan eşyâ ve metâ'dan ve alat-ı harbden gayri kadîmden olageldükleri metâ' ve eşyâyı memâlik-i mahrûsemden [...] alub ve bildükleri mahale getürüb satub kimesne mâni' olmayub yanında emr-i şerîfim verilmesin ricâ eyledikleri ecilden tâife-i mezbûre matekaddemden [...] erkânıma arz-ı ubûdiyet ve cizye kabulüyle izhâr ü itâ'at idüb kulluklarında [...] olmalarıyla [...] sabık üzere tarafeynin bâzergânları varub gelüb ticâret idüb haricden dahl olunmamak bâbında Fermân-ı Şerîfim sâdır olmuştur buyurdum ki vusûll buldukda bu bâbda sadr olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere her biriniz âmel idüb dahi Dubrovnik beglerinin bâzirganları ve tâcirleri memâlik-i mahrûsama gelüb gidüb ber minvâl meşrûh memnû' olan metâ''ve eşyadan [...] her birine gayri kadîmden alıgelen ve giden her ne ise ve murâd itdükleri iskelelere götürüb bey' ü şırâ idüb ticâretlerine ve bey' ü şırâlarına kimesneyi dahl ve tecâvüz ve men' ve taarruz itdürmeyüb ve itmeyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ [...] zaman-ı saâdet-i ihzanlarından berü [...] ubûdiyette sâbit-kadem ve rah ve inkıyâd ve sadakatde rasih dem olmağla Fermân-ı Şerîfime muhalif bir vechle rencîde olduklarına ve bey' ü şırâlarına dahl ve taarruz olunduğuna rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre her birinizin mâlûmu olub bâzirganları taht-ı hükümet ve kazâlarınıza alış ve

virîş almalarına ruhsat virüb itdirdüb kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyüb iş bu emr-i hümâyûnumun [...] hilâfına cevâz göstermeyesiz ve bi'l-cümle [...] rencîde itmeyüb ve itdirmeyesiz mütâla memnû' olmayanları ism ve resmleriyle vukû üzere yazub arz eyleyesiz ki sonradan haklarında emr-i şerîfim ne vechle sâdır olur ise [...] amel oluna ve bu emr-i şerîfim kasabât ve şehir ve [...] olan mahallerde [...] itdirüb hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Hümâyûnum ellerinde ibka idüb alâmet-i şerîfe [...] [...]deyü yazılmışdır fî evâsıt-ı R sene 49 (Temmuz 1639)

[161] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla yazılıb tercümanları yedine virilmişdir fî't-tarihi'l-mezbûr

[162] Bir sureti dahi vech-i meşrûh üzere aynıyla yazılıb [...] tercümanları yedine teslim olmuşdur fî'-tarihi'l-mezbûr

[163] [...]----- [...]-- [...] [...] [...] [...] Dubrovnik bâzergânların ticâret itdikleri yerlerin kadılarına hüküm ki hâlâ Dubrovnik ilçileri sūd-de-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ve bâzergânları ve reâyâları ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı saâdet-i iktirânlarından berü sadakat üzere ubûdiyet lerinde sâbit-kadem ve rasih dem olmalarıyla salatin-i maziye zamanlarından ve benim zaman-ı saâdet-i iktirânımda Hatt-ı Şerîf saâdetü'l-..... ile virilen Ahidnâme-i Hümâyûnum ve emr-i şerîfim mûcibince bâzergânları [...] ve Üsküb sancaklarında ve konak semtlerinde metâ' [...] ve [...] cem' [...]sancak begleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir hizmetlerden kimesne kürek ve mastariye ve rüsûm-ı sâire nâmıyla nesne taleb eylemiş değiller iken [...] sancağibegi olub Üsküb mukaatatı nâzırı olan [] dame gurre ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif bâzergânlarının [...] eyledikleri metâ'dan alandan ve satandan [...] başınma birer gurus taleb idüb ve bundan mâda ilçileri cizyeleriyle Âsitâne-i saâdetime gelür iken ardınca adamlar gönderüb envâl ve erzâk ve metâ'ların ahz ve [...] ve [...] eylediklerinden gayrı nâzır-ı mümâileyh kendü [] ziyâde baha ile üzerlerine birağub ve bâzergânları [...] cem' eylediklerinde [...] emtiaları bunları cem' eylemekden mâni bilüb otuzar ve kırkar gurusların alub ruhsat virüb alınan esbâb ve erzâk ve metâ'ları alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden Hazîne-i Âmiremde mahfuz olan mukataat [...] nâzır olundukda bundan akdem selâtin-i maziye [...] teâlâ -[...] zaman-ı şerîflerinden ellerine virilen Ahidnâme-i Hümâyûnda

mahmiye-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayrı memâlik-i mahrûsemde bâzergânların bey' ve şera' itdikleri metâ'larından resm-i gümrük yüzde ikişer akçe yeddi içün virüb edâ eylemek şartıyla Dubrovnik begleri kendüler üç yıla üç yük akçe seneden yüz bin akçeyi Hazîne-i Âmireme ilçileri ile teslim [s.71] itmek şartıyla ve mukataat-ı mezbûrenin iltizâmı ziyâde ve noksan kabuk itmeyüb ümenâ ve mültezimîn ve â'mâl ve nuzzâr dahl ve taarruz eylemeyüb kendüleri taraflarından emin [...] olunub [...]cem' ve tahsîl ve dahl-i hazîne itdirile deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla emr-i şerîfim virilmişken nâzır-ı mûmâileyhimin mütesellimi itâ'at-i emr-i şerîf itmeyüb âmel eylemediği Ürgüb muhakemesinde sicil ve hüccet olunub arz eylediği ecilden ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnum ve kadîmden olugelene muhalif mezkûrun bâzergânlar rencîde ve remîde itdirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere âmel idüb dahi mukaddema ve hâlâ vârid olan emr-i şerîfim mûcibince mezkûrun Dubrovnik bâzergânlarının alıkoyulan metâ'ların ve sâir emvâl ve erzâkları her ne ise nâzır mûmâileyhimden ve mütesellimden bi't-tamam alıvirüb ve resm-i gümrük ve mastariye ve rûsûm-ı sâire nâmıyla bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve aldırmayasız ve nâzır mûmâileyhe muhkem tenbik ve te'kid eylemeyesiz ki kendü. [...] ziyâde baha ile zıkr olunan tüccârın üzerlerine bırakmayalar onun gibi mezkûrlar taleb olub ihtiyarlar ile almak murâd idiyorlar ise sâir rencberler aldıkları değer baha ile aldırub ziyâde baha ile aldırmayasız ve bir --[...] [...] dahi muhkem tenbik ve te'kid eyleyesiz ki kadîmden olugelene muhâlif ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna mugâyir resm-i gümrük ve mastariye nâmıyla bir akçe ve bir habbelerim almayub ve aldırmayub men' ve def eyleyesiz ve iş bu emr-i şerîfimin hilâfına bir tarikle ifrâz-ı ıraz iderler ise [...] koyub bu Hükm-i Hümâyûnum mûcibince amel eyleyesiz ve zıkr olunan bâzergânların hilâf-ı ahidnâme ve emr-i hümâyûn [...] almışlar ise girü bi't-tamam alıvirüb bir ferde teallül ve [...] itdirmeyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı saâdet-iktirânlarından berü hâliyâ ubûdiyette sâbit-kadem ve rah-ı inkıyâdda rasih dem olmalarıyla şükr ve şikâyetleri mühim ve müsmerdir âna göre her biriniz [...] ve ihtimâmüzere olub [...] adalet [...] bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükm-i Hümâyûnumu mezkûrların elinde ibka idüb [...] [...] kılasız fî evâsıt-ı R sene 49 Tercümanları yedine teslim olmuştur (Temmuz 1639)

[164] Bosna beglerbegine ve Hersek sancağına ve [] ve [] kadılarına ve iskele eminlerine hükümki [...] Ürgüb kadısı olan Mevlana Derviş zide fazlehü südde-i saâdetime mektub ve Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub bundan akdem Venediklülerin bazı sebep ile tüccâr ve bâzergânları bey' ve şîrâdan men' olunmağla Dubrovniklülerin tâcirleri dahi ticâretten ve bâzergânları bey' ü şîrâdan men' olundukları mukaddema ilâm eyledüklerinde Dubrovnik begleri dört yüz seneye karib abâ-i kirâm ve ecdâd-ı âli birâderim zaman-ı saâdet-iktirânlarından berü cizye kabul itmiş haracgüzârlarım olmağla kadîmden oldugeldüğü üzere tarafeyninn tüccâr ve bazergânlarına bey' ü şîrâ' itmesiçün ruhsat- şerîfim virilüb kasabât ve kura ve iskelelerde bir vechle kimesne mâni olmayub kadîmden olıgeldükleri ve bey' ü şîrâ itdükleri metâ'ları her ne ise bey' ü şîrâ eylemelerçün emr-i şerîfim virilmişken sen ki mir-i miran-ı müşarünileyhsin Yenibazar'da kaimmakamın olan Ahmed imtisâl-i emr itmeyüb mezkûrun Dubrovniklülerin bâzergânlarının Dubrovnik'e giden metâ'ların alıkoyub ve kendülerin habs idüb her yük başına ellışer akçe taleb eylediğinden gayrı kendü içün başka hizmet isteyüb vermeyince itlâk itmem deyü envâ-ı zûlm ve teaddi ve tecâvüz eyledüğü ilâm eylediler imdi Dubrovniklü Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif rencîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur mezbûr kaimmakamın alıkoduğu esbâb ve metâ'ların bi't-tamam teslim ve habs eyledüğü âdemleri itlâk idüb hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olunmamak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan evâmîr-i şerîfe mûcibince Dubrovniklülerin bâzergânlarından ve tâcirlerinden Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif mezbûr kaimmakamın alıkoduğu metâ' ve esbâb her ne ise bi kusur eshâbına red ve teslim ve bilâ sebep habs olunan âdemleri dahi itlâk itdürüb şer'-i şerîfe ve rızâ-yı hümâyûnuma muhalif Dubrovnik bâzergânlarından ve âdemleri bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eylesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmımın zaman-ıma'delet-ünvanlarından berü cizye kabulüyle haracgüzârlarım olmağla her vechle himâyet ve sıyânet olunmaları lâzımdır şöyle ki bu defa' kadîmden olugelene ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif tekrar rencîde olundukları [s.72] ve mâ tekaddemden viregelmedikleri şey taleb olunduğu mesmû'-ı hümâyûnum ola Fermân-ı Şerîfime imtisâl olmayub rızâ-yı hümâyûnuma muahlif vaz' olunduğuçün mes'ûl ve muâteb olmanız mukarrerdir âna göre mâlûmunuz olub alıkoyulan eşyâları her ne ise bi't-tamam eshâbına teslim olundukdan sonra habs olanları dahi itlâk itdirüb min bâ'd rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri

men' ve def' eyleyüb bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hüküm-i Hümâyûnummu ellerinde ibka idüb alamet-i şerîfe i'timâd kılâsız deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı R sene 49 (Temmuz 1639)

[165] Bir sureti dahi vech-i meşrûh üzere [...] tahrîr oub iki kıt'ası dahi tercümanları yedine teslim olunmuşdur tahrîren fi't-tarihi'l-mezbûr

[166]Bosna Beglerbegisine ve bervech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf [] olan dâme ikbâlehûya ve Bosna kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muâllama arz-ı hâl sunub Dubrovnik Begleri cümle nasaradan mukaddem ecdâd-ı îzamımın atabe-i ûlyalarına itâat ve inkıyad itmekle ubudiyette ve sadakatleri muktezasınca memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine ve reâyalarına sancagbeglerinden ve gayrı hükkâmdan zarar ve ziyan irişmeye kadimden ne vechle emn ü âman içinde olagelmişler ise girü ol vechle emn ü âman içinde olalar deyü mufassal ve meşrûh Ahidnâme-i Hümâyûn ve müekked evâmîr-i şerîfe virilüb hüccet-i şerîyye virilüb himâyet ve sıyânet olunurlar iken bazı [...] memleket ahalisinden maksadlar zühûr idüb bunlar hakkındahükkâma hilâf-ı vâki bazı nesne îlam idüb gümrüğün eylemekle ilçilerin habs ve ademlerin ve bazerganların ve reâyaların rencîde itdirilüb ve nice yıldan berü görölüb fasl olub hüccet-i şerîyye virilen dâvaların karışdırub bahane eylemekle Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif teaddi ve tecavüz olunmakdan hâli olmadıkların mukaddema îlam eyleyüb izhar tezellüm eylediklerinde min bâd hilâf-i Ahidnâme-i Hümâyûn teaddi olunmamak için emr-i şerîfim virilmişken âdem-i tekayyüd ve musamahanuz sebebiyle girü teaddi ve tecavüz olundukların bildirdikleri ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn rencîde ve remîde olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu babda sadır oluna Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idü dahi her biriniz gereği gibi mukayyed olub ol makule efsad

[s.73]

[167] Hüküm ki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muâllama arz-ı hâl sunub bunlar mâ tekaddamden ellerine ivrilen Ahidnâmeleri mucebince ubudiyette ve itâatte sabit kadem olub ve kadîmden olugeldüğü üzere Gabele İskelesine maksadları üzere begzâdelerinden bir kimesne taraflarından tuz fûruhtuna tayin olunub fûruht olunan

tuzun üç akçede bir akçesin kanun-ı kadîm üzere gümrük virüb bir vechle dahlolunmak icab ider halleri yoğiken haliya ehl-i örf taifesi mücerred celb ve ahz için bunlardan bazı akçe ve erzak taleb idüb kenar kadılarına dâva itmekle zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb anın gibi şart idüb hilad-ı şer' akçe ve erzak taleb idenler Âsitane-i Saadetime havale olunmak babında emr-i şerif rica eyledikleri ecilden buyurdum ki

Vûsul buldukda bu hususa gereği gibi mukayyed olub hak üzere göresin îlam olunduğu üzere kadimü'eyyamdan iskele-i mezbureye begzâdelerinden bir kimesne kendü taraflarından tuz fûruhtuna tayin olunub fûruht olunan tuzun üç akçede bir akçe gümrüğün kanun-ı kadîm ve Ahidnâmeleri mucibince eda idüb dahl olunmak icab ider halleri yoğiken haliya ehl-i örf taifesinden ve gayrıdan bir kimesne mğcerred ahz ve celb için akçe ve sair erzakları almak isteyüb ve haracı kazaya götürmek teklif eyleyüb teaddi itdikleri vâki ise ol babda mukteza-yı şer'-i kavîmle âmel olub fî mâ bad şer'-i şerif ve ellerinde olan Ahidnâmelerine ve iş bu Hüküm-i Hümâyûnuma muhalif taife-i mezbureyi ol makulelerin rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eylesin memnu' olmayanları ism ve resmleriyle vukû üzere yazub Âsitane-i Saadetime arz eylesin ve bi'l-cümle Dubrovnik Begleri ma tekaddemden Âsitane-i Saadetime ubudiyetde ve itâatde sabit kadem olmağla tüccar ve ademlerine bir vechle teaddi olunduklarına rıza-yı şerifim yokdur daima himayet ve sıyanet üzere olub şer'-i şerife ve Âhidnâmelerine muhalif kimesneye rencîde itdirmekten itmam idüb anın gibi memnu' olmayub dava-yı hak itmek isteyenleri Âsitâne-i Saadetime havale idüb bu husus için bir daha şikayet [...] eylesin

[s.74]

[169] Bosna beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] dame ikbâlehuya ve [] kadısına hüküm ki Dubrovnik begleri tarafından Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunulub Tova kal'ası sâkin erinden olub kal'a-ı mezbûre neferâtından fesâd ve şekâvet ile meşhur olan Şaban Ağa oğulları Ali ve Kurd nam şahid hevâlarına tâbi eşkiyâ ile ittifak üzere kalkub Dubrovnik beglerinin memleketlerinde vâki Konovla nâhiyesinde ve Taliye nâm karyelerin basub hayli hayvanların sürüb ve kış eyyâmında mezbûr Kurd Dubrovnik bâzergânların Acka nâhiyesinde Kul Hanında sepetlerin kırub içinde bulduğu esbâb ve metâ'yı yağma ve gâret eyleyüb kendüler firâr eylemekle şer'lerinden hâlâs olub ihsan olunan Ahidnâme-i

Hümâyûna muhalif külli zarar ve ziyân eylediklerinden gayrı mezkûrlar zikr olunan han kurbunda bir azîm kule binâ itmekle bunların bâzergânların çıkartmayub ve ayende ve revendenin dahi emvâl ve erzâkların yollarına inmekle dâima yağma ve gâret idüb günden güne zulm ve fesâdları ziyâde olub şöyleki haklarından gelinmez ise tüccâr tâifesi hareketden kalub yollar münkati’ olur cezaları virilmek umûr-ı din ü devletdendir deyu ber vech-i arpalık liva-i mezbûra mutasarrıf olan Nuh Paşa mukaddema ilâm eyledikde haklarından gelinmek için emr-i şerîfim virilmişken adem-i tekayyüd ve müsamaha ile el-an haklarından gelmeyüb fesâdları izdiyâd bulmağla mezkûrları bi eyyi vech kân ele götürüb haklarından gelinmek için mukaddema virilen evâmir-i şerîfe mûcibince tekrar emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden alâkaları kat’ olunub mukaddema virilen evâmir-i şerîfem mûcibince amel olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra mukayyed olub hak üzere teftiş ve tefâhhus idüb göresiz mukaddema mezkûrân şakîlerin vech-i meşrûh üzere şekâvetleri mukarrer ve zâhir olmağla haklarından gelinmek için emr-i şerîfim virilmek adem-i tekayyüd ve ihmâl ile haklarından gelinmiş ise bi eyyi vech kân ele götürüb gâret eyledikleri metâ’ ve esbâb ve koyun ve gayrı her ne ise mezkûrlardan Dubrovniklülere bi’t-tamam alıvirdikden sonra mezbûrlar muhtâc-ı arz olanlardan ise zâbitlerin marifetleriyle muhkem habs idüb üzerlerine zâhir olan fesâdları vukû’u üzere yazub arz eylesiz değiller ise bir vechle haklarından lâzım geleni icrâ eylesin sâir eşkiyâ ve ehl-i fesâda mûcib-i ibret ve sebep-i nasihat vâki ola Dubrovnik begleri dört yüz seneden karib haracgüzârlarım olub her sene haracların götürüb Hazîne-i Âmireme teslim idüb ubûdiyette sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub vech-i meşrûh üzere mezkûrları ile götürüb dahi sâdir olan Fermân-ı Şerîfim mûcibince mukayyed olub gâret olunan esbâb ve metâ’ların ve koyunların alıvirilmekte ihtimâm ve Dubrovnik bâzergânların ve reâyâların eşkiyâ ve zalemeden himâyet ve sıyanet eyleyüb şer’ ve kanûna muhalif ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime mugayir kimesneye vaz’ ve hareket itdirmeyesiz deyu yazılmışdır Fi evâhir-i CA. Sene 49 (Ekim 1639)

[170] Hüküm ki Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân-ı Fermân-ı Hümâyûn Franko ve Yakob nam tâcirler südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bundan akdem taht-ı kazânızda Ahmed Beg’in oğulları demekle marûf Ahmed ve İbrahim nâm kimesnelerden bir mikdar yapağı iştirâ idüb mû’tadları üzere çuvallarına doldurub bad-ı

bazar idecek mahalde mezbûrlar yapağılardan götürün bad-ı bazar idelim deyü cevap eylemeleriyle bunların dahi çuvalların kaldırub götürmüşler iken hâliyâ mezbûrlar müceddeden bunları tâ'ciz için şirrete sülûk idüb eyledükleri kavl ve şartları üzere fûruht eyledikleri bahaya razı olmayub ziyâde talebi ile bunları rencîde ve remîde eylemekden hâlî olmadukların bildirüb ziyâde talebiyle rencîde ve remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki Hükûm-i Şerîfimle vardıklarında bunları ol vechle dahl ve rencîde olundukda bir defa' şer'le görölüb fasl olmuş değil ise önat vechle mukayyed olub göresin ilâm olunduğu üzere ise ol bâbda mukteza-yı emr-i şer'-i kavîmle amel olub vech-i meşrûh üzere iştirâ eyledikleri yapağının kıymet kavl ve ahd eyledikleri üzere eda eylediklerinden sonra min bâ'd şer'-i şerîfe ve emr-i hümayûnuma ve kadîmden olugelene muhalif bunları ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eylesiz hak üzere olub kaziyyede medhâlî olmayanı dâhil itdirmeyüb eslemeyeni ve muhtâc-ı arz olanı yazub bildirüb bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyüb şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar deyü yazılmıştır. Fi evâhir-i CA Sene 9 (Ekim 1639)

[s.75]

[171] İskenderiye Sancakbegine ve Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bir kıta' sefineleri bundan akdem bin kırk [] senesinde beş yüz guruşluk mikdarı zahîre ile gelirken taht-ı hükümetinizde vâki Odesil kal'ası sâkin lerinden eşkıyâ namında bazı kimesnler bunların zikr olunan sefinelerin basub içinde olan zahîre ve sâir emvâl ve erzâkların yağma ve garet eylediklerinden gayrı içinde olan [...] katl itmek isteyüb ziyâde zûlm ve teaddi ve fesâd ve şenâ'at eylediklerin bildirüb ahvalleri şer'le görölüb icra-yı hak olunmak bâbında Hükûm-i Hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda kal'a-ı mezbûrede fitne ve müttehim olanları eyyi vech kân meclis-i şer'-i şerîfe ihzâr ve bunlar ile beraber idüb gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanları buldurub getürdüb tamam hak ve udûl üzere teftiş ve tefahhus ve dikkat ve ihtimâm ile hak üzere göresin ilâm olduğu üzere ise ol babda muktezâ-yı emr-i şer'-i kavîmle amel olub bâ'de's-sübût gâret olunan metâ' ve erzâkların teveccüh idenlerden hükûm idüb bî kusur alıvirdikden sonra bu fesâdı idenler muhtâc-ı arz olanlardan ise muhkem habs idüb arz eylesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icra idüb şer'-i şerîfe ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye

iş itdirmeyesiz Dubrovnik begleri kadimü'l-eyyâmdan Âsitâne-i saâdetime arz-ı ubûdiyet idegelmekle tüccârına ve âdemlerine bir vechle teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu karar vech-i meşrûh üzere gâret olunan esbâb ve erzâkların bi't-tamam buldurmakda ikdâm ve ihtimâm eyleyüb husûs-ı mezbûr içün tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ibka eylesin deyü yazılmışdır. Fi evâhir-i CA Sene 9 (Ekim 1639)

[172] Bosna beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehumân kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik memleketlerine karib serhadd-i mansuûremde Resne Kal'ası sâkin lerinden bazı eşkıya muharrik-i fitne ve fesâd olmağla dâima bunların begleri sınırlarına geçüb tüccâr tâifesin ve reâyâ ve kulların rencîde ve remîde eylemekden hali olmayub geçen sene hayli cem'iyet ile düşman memleketine akın ider gibi Dubrovnik üzerine varub koyun keçi ve tavar kısmından sekiz yüz re's mikdarı hayvanların sürüb ihsan olunan Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif enva-ı zulm ve teaddi ve serhadd-i mansuûremde ihtilâle bais vaz' eyledükleri ilâm olundukda hayvanları alıvirilüb bu fesâdı iden eşkıyânın haklarından gelinmek içün bii'd-defâ'at mukaddema evâmir-i şerîfe virilmişken henüz icra olunmaduğu bildirüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve evâmir-i şerîfe mûcibince emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere dikkat ve ihtimâm ile teftiş ve tefahhus idüb göresin zikr olunan şakiler vech-i meşrûh üzere Dubronik köylerin basub ve hayvanların sürüb teaddi ve fesâd itmekle ele getürülüb hakların virilmek içün mukaddema evâmir-i şerîfem virilmişken adem-i tekayyüd ile edâ olmayub hayvanları virilmediği vâki ise bu fesâdı idenleri bi eyyi vech kân bildirüb bâ'de's-sübut cümlesin tahsîl idüb muhtâc-ı arz olanları ise muhkem habs idüb üzerlerine sübût bulan mevadın suret-i sicilleri ile vukû'u üzere şer'le lâzım gelen bir vechle icrâ eylesin ki sâir eşkıyâya mûciib-i ibret ve sebep-i nasihat vâki ola Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın dört yüz yıldan berü haracgüzârları olub ve her sene haracların Âsitâne-i saâdetime gönderüb Hızâne-i Amireme teslim idüb ubûdiyetlerinde sâbit-kadem olmağla eşkıyâ ve ehl-i fesâddan memleketleri ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmât-ı umûrdan olub memleket ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz gereği gibi önat vechle mukayed olub gâret ve hasâret olunan hayvanların bu defa' bi't-tamam alıvirilüb ve ehl-i fesâdın Ahidnâme-i Hümâyûn ve Sâbika virilen

evâmir-i şerîfem mûcibince muhkem ceza ve sezâların virüb ihmâl ve müsaheleye bir vechle cevâz göstermeyesiz şöyle ki bu defa' zikr olunan hayvanları ecnasıyla alıvirüb ve şekâvet ve fesâd üzere olanların sezâları virilmeye bu vechle ve Dubrovnik ve girü teaddi ve tecâvüz olunduğu mesmû'-ı hümâyûnum ola sizin adem-i takayyüdnüze haml olunub ses'ûl ve mûâtem olmanız mukarrerdir âna göre kıla' neferâtın ve serhad ahalisini ve sâir eşkiyâ ve ehl-i fesâdı gereği gibi muhkem zabt idüb rızâ-yı hümâyûnuma muhalif vaz' itdirmeyesin ve bi'l-cümle bu husûsu Dubrovnik beglerinin şükr ü şikâyetin müsmer ve müesserdir âna göre ihtimâmeyleyüb iş bu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle amel eyleyüb husûs-ı mezbûr [s.76] içün tekrar şikayet olunub bir daha emrim virmeğe muhtâc eylemeyesin bade'n-nazar ellerinde ibka eylesin deyü yazılmışdır. Fî evâsıt-ı Ca sene 1049 (Ekim 1639)

[173] [s.]Ber-vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] dâme ikbalehûya ve Apulya (?) Ve [...] kadılarına hüküm ki Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân Fermân-ı Hümâyûn Elvan ve Mihayıl nam bâzergânlar südde-i saâdetime arzihal sunub İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayrı umumen Rumeli'nde Dubrovnik bâzergânlarının bey' ü şira' eyledükleri metâ'â'larının resm-i gümrükleri senede ilçilerinden biri yüz bin akçe iltizâm ve kabul idüb her sene üzerlerine lâzım gelen cizyelerin Âsitâne-i saâdetime götürüb teslim eyledüklerinde zikr olunan yüz bin akçeyi dahi maan teslim idegelmeleriyle resm-i gümrük ve kantariye ve sâir rüsûm nâmıyla şimdiye değin kimesne hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn rencîde idegelmiş değiller iken hâliyâ Çerbence ve Erbence nâm mahallerde olan bahdarlar Ahidnâme-i Hümâyûn ve olagelene muhalif bunların şeshanelerinden [...] başına buçuk gurus resm-i gümrük istemeyüb enva-i zulm ve teaddi eyledüklerin bildirüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin vech-i meşrûh üzere amel olunmak emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere amle idüb dahi Dubrovnik tüccârı vech-i meşrûh üzere olan gümrükleri cizyelerin Âsitâne-i saâdetime getürdüklerinden ma'an edâ ve teslim idegelmeleriyle min-ba'ad zikr olunan Çerbence ve Erbence nam mahallerde şeshânelerinden Ahidnâme-i Hümâyûn ve kadimdne olagelene muhalif bâc ve gümrük nâmıyla bir akçe ve bir habbe taleb ittirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eyleysiz inâd üzere olanı yazub arz eylesiniz.

[174] Sofya Kadısına hüküm ki Dubrovnik tüccârından olub mahmiye-i mezbûrede sâkin Pehlivan oğlu dimekle mâ'rûf Bortan nâm tâcir sütte-i saâdetime arz-ı hâl idüb mahmiye-i mezbûrede İbrahim oğlu İsak nâm Yahudiye yüz kırk yedi kantar yapağı bahasından seksen sekiz bin iki yüz akçe deyni olmağla meblağ-ı mezbûrun bundan akdem bi't-tamam edâ ve teslim idüb zimmetinde bir akçe hakkı kalmamışken mezbûr Yahudi şirrete süluk idüb girü akçe talebiyle rencide eylemekle bundan akdem münafâ'a-i şer' olunduklarında bunun üzerine bir nesne sâbit ve zâhir olmayub sicil ve hüccet olduğun [...] mûcibince amel olmak bâbında Hükmi-i Hümâyûnum ricâ etmeğin buyurdum ki Hükmi-i Şerîfimle vardukda buna ol vechle dahl ve rencide olunur ise önat vechle mukayyed ve hüccet-i şerîyesine nazar İdüb göresin arz olunduğu üzere ol hüccetin mazmunu muvâfık şer'-i şerîf olub âli vechi'l- sahih sâbit olur ise mukarrer tutub mûcibince amel idüb min-ba'd şer'-i şerîfe ve hüccet-i şer'îye ve emri-i hümâyûnuma muhalif [...] merkum Yahudiye olvechle akçe talebiyle rencide ittirmeyesiz.

[175] Sofya Kadısına hüküm ki Dubrovnik begzâdelerinden olub Sofya sâkinlerinden olan darende Simogayalar sütte-i saâdetime arzıhal sunub mahiye-i Sofyaya ticâret için gelen Dubrovnik bâzergânlarının vâki' olan bey' ü şirâ'larının bazısına vasıta olmağla bazı kimesneler mücerred sen Dubrovnik bâzergânlarının baş ve buğ ve kefillerisin deyü hilâf-ı şer'-i şerîf rencide etmekten hâlî olmadukların bildirüb men' ve def' olunmak bâbında emri-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki Hükmi-i Şerîfimle vardukda husûs-ı mezbûre mukayyed olub göresiz kaziyye arz olunduğu üzere ise ol babda mukteza-yı emri-i şer' kavîmle âmil olub madem ki kefalet ve müdahalesi olduğu yahud ve udûl ile şer'en kapunun üzerine sâbit ve zâhir olmaya mücerredsın Dubrovnik bâzergânlarının kefilisin deyü şer'-i şerîfe muhalif ol vechle rencide ve rem'ide ittirmeyüb men' ve def' eylemeyesin şöyle ki mütâlaâa memnû' olmayub şer'-i şerîfe ve emri-i hümâyûna muhalif girü rencide itmek isteyenleri Âsitâne-i saâdetime havale eylesin ki geldiklerinde hakları verile şöyle bilesiz ve bâ'de'n- nazar ibka idesin deyü yazılmıştır. Fi evâsıt-ı CA sene 49. (Ekim 1639)

[s.77]

[176] Budun muhafazasından olan Vezir Eyik Mustafa Paşaya ve Özi muhafazasında olan Vezir Halil Paşaya ve Rumeli ve Bosna Beylerbeyilerine ve elviye-

i mezkûrede olan sancakbeyilerine ve kadılara ve dizdârlara ve neferât ağalarına ve voyvodalara ve ümenâ ve nuzzâr ve sâir zabıtlara hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-an atebe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyette sâbit-kadem olmağla hâliyâ Dubrovnik bâzergânlarından dârende Franko nâm bâzergân memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret eylediklerinde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde mir-i miran subaşlıları ve voyvodaları ve sancak beyileri ve âdemleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayriler kendilerine ve tavarlarına ve âdemlerine ve esbâb ve eskâllerine dahl ve taarruz eylemeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendilerin korumağçün Müselmân esabı giyüb âlât-ı harb getürmeğe ruhsat verilmekle libâslarına ve âlât-ı harblerine taarruz olunmayub emin ve sâlim birbirinize ulaştırmak için emr-i şerîfim ricâ itmekde buyurdum ki hüküm-i şerîfimle mezkûr her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise menâzil ve merâhilde ve derbendlerde ve mâ'berlerde kendülere ve âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına ve metâ'larına ruhsat virildiğü üzere giydükleri Müselmân libâsına ve yeleşgi takye ve kılıklarına ve kalpaklarına ve sarındıkları dülbentlerine ve metâ'larına ve götördükleri ok ve yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlât-ı harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânun gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' eyleyüb emin ve sâlim birbirinize ulaştırınız ve siz ki neferât ağalarınız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub konağına ulaştırınız ve bazı umûr-ı mühimme için ol semtlere? ulağla gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları ve menâzil ve merâhilde kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâ'berlerde tavarlarına taarruz eyleyeler ve ittirmeyesiz Dubrovnik tüccârına taarruz olunmak câiz değildir hakkınızda mezkûrların şükr-i şikâyetlere müsmer ve mü'essir mezkûrlara ol vechle himâyet ve sıyânet idüb bir ferde rencide itdirmeyüb zülm ve ehl ve fesâdı men' ve def' eyleyesiz memnû' olmayub muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub şer' ve kanûna emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hüküm-i Hümayûnu elinde ibka' idüb alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız deyü yazılmışdır fi evâsıt-ı şehir-i Cemâziye'l-evvel sene tis'a erbain ve elf. (Ekim 1639)

[177] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla dârende Çora Yalmakona nam beyzade için yazılmışdır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[178] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla Darende Eros Simon nam bâzergân için yazılmışdır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[179] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla darende Mariça Yozdar nam bâzergân için yazılmışdır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[180] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla darende Nikola Yakod için yazılmışdır bâzergândır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[181] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla darende Yuvar nam bâzergân için yazılmışdır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[182] Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla darende Mikayıl nam bâzergân için yazılmışdır fi't- tarihü'l- mezbûr.

[183]

[s.78] İftihari'l- ümerâi'l- milleti'l- Mesihîyye muhtarü'l- küberai'l- fihâm fi'l- milleti'l- İseviyye muslih-i mesalihi cemâhiri'n-Nasraniyye Dubrovnik begleri hutimet avâkibuhû bi'l- hayr tevki'-i tefî'-i hümâyûn vasıl olacak malum ola ki hâlâ südde-i seniyye-i saâdet-penâh ve atabe-i ulyâ-yı izzet-destgâhıma gönderdiğiniz begzâdelerinizden kıdveti'l-ayani'l-milleti'l-Mesihîyye Maromança ve Ağuston Yuna Ziyret [...] nâm âdemleriniz ile vârid olan mektubunuz tercüme ve telhis olunub pâye-i serîr-i saâdet masir-i kahramânîmize arz olundukda mazmûn-ı itâ'at makrûnunda aba-i kiram ve ecdâd-ı î'zâmım neverallahu teâlâ merkâdehum zaman-ı saâdet ihzânlarından bu âna gelince Âsitâne-i devlet-Âsitânemin haraçgüzârları ve doğruları olub tâcirleri itâ'at ve ubûdiyyette sâbit-kadem ve kemal-i sadakat ile câdde-i [...] ve rıkkıyet ve rasihdem olmağla bu sal-ı ferhunde fâlde dahi üzerinize lâzım gelen cizyenüzü müşârünileyhuma âdemleriniz ile bi't-tamam irsâl eylediğiniz tahrîr olunub dahi kulunuza mütea'llık [...] takrir ve ilâm eylediler ise cümlesine ilm-i şerîf-i âlem-i şümul padişahanem muhit ve şâmil olmuşdur müşâünileyhuma âdemleriniz getürdükleri haraç Hazîne-i Âmireme teslim eyleyüb pâye-i serîr-i â'lâma yüz sürdüklerinde [...] i kâhire-i hüsvânem ile mazharü't- [...] padişâhânem olub hizmetlerin eda idüb mer'i olduklarından sonra izn-i hümâyûnum ile ol cânibe müteveccih ve revâne olmuşlardır buyurdum ki vusûl buldukda mâ' tekademden Âsitâne-i saâdet-âşiyânıma olan itâ'at ve

ihlâsınızın muktezasınca kemakân câdde-i ubûdiyetde sâbit-kadem ve rah-ı inkıyâd ve sadakatte rasih-dem olub memleketinize karîb olan serhadd-i mensûrem ahâlisi hüsn-i süluk ve muhabbet üzere geçinüb ol serhaddleri İspanya ve sâir harbî kefere eşkıyasından gereği gibi himâyet ve sıyânet üzere olub fi'ma-ba'd memleketinizin haracını olıgeldüğü vechle cem' ve tahsîl ve tedârik ve tekmîl eyleyüb vakt ve zamanıyla Dergâh-ı âlem-penâhıma irsâl ve isâl eylediğinizden mâ'da ol câniblerde devlet-i âliye-i ebed-peyvendime mütea'llık olan hedamet-ı mîrîyeyi ve gayrı umûru dahi idegeldiğiniz üzere edâ eylemekde sa'y ve ikdâm ve hüsn-i ihtimâmgösteresiz ve ol serhadlerde zühur ve tetevvüc iden etvâr ve ahvâli sâir lâzım olan husûslar ile ale't-tevâli yazub atabe-i aliye-i âlem-ı medârıma arz ve iş'ar eylemekden hâlî olmayasız şöyle bilesiz tahrîren fi evâsıt-ı CA Sene 49 (Ekim 1639)

[184] Dubrovnik'den Âsitâne-i saâdetime gelince yol üzerinde vâki olan beglerbegilere ve sancakbegilerine ve kadılara ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına voyvodalara ve iskele eminlerine ve sâir emin erlerine hüküm ki inşaallâhü teâlâ bin elli senesinde Âsitâne-i saâdetime mu'tâd üzere gelen Dubrovnik cizyesi her kangınızın taht-ı hükümeti ve kazâsına ilçileri le dâhil olur ise zıkr olunan cizyeyi hıfz ve hırsaset idüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı ademler koşub emn ü sâlim birbirinize ulaşıdırub iktizâ ider ise kira arabaları tutasız deyü mufassal ve meşrûh ve kadîmden tahrîr olugeldüğü üzere emr-i şerîf yazılıb tercümanları yedine virilmiştir Tahrîren fi't-tarihi'l-mezbûr

[185] Yenişehir Mollasına ve Eğriboz ve İnebahtı ve Hersek Sancakları begleri ve elviye-i mezbûrede olan kadılara ve iskele eminlerine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub kadîmden olugelündüğü üzere kifâf-ı nefsleriyçün üç bin müd buğday kile-i İstanbulî narh-ı rûzî üzere alınmak içün emr-i şerîf ricâ eylemeleri ile mufassal ve meşrûh kadîmden virilegeldüğü üzere emr-i şerîf yazılmışdır Tahrîren fi't-tarihi'l-mezbûr

[186] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbâlehu ve eyâlet-i mezbûrede olan kadılara hüküm ki Dubrovnik tâifesinden Belgradda olan tüccâr tâifesi südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub mezbûrlar kadimü'l-eyyâmdan Dubrovnik tarafından Belgrad ve Belgraddan Yenibazara ve sâir etrâfdan ve Dubrovnikden memâlik-i mahrûsama ve girü Dubrovnik'e bazı metâ' alub gitdikleri Hersekde çavuş

ve sipah ve Yeniçeri nâmında bazı kimesneler kiracı bargirlerine yüz yirmişer vukıyyeden ziyâde yük tahmîl olmaya [s.79] deyü bir tarikke emr ibrâz idüb yaz ve kış yollarda ve mahûf ve muhatara olan yerlerde olugelmiş ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mücerred celb ve ahz için yolların basub ve yüklerin yıkub kantara ururuz ve dahi bazı bahâne ile akçelerin haklayub enva-ı zulm ve teaddi eyledüklerin bildürüb lâkin bunlar atabe-i ulyâma kemal-i sadakatle itâ'at ve inkıyâd üzereler olub sâl be sâl cizyelerin Âsitâne-i saâdetime gönderüb vech-i meşrûh üzere olan sadakatleri mukabelesinde memâlik-i mahrûsemde gezüb bey' ü şirâ' itdikleri yerlerde min bâ'd bir vechle rencîde olunmayalar deyü mütevârid ahkâm-ı şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûnum virilüb husûs-ı mezbûr ellerinde olan Ahidmane-i Hümâyûnuma ve olugelmiş muhalif ihdâs-ı bid'atdır deyü men' olunub rencîde itdirilmemek için Hükûm-i Hümâyûnum virilüb mûcibince inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûre tamam olub hak üzere göresin fi'l-vâki' ma tekaddemden berü yükleri tartılugelmiş değil iken bunlardan mücerred celb ve ahz için olugelmiş muhalif vech-i meşrûh üzere yükleriniz tartub ve bâzı bahâne ile akçe isteyüb rencîde itdikleri vâki ise mezkûrun eğer kapum ve eğer serhadd-i mansûrem kullarıdır her kimler olur ise olsun şer'-i şerîfe ihzâr ve mübâşir-i merkûma koşub temessükleriyle Budun muhafazasında olan vezirim Musa Paşaya edamallahu teâlâ iclâlehu huzuruna gönderesiz ki temessüklerine nazar olunub olugelmiş ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye mugayir ve hakları sâdır olmuş ise bir vechle haklarından geline ki sâirine mucib-i ibret ve sebep-i nasihat vâki ola memâlik-i mahrûsemde ticâret üzere olan reâyâ ve berâyâyâ olugelmiş mugayir zulm ve teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur zinhar ânun gibi teaddi itmek isteyenleri men' ve def' eyleyüb şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye vechle iş itdirmeyüb kaziyyede medhali olmayanları dahl itdirmeyüb ve bâ'de'n-nazar ibka idesin deyü yazılub sadrazam hazretlerinin hekimi Frankoya virilmiştir. Fi evâhir-i CA Sene 50

[187] Belgrad Kadısına ve eyâlet-i Rumelinde olan kuzâta hükûmki Dubrovniklû'den Belgrad'da ticâret üzere olan Latin bâzergânları südde-i saâdetime mukaddema arz-ı hâl sunub bunlar memâlik-i mahrûsemde ticâret üzere olub min bâ'd kimesne rencîde eylemeye ve emvâl ve esbâb ve tavarlarına ve âdemlerine dahl ve taarruz eylemeyeler ve âvâriz -ı divaniye ve tekalif-i örfiyeden ve kassab ve nuzûl ve

[...] ve [...] ve bunların emsâli nesneler ile tâ'ciz ve tazyîk olunmayalar deyü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed iken ve buraya gelince oli makûlesine taleb olmayub arpa ve gemi hizmetinde ve köprü ve cerahor ve peksimed ve tuz ve sâir tekalif olunmaya deyü ellerinde olan selâtin-i maziyede mukayyed ahkâm-ı şerîfeleri olub ve mukaddema serdârlar taraflarından dahi evâmir-i şerîfe virilüb ve ol evâmir-i şerîfe ellerinde olan Nişânlu Ahidnâme-i Hümâyûn ve sâir evâmir-i şerîfeye ve mugayir [...] ve sâir hizmetler teklif olunub rencîde iderler deyü tekrar emr-i şerîf ricâ eylediklerinde bunlara tekalif-i mezbûrede nesne taleb olunmaya deyü evâmir-i şerîfe virilüb ol evâmir-i şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel olunub hilâf kimesneye min bâ'd rencîde ve remîde itdirmeyesin ticâret üzere sâkin oldukları bilâd ve kurâ ve kasabâtda ve gezdikleri yerlerde esbâb ve eskâl ve tavarlarına ve âdemlerine min bâ'd bir ferdi dahl ve taarruz itdirmeyesiz deyü cedd-i emceddim Merhûm Sultan Mehmed Han tâbe serâhü zaman-ı şerîfinde virilen Hükmi-i Hümâyûnum [...] Merhûm Sultan Mustafa Han ve birâder-i cennet makarrım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüm zaman-ı şerîflerinden tecdîd itdirüb benim zaman-ı saâdet iktiranımda dahi tecdîd olunmasın bana virdikleri asılda buyurdum ki vusûl buldukda mukaddema ve hâlâ virilen mufasssal ve meşrûh evâmir-i şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Hümâyûnu elinde ibka eyleyesiz sadrazam hazretlerinin hekîmi Merkum Frankoya yazılmışdır. Fi evâhir-i CA Sene 50 (Ekim 1640)

[188] Belgrad kadısına dahi vilâyet-i Rumelinde ve Dubrovnik bâzergânları ticâret ettikleri itdikleri yerlerin kadılarına hüküm ki Dubrovnik bâzergânları sūdde-i saâdetime arz-ı hâl sunub tüccâr-ı mezbûrenin memâlik-i mahrûsemde bey' ü şirâ ve kefalet ve ticâret husûsunda ve sâir umûr-ı şer'iyelerinde dâ'vâları olur ise kadıya varub sebt ve sicill itdürüb ve bâ hüccet eyleyeler ki niza' olundukda hüccete veya sicile nazar olunub mucibince amel oluna mezbûr şahidler [...] itmekle bunlarda nesne dâ'vâ iderler ise mesmû' olmayub meram ki kaziyede hüccetleri olmaya veya sicilde yazılmış bulunmaya ânın gibi tezvîr ve telbîsin itdirmeyüb şer'-i şerîfe muhalif olan temessükleri istima' olunmaya deyü Ahidnâmelerinde [s.80] mukayyed olub hükmi-i şerîf verilmişiken hâliyâ bâzergânları memâlik-i mahrûsamda bey ü şirâ' ettiklerinde ol hükmi-i şerîfe mugâyir mezburu şahidler ikamet idüb rencîde ve remîde itmekden hâli olmadıkların bildirüb min ol vechle rencîde olunmamak içün mukaddema emr-i şerif

virilüb mucibince inâyet rica eylemegin buyurdum ki vûsul buldukda husus-ı mezbûra her biriniz [...] mukayyed olub dahi Dubrovniklülerin bey' ve şera ve kefalet hususlarında dâva ve ibrâları vâki oldukda mademki kaziyeden hüccetleri olmayub ve sicilde mukayyed olmaya anun gibi [...] ve [...] idenlerin hilâf-ı şer' olan dâvalarına teaddi olunmak cayiz değildir her biriniz gereği gibi mukayyed olub tüccar-ı mezbûreyi hilâf-ı şer'-i şerif kimesneye rencîde itdirmeyüb âhidnânemelerine ve mukaddema ve hâla varid olan evâmir-i şerîfeye muhalid rencîde olunmayub ihtisab idüb husus-ı mezbûr için tekrar şikayet olunub emr-i aher irsaline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesiz ve bade'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu ellerin ibka idüb âlâmet-i şerife itimat kılâsız sadrâzamım hekimi Franko yedine virilmiştir. Fî evahir-i Ca. Sene 50 (Ekim 1640)

[189] Belgrad kadısına hüküm ki Latin tâifesinden Gorole oğlu dârende Marneko südde-i saâdetime gelüb şöyle arz-ı hâl eyledi ki mahmiye-i Belgrad'da vâki iskele kurbunda olan bir bab mülk mahzeni için mukaddema Leh seferinde mürd olan Gasbar'ın idi deyü mukaddema Belgrad iskelesi emini olan Salih niza' idüb mîrîye kalmışdır deyü dâ'vâ idüb mürâfâ'a-i şer'-i şerîf olduklarında zikr olunan mahzen kendünün mülk-i müşterası olub mezkûr Gasbar'ın min bâ'd alakası olmadığı sâbit olub hüccet-i şer'îye virildüğün bildürüb mucibince amel idüb min bâ'd hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim taleb eylediği ecilden buyurdum ki Hüküm-i Şerîfimle vardukda bu bâbda tamam hak ve udûl üzere mukayyed ve hüccet-i şer'îyesine nazar idüb göresin arz oldunuğu üzere olub bu bâbda olan hüccet-i şer'îye muvafık-ı şer'-i şerîf olub âla vechü'l-hükkâm sâbit ve zâhir olur ise mucibiyle amel idüb zikr olunan bir bab mülk mahzeni kemakân mezbûr Marnekoya zabt ve tasarruf itdirmeyüb min bâ'd mürd olan Gasbar'ın mülkü idi deyü hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayir-i emr-i hümâyûn bir ferde bir vechle teallül ve inâd itdirmeyüb mütemerridi segidüb muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile vukû'u üzere yazub arz idüb tekrar emrim varmağa muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ibka idesin deyü tahrîr olub mezkûr Marnekoya virilmiştir. Fî evâhir-i CA Sene 50 (Ekim 1640)

[190] Budun muhafazasında olan vezir Musa Paşaya ve Belgrad Kadısına hüküm ki hâliyâ Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallaâma gelüb arz-ı hâl sunub şark tâifesi metropolit Dubrovnik tâifesine dahl idegelmiş olmayub Dubrovniklû'ye girü

tâifemizden metropolit olunagelmışdir hâliyâ olugelen âdete ve Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir metropolit Dubrovniklü'ye dahl idüb mücerred celb ve ahz içün rencîde eylediklerin mukaddema bildirdiklerinde cedd-i emceddim Merhûm Sultan Selim Han tâbe serahe zaman-ı şerîfinde Hükûm-i Hümâyûn virilüb mûcibince tecdid olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki göresin kazıyye arz olunduğu üzere olub Dubrovnik tâifesine metropolit şimdiye değin dahl idegelmiş olmayub kendü cinslerinde metropolitleri var iken olugelen âdet-i kadîme ve Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir dahl iderler ise men' idüb kimesneye şer' ve kanûna ve kadîmden olugelene mugayir iş itdirmeyüb eslemeyüb muhtâc-ı arz olanı yazub bildirsin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ibka idesin deyü emr-i şerîf yazılıb hekim Franko yedinde virilmiştir. Fi evâhir-i CA Sene 50 (Ekim 1640)

[191] Eyâlete ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] hükûmki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmımdan cennet-mekân Firdevs-âşiyân merhûm ve magfur-leh sultan Orhan Han aleyhü'r-rahme ve'l-gufranın zaman-ı şerîflerinden cümle kefare beglerinden mukaddem gelüb kendü ihtiyarlarıyla atabe-i ulyâyâ itâ'at ve inkıyâd eyleyüb [s.81] ol zamandan ilâ-hazel-ân zaman-ı saâdet iktirânda dahi her sene haracların vakt ve zamanıyla getürüb teslim eyleyüb ve pâye-i saltanat-ı hümâyûnuma iltica ve iltikâ eyleyüb mezkûr Dubrovnik begleri ve memleketleri himâyet ve sıyânet olunub bir vechle mütezarrır olduklarına rızâ-yı hümâyûnum yoğiken bir kaç seneden berü Venedik begleri bunlara adâvet eylemeleriyle Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif üzerlerine donanmaların gönderüb vilayetlerin vurdurub evlerin basub ve yakub ve bâzergânlarının deryâda buldukları gemilerin basub emvâl ve erzâkların gâret ve hasâret eyleyüb bunların bâzergânları gemileriyle varub iskelelerine yanaşmaların veyâ kendü hallerinde giderler iken bunların bâzergânların ve gemilerinde bulunan ehl-i islam bâzergânların cebren iskelelerine döndürüb ve getürüb zecren ve [...] öşr alub olugelmış değil iken yeniden bidât ve zulm ihdâs idüb ve bazı zamanda dahi gemilerin cebren Venedike getürüb bâzergân fukarasının metâ'ların bi'l-küllîye girift ve kabz eyleyüb Dubrovnik begleri ma tekaddemden kendü gemileriyle Frenkistan'dan tuz getürüb memâlik-i islamiyede fûruht itdiklerin üç hissede bir hissesi mîrîye virüb sülûsânı kendüye aid olub bir vechle kâr u kisb üzereler iken kadirga ve fırkatelerin gönderüb zikr olunan tuz gemilerin dahi ahz itdirmeyüb tuzu kâh beğliğe kabz ve girift idüb ve

kâh deryâya dökdürüb ve gemilerin baturub bir kaç seneden berü kırk bin guruşluk zarar ve ziyân eyleyüb Dubrovnik’de ve [...] kurbünde bir kaç yüz seneden berü Dubrovnik begleri ellerinde ve zabtlarında olan Suşac nâm adaların zabt idüb mandıralarını basub ve bozub kendü tavarlarını koyub ve Lumiruman ve Sulunata nâm adalarına müdahale idüb bu vechle külli zulm ve teaddi ve zarar ve ziyân eylediklerinden gayrı geçen sene deryada gezen rençberân gemilerinden Margaynek ve Gronlurinin ve Pol Filo ve Dutac ve Luka Şölge nâm reislerinin beş pare gemilerin cümle rızkları ve gemilerinde bulunan yapağı ve sahtiyan ve meşin ve balmumu ve cild-i gâvlarıyla ahz ve kabz idüb bu vechle dahi külli zarar eylediklerine ol adalarda olan hakimlerden ve ellerinden arzları ve muhızırları ve ma’mûl-bih temessükleri olub vüzerâ-yı î’zâmım tarafından bu ahvalin Venedik Balyosu’na beglerine bildirmek tenbih oldukda Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince bunların hakların yermeyüb ve zararların ödemeyüb Dubrovnik beglerine külli gadr ve zulm olduğun bildürüb ol babda icra-yı hak olmak için mukaddema birader-i cennet makarrım Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Murâd Han aleyhü’r-rahme ve’r-rıdvânın zaman-ı şerîfnde Hükm-i Hümâyûn virilüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdum ki vusûl buldukda her biriniz husûs-ı mezbûrede gereği gibi mukayyed ve ihtimâm idüb ve göz ve kulak tutub fi’l-hakika mukaddema ve hâlâ vârid olan Hükm-i Hümâyûnum girü Venedik begleri ve Dubrovnik gemilerine ve deryâda gezen rençberlerine ve metâ’larına ve adalarına ve iskelelerine dahl ve taarruz idüb zarar ve ziyân iderler ise vukû’u üzere yazub südde-i saâdetime arz ve ilâm eyleyesiz ve bâ’de’n-nazar bu Hükm-i Hümâyûnumu ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmî ile virilmiştir. Fi evâil-i Cemâziye’l-âhir sene 50 (Eylül 1640)

[192] Eyâlete ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] ve Bosna Beglerbegisine ve Foca ve Yenibazar ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hüküm ki hâlâ Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl gönderüb feth-i hakanîden ilâhaze’l-an Âsitâne-i devlet-âşiyân ile kemal-i itâ’at [s.82] ve dostlukda sâbit-kadem olmağla şimdiye değin tâcirlerin alub satdıkları cild-i gâv ve [...] gümrük namına bir akçe ve bir habbe aldırılmaya deyü müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olduğundan gayrı bundan akdem Budun ve Bosna ve Tımişvar ve [...] ve Eğri ve sâir Rumeli eyaletlerinde vâridât cem’ olunagelen cild-i gâvın resm-i

gümrükleri cemaate memur Budun tarafından emr-i şerîfle memur olanlar sâir reâyâ gibi bâzergânlarından cild-i gâv resmi taleb idüb mâ hâza bu âna deġin Foça ve Yenibazar ve Hersekde bunun gibi nesne görmedik deyü Dubrovnik tâcirleri ol vechle ümenâ ve â'mâl ve mültezime ve nuzzâra ve âherden bir ferde rencîde ve remîde itdirilmemek için mukaddema emr-i şerîf virilmişken hâlâ memur olanlar kanâ'at itmeyüb girü bir tarikle Budun tarafından emr-i şerîf ibrâz idüb kanûn-ı kadime ve müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûna ve mâliye tarafından müteaddid virilen evâmir-i şerîfeye muhalif tüccârı ahz idüb sâirlerinden olduġu üzere mezbûrlardan dahi aluruz deyü cümle esbâb ve erzâkların bilâ temessük ve küsüren girift eylemekle tüccâra külli teaddi ve gadr ve hayf eyledikleri ecilden min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûna ve ellerinde olan evâmir-i şerîfeye mugayir cild-i gâv resmi talebi ile Dubrovnik tâcirlerin rencîde ve remîde itmemek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûna ve ellerinde olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel olunub vech-i meşrûh üzere Dubrovnik beglerine müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûna ve Âsitâne-i saâdetimde ve mâliye tarafından virilen evâmir-i şerîfeye nazar idüb ve vilayetin [...] ve kudemâsı ve bî-garaz Müselmânların huzurlarında hak ve udûl üzere dikkat ve ihtimamla şer'le teftiş ve tefâhhus idüb göresiz fi'l-hakika kazıyye ilâm olunduġu gibi ise kadîmden bu ana deġin zikr olunan kadılıklarda vâki cild-i gâv ve alaşadan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif resm talebi oluna gelmedükden mâ'da Dubrovnik beglerinin ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnumda dahi kendü bâzergânlarının beglerine metâ'larına menâzil ve merâhilde ve iskelelerde ve âher yerlerde ümenâ ve â'mâldan ve âherden bir mültezimden ve nuzzârdan bir ferde dahl ve taarruz itdirmeyesiz deyü evâmir-i şerîfe virilmişken hâliyâ Budun cânibinden rûsûm-ı merkum cem'ine memur olanlar kanâ'at itmeyüb mücerred celb ve ahz için Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif mezbûrun tâcirleri ahz idüb sâirlerinden alunduġu üzere cebren ve kahren mezbûrlardan dahi resm-i gümrük taleb idüb bi vech rencîde ve remîde eyledikleri vâki ise men' ve def' eyleyesiz ve bi'l-cümle ellerine virilen Ahidnâme-i Hümâyûna ve mûcibince mâliye tarafından virilen evâmir-i şerîfeye muhalif vaz' olunub kendülere ve tâcirlerine ol vechle zulm ve teaddi olunduġuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre basîret ve intibâh üzere olub min bâ'd Dubrovnik bâzergânları kanûn-ı kadime muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve evâmir-i şerîfeye mugayir kimesneye bi vech ve bilâ sebep rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyleki Budun

câhibinden işbu Hükmi-i Hümâyûnuma muhalif tarikle evâmîr-i şerîfe ibrâz iderler ise tehîre alıkonulub iş bu emr-i celîlî'l-kadrim ve Ahidnâme-i Hümâyûnum mûcibince amel idüb hilâf-ı şer' ve kanûn mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye iş itdirmemekde ve bu bahâne ile mal-ı mîrînin îzarından(?) ictinâb ihtiraz idüb vech-i meşrûh üzere olan emrimi yerine getüresiz deyü mâliye tarafından mufassal ve meşrûh emr-i şerîf virildüğün bildirüb mûcibince Divân-ı Hümâyûnumdan dahi Hükmi-i Hümâyûn ricâ eyledikleri ecilden mâliye emri mûcibince amel oluna deyü birader-i cennet makarrım Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Murâd Han tâbe serahe zamanında emr-i şerîf virilmekle hâliyâ ol emri getürüb benim zaman-ı saâdet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdum ki Dergâh-ı muallâm çavuşlarından kıdvetü'l-emasıl ve'l-akrân [] Çavuş zide kadrehu vusûl buldukda mukaddema mâliye ve Divan taraflarından ve hâlâ virilen işbu Hükmi-i Hümâyûnum mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına bir vechle rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Hümâyûnumu ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları zımmî eline virilmiştir. Fi evâil-i şehri-i Cemâziye'l-âhir sene 50 (Eylül 1640)

[s.83]

[193] Budun muhafazasında olan [] Paşaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime gelüb arz-ı hâl sunub dört yüz seneden berü Âsitâne-i saâdetime kemal-i itâ'at ve inkıyâd ile hizmet eyleyüb ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden berü ellerinde olan Ahidnâmelerinde teba'-yı mezbûrenin bâzergânları İstanbul ve Edirne ve Bursa'da alub satdıkları metâ'larının âdet ve kanûn üzere gümrüklerin virüb sâir yerlerde ve Rumelinde alub satdıkları rızkları içün her bir nesne yüzde ikişer akçe gümrük almak üzere yılda bir yük akçe virmeğe kendüleri iltizâm ve kabul eyleyüb ve her sene birer yük akçeyi ve sair virgüleri ile ilçeleri Âstiane-i saadetime getürüb teslim eyleyüb ve mukata'larının kıstı ziyâde ve noksan olmayub hayli müddetden berü ellerinde olan Ahidnâmeleri ve mukaddema vârid olan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnum mûcibince amel olunub umena ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr bunların alub satdıkları metâ'larına gümrük namına dahl ve tecâvüz eylemezler iken bin otuz sekiz tarihinde Vaç Nâzırı tarafından cild-i gâv ve camus benim iltizâmıma dâhildir ve bundan sonra olan akçe Budun kulu mevâcibine

virilür deyü niza' olunub nâzır-ı mezbûr tarafından vekil olan Seyyid Fazlullah ile Divân-ı Hümâyûnda vüzerâ-yı îzamım ve Kazaskerim huzurlarında mukaddemâ olan elçileri mürâfaa olunduklarında cild-i gâv ve camus nâzır-ı mezbûrun iltizâmına dâhil olduğu Âsitâne-i saâdetde olan kaydlarda bulunmayub ve kadîmden ahidnâmeleri mûcibince bunlar alub satub ol cildlerin rûsumları mukabelesinde mîrîye senede birer yük akçe virdikleri mukarrer olmağla bunlara hükm olunub Kazaskerim taraflarından hüccet-i şer'îye virilüb ahvâlleri mukaddema biraderim-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serahenin pâye-i serîr-i â'lâlarına arz ve telhis olundukda kadîmden ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere amel oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnları ile Fermân-ı Âlişânları sâdır olub Hatt-ı Hümâyûnları mûcibince Nişân-ı şerîf ve Hükm-i saâdet-makrûn virilüb Vaç Nâzır ve ümenâ ve â'mâl ve mübâşirîn men' olunmuşlar iken girü hilâf-ı vâki inhâ ile emr olunub üzerine bir tarikle Hatt-ı Hümâyûn işareti itdirilmekle hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn girü Vaç Nâzır tarafından bunların [...] [...] cild-i gâv ve camuslarına Budun tarafından müdahale idüb ve ol cânibde aldıklarına kast idüb Belgrad ve Rumilli taraflarına ve Bosna ve Yenibazar câniblerine âdemler gönderüb umumen tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâvlarına müdahale eylemekle kendülere gadr-i azîm eylediklerin bildirüb ol bâbda ellerinde olan Ahidnâmeleri ve şart-ı iltizâmları ve sonradan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile virilen temessükleri mûcibince amel olunmak bâbında Hükm-i Hümâyûnum virilmek ricâsına istidâ-yı inâyet eylediklerin cümle temessükleri ve Ahidnâmeleri müşarüleyh birâder-i cennet-makarrım rikâb-ı hümâyûnlarına gönderilüb ahvalleri vukû'u üzere pâye-i serîr-i âlalarına arz ve telhis olundukda temessüklerine nazar olunub sıdk-ı makalleri mâ'lûm-ı hümâyûnları olmakdan ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükleri mûcibince dahl olunmaya deyü tekrar Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnları ile Fermân-ı Âlişânları sâdır olub Nişân-ı şerîf ve Hükm-i Hümâyûn virilmeğın hâliyâ benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi mûcibince emr-i şerîf virilmesin ricâ eyledikleri ecilden ellerine müceddeden virilen Ahidnâme-i Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ve husûs-ı mezbûr içün virilen Nişân-ı şerîfim mûcibince amel olunmasın emr idüb buyurdum ki bu bâbda mukaddema ve hâlâ vârid olan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ve Nişân-ı şerîfleri mûcibince amel idüb dahi kadîmden ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve ahkâm-ı saâdet-makrûn mûcibince amel idüb Budun ve Bosna ve Rumeli taraflarından tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâv ve

camus ve sâir metâ'larına Vaç Nâzırları ve ümenâları ve mültezimi ve nuzzârı dahl ve tecâvüz itdirmeyüb resm-i gümrük ve gayrı rüsûm-ı âdiye deyü Dubrovnik bâzergânları bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve bu bâbda mukaddema ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfe ve Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn mûcibince amel idüb min bâ'd bir vechle hilâfına rıza ve cevâz göstermeyüb dâima bu Hük-m-i Hümâyûnun mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyle bilesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nam zımmî eline virilmiştir. Fi evâil-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 50 (Eylül 1640)

[s.84]

[194] Dubrovnik'den südde-i saâdetime gelince yol üzerinde vâki olan beglerbegine ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve zikr olunan sancaklarda vâki kadılara ve zikr olunan kadılıklarda vâki kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşlılarına ve voyvodalarına ve nâzırlarına ve iskele eminlerine hükümki hâlâ Dubrovnik begleri atabe-i ülyama olan ubûdiyet ve sadakatleri muktezasınca sene elf tarihinde vâki olan Dubrovnik haracın ilçileriyle südde-i saâdetime gönderdiklerinde zikr olunan haracla her kangınızın hükümetine dâhil olurlar ise hilâf-ı şer' ve kanûn kendülere ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emn ü sâlim birbirinize ulaştırub ve lâzım olan yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb ve akçeleri zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik idüb müzâyaka çekdirilmemek emrim olmuştur buyurdumki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve mâ'berlerde kendülerine ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb ve zâd u zevâde ve sâir mühimmât akçeleriyle tedârik idüb ve lâzım gelen yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eylesesiz ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün Dubrovnikiüler Müselmân libâsı giyüb ve alet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezkûrlar dülbent sarınub ve kalpak ve yeleği takye ve sâir Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb ve mahmuz takınub ve kılıc ve ok ve yay ve şiş ve mızrak ve sâir alat-ı harb götördüklerinde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb sebebi ile teaddi ider zühur ider ise men' ve def' idüb memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub hazîneye zarar

irişdirmeyüb emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eylesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâamın kadîmi haracgüzârları olub ubûdiyet ve itâ'atde sâbit-kadem olmağla ilçileri ve âdemleri himâyet ve sıyânet olunub mer'î ve muhterem olmaları mühimmâtdan olub hakkınızda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdır her biriniz âna göre mukayyed olub mezbûrları harac ile emin ve sâlim südde-i saâdetime isâl eylemekde dakika fevt eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Hümâyûnumu mezkûrların ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nam zımmî eline virilmiştir. Fi evâil-i şehri-i Cemâzie'l-âhire sene 50 (Eylül 1640)

[195] Rumeli Eyaletine mutasarrıf olan [] Paşaya ve eyâlet-i mezbûrede olan sacakbeglerine ve elviye-i mezbûrede olan kadılara hükümki dârendegân-ı Fermân-ı Hümâyûn Rumeli Eyâletinde sâkin olan rahibler tarafından Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunulub Giruce demekle mâruf manastırda ve sâir manastırlarda âyin-i bâtılları icrâ idüb eyâlet-i mezbûrede olan sancaklarda ve kazâlarda gezüb dolaşub Latin milletinden olan reâyâyâ nasihat ve ayinlerine muhalif olan işlerde [...] idüb gezdükleri ve konub ve göcdükleri yerde hilâf-ı şer'-i şerîf rencide eylemeyeler deyü salâtin-i maziye den ellerinde ahidnâmeleri ve emrileri var iken hâlâ sırf papasları ve rahipleri ve metropolidleri ve ladikaları (?) Latin milletinden olan reâyânın umuruna karışub bunlara külli müzâyaka virilmekle mukaddema emri-i şerîfle men' olunmuşken memnû' olmayub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve evâmiri-i şerîfeye mugayir bunlara müzâyaka virüb umûrlarına karışub teaddi eylediklerinden gayri bazı eşkıyâve ehl-i fesâd mücerred celb ve ahz için bunları rencide eylediklerin bildirüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve evâmiri-i şerîf mücibince kemâkân Rumeli Eyaletinde gezüb Latin milletinden olan reâyâyâ nasihat ve muhalif işlerden men' idüb ve kadîmden olugeldikleri gayede Şark ruhbanları cem' idüb sırf rahibleri ve gayri milletden olan rahibleri ve papasları ve ladikaları (?) ve metropolitleri dahl ve taarruz eylemeyüb ol makûle eşkıya ve ehl-i fesâd dahi teaddi eylemeyüb men' olmağçün emri-i şerîf virilmek bâbında mukaddema inâyet ricâ eyledikleri ecilden men' olunmak için birader-i cennet makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe sehrahe zamanında emri-i şerîf virilmegin ben dahi mukarrer tutub hilâfına emri-i âher vârid oldu ise buyurdum ki mezkûrlar emri-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olurlar ise ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve emri-i şerîfe mücibince Latin milletinden olan reâyâyâ şark gayri milletden olan rahibleri ve papasları ve metropolidleri ve ladikaları (?) [s.85] müdahale itdirmeyüb

mezbûrlar âyin-i bâtılları icrâ idüb ve olugeldüğü üzere [...] alalar mezkûrlar memnû' olmayub Latin milletinden olan reâyâyâ ve manastırlarına ve avâidlerine müdahale idüb girü bunlara müzâyaka virirler ise şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eylesiz ve mezbûrlar gezüb dolaştıkları yerlerde kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ları sâdır olmayınca kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb himâyet ve sıyânet üzere olası ve mezbûr şark rahibleri arz ve tafsîl idüb bazı eşkıyâyı bunların üzerlerine havâle idüb küllî akçelerin aldırub teaddi iderler imiş ol makûleleri dahi men' ve def' idüb min bâ'd bunların hilâf-ı şer'-i şerîf bir akçe ve bir habbe aldirmayasız ve bi'l-cümle ellerinde salâtin-i maziyyeden olan Ahidnâmelere ve emr-i şerîfeye mugâir mezbûrların rencîde ve remîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub mezbûrları zikr olunan Ahidnâmelere ve evâmir-i şerîfeye mugâir ve iş bu Hükm-i Hümâyûnuma muhalif kimesneye bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükm-i Hümâyûnumu mezkûrun rahiblerin ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nam zimmînin eline virilmiştir. Fi evâhir-i C sene 1050 (Ekim 1640)

[196] Rumeli eyaletine mutasarrıf olan [] Paşaya ve İskenderiye Sancakbegine ve elviye-i mezbûrede olan İskenderiye [...] ve ol etrafda olan kadılara hüküm ki Dubrovnik begleri kadimü'l-eyyâmdan Âsitâne-i saâdetime itâ'at ve inkıyâd üzere olub reâyâsı dahi haracgüzârları iken ol eyaletlerde olan [...] neferâtı Nova Levandatıyla yekdil olub Dubrovnik tüccârından ve gemicilerinde nice kimesneleri tutub Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif esir idüb ve bahane kesüb ve bu bahâne ile nice akçelerin alub dâima rızâ-yı hümâyûnuma muhalif zulm ve teaddi ve fitne ve fesâddan hâli olmadıkları ilâm olmağla min bâ'd ol makûle levandât kendü hallerinde olub Dubrovnik reâyâsına dahl itmeyüb bir ferdi esir itmeyeler ânun gibi Dubrovnikiude kimesneyi satun almış var ise salıvirüb virdüğü akçesi satun alıvirilmek bâbında Dubrovnik beglerinin Âsitâne-i saâdetimde olan ilçileri tarafından emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden ol makûle levandat zâbitleri marifetleriyle beraber kefalet virilmek ve şimdiye değin esir olan Dubrovnik reâyâsı her kande bulunur ise halâs olub min bâ'd Dubrovnik reâyâsı esir olmayub ve bir vechle rencîde itdirilmeyüb men' olunmak bâbında Fermân-ı Âlişân sâdır olub bu bâbda olan emrim üzere amel idüb dahi ol eyaletlerde olan kasabât ve kurâda ve mecmâ'-ı nâs olan mahallerde muhkem tenbih ve nidâ itdiyesiz ki fimâ bâ'd Dubrovnik tüccârından ve gemicilerinden ve reâyâsından bir ferdi levandât tâifesine ve

hâricden bir ferdi esir itdirmeyüb ve şimdiye değin esir olmuş varsa Dubrovnik reâyâsından idegeldikleri sâbit oldukdan sonra itlâk itdiresiz ve ol makûle levandaât tâifesinin zâbitlerine yarar kefillerin virdiresiz ânun gibi Dubrovniklü'den satun almış varsa salıvirüb ve akçesin satanlardan alıviresiz rızâ-yı hümayûnuma muhalif vaz' idenleri men' ve def' eyleyesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik reâyâsından bir ferdin esir ve rencîde olduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz bizzat mukayyed olub Dubrovnik reâyâsından ve tüccârından ve gemicilerinden bir ferdi esir ve rencîde itdirmekden ihtiyât eyleyesiz şöyleki mütenebbih olmayub emr-i şerîfime muhalif esir olan Dubrovniklü'yü virirler ise ve şimdiden sonra rızâ-yı hümayûnuma muhalif vaz' iderler iderler ise anun gibileri ism ve resmleri ile yazub arz eyleyesiz ki haklarından gelinmek için emr-i şerîfim gönderile deyü birader-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Osman Han tâbe serâhe zamanında virilen emri merhûm karındaşım Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında getürüb benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi tecdîd olmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu emr-i şerîfimi ellerinde ibka eyleyesiz tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-ula sene 1050 (Eylül 1640)

[s.86]

[197] Mağrib Beglerbegisine hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime gelüb şöyle arz-ı hâl eylediler ki Dubrovnikden bâ'zıları ticâret tarikiyle giderler iken yolda rast gelenler esir idüb ol bâbda mukaddema Hükmi Hümayûnum ricâ eylediklerinden cedd-i emceddim Merhûm ve Mağfur-leh Sultan [] Han tâbe serâhe zamanında hükmi-i şerîf virildiğün bildirüb benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi mucibince inâyet ricâ eyledikleri ecilden mukarrer tutub buyurdumki Hükmi-i Şerîfimle Dubrovnik beglerinin mühürlü kâğıdıyla ile varan âdemlerin ve [...] olan Dubrovniklülerin harâmilik ve korsanlık ile esir olunmayub rençberlikde iken esir oldukları ve Dubrovniklünün itdükleri sâbit oldukdan sonra her kimin elinde bulunur ise varan âdemlerine alıviresiz Dubrovniklü dört yüz seneden mütecâviz cizye kabuluyale sâir haracgüzâr reâyâlarım gibi olmağla min bâ'd kendü hallerinde oturub rencberlik üzereler iken bir vechle dahl ve tecâvüz itdirmeyesiz ve kimesnelere aldirmayasız mukaddema ve hâlâ vârid olan

emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükûm-i Hümâyûnumu ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir sene 1050 (Ekim 1640)

[198] [Bosna beglerbegisine ve Defterdârına ve Hersek Sancağı'nda vâki olan kadılara hükûmki Dubrovnik ilçileri sūdde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bundan akdem Bosna ve Kilis ve Hersek sancaklarında [...]] tuza ziyâde ihtiyacları olub kifâyet mikdarı tuzu Dubrovnik bâzergânları Gabele iskelesinden getürüb fûruht idüb müzâyakaları vâki olub ve fûruht olunan tuzun sülûsü mîrî için alınub ve tuzları iskele kurbunda olub mezkûrlar getürürken âherin tuzu bey' olunagelmeyüb şöyleki bunlardan gayrı kimesne tuz getürürse getürdükleri tuzları mîrî için girift olunagelüb bu husûs ellerinde evâmir-i şerîfeleri var iken bazı kimesneler evâmir-i şerîfeye muhalif Gabele iskelesine ve âher yerlere tuz getürüb bir tuzu bundan bey' itmeyüb iç illere getirinüz deyüb âkin hile idüb getürdükleri tuzu el altından bey' idüb Dubrovnik bâzergânlarının bey' ve şeirâ'larına ve iskelenin iptaline bâis olub mal-ı miriye dahi küllî zarar olmağın min bâ'd Gabele iskelesinde ve etrafında olan balyaları [...] deresinde Bafraka'dan Dubrovnik'e varıncağa değin ve Dubrovnik bâzergânlarından gayrı tuz getürürler ise getürdükleri tuzun mevcud bulunanları mîrîye kabz olub gizleyüb veyahud bey' eyledikleri tuzun akçesi mîrî için bi küsur ala deyü mukaddema Dubrovnik ilçileri emr-i şerîf ricâ eyledikleri pâye-i serîr-i â'lâya arz olundukda kadîmden olugeldiği üzere amel oluna deyü merhûm babam Hüdavendigâr tâbe serâhe zamanında Hatt-ı Hümâyûn-ı izzet-makrûnuyla Fermân-ı Âlişânları sâdır olub bu husûsa her biriniz bizzat mukayyed olub Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile fermân olunduğu üzere amel olunub Dubrovnik bâzergânları iskele-i mezbûreye ne vechle tuz getürüb bey' idegelmişler ise kadîmden olugeldüğü üzere ve Sâbika virilen ahkâm-ı şerîfe Dubrovnik bâzergânları girü ol vechle ber karâr-ı sâbık tuz getürüb bey' idüb zikr olunan Gabele iskelesinden ve etrafda olan eyaletlerde Terkon Deresinden Bafraka'dan Dubrovnik'e varıncaya değin Dubrovnik bâzergânlardan gayrı kimesne olugelene muhalif tuz getürmeyüb ve satmayub ve tutmayub ve Vaç iline göndermeyüb bir tarikle getürürler ise getürdükleri tuz mevcûd ise zikr olunan tuz mîrî için girift olunub ve gizleyüb veyahud satılmış ise girü akçesi cânib-i miriye zabt oluna şöyle ki ellerinde olan evâmir-i şerîfeye muhalif iş idüb bir vechle men' olunmazlar ise anun gibileri ism ve resmleriyle yazub sūdde-i saâdetime arz eyleyesin ki ise sonradan haklarında emr-i şerîfim ne vechle sâdır olunur

ise mucibiyle amel idüb bi'l-cümle Hatt-ı Hümâyûn ile vârid olan ve sâbika virilen evamir-i şerîfeye muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyü babam merhûm Sultan Ahmed Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilüb bâ'dehu bazı kimesneler girü tuz getürdükleri ilâm olundukda tekrar mukaddema Hatt-ı Hümâyûn ile virilen emr-i şerîf mûcibince amel olunub bir ferde tuz getürmeyesiz deyü virilen Hük-m-i Hümâyûn birader-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında tecdîd itdirüb hâliyâ benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki bu husûs için mukaddema vech-i meşrûh üzere Hatt-ı Hümâyûn ile virilen emr-i şerîf mûcibince amel idüb hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyleki bu emr-i şerîfimden sonra emr ibrâz iderler ise ellerinden alub der kise idüb mühürleyüb Âsitâne-i saâdetime gönderüb işbu Hük-m-i Hümâyûnun mazmun-ı münifî ile âmil olası şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.87]

[199] Bosna Beglerbegisine ve Bosna Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri cümle nasarâdan mukaddem ecdâd-ı izâmımın atabe-i ulyalarına itâ'at ve inkıyâd eylemekle ubûdiyet ve itâ'atleri muktezasınca memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine ve reâyâlarına sancakbeglerinden ve gayrı hükkâmdan zarar ve ziyân irişmeye ve kadîmden ne vechle emn ü âmân içinde olugelmişler ise girü ol vechle emn ü âmân içinde olalar deyü mufassal meşrûh Ahidnâme-i Hümâyûn ve evâmir-i şerîfe virilüb himayet ve sıyanet olunurlar iken bâ'zı zamanında memleket ahalisinden müfsidler zühûr idüb bunlar hakkında hükkâma hilâf-ı vâki bazı nesne ilâm idüb tahrîk eylemekle ilçileri habs ve âdemlerin ve bâzergânların ve reâyâların rencide itdirüb ve nice yıldan berü görölüb fasl olunub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vâları karışdırub bahâne eylemekle Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif teaddi ve tecâvüz olunmakdan hâlî olmadıkları bildirüb min bâ'd ol vechle teaddi olunmamak için biraderi-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilmişken mûcibince benim zaman-ı saâdet-iktirânımda dahi tecdîd olunub Hük-m-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden dahi mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub dahi ol makûle ifsâd üzere olan ehl-i fesâd ve münâfıkı men' ve def' idüb min bâ'd

memleketlerine ve hisarlarına dahl ve taarruz olunmayub kendülerine ve ilçilerine ve âdemlerine tecâvüz ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için birer bahâne ile teaddi idenleri men' ve def' idüb ve bir def'a şer'le görölüb fasl olub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vâları hâlî üzere ibkâ eyleyüb ol bahâne ile dahi kimesneye zulm ve teaddi itdirmeyesiz ve mümâileyhim beglerin ilçileri sana vardukda maslahatların her ne ise görüb itmâm irişdirüb habs itmeyüb emin ve selâmet üzere girü yerlerine irsâl eyleyesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla ilçilerine ve âdemlerine teaddi ve tecâvüz olunmak min bâ'd câiz değildir serhadd-i mansurem hükkâmına muhkem tenbih ve te'kid eyleyesinki mümâileyhim begler ile dâima hüsn-i süluk ve dostluk üzere muamele idüb şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûnuma ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye muhalif vaz sudurundan ictinâb ve ihtirâz üzere olub iş bu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olasin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları []nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[200] Ber vech-i arpalık Rodos Sancağı'na mutasarrıf olub Akdeniz(?) serdârı olan Ebubekir dâme ikbâlehuya hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub nefsi-i Dubrovnik keferesinden yazıcı Marnik ve Esteban ve İliya ve Nikola nâm zımmîlerin Tersane-i Amirem mühimmâtçün viregeldikleri zift ile gelürleriken Budun nâm mevzide [...] sancağıbeği Abdi dâme izzehû rast gelüb harbî kafîr mülâhazasıyla ahz ve esir eyledüğün bildirüb mezbûrlar devlet-i aliyeme itâ'at üzere olmalarıyla âdemleri itlâk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mezbûrûn zımmîler harbî gemisinde tutulmuş ise itlâk olmak için Tersane-i Âmirem tarafından birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilmekle mûcibince inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki Hük-m-i Şerîfimle âdemleri vardukda zikr olunan zımmîler harbî kefare gemisine alınmamış ise bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi mezbûrun zımmîleri eğer mirlivâ-i mezbûrda ve gayrı yerde her kande bulunur ise gönderüb vech-i meşrûh üzere itâ'at üzereler olub zift ile gelen mezbûrun zımmîleri itlak idüb varan âdemlerine teslîm idüb sulh ve salâh ve Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif bir ferde bir vechle inâd ve muhalefet itdirmeyesiz husûs-ı mezbûr sâire kıyas olunmayub önât vechle mukayyed olub mezbûrları itlâk ve âdemlerine teslîm itdirmekden ziyâde ikdâm idüb mukaddema ve hâlâ vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olub husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i

âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.88]

[201] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] dâme ikbâlehû ve livâ-i mezbûrede vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri mukaddema Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl gönderüb kendülerine ve âdemlerine ve knezlerine ve sâir Dubrovnik reâyâsına dahl ve taarruz olunmaya deyü hükm-i şerîf ricâ eyledikleri Dubrovnik tâifesi kadimî haracgüzârlarıdır anlara dahl olunmağa emrim yokdur zikr olunan Dubrovnîklü gelüb gecerler iken kendülere ve ademlere ve knezlerine ve sâir reâyâsına ve tâcirlerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb Fermân-ı Şerîfime mugayir rencîde idenleri men' ve def' eyleyesiz deyü cedd-i emcedim Sultan Selim Han zamanında virilen Hükm-i Hümayûn bâ'dehu vâlid-i mâ ceddım Merhûmûn Sultan Ahmed Han ve karındaşım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüm zamanında getürüb tecdid itdirüb hâliyâ benim zaman-ı saâdetimde tecdid olunmasın ricâ eyledikleri ecilden dahi mukarrer tutub buyurdum ki mukaddema hâlâ vech-i meşrûh üzere vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd bir vechle hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînun eline virildi. Evâil-i C sene 50 (Eylül 1640)

[202] Ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya Gabele ve Nova ve Luben ve [...] sâir Hersek sancağında vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Nova ve Luben ve [...] nâhiyelerinde sâkin Müselmânlardan ve sâirden mardacılar ve muameleciler nice kimesneler dâima bunların nâhiyelerine varub reâyâlarıyla muamele eyleyüb marda ve ziyâde muamele ile [...] itmekle reâyânın ekseri zarar ve ziyân eyledikleri ecilden mukayyes olmağla bi'z-zaruri terk-i diyar idüb şöyle ki zikr olunan muameleciler ve mardacılar men' olunmayalar reâyâmız bi'l-küllîye perakende ve perişân olmak mukarrerdir deyü men' olunmaları bâbında emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden men' olmak Fermân olunub bu husûsa mukayyed olunub fi'l-vâki Müselmânlardan ve gayrıdan mardacılar ve muameleciler mezbûrların nâhiyelerine varub marda ile esbâb ve ziyâde muameleler ile akçe virüb sonradan hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde eyledileri vâki ise

ol makûle mardacılar ile esbâb ve ziyâde muamele ile akçe virüb sonradan hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde eyledikleri vâki ise ol makûle mardacılar ve muamelecileri bunların vilayetlerine varmakdan min bâ'd men' ve def' idüb hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyesiz memnû' olmayanları yazub arz eyleyesiz ol makûle mardacılar ve muameleciler bunların reâyâsından ziyâde muamele taleb ve dâ'vâ itdükleri muamele husûsunda onu onbir buçuktan ziyâdeye ruhsat virilmiştir. Ol vechle ziyâde muamele taleb idenlerin asl-ı malları hesab idüb dahi onun on bir buçuk hesabı üzere muameleleri alıvirüb ziyâde gelirse asl-ı mala hesab idüb min bâ'd şer' ve kanûna ve emr-i hümayûnuma muhalif bir ferde teallül ve niza' ve reâyâyı ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve bu emr-i şerîfimi sicil-i mahfuza kayd itdürüb ve çarşı ve bazârlarda muhkem nidâ itdirüb ahali-i memleketine tefhim ve ilâm idüb ve dâima bu sûretle amel eyleyüb hilâfına cevâz göstermeyesiz ve bi'l-cümle bu emr-i şerîfimden sonra mardacıları ve muameleciler girü bunların reâyâsına varub marda ile esbâb ve ziyâde muameleyle akçe virüb sonrada rencîde eyleyüb dâ'vâya mutasaddi olurlar ise emrime muhalif dâ'vâ idenler için min bâ'd dâ'vâları istimâ' itmeyesiz deyü birader-i cennet makarrım Merhûmân Sultan Osman Han zamanında virilen emir bâdehû Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zamanında tecdîd itdirüb hâliyâ benim zaman-ı saâdet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rizâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir sene 1050 (Ekim 1640)

[s.89]

[203] İskenderiye Sancağı'na ve [] kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bir kıt'a sefîneleri bundan akdem bin kırk senesinde altıyüzguruşluk mikdarı zahîre ile gelürken taht-ı hükümetinizde vâki Odesin kal'ası sâkin erinden bazı kimesneler bunların zikr olunan sefînelerin basub içinde olan zahîre ve sâir emvâl ve erzâkların yağma ve garet eylediklerinden gayrı içinde olan tüccârı katl itmek isteyüb ziyâde zulm ve teaddi ve fesâd ve şenaât eylediklerin bildirüb ahvalleri şer'le görölüb icra-yı hak olunmak bâbında Hüküm-i Hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda kal'a-ı mezbûrede mazanna ve müttehim olanları

bi eyyi vech kân meclis-i şer'-i şerîfe ihzâr ve bunlar ile beraber idüb gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanları buldurub getürdüb tamam hak ve adl üzere dikkat ve ihtimâm ile teftiş ve tefahhus eyleyüb hak üzere göresin ilâm olunduğu üzere ise ol bâbda iktizâ-yı emr-i şer'-i kavîmle amel idüb bâ'de's-sübût gâret olunan emvâl ve erzâkların teveccüh idenlerden hükm idüb bî kusur alıvirdikden sonra bu fesâdı idenler muhtâc-ı arz olanlardan ise muhkem habs idüb arz eylesin değıller ise şer'le haklarında lâzım geleni icra idüb şer'-i şerîfe ve emri hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz Dubrovnik begleri kadimü'l-eyyâmdan Âsitâne-i saâdetime arz-ı ubûdiyet idegelmekle tüccârlarına ve âdemlerine bir vechle teaddi olduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur vech-i meşrûh üzere garet olunan emvâl ve erzâkların bi't-tamam buldurmakda ikdâm ve ihtimâm eyleyüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikayet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesin deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir fi evâil-i C Sene 1050 (Eylül 1640)

[204] Rumelinde vâki olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik tâifesinden olub memâlik-i mahrûsemde yerler ve bağlar ve dükkanlar ve evler satun alub tasarruf idüb kanûn ve defter mûcibince hukûk ve rûsûmu bi't-tamam edâ eylediklerinden sonra ümenâlar ve â'mâllar ve voyvodalarsınız sâir reâyâ gibisiz deyü hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn gümrük ve ziyâde nesneler talep idüb teaddi eyledüklerinden merhûmûn cedd-i emcedim vâlid-i mâ ceddîm ve birâder-i cennet-makarrım Sultan Mehmed Han ve Sultan Ahmed Han ve Sultan Murâd Han taâbe serâhüm zaman-ı şerîflerinden memâlik-i mahrûsemde Dubrovnîklü evler ve dükkanlar ve bağlar ve yerler satun alub kanûn ve defter mûcibince hukûk ve rûsûmları virdiklerinden sonra eminler ve â'miller ve voyvodalar bunlarda hilâf-ı şer' ve kanûn ve defter ziyâde nesne talep idüb teaddi iderler ise men' ve def' idüb ol vechle zulm ve teaddi itdirmeyesiz Dubrovnik tâifesi husûslarından olan Ahidnâme-i Hümâyûn kemakân mukarrerdir Dubrovnîklü Âsitâne-i saâdetimin kadimî kulları ve haracgüzârları olub anlara hilaf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur Fermân-ı Şerîfime muhalif teaddi idenleri yazub arz eylesiz deyü mukayyed ahkâm-ı şerîfe virildiği bildirüb zaman-ı şerîfimde dahi tecdîd olunub Hükûm-i Hümâyûn ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki mukaddema ve hâlâ vârid olan ahkâm-ı şerîfe mûcibince amel idüb vech-i meşrûh üzere

Dubrovnikli ellerinde olan Ahidnâme-i Hümayûn mûcibince hilâf-i şer’-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyüb itmek isteyenleri men’ ve def’ eylesiz şöyle bilesiz ve bâ’de’n-nazar ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nam zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehir-i Cemâziye’l-ûla sene 1050 (Eylül 1640)

[205] Rumelinde vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik begleri südde-i saâdetime âdem gönderüb mukaddema ilçilerinin arzıyla Dubrovnik reâyâlarından ve âdemlerinden bazıları şenaat idüb veya medyun olub taht-ı hükümetinize varanları begleri tarafından mektubla âdemleri varub alub götürmek taleb eylediklerinden sancak subaşları ve voyvodaları mâni olub âdemleri virmezler deyü ilâm eyledikde şöyleki taleb eyledikleri kimesneler sahih Dubrovnik kâfirlerinden olub fesâd ve şenâ’at idüb veya medyun olmağla kacub gelmişler ise anın gibileri şer’ ve kanûna mugayir kimesneyi [s.90] dahl itdirmeyüb mektublar ile gelüb taleb iden reâyâsın âdemlerine teslim eylesiz deyü ellerinde emr-i şerîfleri var iken âna muhalif bu makûle Dubrovnik reâyâsın vermekte teallül eylediklerinden ol emr-i şerîf mûcibince amel olunmak için ceddîm merhûm Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zamanında virilen emri bâ’dehu babam merhûmun Sultan Ahmed Han ve karındaşım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tab-e serâhüm zaman-ı şerîfinde tecdîd itdirüb hâliyâ benim zaman-ı saâdetimde dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki mukaddema ve hâlâ vech-i meşrûh üzere virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ’d hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ’de’n-nazar ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i C Sene 1050 (Eylül 1640)

[206] Rumeli’nde vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl gönderüb mukaddema hüküm-i şerîf virilüb Dubrovnik tâcirlerinden ve hizmetkârlarından bazı kimesneler veresiye çuka ve kumaş taleb idüb virmedikleri eceliyçün haşa ağzımıza ve dinimize şetm eyledünüz deyü iftira idüb kimi şahid ve kimi müdde’î olub rencîde eyleyüb bu bahâne ile akçeleri alub bu makûle tezvîr ve telbîse sülûk iden eşirrânın dâ’vâların istima’ itmeyüb her vechle şâhidlerin Âsitâne-i saâdetime gönderile ki şer’le görülüb fasl oluna deyü emr olmuşken âna mugayir Dubrovnik tâcirlerine zulm ve teaddi olduğun bildirdüklerinden cedd-i emcedim Merhûm Sultan Murâd Han vâlid-i mâ ceddîm Sultan Ahmed Han ve birader-i cennet-

makarrım Merhûman Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüm zaman-ı şerîflerinden virilen evâmir-i şerîfeyi getirüb hâliyâ benim zaman-ı saâdet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vech-i meşrûh üzere virilen evâmir-i şerîfe mûcibince mezkûrun Dubrovnik tâcirlerin ve hizmetkârların ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' idüb mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle amel eyleyüb min bâ'd bir vechle hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-ûla sene 1050 (Eylül 1640)

[207] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Paşaya ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub livâ-i mezbûrede bazı eşkiyâ Dubrovnikli için Uskok eşkiyası ve vilâyetlerinden geçürüb fesâd iderler deyü mücerred celb ve ahzçün hilâf-ı vâki isnâd idüb eşkiyâ ile mürâfâ'a olduklarından Divân-ı Hümâyûnumda ispat iden eşkiyâ kâzib [?] olub Dubrovnikli [...] oldukları zâhir olub Dubrovniklünün Uskok eşkiyası fesâd ve şenâ'at itdiklerine rıza ve haberleri olmayub ve nice Uskok eşkiyasın bundan akdem ele getirüb haklarından geldüklerin mezbûrile [...] ve kadıları ve sâir âyan vilâyet arz itdiklerinde ol husûs için Dubrovnikliyü min bâ'd rencîde itdirmeyesiz deyü ahkâm-ı şerîfe virüb hâliyâ bazı şerîrler mücerred celb ve ahz için Dubrovnikliye isnâd ile rencîde eylediklerin bildirüb ol makûle şerîrler Uskok husûsu için emr-i şerîf ihrâc idüb inâd ile dahl iderlerse men' ve def' oluna deyü hükmi şerîf ricâ edüb imdi Uskok şakîlerinin fesâdlarından Dubrovniklünün haberi yoğiken bazı müfsidler hilâf-ı vâki ol vechle isnâd idüb emr-i şerîf varid itmekle Dubrovnikli rencîde olunmak câiz değildir Dubrovniklünün ellerinde olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb ol emr-i şerîfe ve kadîmden olugelmişe muhalif Dubrovnikli begleri ve reâyâsı mücerred celb ve ahz için ol şakîlere rencîde itdirmeyüb ve vilayetlerine dahl ve taarruz itdirmeyesiz memnû' olmazlar ise ellerinde olan emirleri alub der kise idüb mühürleyüb Âsitâne-i saâdetime gönderesin deyü cedd-i emceddim Merhûm Sultan Mehmed Han aleyhi'r-rahme ve'r-rıdvân zaman-ı şerîflerinde virilen emri merhûman vâlid-i mâ ceddım Sultan Ahmed Han ve birader-i cennet-makarrım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüma zaman-ı şerîflerinde getirüb tecdîd itdirüb hâliyâ benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub

buyurdum ki zikr olunan Uskok eşkiyâsı husûsu mukaddema ve hâlâ virilen evâmîr-i aliye mûcibince amel idüb min bâ'd ol vechle hilâfına Dubrovnîklüyü rencîde ve remîde itdirmeyüb etmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları nam zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehîr-i Cemâziye'l-ûla sene 50 (Eylül 1640)

[s.91]

[208] Edirne mollasına ve Bostancıbaşısına hükümki Dubrovnîk ilçeleri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub her sene kendüleri Dubrovnîkden harac ile bâzergânları metâ'la südde-i saâdetime gelürler iken ve haracların edâ idüb giderler iken Edirne'de vâki Manyas kapusu semtinde kiliseleri kurbunda olan odalarına konub göçüp odalarında sâkin ve kiliselerinde âyin-i bâtılların icrâ idüb kimesne rencîde idegelmemişken hâlâ odalarına ayende ve revendeden ve gayrıdan bazı kimesneler konub ve zikr olunan odaların görüb gözetlemekle kodukları bekçilerin Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde ve remîde idüb teaddi eylemekden men' olunmaları bâbında emr-i şerîf ricâ itmegin men' olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûrda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kaziye arz olduğu üzere ise âyende ve revendeden ve âherden kimesneyi odalarına kondurmayub Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif odaları bekçilerine dahi min bâ'd bir ferde rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânın gibi odalarına bekçilerine teaddi idüb ve girü odalarına âdem koyanlar her kim olur ise olsun men' ve def' eyleyesiz Dubrovnîk beglerinin ilçilerine ve bâzergânlarına teaddi ve tecâvüz olunmak câiz değildir bu bâbda her biriniz gereği gibi ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan himâyet ve sıyânet eyleyüb Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif ve emr-i şerîfe mugayir kimesneye iş ve bir vechle teallül ve inâd itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâil-i C Sene 1050 (Ağustos 1640)

[209] Dubrovnîke varub gelince yol üzerinde olan sancakbeglerine ve elviye-i mezbûrede olan kadılara hükümki Dubrovnîk ilçeleri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub vâki olan mezâhim-i mühime için Âsitâne-i saâdetimden ahkâm-ı şerîfe ve mektublar ile âdemleri Dubrovnîke gönderüb gidişimizde ve gelişimizde subaşılari ve voyvodaları ve iş erleri ve ulağla giden çavuşlar ve kapucular ve yavacılar mücerred celb ve ahz için siz casussuz deyüp ve bunun emsâli bahâne ile rencîde eyledikleri

bildirüb ol bâbda emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden imdi Dubrovnik ilçilerinin âdemleri gidişde ve gelişde her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa menâzil ve merâhilde ve mâ'berlerde kendülerine ve tavarlarına ve esbâblarına ve âdemlerine şer'-i şerîf ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ol vechle bir ferde rencîde ve remîde itdirmeyüb rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz deyü cedd-i emcedim Merhûm Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zamanında hükm-i şerîf virilüb bâ'dehu merhûmun vâlid mâ ceddin Sultan Ahmed Han ve birader-i cennet-makarrım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han zaman-ı şerîflerine ol emri getürüb tecdîd eylediklerin bildirüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmak bâbında inâyet ricâ itmeğin buyurdum ki vech-i meşrûh üzere mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eykeyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları nam zimmînin eline virildi Fi't-tarihi'l-mezbûr

[210] Ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya ve Hersek sancağında vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub kendülerine ve âdemlerine ve knezlerine ve sâir Dubrovnik reâyâsına dahl ve taarruz olunmaya deyü hükm-i şerîf ricâ eylediklerinden Dubrovnik tâifesi kadimî haracgüzârlarım olub anlara dahl ve taarruz olunmağa emrim yokdur zikr olunan Dubrovnikli gelüb giderler iken kendülerine ve âdemlerine ve knezlerine ve sâir reâyâsına ve tâcirlerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb Fermân-ı Şerîfime mugayir rencîde itdirilmeye deyü cedd-i emcedim Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Selim Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfinde virilen Hükm-i Hümâyûna vâlid mâ cedim ve birader-i cennet-makarrım Merhûmun Sultan Ahmed Han ve Sultan Osman Han tâbe serâhüma zaman-ı şerîflerinde getürüb tecdîd itdirüb hâliyâ dahi benim zaman-ı saâdet-iktirânımda tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki bu husûsa mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb Dubrovnik ilçilerin ve âdemlerin ve reâyâsın ve knezlerinin ve tâcirlerin ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye muhalif rencîde ve remîde itdirmeyüb itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zimmînin eline virildi. Fi evâhir-i C Sene 1050 (Eylül 1640)

[s.92]

[211] Dubrovnik beglerine hükümki südde-i saâdetime âdem gönderüb Dubrovnike mütealılık olan nâhiyelere feth-i hakanîden berü nesne teklif olunmayub azab ve yeniçeri ve sâir tekâliften muaflar iken kadîmden olugelene muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir Dubrovnike tâbi [...] olan karyeler ahalisinden azab namına beşyüz kimesne tahrîr iderüz deyü teaddi olunub bundan gayrı bazı çavuşlar varup nice teklifler idüb rencîdeden hâli olmayub imdi kadîmden mâbeynimizde olan Ahidnâme-i amana muhalif teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur siz dahi âna göre mukayyed olub bu bâbda olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince ve kadîmden olugeldüğü üzere amel idüb kadîmden olugelene ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif dahl itdirmeyüb hilâf-ı emr-i şerîf dahl ve tecâvüz idenlerin ahvâlin arz eylesesin deyü cedd-i emcedim Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zaman-ı şerîflerinde virilen emr-i şerîf birader-i cennet-makarrım merhûman Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüma zaman şerîflerinde dahi tecdîd eyledüklerin bildirüb zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmak ricâ itmeğin buyurdumki vech-i meşrûh üzere virilen emr-i şerîf mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu emr-i şerîfimi Dubrovnikli beglerinin ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olundu tercümanları eline virildi. Fi evâhir-i C Sene 1050 (Eylül 1640)

[212] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dame ikbalehuya ve Hersek ve kadılarına hükümki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub bunlar ma tekaddemden ellerine Ahidnâmeleri mûcibince ubûdiyette sâbit-kadem olub ve kadîmden olugeldüğü üzere Gabele iskelesine mu'tad üzere begzâdelerinden bir kimesne taraflarından tuz fûruhtuna tayin olunub fûruht olunan tuzun üç akçede bir akçesin kanûn-ı kadim üzere gümrük virüb bir vechle dahl olunmak icâb ider halleri yoğiken hâliyâ ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ve celb için bunlardan bazı akçe ve erzâk taleb idüb küffar kadılarına davâ itmekle ziyâde zulm ve teaddi eyledüklerin bildirüb ânın gibi şirret idüb hilâf-ı şer'i şerîf akçe ve erzâk taleb idenler Âsitâne-i saâdetime arz olunmak için mukaddema emr-i şerîf virilmişken mûcibince inâyet ricâ itmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub hak üzere göresiz ilâm olunduğu üzere müttehimü'l- [...] iskele-i mezbûreye begzâdelerinden bir kimesne kendü taraflarından tuz fûruhtuna tâyin olunub fûruht olunan tuzun üç akçede bir akçe

gümrüğü kanûn-ı kadim ve Ahidnâmeleri mûcibince edâ idüb hâsıl olunmak icâb ider halleri yoğiken hâliyâ ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred ahz ve celb için akçe ve sâir erzâkların almak isteyüb ve haric-i kazâyâ getürmek teklîf eyleyüb teaddi eyledikleri vâki ise ol bâbda mukteza-yı şer'-i kavimle amel olunub min bâ'd şer'-i şerîf ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye mugayir tâife-i mezbûreyi ol makûlelere rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eyleyesiz memnû' olmayanları ism ve resmleri ile vukû'u üzere yazub Âsitâne-i saâdetime arz eyleyesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri mâ tekaddemden Âsitâne-i saâdetime ubûdiyet ve itâ'atde sâbit-kadem olmağla tüccâr ve âdemlerine bir vechle teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur dâima himâyet ve sıyânet üzere olub şer'-i şerîf ve Ahidnâmelerine muhalif kimesne rencîde itdirmemekde ihtimâm eyleyüb fesâd ile üzerlerine şer'en nesne [...] zâhir olmaya hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları nam zımmînin eline virildi fi evâhir-i Cemâziye'l-ûla sene 50 (Eylül 640)

[213] Bosna beglerbegisine ve Gabele kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânları mukaddema Gabele İskelesine tuz getürüb ellerinde olan evâmir-i şerîfe mûcibince tuz satıldıktan sonra üç akçede bir akçesin canib-i mirîye edâ idegelmişler iken iskele-i mezbûre nâzırları ve eminleri olugelene muhalif bâzergânların tuzhânesin ceberen açub sâhiblerinin rızaları yoğiken istedikleri üzere fuzulî satdıklarından gayrı bunların ellerinde evâmir-i şerîfeye muhalif ve olugelmiş mugayir tuzları henüz satılmadan üç akçede bir akçeyi taleb eyleyüb bâzergânların âdemleri rencîde idüb envâ-ı teaddi ve zulm ve tecâvüz eylediklerin bildirüb min bâ'd ellerinde olan evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene mugayir tuzları satılmadan ellerinde olan evâmir-i şerîfeye ve olugelmiş muhalif üç akçede bir akçe taleb itdirmeyüb bâzergânların ve âdemlerin ol vechle rencîde itdirmeyüb tuzların satdıktan sonra olugeldüğü üzere üç akçede bir akçe aldırasin Dubrovnik tüccârına ellerinde olan evâmir-i şerîfeye ve olugelene muhalif teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olub bir vechle [s.93] teaddi itdirmeyesiz deyü merhûm babam ve birader-i cennet makarrım Sultan Ahmed Han ve Sultan Osman Han tâbe serâhüma zaman-ı şerîflerinde Hükmi Hümâyûn virilüb hâliya ol emri getürüb benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden

buyurdum ki mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olundu tercümanları nam zımmînin eline virildi fi't-tarihi'l-mezbûr

[214] Vilayet-i Rumelinde vâki olan sancakbeglerine ve zikr olunan sancaklarda vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb mukaddema Dubrovnik bâzergânları taht-ı hükümet ve kazâlarınızda emn ü âmân üzere kendü hallerinde ticâret idüb sahriyan ve meşin vegön ve sâir memnû' olmayan metâ'yı alub satub rencberlik idüb şer'-i şerîf ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesne dahl ve taarruz eylemeye deyü ricâ eylediklerinden taht-ı hükümetinizde Dubrovnik tâcirleri emn ü âmân üzere ticâret idüb sahtiyan ve meşin ve gön ve sâir memnû' olmayan metâ'yı alub satub rencberlik eyleyüb metâ'ların garet ve kanûn üzere gümrüklerin edâ idegeldikten sonra şer' ve kanûn ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb min bâ'd bir vechle rencîde ve remîde eylemeyeler deyü cedd-i emceddim Merhûm Sultan Süleyman Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilüb bâ'dehu ecdâdım Merhûmun Sultan Selim Han ve Sultan Murâd Han ve Sultan Mehmed Han ve babam Sultan Ahmed Han ve birader-i cennet-makarrım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüm zamanlarından dahi zikr olunan emr-i şerîf tecdid olunub hâliyâ benim zaman-ı devlet iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eykedikleri ecilden hilâfına emr-i âher vârid olmayıb buyurdumki mukaddema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nam zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[215] Bosna beglerbegisine [] sancakbegine ve livâ-i mezbûrda vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub liva-i mezbûrede bazı eşkiyâ Dubrovnikli için Uskok haramzâdeleri vilayetlerinden geçürüb fesâd ve şenaat iderler deyü mücerred celb ve ahz için hilâf-ı vâki isnâd ve iftira idüb mukaddema rencîde ve remîde idüb Divân-ı Hümâyûnda ol istâd eşkiyâ ile mürâfa'a olunduklarında Dubrovnikli ol bâbda bîgünâh oldukları zâhir olduğundan gayrı Dubrovniklünün Uskok haramzâdelerinin fesâd ve şenaat itdiklerine rızaları ve haber ve günâhları olmayub nice vech Uskok eşkiyâsın ile tutub haklarından geldikleri bundan

akdem liva-i mezbûrile ve kadıları ve sâir âyan velâyet arz eylediklerinde ol husûs için min bâ'd Dubrovniklüyü rencîde ve remîde itdirmeyesin deyü ahkâm-ı şerîfe virilmişken hâlâ yine ba'zı şerir mücerred celb ve ahz için muttasıl Dubrovniklüyü hilâf-ı vâki inâd ile rencîde ve remîde itdiklerin bildirüb ol makûle şerir Uskok husûsu için emr-i şerîf ihrac idüb inâd ve iftirâ ile dahl ve taarruz iderler ise men' ve def' olunalar deyü Hük-m-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden olugelmişe muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir rencîde olunmamak üzere ceddîm merhûm tâbe serâhe zamanında virilen emri benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi getürüb tecdîd olmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdum ki Hük-m-i Şerîfimle vardıkda Uskok şakîlerinin fesâd ve şenaatlerinde Dubrovnik tâifesinin kabahat ve günahları yoğiken bazı müfsidler hilâf-ı vâki ol vechle inâd ve iftirâ idüb emr-i şerîf ihrâc itmekle Dubrovniklü rencîde olunmak caiz değildir Dubrovniklünün ellerinde olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb ol emre ve kadîmden olugelmişe mugayir Dubrovnik beglerin ve reâyâsın mücerred celb ve ahz için ol şakîlere rencîde ve remîde itdirmeyüb vilâyetlerine dahl ve taarruz itdirmeyesiz memnû' olmazlar ise ellerinde olan emirleri alub der kîse idüb mühürleyüb Âsitâne-i saâdetime getürüb mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olası şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.94]

[216] Bosna kadısına ve [] ve Niş ve Alacahisar ve Ürgüb ve Yenibazar ve Foça kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri sūd-de-i saâdetime arz-ı hâl sunub mukaddema Dubrovnik tâcirlerine hük-m-i şerîf virilüb memâlik-i mahrûsemde balmumu alub Dubrovnike iletüb rencberlik ideler kimesne mâni olmaya deyü emr-i şerîf alub ol emr mûcibince şimdiye değin balmumu alub rencberlik iderler iken bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için kimesne balmumu almaya deyü emr vârid olmuşdur deyü mâni olub rencîdeden hâlî olmayub tekrar emr-i şerîf ricâ eylediklerinde mukaddema Dubrovnik tâcirleri balmumu alub rencberlik iderler deyü emr-i şerîf virilüb mezbûrlar dahi ol zamandan berü balmumu alub Dubrovnike iletüb rencberlik iderler iken sonradan bazı kimesneler mücerred ahz ve celb için tekrar mâni olub rencîde eylediklerin bildirdikleri ecilden vâki ise men' ve def' idüb anun gibi taht-ı kazânızda

Dubrovnik tâcirleri rızalarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzere ol vechle balmumu alub satub rencberlik eyleyüb adet ve kanûn üzere gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra şer' ve kanûna ve kadîmden olugelene muhalif ve sâir virilen Fermân-ı Şerîfime mugair kimesneye iş itdirmeyesiz deyü merhûm cedd-i emceddim Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında virilen hükm-i şerîf Merhûm Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfimde tecdid olunub bâ'dehu birader-i cennet makarrım Merhûm Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zaman-ı şerîflerinde dahi tecdîd oluunub zaman-ı saâdet iktirânımda dahi getürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vech-i meşrûh üzere virilen ahkâm-ı şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[217] Rumelinde vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri sūdde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik tâifesinden olub memâlik-i mahrûsemde yerler ve bağlar ve dükkanlar satun alub tasarruf eyleyüb kanûn ve defter mûcibince hukuk ve rüsûmların bi't-tamam edâ itdiklerinden sonra eminler ve âmiller ve voyvodalarsınız sâir reâyâ gibisiz deyü teaddî eylediklerin bildirdiklerin cedd-i emcedim Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zamanlarında memâlik-i mahrûsemde evler ve bağlar ve dükkanlar ve yerler satun alub kanûn ve defter mûcibince hukuk ve rüsûmların edâ eylediklerinden sonra eminler ve âmiller ve voyvodalar bunlardan hilâf-ı şer' ve kanûn ve defter-i gümrük ve ziyâde nesne taleb idüb teaddi iderler ise men' ve def' idüb ol vechle zulm ve teaddi itdirmeyesiz Dubrovnik tâifesi husûslarında olan Ahidnâme-i Hümâyûnum kemâkân mukarrerdir Dubrovnikli sâir reâyâ gibi haracgüzâr reâyâmızdır anlara hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur Fermân-ı Hümâyûnuma muhalif teaddi ve tecâvüz idenleri yazub arz idüb tekrar bu husûs içün şikâyet itdirmeyesiz deyü virilen emr-i şerîf babam Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Ahmed Han tâbe serahe zaman-ı şerîfimde tecdid eylediklerin bildirüb mûcibince benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki mukaddema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[218] Budun muhafazasında Vezir [] Paşaya ve Bosna Beglerbegisine ve zikr olunan eyâletlerde vâki olan sancakbeglerine ve zikr olunan eyâletlerde vâki kadılara ve zikr olunan eyâletlerde vâki iskele eminlerine hüküm ki iftihar-ı ümerâi'l-milleti'l-mesihîyye muhtar-ı küberaü't-tâifetü'n-iseviyye Dubrovnik begleri ve ilçileri tarafından Âsitâne-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ecdâd-ı âli [...] Merhûm Sultan Orhan aleyhi'r-rahme ve'r'-rıdvan zaman-ı şerîflerinden berü dört yüz seneden mütecâviz cizye kabul idüb mu'tad üzere sâl be sâl Âsitâne-i saâdetime ilçileri ile irsâl ve isâl idüb bu ana değin bâzergânları memâlik-i mahrûseminden ticâretten men' olunmayub ve bildikleri üzere bey' ve şira idüb ubûdiyet ve itâ'atde sâbit-kadem ve râsih dem olub memleketlerine karib olan serhad-i mansûrem ahalileri ile hüsn-i süluk ve muhabbet üzere geçünüb rızâ-yı şerîfime muhalif vaz'ları ve ubûdiyetlerine taarruz târi olacak halleri yoğiken bazı âvârız hasebiyle Venediklülerin tâcirleri gelüb gitmekten men' olunub ve bey' ve şiraları te'hîr bulunmağla [s.95] bunların bâzergânları gelüb gitmeğe mâni olub mu'tâd üzere virdikleri cizyeleri bâzergânlarının tüccârlarından tahsîl olunmağla kendülere gadr olub cizyelerin edâya adem-i kudret izhâr idüb Dubrovnîklünün bâzergânlarına ruhsat olub ma tekaddemden virilmesi memnû' olan eşya ve metâ' ve âlât-ı harbden gayrı kadîmden alageldikleri metâ' ve eşyayı memâlik-i mahrûseminden girü alub ve diledikleri mahale gönderüb satub kimesne mâni olmamak bâbında emr-i şerîfim virilmesi ricâ eyledikleri ecilden tâife-i mezbûre ma tekaddemden âsitân-ı muhalledü'l-erkânıma arz ve ubûdiyet ve cizye kabulü ile izhâr-ı itâ'at idüb kulluklarında sâbit-kadem olmalarıyla Üsküb yolu üzerinde tarafeynin bâzergânları varub gelüb ticâret idüb hâricden dahl olunmamak üzere birader-i cennet makarrım Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilmekle benim zaman-ı saâdet iktirânımda mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celül'l-kadrim üzere her biriniz amel idüb dahi Dubrovnik beglerinin bâzergânları ve tâcirleri memâlik-i mahrûseme gelüb ve gidüb ber minvâl-i meşrûh memnû' olan metâ' ve eşyadan ve âlet-i harbden gayrı alıgeldikleri metâ' her ne ise alub ve murâd itdikleri iskelelere götürüb bey' ve şira idüb ticâretlerine ve bey' ü şirâlarına kimesneyi dahl ve tecâvüz ve men' ve taarruz itdirmeyesiz ve itmeyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı i'zâmım enarallahu teâlâ burhânehümün zaman-ı saâdet iktirânlarından berü câdde-i ubûdiyetde sâbit-kadem ve rah-ı inkıyâd ve sadakatde râsih dem olmalarıyla Fermân-ı

Şerîfime muhalif bir vechle rencîde olunduklarına ve bey' ü şirâlarına dahl ve taarruz olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre her birinizin ma'lûmu olup bâzergânlarını taht-ı hükümetinizde ve kazâlarınızda gelüb alış ve viriş eylemelerine icâzet virüb ve itdirüb kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyesiz âna göre Fermân-ı Şerîfime muhalif vaz' ve ictisâr olunub mukaddema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfenin fehvâsı hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz ve bi'l-cümle rencîde itmeyüb itdirmeyesiz memnû' olmayanları ism ve resmleri ile vuku' üzere yazub arz eyleyesiz ki sonradan haklarında emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa mûcibiyle amel oluna ve bu emr-i şerîfim i kasabât ve kurâda ve mecmâ'ü'n-nâ olan mahallerde nida itdirüb hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Tahrîren evâil-i şehri Cemâziye'l-âhire sene 1050(Eylül 1640)

[219] Bosna Beglerbegisine ve [...] ve Hersek sancağında vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bundan akdem Bosna ve Hersek ve Kilis sancaklarının tuza şiddet-i ihtiyaçları olmağla Dubrovnik tâcirleri Gabele İskelesine tuz getirüb fûruht eyleyüb vilâyetin tuz bâbında olan muzâyakasın def' idüb fûruht olan tuzun sülüsü mirî için alınub tuzlaları iskeleye bir günlük yer olup zikr olunan iskelede mezbûrların tuzu ve var iken âherin tuzu bey' olunagelmeyüb ve ol babda ellerinde evâmir-i şerîfe var iken Venedik tâcirleri iskele-i mezbûrede tuz bey' eylemek için emr alub ol iskelede biz dahi tuz bey' ideriz deyü Dubrovnik tâcirlerinin bey' ü şirasına mâni' ve iskelenin ibtâlîne ve mal-ı mirîye külli zararları olup ve bu bâbda mukaddema Dubrovnik tâcirleri Virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel olunub Venedik tâcirleri men' olunub kadîmden Dubrovnik tâcirleri bey' itmek için emr-i şerîf ricâsına mukaddema Bosna beglerbegi ile mal Defterdârları arz eylediklerinden Merhûm ve Mağfûr-leh cedd-i [...] sabık paye-i âlâlarına arz olundukda üslûb-ı sâbık üzere emr virile deyü Hatt-ı Hümayûn-ı saâdet-makrûn ile Fermân-ı Âlişân sâdır olup bu bâbda Fermân-ı Hümayûn mûcibince Dubrovnik tâcirleri kadîmden olugeldiği üzere bu bâbda evâmir-i şerîfe mûcibince iskele-i mezbûra ne vechle tuz getirüb bey' idegelmişler ise girü ol vechle getirüb bey' idüb Venedik tâcirleri sonradan kadîmden olugelene muhalif girü tuz getirüb bey' itmek isterler ise mâliye tarafından virilen Hükm-i Hümayûn mûcibince getürdükleri tuzların mirî için girift için idüb min bâ'd emrime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyü mukaddema hükm-i şerîf virilüb

bâ'dehu birader-i cennet-makarrım Merhûmân Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zamanlarında tecdîd olunub hâlâ zaman-ı şerîfimde dahi tecdid olunmak bâbında emr-i şerîf ricâ etmeğin buyurdumki zıkr olunan husûs vech-i meşrûh üzere virilen emr-i şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir sene 1050 (Ekim 1640)

[Girü teaddi iderler ise men' ve def' idüb emr-i hümayûnum ve olugelene muhalif]

[220] Bir sureti Rumeli beglerbegisine ve eyaletde olan sancakbeglerine ve kadılarına ve iskele eminlerine hitâben bu terihte aynıyla tahrîr olunub tercümanları yedine virilmiştir

[s.96]

[221] Vilayet-i Rumelinde vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i sâadete arz-ı hâl sunub bundan akdem Dubrovnik tâcirleri memâlik-i mahrûsemde bey' ü şıra' ve ticâret ve sâir umûr-ı şeriye her ne ise vâki oldukda evvela kadiya varub bâ'dehu hüccet ve sicil itdirüb veya hüccet olduktan sonra niza' vâki ise sicil ve hüccete nazar olundukda mucibiyle amel oluna bu eskisinde yeri olmayub mücerred şahid [...] ikame itmekle bunlardan hilâf-ı vâki celb ve ahz için nesne taleb idenlerin mademki ellerinde hüccet-i şeriyeleri veyahud suret-i sicilleri olmaya ve sicil-i mahfuzda bulunmaya ânun gibilere tezvîr ve telbîs itdirmeyüb ol babda olan dâ'vâları istima' olunmaya deyü ahkâm-ı şerîf virilmişken bazı kimesneler ve Yehudlar nuzzâr tâifesinden bazı zımmîler ellerinde hüccet olmayub ve sicilde dahi mukayyed değil iken ol ahkâm-ı şerîfeye muhalif tâcirlerin rencîde itmekden hâlî olmayub teaddi eylediklerin bildirdiklerinden arz olunduğu üzere Dubrovnik tâcirleriyle vech-i meşrûh üzere dâ'vâ ve nizâ'ları olub hilâf-ı vâki dâ'vâ idenlerin ve hukûk taleb idenler mâdemki ellerinde hüccetleri ve sicilde olmaya ve sicill-i mahfûzda bulunmaya ânun gibilere tezvîr ve telbîs itdirmeyüb sâbıka virilen ahkâm-ı şerîfeye muhalif ve Ahidnâme-i Hümayûna mugair iş itdirmeyesiz eylemeyüb muhtâc-ı arz olanları yazub arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin deyü cedd-i emcedim Merhûm Sultan [] Han tâbe serâhe zamanında virilen hükm-i

şerîf merhûmân birader-i cennet-makarrım Merhûmân Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zaman-ı şerîflerinde getürüb tecdîd itdirüb hâliyâ benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki zıkr olunan husûs içün vech-i meşrûh üzere mukaddema ve hâlâ vârid evâmîr-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâil-i C sene 50 (Eylül 1640)

[222] Bosna beglerbegisine ve Defterdârına ve Hersek sancağında vâki olan kadılara hükûmki Dubrovnik ilçileri arz-ı hâl sunub Bosna ve Hersek sancaklarının tuza ziyâde ihtiyacları olub Dubrovnik tâcirleri Gabele iskelesine tuz getürüb fûruht eyleyüb vilâyetin tuz bâbında olan muzâyakaların def' idüb fûruht olunan tuzun sülûsü mîrî içün alunub tuzlaları iskeleye bir günlük yer olub ve iskelede mezkûrların tuzu var iken Venedik tâcirleri iskele-i mezbûrede tuz bey' itmek içün emr-i şerîf alub biz dahi zıkr olunan iskelede tuz bey' iderüz deyü teaddi idüb Dubrovnik tâcirlerinin bey' ü şîralarına mâni olub ve iskelenin dahi ibtâline ve mal-ı miriye külli zarar olmuşdur deyü mukaddema Dubrovnik tâcirlerine virilen evâmîr-i şerîfe mûcibnce amel olunub dahi Venedik tâcirleri men' olunub kadîmden Dubrovnik tâcirleri bey' eylemek üzere emr-i şerîf ricâsına Bosna beglerbegisi ve Defterdârı arz eyledikde bu husûs babam Merhûm ve Mağfûr-leh Hüdavendigar tâbe serâhenin zaman-ı şerîflerinde paye-i âlâlarına arz olundukda üslûb-ı sâbık üzere emr virile deyü Hatt-ı Hümâyûnlarıyla Fermân-ı Şerîfleri sâdır olub bu bâbda sâdır olan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn mûcibince zıkr olunan Dubrovnik tâcirleri kadîmden olugeldiği üzere ve mukaddema virilen evâmîr-i şerîfe mûcibince mezkûr iskeleye tuz getürüb ne vechle bey' idegelmişler ise yine ol vechle ber karar-ı sâbık getürüb bey' idüb Venedik tâcirleri sonradan mücerred olugelene muhalif emr-i şerîf ibrâz itmekle teaddi itdirmeyüb men' ve def' eyleyesiz mezbûrlar memnû' olmayub emr-i hümâyûnuma muhalif ve olugelene mugayir kendü tuz getürüb bey' itmek isterlerse mâliye tarikinden virilen emr-i şerîf mûcibince getürdükleri tuzları miri içün girift itdirüb min bâ'd emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz deyü Merhûm-ı müşârünileyh babam Sultan Ahmed Han taâbe serâhe zamanında Hükûm-i Hümâyûn virilüb bâ'dehu birâder-i cennet-makaarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfinde dahi tecdîd olunub hâliyâ benim zaman-ı devlet iktirânımda dahi ol emri getürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki

vusûl buldukda zikr olunan husûs için vech-i meşrûh üzere mukaddemâ ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel eyleyüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i C sene 50 (Ekim 1640)

[s.97]

[223] Bosna beglerbegisine ve Defterdârına hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Nova ulufecilerinin havalelerin ulufelerin almağa Arıncaya (?) eminine vardıklarında Arıncada (?) durmayub ulufe bahânesiyle Dubrovnik önüne varub envai' dürlü gavgâ ve fesâddan hâli olmadıkları ecilden min bâ'd zikr olunan havale ve Arıncaya (?) ulufe almağa vardıklarında ulufeleri eminden alub Dubrovnik önüne varmayub ânın gibi ulufelerin alamadıklarında senki Defterdârın havale sana varub emini yanına getürüb ulufelerin senin yanında eminden alıvirilmek ricâsına bildirdiklerinde bu bâbda her biriniz mukayyed olub Nova havâlilerine tenbih ve te'kid eyleyesiz ki olugeldikleri üzere Arıncaya (?) vardıklarında ulufelerin eminden taleb idüb alub bu bahane ile min bâ'd Dubrovnik önüne varmayalar ânın gibi ulufelerin eminden alamadıklarında senki Defterdârın havaleler sana varub sen dahi emini yanına getürüb ulufelerin senin yanında eminden alıvirilmek ricâsına bildirdiklerinde bu bâbda her biriniz mukayyed olub Nova havâlilerine tenbih ve te'kid eyleyesiz ki olugeldiği üzere Arıncaya (?) vardıklarında ulufelerin eminden taleb idüb alub bu bahâne ile min bâ'd Dubrovnik önüne varmayalar sulh ve salâha muhalif Dubrovnîklü ve sâiri rencîde eylemeyeler ve itdirmeyesiz mezkûrlar gavgâ ve fesâd idüb Dubrovnik halkı ve sâiri rencîde eylediklerine rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olub min bâ'd havale Dubrovnik önüne varub fesâd eylemeyeler ve itdirmeyesin memnû' olmayanları resmleriyle yazub arz eyleyesin ki haklarından gelinmek için emr-i şerîfim gönderile deyü Merhûm ve Mağfûr-leh vâlid-i mâ ceddin Sultan Ahmed Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfinde Hükûm-i Hümâyûn virilüb bâ'dehu ol emr-i şerîfi merhûmân birader-i cennet-makarrım Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhüma zaman-ı şerîflerinde getürüb tecdîd itdirüb benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi hâliyâ getürüb tecdîde ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki mukaddemâ ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle

bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i Cemâziye'l-ûla sene 1050 (Eylül 1640)

[224] Budun muhafazasında olan vezir [] Paşaya ve Rumeli Bosna ve [] beglerbeglerine zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve zikr olunan sancaklarda vâki kadılara ve zikr olunan kadılıklarda vâki kıl'a ve palanka dizdârları ve sâir neferât ağalarına hükümki Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-an atabe-i ûlyâma sadakat ve ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla hâliyâ Dubrovnik bâzergânlardan dârende-i Fermân-ı Hümâyûn ve sâir bâzergânları memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret eylediklerinden yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde mir-i miran subaşları ve voyvodaları ve sancakbegleri ve âdemleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrı kendülerine ve davarlarına ve âdemlerine ve esbâb ve eskâllerine dahl ve taarruz itmeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendülerin korumağçün Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmekle libâslarına ve âlet-i harblerine taarruz olunmayub emn ü sâlim birbirinize ulaştırmak için emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdumki Hüküm-i Şerîfimle her kangınızın taht-ı hükûmetine ve kazâsına dâhil olursa menâzil ve merâhilde ve derbentlerde ve mâ'berlerde kendülerine ve âdemlerine ve esbâblarına ve davarlarına ve merâ'larına ve ruhsat virildüğü üzere giydikleri Müselmân libâslarına ve yelegi takye ve kalpaklarına ve sarındıkları dülbentlerine ve merâlarına ve götördükleri ok ve yay ve tirkeş ve mızrak ve mühür ve sâir âlet-i harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânın gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları men' ve def' idüb emn ü sâlim birbirinize ulaştırınız ve siz ki neferât ağalarınız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub konağına ulaştırınız ve bazı umûr-ı mühimme için ol semtlere ulağla gönderilen Dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâ'berlerde davarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz Dubrovnik tâcirlerine teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur hakkınızda mezkûrların şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir mezkûrları her vechle himâyet ve sıyânet idüb bir ferde rencide itdirmeyüb zaleme ve ehl-i fesâdı men' ve def' eyleyesiz memnû' olmayanları ve muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüb ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra gereği gibi her biriniz mukayyed olub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş

itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka idüb alamet-i şerîfe itimat kılasız deyü tahrîr olundu tercümanları [] nam zimmînin eline virildi. Fi evâil-i şehri Cemâziye'l-âhir sene 1050 (Eylül 1640)

[s.98]

[225] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere tahrîr olub tercümanları Maro Yadula yeddine virilmiştir fi't-tarihi'l-mezbûr ve zikr olunan hükm kendü tercümanın namına yazıldı

[226] Bir sureti Yakob ve Franko namına bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere tahrîr olub tercümanları Maro Yadula yeddine virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[227] Bir sureti dahi tercümanları darende Frank namına bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere tahrîr olub tercümanları Maro yeddine virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[229] Bir sureti dahi t bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere tercümanları darende Marko namına tahrîr olub tercümanları Maro yeddine virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[229] Bir sureti dahi bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere aynıyla bu tarihte tahrîr olub tercümanları Maro Yadula yeddine virilmiştir.

[230] Bir sureti dahi bâlâda tahrîr olunduğu minvâl üzere aynıyla bu tarihte tahrîr olub tercümanları Maro Yadula yeddine virilmiştir

[231] Bosna beglerbegisine ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan []ve Bosna eyaletinde olan sancakbeglerine zikr olunan sancaklarda olan kadılara ve zikr olunan kazâlarda olan voyvodalara ve subaşılara ve ümenâ ve mültezimîne ve sâir ehl-i örf tâifesine hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri feth-i hakanîden berü ubûdiyet ve ihlâs üzere haracgüzar ve her hususta itâ'at üzere olub Dubrovnikde ve Dubrovnike tâbi olan kasabât ve kurâda ve kasabalar ve gayrı memâlik-i mahrûsede olan Bosna ve Bosna eyaletinde olan Hersek ve sâir sancaklarda ve etrafında olan kazâlarda zahîre için koyun ve keçi ve sığır ve kuzu ve inek ve sâir me'külât makûlesi aldıklarında kadılar ve ümenâ ve mültezimîn ve subaşılar ve ehl-i örf tâifesi ve gayrılar mâni olmayub ve yollarda ve menâzil ve merâhilde dahl ve rencîde eylemeyeler deyü emr-i şerîf ricâsına mukaddema ilâm eylediklerinden

birader-i cennet-makarrımın zaman-ı şerîflerinde Hükûm-i Hümâyûn virilmişken hâliyâ getürüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki Hükûm-i Şerîfim vardıkda Dubrovnikde sâkin olan kadılar ve sâir sâirleri taht-ı hükûmetinizde zahîre içün koyun ve keçi ve sığır ve kuzu ve inek ve sâir me'kulat kısmı akçeleriyle alub Dubrovnike götürdüklerinden kadîmden dahl olunagelmış değil iken hilâf-ı kanûn rencîde idenleri men' ve def' idüb vech-i meşrûh üzere zahîre içün alub gitdiklerinde yollarda ve menâzil ve merâhilde ve sâir yerlerde kadılar ve ümenâ ve mültezimîn ve subaşılar ve ehl-i örf tâifesi ve gayrılardan bir ferde dahl ve taarruz itdirmeyüb men' ve def' eyleyesiz Dubrovnik begleri kadîmden Âsitâne-i saâdetime ubûdiyet ve itâ'atde sâbit-kadem ve rah-ı inkıyâdda râsih dem olmağla her vechle bunlara riâyet ve himâyet emrim umûrudur rencîde olunduklarına bir vechle rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zimmînin eline virildi. Fi evâhir-i C sene 1050 (Eylül 1640)

[232] Bosna beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan [] ve Miray [?] kılâasına ve eyâlet-i mezbûrda kadılara hükûmki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub feth-i hakanîden berü Dubrovnik iskelesine bâzergânlar ve tüccârlar varub bey' ü şîra idüb tarafeynden men' yoğiken Venediklû tarafından Bosna Eyâleti cânibine ilka olunmağla Dubrovnik iskelesine gitmeyub ve ol iskelede bey' ve şîrâ olunmayub cümle bâzergân Venedik iskelesine gitmek üzere Bosna câniblerinde niza' olduğun bildirüb men' olunmağçün mukaddema Hükûm-i Hümâyûn virilüb hâliyâ tecdid olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda taht-ı kazânızda vâki kasabât ve kura mecmâ'-ı nâs olan yerlerde tenbih ve nidâ ve tefehhüm ve ilân ve eyleyesiz ki min bâ'd Dubrovnik iskelesinde bey' ü şîrâ olunmakdan bâzergân men' olunmayub herkes ihtiya ihbâr ile mû'tâd üzere Dubrovnik iskelesine varub bey' ü şîrâ ve ticâret eyledikden kimesne mâni ve müzâhim olmayub min bâ'd kimesnenin bey' ü şîrâ ve ticâretine dahl eylemeyeler ve itdirmeyesiz mukaddema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfenin ve mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] zimmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.99]

[233] Edirne mollasına hükümki Dubrovnik ilçileri tarafından Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunulub her sene Dubrovnik haracı ile sütte-i saâdetime geldiklerinden ve edâ-ı hizmet idüb girü avdet eylediklerinde kendüleri ve havaleleri konmağçün mahmiye-i mezbûrede bir mülk evleri olub zikr olunan evde konub hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zararları yoğiken mürûr-ı eyyâm ile harabe müşref olmağla tâmirine mübâşeret eylediklerinden Avraham nâm Yahudinin evi olmağla bunları garaz idüb bir azîm bina kaldırıub bunların pencerelerin ibtâl oldukdan gayrı tâ'mirine mâni olub ve evlerin beklemeğe kodukları demi muhkem döğüb ve bazı eşkıya ile bunların evlerin basub gümüş evânîsinden ve gayrıdan hayli esbâbların garet ve hasâret itdirmekle külli zarar eyledüğün bildirüb şer'le zararı def' olunub ve gâret olunan esbâbların alıvirilmek bâbında emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülüp icra-yı hak olunmak emrim olmuşdur buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru husemâ muvacehesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziyye arz olunduğu üzere ise mukteza-yı şer'-i şerîf üzere mezkûr Yahudinin zararın def' idüb ve garet olunan eğer gümüş evânîsindir ve eğer gayrı esbâbdır bâ'de's-sübut müteveccih olandan şer'le hükm idüb bî kusur alıvirüb teallül ve inâd itdirmeyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâma hulûs ve sadakat üzere ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla ilçilerine ve âdemlerine zarar ve ihânet olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda önat vechle mukayyed olub mezkûrlara zarar ve ihânet idenleri men' ve def' idüb memnû' olmayanlar ve muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz idüb değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda arz ve [...] ile hilâf-ı şer'-i şerîf iş olmakdan ihtiyât idüb câdde-i hakdan udûl ve inhirâf eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe itimat kılasız deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâsıt-ı C sene 1050 (Ağustos/Eylül 1640)

[234] Bosna beglerbegisine hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema sütte-i saâdetime arz-ı hâl sunub bundan akdem İspanya dönmesi çıkub serhad-i mansureme karib yerlerde gezmekle Hersek sancağı ile Nova câniblerine müteveccih olub mukaddema Bosna beglerbegisi olan Vezir Abaza Mehmed Paşa kendü memleketlerinden Konavla nâhiyesinde uğrayub Ahidnâme muhalif külli teaddi ve zarar ve ziyân eylediği bildirüb sen ol cânibe vardığında nâhiye-i mezkûrede uğranub

memleketlerin himâyet ve sıyânet itmek için mukaddema birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virilüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi mucibiyle tecdid olunub Hükmi Hümâyûnumn rica eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere ol serhadlerin muhafazası iktiza idüb asker-i İslamla müteveccih olduğunda zıkr olunan Konavla nâhiyesine varmayub sâir ümerâya ve hükâmâ dahi münker tenbih ve te'kid eylesesin ki nâhiye-i mezkûreye ve Dubrovnik beglerinin ve memleketleri hududuna dâhil olmayub âher mahalde mürûr ve übûr eyleyeler Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla memleketleri ve reâyâları himâyet ve sıyânet olunmak mühimmâtından olub cem'iyet ile memleketlerine dâhil olunduğu takdirce zarar ve hasâret olmak mukarrer olmağın imdi Fermân-ı şerîfim üzere cem'iyet ile mümâileyhüm Dubrovnik beglerinin nâhiyelerine ve sâir memleketlerinin hudûd ve sınırına dâhil olmayub ve ümerâ ve sâir hükâmâ dahi men' ve zabt idüb memleketlerin ve reâyâların ahd ü amân ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince gereği gibi himâyet ve sıyânet eyleyüb ahd ü amâna ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfeye muhalif vaz' sūdûrundan ictinâb ve ihtirâz idüb dâima bu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâsıt-ı C sene 1050 (Eylül 1640)

[235] Mısır muhafazasında Vezir [] Paşaya ve İskenderiye kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema sūdde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri kadîmden Âsitâne-i saâdetime ubûdiyet ve ihlâs üzere olub ve haracların her sene teslim eyleyüb kadîmden olugeldiği üzere kal'aları [...] için rızalarıyla bey' idenlerden olugeldüğü üzere akçeleriyle üç yüz kantar gühercile almak istediklerinden ellerinde olan Ahidnâmelerine ve olugelene muhalif kimesne mâni ve vâki olmayub Hükmi Hümâyûnuma muhalif kimesneyi rencîde ve remîde itdirmeyesin deyü cedd-i emcedim merhûm Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zamanında virilen hükmi-i şerîf merhûmân birader-i cennet-makarrım Merhûman Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zamanlarında tecdîd itdirüb hâlâ zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki bu husûs için mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münîfiyle âmil olub hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka

eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâil-i şehri Cemâziye'l-âhir Sene 1050 (Eylül 1640)

[s.100]

[236] Ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan Vakova kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb Dubrovnik tâifesi kadimî haracgüzârlar olub ayinlerince kendü memleketlerinden begleri sonra icra idüb memâlik-i mahrûsem reâyâsından bazı zımmîler kal'alarına varub sâkin olub içlerinden bazılarının fesâd ve şenâ'atleri zuhûr idecek ol kal'a hâkimi tutub ayinlerince siyaset itmek istediklerinden sizin tâifenizden değiliz deyü inâd itdiklerin ve bu bâbda ellerinde şer'i fetvâları olduğun bildirdiklerinden cedd-i emcedim Merhûm Sultan Selim Han ve Sultan Mehmed Han tâbe serâhümâ zaman-ı şerîflerinde Hükmi-i Hümâyûn virilüb bâ'dehu birader-i cennet-makarrım Merhûmân Sultan Osman Han ve Sultan Murâd Han tâbe serâhümâ zamanlarında ol emri tecdîd itdirüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki mukaddemâ ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka idüb alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâsıt-ı C sene 1050 (Ağustos/Eylül 1640)

[237] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] hükümki Merhûm cedd-i emcedim Sultan Orhan tâbe serâhe zamanından bu ana gelinceye Dubrovnik begleri Âsitâne-i saâdetimin kulları ve haracgüzârları olub kemâl-i sadakatde sâbit-kadem olmağla her husûsda asude hâl olub begler ve sancakbegleri lâzım geldiği üzere görüb gözetlemekle deryâdan ve karadan düşman havfları olmayub hâlâ dahi karadan ve deryâdan her kangı düşman zuhûr idüb üzerlerine gelmek istedikde men' ve def' olunub gereği gibi himâyet ve sıyânet olunalar deyü ilâm olunmağın Dubrovnik vilayetine mütea'llık olan kal'alar ve karyeler ve vilayetler sâir memâlik-i mahrûsem gibi [...] dahl ve taarruz olmayub men' ve def' olunmak için mukaddema emr-i şerîfim virilüb hâliyâ mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda ânın gibi Dubrovnike mütea'llık kal'alara ve tasarruflarında olan karyelerine ve vilayetlerine düşman tarafından zarar ve gezend ve [...] geldiklerinden bi'z-zat gereği gibi mukayyed olub asla te'hir ve tevakkuf eylemeyüb üzerlerinden zararların men' ve

ref' eyleyesiz ve bi't-tamam her vechle himâyet ve sıyânet eyleyüb Dubrovnik kal'alarına ve tasarruflarında olan karyelerine ve vilayetlerine asla zarar ve ziyân itdirmeyesin ki kadimî kulluk ve haracgüzârlık riâyet oluna ve Dubrovnik begleri kadîmden atabe-i ulyâma hulûsiyet üzere ve dostlukda sâbit-kadem olmağla bunların her husûsda riayet ve himâyeti ehemm ve elzemdir hilâf-ı mu'tâd rencîde ve remîde olduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur ve şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir zirâ cümle husûslarında sadakat üzere olmalarıyla bunlara i'timâd-ı hümayûnum vardır âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına bir vechle rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir sene 1050 (Ekim 1640)

[238] Yenibazar kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub matekaddemden Hersek ve gayrı kadılıklarda kirâ bargirleri ile mekkârileriyle bazara gelüb Dubrovnik bâzergânlarının ve sâir tüccâr tâifesinin bunların bargirlerine tahmîl eyleyüb götürmek mu'tad olmağla şimdiye değin Dubrovnik bâzergânları vech-i meşrûh üzere Yenibazardan metâ'larını zikr olunan kira bargirlerine tahmîl eylemek istediklerinden askerîden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için Yenibazarda olan kira bargirleri bi't-tamam tahmîl olunmayınca âher kazadan gelen bargirlerin metâ' tahmîl itdirmeziz deyü bunların yüklerin yüklemeye mâni olub etrafda olan bargir çayırlarımızı ve tarlalarımızı çiğneyüb zarar ve ziyân iderler deyü gelen mekkârileri dahi rencîde idüb mukaddema husûs-ı mezbûr şer'le Yenibazarda görüldüğü çayırlarına ve tarlalarına ol vechle zarar ve ziyân eylediklerinin aslı olmayub garaz ve şirret idüb zâhir olmağla sicil ve hüccet olunub emr-i şerîf virilüb men' olunmuşken memnû' olmayub girü bâzergânlara ve mekkârilere teaddi üzere oldukların bildirüb men' olunmağçün mukaddemâ emr-i şerîf virilmişken hâlâ ol emri getürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin kaziyeye arz olunduğu üzere ise kadîmden olugeldiği vech üzere mezkûrların [s.101] tavarların ve bâzergânlar kirâyaya tutub metâ'ların yüklemek istediklerinden min bâ'd askerî tâifesinden ve gayrı kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesin ki metâ'ların tahmîl idüb yollarına müteveccih olalar eyyâm-ı adalet-encamında tüccâr ve rencber tâifesine teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda bi'z-zât önat vechle mukayyed olub tüccârı ve mekkârileri bu vechle rencîde

edenler her kim olursa olsun men' ve def' eylesin ki huzur-ı hâl ile ticâretlerinde ve kar u kisblerinde olalalar bu def'a dahi memnû' olmayub metâ'ların âher kazâdan gelen kira bargirlerine tahmîl eylemeğe mâni olurlar ise ol makûlelerde muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüb şer' ve kanûna ve kadîmden olugelene muhalif mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye mugair kimesneye bir vechle vaz' ve hareket itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesiz deyu tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[239] Yenibazar kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri bilâd-ı selâsedan gayrı memâlik-i mahrûsemde yerde ve bahrda bâzergânları alub satdıkları emtiâ-ı mütenevviânın resm-i gümrükleri yılda yüzde bin akçeye iltizâm ve kabul idüb her sene haraclarıyla maan Âsitâne-i saâdetime gönderüb Hazîne-i Âmireme teslim eylemekle ol mukabelede cümle tekâlif-i şakkadan muaf olmağın mezbûrlardan min bâ'd resm-i gümrük ve bâc nâmına nesne alınmaya deyu ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr olub ticâretlerinde ve kar u kisblerinde olmağla şimdiye değin voyvoda olanlar bâc ve resm-ı kantariye ve hedâyâ nâmına Dubrovnik bâzergânlarından akçe alagelmiş değiller iken hâlâ Yenibazar'da voyvoda olan kimesne Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif mezbûrların yüklerinden bâc ve iştirâ itdikleri yapağıdan senede ikişer bin akçe resm-i kantariye ve her üç ayda bir hedâyâ namına beşer gurusların alub teaddi ve tecâvüz eylediklerin bildirüb men' ve def' olunub ve hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn alınan akçeleri girü ashâbına red itdirilmek için mukaddema emr-i şerîf virilmişken mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden tecdîd olunmasın emr idüb buyurdum ki vusûl buldukda hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin ve voyvoda-i mezkûr mezbûrun bazergnalara ol vechle teaddi eyledüğü vâki ise men' ve def' idüb Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif yüklerinden bâc ve resm-i kantariye ve hedâyâ nâmına kadîmden olugelene muhalif bir akçe ve bir habbelerin aldirmayasın anun gibi kusûren ve garazan akçeleri almış ise girü ashâbına red itdiresin Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma sadakat üzere ubûdiyet ve ihlâsda sâbit-kadem olub haracgüzârlarım olmağla bâzergânları tâ'ciz ve tazyîk olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda önat vechle mukayyed olub mezkûr voyvoda bunları ol vechle rencîde eylemekden men' ve def' idüb Ahidname-i Hümâyûna ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye muhalif voyvoda-ı

mezkûreye ve âhere teaddi ve tecâvüz itdirmeyesiz memnû' olmayub inâd iderler ise muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb değiller ise haklarında lâzım geleni icrâ eylesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ellerin ibka eylesin deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[240] Bosna beglerbegisine hükümki merhûm cedd-i emcedim Merhûm Sultan Orhan tâbe serâhe zamanından bu ana gelinceye değin Dubrovnik begleri Âsitâne-i saâdetimin dostları ve haracgüzârları olub kemâl-i sadakatte sâbit-kadem olmağla her husûsda asûde hal olub beglerbegiler lâzım geldiği üzere görüp gözetlemekle deryadan ve karadan düşmandan farazallü teâla havfları olmayub hâlâ dahi karadan ve deryadan her kangı düşman zuhûr idüb üzerlerine gelmek istediğinde men' ve def' olunub gereği gibi himâyet ve sıyânet olalar deyü ilâm olmağın imdi Dubrovnike mütea'llık kal'alar ve tasarruflarında olan karyeler ve vilayetler ve sâir memâlik-i mahrûsam gibidir min bâ'd dahl ve taarruz olmayub men' ve def' olunmak için mukaddema birader-i cennet-makarrım Merhûm ve Mağfûr-leh Sultan Osman Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virildiği bildirüb mûcibince benim zaman-ı saâdet iktirânımda dahi tecdîd olunub Hükm-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub ânın gibi Dubrovnik kal'alarına [s.102] ve karyelerine ve vilayetlerine her hangi düşman zarar ve gezend kasdına geldiklerinde asla te'hir ve terâhi itmeyüb üzerlerinden zararların def' ve ref' eyleyüb ve bi'l-cümle Dubrovnik kal'alarına ve karyelerine ve vilayetlerine asla bir vechle zarar ve ziyân itdirmeyesin ki dostluk ve haracgüzârlıka riayet oluna Dubrovnik begleri kadîmden atâbey-i ûlyama hulûsiyet üzere ubûdiyet itmekle bunlara her husûsda riâyet ve himâyet olunmak ehemm ve mühimmâtıdan olmağın hilâf-ı mû'tâd rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur şükür ve şikâyetleri müsmer ve müesserdır ki her husûslarında i'timâd-ı hümâyûnum vârid gerekür muannid olanlara mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyüb cezâsında dakika fevt itmeyüb mmazmûn-ı münifi ile âmil olasın şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesin deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâsıt-ı C sene 1050 (Eylül/Ekim 1640)

[241] Bosna beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] ve Hersek [] ve [] ve kadılarına hükümki Dubrovnik ilçeleri Dergâh-ı

muallâma arz-ı hâl sunub İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayrı umumen Rumelinde Dubrovnik bâzergânlarının bey' ü şirâ eyledikleri metâ'larının resm-i gümrükleri senede [...] yüz bin akçeye iltizâm ve kabul idüb her sene üzerlerine lâzım gelen cizyelerin Âsitâne-i saâdetime getürüb teslim eylediklerinden zıkr olunan yüz bin akçeyi dahi maan teslim idegelmeleriyle resm-i gümrük ve kantariye ve sâir rüsûm nâmıyla şimdiye değin kimesne hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn rencîde idegelmiş değiller iken hâliyâ Dubrovnik iskelesi olan Plecede ve Slovanda olan Zarinye ve Ledinca nâm mahallerde ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif Bosna Defterdârı tarafından oturan eminler ve âdemleri bunların bâzergânlarından ve kalamarlarından ve kiracılarının atlarından ve ve şişhanelerinden(?) akçe ve resm-i gümrük nâmına nesne isteyüb envâ-ı zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb kadîmden olugelene ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîf ricâ itmeğin vech-i meşrûh üzere amel olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene mugayir min bâ'd bir vechle rencîde ve remîde itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere amel idüb dahi Dubrovnik tüccârı vech-i meşrûh üzere olan gümrüklerin cizyelerin Âsitâne-i saâdetime getürdüklerinde mukaddema edâ ve teslim idegelmeleriyle min bâ'd zıkr olunan iskelede ve âna tâbi olan mahallerde kadîmden olugelene ve Ahidnâmeye muhalif kendülerden ve esbâblarından ve tavarlarından ve âdemlerinden resm-i gümrük ve sâir harac nâmına nesne taleb ve teklif itmeyüb ve itdirmeyüb ve ol vechle rencîde idenleri ve ânın isteyenlerin men' ve def' eyleyesiz memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve Dubrovnik tüccârı ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif resm-i gümrük ve mugayir harac nâmıyla bir vechle kadîmden olugelene muhalif bir tarikle rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki bundan sonra ne vechle ve âher tarikle rencîde olundukları mesmû'-ı hümâyûnum ola sizin adem-i tekayyüdünüze haml olunub mes'ûl ve muâteb olmanız mukarrerdir âna göre mukayyed ve ihtimâm üzere olub bu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâhir-i C sene 1050 (Eylül 1640)

[242] Bosna beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya ve Yenibazar ve Foça ve sâir Bosna Eyâletinde vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçeleri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânları eyâlet-i mezbûrede ticâret idüb kendü mühimmâtlarıyçün bal mumu iştirâ eylediklerinden bazı askerî tâifesi ve gayrı mücerred celb ve ahz içün satun aldıkları bal mumu şemhane mühimmâtına lâzımdır deyü ve sâir bahâneye sülûk idüb bunların ticâretlerine mâni olub ve tüccârî tâ'ciz ve tazyîk eylemekle külli akçelerin alub teaddi eylediklerin bildirüb men' olunub ol vechle teaddi olunmamak içün emr-i şerîf virilmek bâbında inâyet ricâ eylediklerin bildirüb min bâ'd olmamak içün emr-i şerîf virilüb hâliyâ mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra mukayyed olub göresin mezkûrlar vech-i meşrûh üzere teaddi eyledikleri vâki ise zikr olunan tüccâr tâifesi ol câniblerde bal mumu iştirâ eylediklerinde askerî tâifesinden ve gayrıdan kimesne bal mumu şem'hane mühimmâtına lâzımdır deyü [s.103] ve gayrı bahâne ile min bâ'd rencîde ve remîde itdirmeyesiz ki eğer bal mumudur ve eğer gayrı metâ'dır her ne ise alub satub kâr u kisblerinde ve ticâretlerinde olalar Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü atabe-i ulyâma itâ'at ve inkıyâdda sâbit-kadem olmağla bâzergânlarına ve reâyâlarına bî vech teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub min bâ'd mezbûrların iştirâ itdikleri bal mumuna kimesneyi müdâhale itdirmeyesiz ve bu bahâne ile mezkûrlardan bir akçe ve bir habbe aldırmayub şimdiye değin hilâf-ı şer'-i şerîf ne mikdar akçelerin almışlar ise bâ'de's-sübût müteveccih olanlardan hükm idüb şer'le bî-kusûr alıviresin memnû' olmayub girü teaddi iderler ise ol makûlelerden muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesin şer' ve kanûna ve mukaddema ve hâlâ vârid olab evâmir-i şerîfeye muhalif kimesneye iş itdirmeyesin husûs-ı mezbûr içün tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[243] Rumeli eyaletine mutasarrıf [] Paşaya ve Vülçetrin Sancağıbegine ve Vülçetrin Priştine ve Tayova(?) ve Ayranca(?) ve Novabrede kadılarına hükümki Dubrovnik begleri tercümanlarından olub ticâret üzere olan dârende-i Fermân-ı Hümâyûn Marondo südde-i saâdetime gelüb arz-ı hâl sunub Priştine sâkinlerinden olub

züemâdan olan İbrahim nam kimesneye bundan akdem kırk kuruşluk çuka virüb ve girü Priştine sâkinlerinden bazarbaşı Racil Dede nam kimesnede dahi bundan akdem dört bin yedi yüz elli akçe yapağı bahası küsûrundan bâki kalub fevt olmağla vârislerinden taleb eyledikde virmekde teallül eylediğin bildirüb bundan mâda Priştine kazâsına tabi Vramakova nâm karye sâkin lerinden Ali Koca nam kimesneden dahi yapağı bahası küsûrundan bin akçe hakkı olub ve dahi bazı kimesnelerden yapağı bahası küsûrundan akçesi alub taleb eyledikde virmekde teallül ve muhalefet eylemekle külli zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb mezbûrlardan şer'le hakkı alıvirilmek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikden alıvirilmesin emr idüb buyurdumki hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâımla vardığında mezkûrun [...] şer'-i şerîfe ihzâr gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanları buldurub getürüb husemâ muvâcahesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz dahi mezkûrların üzerlerinde ne mikdar hakkı zuhûr ider ise bâ'de's-sübût mütevecih olanlardan şer'le hükm idüb bî kusûr alıvirüb teallül ve inâd itdirmeyesiz ve sizki eyâlet-i mezbûrede olan kadııarsız mezkûrun zâyitleri ekser zamanında sâkin oldukları mahallerde bulunmayub hareket üzere olmağla taht-ı kazânızda olan kasabât ve kurâda kangı mahalde bulunurlar ise vech-i meşrûh üzere hakların alıvirüb bir akçe ve bir habbesin ketm ve iza'ât itdirmeyesiz ânun gibi virmekde inâd üzere olanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icra idüb şer'-i şerîfe ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[244] Nova Kadısına ve Nova kal'ası dizdârlarına ve Nova kal'asında olan neferât ağalarına hükümki Dubrovnik begleri kadîmden Âsitâne-i saâdetime dostluk idüb muhabbet ve meveddet üzere haracgüzârlarım olmağla Dubrovnik begleri ve reâyâsı Novalulara dâim riâyet üzere oldukları ecilden siz ki neferât ağalarısız dahi ağa [...] ihtimâm idüb her husûslarda muâfiyet ve himâyet itmek için mukaddema emr-i şerîf virilmekle hâliyâ ol emri getürüb mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda Dubrovniklü mukaddema ve hâlâ Novaluya riâyet olunub her husûslarında ihtimâm itdiklerini göresiz ki ağalar ve sâir Novalulardır ol vechle Dubrovniklüye riâyet idüb kadîmden olan dostluklarına binâen her husûsda riayet ve

himâyet olunmaları lâzımâtıdır ve Dubrovniklünün kal'aları ve karyeleri ve vilayetleri ve reâyâsı ve sâir memâlik-i mahrûsam kal'aları vilayetleri ve reâyâsı gibidir bir vechle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre mukayyed olub şöyle ki âherden rencîde iderler ise ânun gibileri men' ve def' eyleyüb bir ferdi rencîde itdirmeyesiz Dubrovnik begleri kadîmden atabe-i ulyâma hulûsiyet üzere dostlukda sâbit-kadem olmağla bunlar husûsunda riayet ve himâyet emrimdir ve şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir zira cümle husûslarında sâdık olmağla bunlara i'timâd-ı hümâyûnum vardır âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n- nazar ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.104]

[245] Bosna beglerbegisine hükûmki Dubrovnik begleri arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri cümle ümerâ-i nasarâdan mukaddem ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehümün atabe-i ulyâlarına mütâba'at ve inkıyâd eylemekle ubûdiyet ve itâ'atleri muktezasınca memleketlerine ve hisarlarına ve kendülerine sancaklarından ve gayrı hükkâmdan zarar ve izyan irişmeye kadîmden ne vechle emn ü âmân içinde olagelmışler ise girü ol vechle emn ü âmân içinde olalar deyü mufassal ve meşrûh Ahidnâme-i Hümâyûn ve mükerrer evâmîr-i şerîfe virilüb dört yüz seneden berü mümâileyhim begler ve itâ'at ve ubûdiyet üzere olub üzerlerine lâzım olan haracların her sene ilçileriyle getürüb dâhil-i hazîne eylemekle himâyet ve sıyânet olmaları lâzım iken memleketlerine karib olan serhad-i mansurem eyaletinde bazı ehl-i fesâd bunları varan hâkimlere gamz idüb hilâf-ı vâki nice nesneler istad eylemekle rencîde ve remîde itdirmekden hâlî olmayub cümleden dostluğa binaen sana gönderdükleri ilçilerini Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif habs idüb enva-ı teaddi ve hakaret olduğundan gayrı nice seneden beri görölüb fasl olan ve hüccet-i şeriye virilen dâ'vâları karışdırub rencîde ve remîde eylemekden hâlî olmadıkların bildürüb ilçileri habsden itlâk olunub yerlerine gönderölüb min bâ'd ol vechle ve gayrı tarikle rencîde olunmamak için mukaddema emr-i şerîf virilüb hâlâ ol emri götürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere ilçileri habsden itlâk idüb Dubrovnike gönderdikden sonra ol makûle muharrik-i fesâd olan müfsidler men' ve def' idüb

anların ifsâd ve ilkâsı ile Dubrovniklülere hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ilçî nâmında olanlara min bâ'd teaddi câiz değildir fi mâ bâ'd ol cânibe gönderdikleri ilçilerine teaddi ve tecâvüz olunmayub gümrüklerin hizmeti edâ eylediklerinden sonra girü emn ü selâmet üzere yerlerine gönderesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri südde-i saâdetimin doğruları olup vech-i meşrûh üzere itâ'at ve ubûdiyetlerinde kusurları olmamağla ilçilerine ve âdemlerine ve bâzergânlarına ve sâir reâyâlarına bî vech teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur imdi mûmâileyhim Dubrovnik begleriyle dâima hüsn-i muamele üzere olup memleketlerine karib olan serhad-i mansurem hükkâmına muhkem tenbih ve te'kid eylesesinki mezbûrlar ile hüsn-i süluk üzere geçüb ahz ve celb için ve arz ve tafsîl ile rencîde ve remîde eylemekden hazer üzere olalar ve dahi ol makûle bir def'a görölüb fasl olunub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vâları hâlî üzere ibka idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz eğer ânın gibi bazı kimesneler şirret idüb bunlardan hilâf-ı vâki hukûk-ı dâ'va idüb südde-i saâdetime havale eylesesinki gelüb Divân-ı Hümâyûnumda ahvalleri görölüb mukteza-yı şer'-i şerîf üzere icra-yı hak olalar ki mezkûrun Dubrovniklülere girü teaddi ve tecâvüz olunursa senin adem-i tekayyüdüne mahmûl olup envâ-ı itâba müstehak olursun âna göre gereği gibi mukayyed olup ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve kadîmden olugelene ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfeye mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükmi-i Hümâyûnumu ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâsıt-ı Cemâziye'l-âhire sene 1050 (Eylül/Ekim 1640)

[246] Budun muhafazasında olan vezirim [] Paşaya hüküm ki Dubrovnik ilçileri Âsitâne-i saâdetime gelüb arz-ı hâl sunub dört yüz seneden berü Âsitâne-i saâdetime kemâl-i itâ'at ile inkıyâd ve hürmet eyleyüb ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden berü ellerinde olan Ahidnâmelerinde tâife-i mezbûrenin bâzergânları İstanbul ve Edirne ve Bursa'da satdıkları metâ'larının âdet ve kanûn üzere gümrüklerin virüb sâir vilayetlerde ve Rumelinde alub satdıkları rızıkları için her ne ise yüzde ikişer akçe gümrükleri için yılda bir yük akçe virmeği kendüleri iltizâm ve kabul idüb her sene birer yük akçeyi sâir vergileri ile ilçileri Âsitâne-i saâdetime getürüb teslim eyleyüb ve mukatâlarının kıstları ziyâde ve noksan olmayub hayli müddetden berü ellerinde olan Ahidnâmeleri ve Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile amel olunub ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr bunların alub satdıkları

metâ'larına gümrük nâmıyla dahl ve tecâvüz eylemezler iken bin otuz sekiz tarihinde Vaç Nâzırı tarafından cild-i gâv ve camus benim iltizâmıma [s.105] dâhildir ve bundan hâsıl olan akçe Budun kulu mevacibine virilür deyü nizâ'olunub nâzır mezbûr tarafından vekil olan Seyid Fazlullah ile Divân-ı Hümâyûnumda vüzerâ-ı î'zâmım Kazaskerlerim huzurunda mürâfa'a olunduklarında cild-i gâv ve camus nâzır-ı mezbûrun iltizâmı dâhilinde olduğuna Âsitâne-i saâdetimde olan kaydlarda bulunmayub ve kadîmden Ahidnâmeleri mûcibince bunların alub satdıkları cild-i gâv ve camusun rûsûmu mukabelesinde mîrîye senede birer yük akçe virdikleri mukarrer olmağla bunlara hükm olunub Kazaskerim tarafından hüccet-i şer'îye virilüb ahvâlleri paye-i âlâya arz ve telhis olundukda kadîmden Ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere amel oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile Fermân-ı Âlişân sâdır olmağın ellerine Hatt-ı Şerîfle müceddeden Nişân-ı hümâyûn ve hükm-i saâdet-makrûn virilüb Vaç Nâzırları ve ümenâ ve â'mâl ve mübâşirin ve nuzzâr men' olunmuşlar iken girü Budun tarafından hilâf-ı inhâ ile emr alınub bir tarikle üzerine Hatt-ı Şerîf işaret itdirilmekle hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn girü Vaç Nâzırı tarafından bunların alub satdıkları cild-i gâv ve camuslarına Budun tarafından müdahale idüb ve ol cânibde aldıklarına kanâ'at itmeyüb Belgrad ve Rumeli taraflarına ve Bosna ve Yenibazar câniblerine ademler gönderüb umumen tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâv ve camuslarına müdahale itmekle kendülere zülm-i azîm eylediklerin bildirüb ol bâbda ellerinde Ahidnâmeleri ve şart-ı iltizâmları ve sonradan Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile virilen temessükleri mûcibince amel olunmak bâbında Hükm-i Hümâyûn virilmek ricâsına istid'â-i inâyet eylediklerinden cümle temessükleri ve ahidnâmeleri birader-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhenin rikab-ı hümâyûnlarına gönderilüb ahvalleri vukû'u üzere pâye-i serîr-i â'lâlarına arz ve telhis olundukda temessüklerine nazar ferhunde-esserleri mütea'llık olub [...] makalleri mâ'lûm-ı hümâyûnum olmağın ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükleri mûcibince dahl olunmaya deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnları ile Fermân-ı Âlişânları sâdır olub Hükm-i Hümâyûn virilmeğın ol hükmü getirüb benim zaman-ı devlet-iktirânımda dahi tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki bu bâbda mukaddema vârid olan Hatt-ı Şerîf ve emr-i hümâyûn-ı saâdet-makrûn ve hâlâ virilen Hükm-i Şerîfim mûcibince amel edüb dahi kadîmden ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve ahkâm-ı saâdet-makrûn mûcibince amel idüb Budun ve Bosna ve Rumeli taraflarında tâife-i mezbûre alub satdıkları cild-i gâv ve

camus ve sâir metâ'larına Vaç Nâzırların ve eminleri ve mültezimîn dahl ve tecâvüz itdirmeyüb resm-i gümrük ve gayrı rüsûm-ı âdiye deyü Dubrovnik bâzergânların bu vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz bu bâbda mukaddema sâdır olan Hatt-ı Şerîf ve emr-i hümayûn ve hâlâ virilen emr-i şerîfimin ve mazmûn-ı münifiyle âmil olub hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olundu tercümanları [] nam zimmînin eline virildi. Fi evâhir-i şehr-i Cemâziye'l-âhire sene 1050 (Ekim 1640)

Bir sureti vech-i meşrûh üzere aynıyla tahrîr olmuştur. Fi sene 60 (1650)

[s.106]

[247] Rumeli eyaletine mutasarrıf olan Vezir [] Paşaya ve beglerbegisine ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbeglerine ve Kili ve İsmâil ve İsakçı ve ve Macin ve sâir liva-i mezbûrede olan kadılara ve zikr olunan kazâlardan vâki muhassıl-ı emvâl ve mübâşirîn ve nuzzâra hükûmki Dubrovnik ilçeleri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berüdür devletime ubûdiyet ve inkıyâd üzere olub ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı şerîflerinden berü ellerinde olan Ahidnâme-i Hümayûnda mahrûsa-i İstanbul ve Edirne ve Bursa'dan gayrı Rumeli eyaletlerine varan tâcirleri alub satdıkları metâ'dan her sene yüzde ikişer akçe resm gümrüklerin virüb mîrîye edâ eylemek üzere Dubrovnik begleri üç yılda üç yüz bin akçeye iltizâm idüb her sene yüz bin akçesin ilçeleri ile dâhil-i hazîne idüb mukatânın kıstı ziyâde ve noksan kabul itmeyüb ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr dahi min bâ'd bir vechle dahl ve taarruz eylemeyüb ancak kendü taraflarında iken tâ'yin olunan âmilleri cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne idüb bu vechle amel olunur iken ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr dahl idüb mükerreren bâzergânlarından resm-i gümrük talep itmekle rencîde eyledikleri mukaddema pâye-i serîr-i â'lâma arz olundukda Hatt-ı Hümayûn-ı saâdet-makrûnumla teaddileri men' ve def' olunub üslub-ı sabık üzere amel oluna deyü mâliye tarikinden müteaddid ve müekked evâmir-i şerîfe virilüb mûcibince amel olunur iken iki seneden berü Vaç Nâzırı olan Ahidnâme-i Hümayûn ve Hatt-ı Şerîfe muhalif kadîmden olugelene mugayir hilâf-ı vâki inhâ idüb bir tarikile emr almağla Dubrovnik bâzergânları alub getürdükleri öküz ve camus derileri ve sâir emtiâdan müceddeden resm-i gümrük talep idüb Yenibazar nâm kasabaya ademler gönderüb anda bulunan üç bin kıt'a öküz ve camus derilerin cebren alub Belgrada

götürmekle ziyâde zulm ve teaddi eylemişler deyü tazallüm eylediklerinden men' ve def' olunub ellerinde olan temessükleri mûcibince kadîmden olugeldüğü üzere amel olunub min bâ'd ol vechle zulm ve teaddi itdirilmeyüb cebren alınan üç bin kıt'a öküz ve camus derilerin eğer nâzırdadır ve eğer gayrıdadır bi'l-cümle her kimden müteveccih olur ise alıvirilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden husûs-ı mezbûr pâye-i serîr-i â'lâya mukaddema arz ve telhis olundukda bu bidât ref' olunub Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile Fermân-ı Âlişân sâdır olub mûcibince amel olunmak üzere mukaddema emr olmağla sen ki mûmâileyh vezirim edamallhu teâlâ iclâlehusun ve siz ki mîr-i mirân ve sancakbegleri ve kuzzat ve müfettişler ve muhassıl-ı emvâl ve mültezimîn ve nuzzâr ve mübâşirin emvâlsiz min bâ'd Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûsemde karadan ve deryadan getürdükleri ve alub götürdükleri camus derileri ve sâir metâ'larından her ne ise kat'a resm-i gümrük nâmıyla akçeleri almayub ve ihdâs olunan tekalif-i şakkadan nesne taleb ve teklif itdirmeyesiz şöyleki ümenâ ve â'mâl ve mültezimîn ve nuzzâr bu husûs benim şart-ı iltizâmıma dâhildir veya iskelelere gelmişdir veyahud bu bâbda emr-i şerîf vârid olmuşdur deyü dahl ve taarruz ve niza' ve cidâl iderler ise min bâ'd ol vechle dahl ve niza' itdirmeyesiz ve âdet-i kadime muhalif ve Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnla sâdır olan Fermân-ı Şerîfe mugayir cebren ve kahren aldıkları öküz ve camus derilerin dahi bâ'de's-sübût şer'le müteveccih aynıyla alıviresiz fûruht ve zayî eylemişler ise bahaların şer'le hükm idüb bî kusur alıvirüb inâd ve muhalefet itdirmeyesiz memnû' olmayub inâd ve muhalefet iderler ise ol makûlelerde muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyleki Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn mûcibince virilen emr-i şerîfe muhalif emr-i âher ibrâz iderler ise ol emri te'hire koyub amel eylemeyüb ziyâde inâd iderler ise ellerinden alub der kise idüb mühürleyüb südde-i saâdetiem gönderüb iş bu emr-i celilü'l-kadrim mazmunuyla amel eyleyesiz Dubrovnik begleri vech-i meşrûh üzere kadimü'l-eyyâmdan ilâ haze'l-an ubûdiyet ve sadakatde sâbit-kadem olub dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla bâzergânların bir vechle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre gereği gibi mukayyed olub bâzergânlarına hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi ve tecâvüz ve rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki Ahidnâme-i Hümâyûn ve Hatt-ı Şerîfe muhalif ve kadîmden olugelene mugayir vaz'-ı kadim [...] ve bunları rencîde iderler ise adem-i tekayyüdünüze haml olunub

cümlenüz mes'ûl olursuz âna göre her biriniz mukayyed olub ve dikkat ve ihtimâm idüb bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher gönderilmekle muhtâc eylemeyüb vech-i meşrûh üzere olan emrimi yerine getüresiz deyü mukaddema ordu-ı hümayûn ve mâliye ve Divân taraflarından birader-i cennet-makarrım zamanında emr-i şerîf virilmişken hâliyâ tecdîd olunub benim devlet-i iktirânımda dahi Hükm-i Hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere bid'ât-ı mezkûr için min bâ'd Dubrovnik bâzergânların kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr için gereği gibi mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına bir vechle ve bir tarikle rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s.107]

[248] Ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan [] dame ikbâlehuya ve Hersek ve Nova ve Nova [...] ve Luben ve Terniça ve Gabele ve ol câniblerde olan kadılara ve Hersek sancağı mütesellimine ve zıkr olunan kadılıklarda vâki kal'a ve palanka dizdârları ve neferât ağalarına ve subaşılara ve voyvodalarına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub mâ tekaddemden Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûsadan emti'a-i mütenevviâ alub bey' ü şirâ iderler deyü Ahidnâme-i Hümayûnda mestûr ve mukayyed olub mûcibince Dubrovnik bâzergânları taht-ı hükümetinizde zâhîre ve camus ve öküz derileri ve sancağının envâ'ın ve meşin ve şem' -i asel ve kürk kısmının envân ve sâir emtia'-i mütenevviâ alub ve murâd itdikleri yerlere alub gidüb bey' ü şirâ' iderler iken bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için Ahidnâme-i Hümayûna muhalif eşya-ı mezkûreyi almağa mâni'ler olub bâzergânların rencîde ve remîde eylediklerin babam Hüdavendigâr tâbe serâhe zamanında pâye-i serîr-i â'lârına telhis olundukda ol vechle rencîde ve remîde itdirilmeye deyü Hatt-ı Hümayûn-ı saâdet-makrûnlarıyla Fermân olunub mûcibince müekked ve müşedded emr-i şerîf virilüb müdâhale olunmak icâb itmez iken memnû' olmayub ol makûle metâ' alub satdıklarına ehl-i örf tâifesi ve haricden bazı kimesneler mâni olduklarından tekrar emr-i şerîf virilüb ve tecdîd olunub ve kiracılar yüklerin ihtiyarlarıyla götürüb ve karban başı dahi icâzet virir iken mücerred celb ve ahz için

Luben kadısı ve Hersek mütesellimi ve sâir kadılar ve gayrılar yüklerinizi vezn ideriz deyü olugelene muhalif teaddi ve rencîde eyleyüb zulm itdiklerin arz eylediklerinden bu husûsa taht-ı hükümetinizde mukayyed olub bunlar mâ tekaddemden eşya-ı mezkûreyi alub istedikleri yerlere alub gidüb bey' ü şirâ idegelmişler iken ol vechle rencîde itdikleri vâki ise men' ve def' idüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve babam Hüdavendigâr tâbe serâhe zamanında arz olunub virilen Hatt-ı Hümâyûn ve emr-i şerîf mûcibince min bâ'd Dubrovnik bâzergânları kadîmden alugeldikleri metâ'ı alub diledikleri yerlere götürüb bey' ü şirâ itmek istediklerinde ehl-i örf tâifesinden ve âherden bir ferdi hilâf-ı şer' ve kanûn dahl ve taarruz itdirmeyüb men' ve def' eyleyesin kadılar ve mütesellim ve gayrılar kiracılar ve karban başı rızalarıyla götürdükleri yüklerine mücerred celb ve ahz için dahl iderler ise men' ve def' idüb min bâ'd dahl ve taarruz itdirmeyesiz men'le memnû' olmayanları ism ve resmleriyle yazub arz eyleyesiz bu husûslarda emr-i şerîf ibrâz iderler ise te'hire koyub iş bu emrim mûcibince amel eyleyesi Dubrovnik bâzergânların bî vech rencîde olunduklarına kat'â rızâ-yı şerîfim yokdur bu husûslarda her biriniz mukayyed olub mezbûrları ol vechle min bâ'd rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki mezbûrlara teaddi olunduğu mesmû'-ı hümâyûnum ola sizin adem-i tekayyüdündünüze haml olunur bilmiş olası âna göre mukayyed olası deyü birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfinde virilen hükmü getirüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki mukaddema ve hâlâ vârid vech-i meşrûh üzere olan ahkâm-ı şerîfenin ve mazmûn-ı mnifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına bir vechle rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[249] Prebolye kadısına hükümki mukaddema Prebol kadısı südde-i saâdetime mektub gönderüb şimdiye değin Maslak nam [...] bazar durub ve lâkin bazar olmağa münasib yer olmayub Prebolda ikamet olması reâyâyâ enfâ' eylediğin bildimeğin cedd-i emcedim Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Murâd Han tâbe serâhe zaman-ı şerîfinde Hüküm-i Hümâyûn virilüb hâlâ ol hüküm getirüb benim zaman-ı saâdet iktirânımda tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki göresin fi'l-vâki Prebolda bazar ikamet olmak ile kimesnenin mülküne ve vakfına şer'le zararı yoğsa zikr olunan bazarı Maslakda durdurmayub kasaba-i mezbûrda ikamet itdirdesin şöyle bilesiz âlamet-i şerîfe îtimâd kılasız. Tahrîren fi evâil-i Receb sene 1050 (Ekim 1640)

[s.108]

[250] Ürgüb kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub tâife-i mezbûre cümle tekalifden muaf ve müsellemler olup İstanbul ve Bursa ve Edirne'den gayrı yerlerde eğer bâc-ı hamr ve gümrük her ne ise bir nesne alınmaya deyü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olup Ahidnâme muhalif rencide olunmazlar iken Ürgüb kasabasında olan Dubrovniklünün kendü nefisleri için mutasarrıf oldukları bağlarından hâsıl olan hamrlarından Ahidnâme-i Hümayûn ve mukaddema virilen Hatt-ı Şerîfe muhalif resm-i fuçî ve resm-i kazgan ve resm-i [...] nâmına akçe talep ve teaddi eylediklerin mukaddema bildirdiklerinden men' ve def' olunmak için emr-i şerîf virilüb mûcibince tecdîd olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı ce'ilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi husûs-ı mezbûra mukayyed olup göresiz mezbûr zımmîler raiyyet tâifesinden olmayub arz olunduğu üzere Dubrovniklü ise ellerinde olan Ahidnâme ve Hatt-ı Şerîfe muhalif mutasarrıf oldukları kendü nefisleri için olan bağlarından vech-i meşrûh üzere resm-i fuçî ve resm-i kazgan ve resm-i [...] nâmıyla bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve aldırmayub men' ve def' eyleyesiz ve bi'l-cümle tâife-i mezbûra ol vechle rencide olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur ellerinde olan Ahidnâmelerine ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye muhalif bir tarikle bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve aldırmayub men' ve def' eyleyesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hüküm-i Hümayûnumu ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi evâil-i B sene 50 (Ekim 1640)

[251] Dergâh-ı muallâm [] olup hamr emin hizmetinde olan [] dame mecduhûya hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb kendü nefisleri için bin müdre hamr lâzım olup yalılarda bulunan yerlerde akçeleri ile alub İstanbulda sâkin oldukları evlerine getürdüklerinde dahl olunmamak bâbında emr-i şerîf ricâ eylediklerin mukaddema bildürdüklerinde senevî bin müdre hamr alub getürdüklerinde mukaddema Hatt-ı Hümayûn-ı saâdet-makrûn ile dahl olunmamak üzere emr olunub ol emr mûcibince Dubrovnik ilçileri kendü nefisleri için yalılarda bulunan yerlerden akçeleri ile bin müdre alub İstanbulda sâkin oldukları evlerine getürdüklerinde dahl ve taarruz olunmaya Dubrovniklü atâbey-i ûlyama dört yüz seneden beru hulûsiyet üzere ubûdiyet lerinde sâbit-kadem olmağla riayet ve himâyet

olunmaları elzem-i umûrdandır bunların olugeldiği üzere gemiye tahmîl idüb getürdükleri senevî bin müdre hamra siz ki gümrük eminisiz olugelene muhalif senin tarafından ve âherden bir ferd dahl ve taarruz itmeyeler ve itdirmeyesiz deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn mûcibince virilen Hük-m-i Hümâyûn hâlâ getürüb zaman-ı devlet-iktirânında tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda vech-i meşrûh için mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe olugeldiği vechle amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hük-m-i Hümâyûnu ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[252] Ürgüb kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddemâ sūd-de-i saâdetime arz-ı hâl sunub taht-ı kazânızda vâki Dubrovnik bâzergânları girü Dubrovnikli evlerinde kiliselerinde ve papaslarına ayinleri üzere İncil kıraat olundukta bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için rencîde ve remîde eylediklerin mukaddema bildirdiklerinden Dubrovnik bâzergânları evlerinde ve kiliselerinde ayinleri üzere İncil okunub ibâdet itdiklerinde min bâ'd kimesneye rencîde itdirilmeye deyü hük-m-i şerîf virilmişken hâlâ girü rencîde ve evlerinde olan suretlere dahi ol vechle dahl olmağla dahi rencîde iderler deyü mukaddema ilâm eylediklerin men' ve def' olunmak için bundan akdem emr-i şerîf virilüb hâliyâ tecdîd olunub mûcibince inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda Dubrovnik bâzergânları evlerinde ve kiliselerinde papaslarına ayinleri üzere İncil kırâat itdirüb ve evlerinde olan suretlerine hilâfa mugayir kimesneyi dahl ve ol vechle rencîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz men'le memnû' olmayanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz Dubrovnik [s.109] begleri kadîmden atabe-i ulyâma hulûsiyet üzere ubûdiyet ve sadakatde sâbit-kadem olmağla bunlara her husûsda riâyet ve himâyet olunmak elzem-i umûrdandır hilâfa mugayir rencîde olunduklarına rızâ-yı şerîfim yokdur şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdür âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münifî ile âmil olub icraasında dakika fevt eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[253] Alacahisar sancağıbeğine ve [] kadısına hükümki kazâ-ı mezbûrede olan Dubrovnik tâcirlerinden Manko ve İvan ve sâir Latin tâcirleri südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb bunlar kasabat-ı mezbûra getürdükleri kumaş ve çukanın gümrüğün edâ itdiklerinden sonra yine kazâ-ı mezbûrede fûruht idegelmişler iken mirliva ve sipah ve Yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâifesi bunlardan satun aldıkları akmeşe ve çuka ve sâir erzâklarının bahasın mücerred virmemek için üzerlerine hilâfa vâki nice nesneler isnâd idüb hilâf-ı şer’i şerîf rencîde eylemekden hâlî olmadıkların bildirüb men’ ve def’ olunmak bâbında mukaddema emr-i şerîf virilüb hâliyâ mûcibince tecdîd olunub inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bunlara ol vechle dahl olundukdan bir def’a şer’le görölüb fasl olmayan husûsları hak ve ûdul üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz ilâm olunduğu üzere ise eyyâm-ı adalet-encâmımda bir ferde zulm ve teaddi olunduğuna kat’a rızâ-yı şerîfim yokdur mezbûrlara muhkem tenbih ve te’kîd eylesenki min bâ’d bunların vech-i meşrûh üzere mücerred hakların virmek için ol vechle hilâfı şer’-i şerîf rencîde ve remîde itmeyeler ve itdirmeyesiz men’ ve def’ eylesesiz eslemeyüb emr-i şerîfe muhalif inâd üzere olanları ism ve resmleri ile yazub arz idüb kazıyyede medhali olmayanları dahl itdirmeyüb mütemerridîn segidüb eslemeyüb muhalefet üzere olanları yazub bildirüb bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ’d’de’n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zimmînin eline virilmiştir. Fi’t-tarihi’l-mezbûr

[254] Ber vech-i arpalık Hersek sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya ve Prepolye kadısına hükümki kazâ-ı mezbûrede vâki Maslak dimekle mâruf kenise kurbunda yılda iki defa’ ahali-i memleket panayır namına dernek ve cem’iyet idüb lâkin cem’iyyet olunugelen mahal keniseye karib yerde vâki olmağla ruhbânların tereke ve bağlarına küllî zarar ve ziyân olduğundan gayrı bazı kimesneler şirret-i hamr idüb fesâd olunub ol sebebdan ehl-i örf tâifesi hilâf-ı şer’-i şerîf rencîde eylemekle şimdiye değin dernek olunugelen mahale panayır kaldırılıb keniseden bâ’îd yerde Bedosnok dimekle mâruf mahalde dernek olunmak münâsibdir deyü mukaddema ilâm olundukda mahall-i mezbûrede olmak bâbında emr-i şerîf sâdır olmuşken emrime muhalif kenisa kurbünde cem’iyet eylemekle zarar ve ziyândan hâlî olmadıkların tekrar bildirdiklerinde mukaddema virilen emr-i şerîf mûcibince amel olunub Hük-m-i Hümâyûn virilüb hâliyâ ol hükmü getürüb tecdîd olunmak bâbında inayet ricâ itmeğın buyurdumki vusûl

buldukda zikr olunan kenise kurbunda ahali-i memleket cem'iyet ettikd zararları vâki ise fukaraya zararları olan yerde cem'iyet itmeğe komayub mukaddema bu bâbda virilen emr-i şerîf mûcibince vakt ve zamanı geldikte zikr olunan mahalde olugeldiği üzere dernek ve cem'iyet itdirüb hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye teallül ve inâd itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[255] Alacahisar sancağına ve Alacahisar ve Ürgüb ve Leskofça ve Niş ve [] ve [] kadılarına hükümki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik bâzergânlarından olub taht-ı kazânızda ticâret üzere iken mürd olan [] nâm zımmînin hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn metrukâtın cebren [] kadısı kısmet iderim deyü dahl ve taarruz eylediğin bildirdiler imdi Dubrovnik bâzergânları mürd oldukda metrukâtını beytü'l-malcı ve sâir hükkâm dahl eylemeyüb kendü taraflarından kabz olageldüğü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed iken hâlâ içlerinden biri mürd oldukda bunlar kısmet taleb itmeden kuzzat ve nüvvâb cebren kısmet ideriz deyü varub mürd olanların vârislerinden Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif rencîde idüb teaddi eylediklerin bildirüb men' olunmak için emr-i şerîf virilüb hâlâ mûcibince tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri [s.110] ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûr hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazıyye arz olunduğu üzere ise vech-i meşrûh üzere mezbûrlardan biri mürd oldukda [] kadısına ve nâiblerine muhkem tenbih ve te'kid eyleyesin ki mezbûrları ol vechle rencîde eylemeyüb ve ol bahâne ile bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve aldırmayasız mâbeynlerinde nizâ ve cidâl vâki olundukda kendüler kısmet murâd idüb dâ'va iderler ise ol zamanda varub mukteza-yı şer'-i şerîf üzere kısmet idüb hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûnu rencîde eylemeyüb mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub edâsında dakika fevt eylemeyesiz şöyle ki bu emr-i şerîfim den sonra girü dahl ve taarruz idüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nam zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[256] Rumeli eyaletine mutasarrıf olan vezir [] Paşaya ve Sofya kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub ma tekaddemden Dubrovnik begleri bâzergânları memâlik-i mahrûsemde alub satdıkları metâ'larının

gümrüğün üç yılda üçer yük akçeye kendüleri iltizâm ve her sene ilçileri ile teslim-i hazîne idegelüb ümenâ ve â'mâl ve nâzırlar dahl ve taarruz eylemeyeler deyü ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnda mestûr ve mukayyed olub şimdiye değin Dubrovnik bâzergânlarından bâc ve resm ve gayrı avâid namına nesne alınub ol vechle teaddi idenler men' ve def' oluna deyü mukaddema Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn ile Fermân olub mûcibince mâliye ve Divân cânibinden müteaddîd ve müekked evâmir-i şerîfe virilmekle tüccâr tâifesi huzur-ı hâl üzere ticâretlerinde iken hâlâ getürdükleri ve alub götürdükleri metâ'larından Sofya'da ihtisâb hizmetinde olan kimesne Ahidnâme-i Hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye muhalif yük başına ikişer akçe talep idüb zulm ve teaddi eylediğın bildirüb men' ve def' olunmak için mukaddema istid'â-i inâyet itmekde emr-i şerîf ile men' olunub hâlâ ol emri getürüb tecdîd olunub mûcibince emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere amel olunub teaddileri men' olunmasın emr idüb buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz muhtesib-i mezbûr ol vechle teaddi eylediği vâki ise min bâ'd Dubrovnik bâzergânlarının getürdükleri ve alub gitdikleri yüklerinden ve metâ'larından Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema virilen evâmir-i şerîfeye muhalif muhtesib-i mezbûra resm ve avâid namına bir akçe ve bir habbe aldırmayub men' ve def' eylesin memnû' olmayub girü teaddi iderler ise ve muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb değil ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesiz Dubrovnik begleri dört yüz yıldan berü haracgüzârlarım olmağla bâzergânlarına ve âdemlerine hilâf-ı şer' ve kanûn teaddi olduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur bu bâbda gereği gibi mukayyed olub kadîmden olugelene muhalif mezbûrları rencîde ve remîde itdirmeyesiz eğer muhassıl-ı mezbûr bunun hilâfına emr-i âher ibrâz ider ise vukû'u üzere sūdde-i saâdetime yazub arz eylesesin ki sonradan emrim ne vechle sâdır olur ise mûcibiyle amel oluna ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra mukayyed olub Ahidnâme-i Hümâyûna ve mukaddema ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelene mugayir kimesneye bir vechle teallül ve niza' ve iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[257] Sofya kadısına ve Duşca ve Samakov ve [] ve [] kadılarına hüküm ki kadîmden itâ'at ve inkıyâd üzere olan Dubrovnik beglerinin ilçileri sūdde-i saâdetime arz-ı hâl sunub bunların bâzergânları kadimü'l-eyyâmdan berü taht-ı kazânızda vâki ve

kasabât ve kurâda gezüb ihtiyarlarıyla yapağı bey' idenlerden akçeleri ile alub vilayetlerine gönderüb bir ferd dahl itmezler iken ve yapağı cem' itmek ve göndermek memnû'atdan değil iken haliyâ Selânik Yahudileri hilâf-ı inhâ ve bir tarikile emr olmağla kadîmden bunlar iştirâ idegeldikleri üzere yapağı almağa mâni oldukların bildirüb ol vechle müdahale itdirilmeyüb kadîmden cem' ve iştirâ eyledikleri üzere girü cem' itdirülüb mezbûrûn Yahudiler ve âherden kimesne müdahale itdirilmemek için mukaddema Hükûm-i Hümâyûn virilmeğin mûcibince tecdîd itdirilmesin ricâ itmeğin buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra mukayyed olub göresiz arz olunduğu üzere bunların bâzergânları kadîmden yapağı iştirâ ve cem' idüb bir vechle dahl olunmak icab itmez iken ve yapağı memnû'atdan değil iken hâliyâ Selânik Yahudileri kadime muhalif ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir ol vechle müdahale ve mâni oldukları vâki ise yapağı memnû'atdan değildir akçesiyle iştirâ idenler her kim olur ise olsun min bâ'd kadime muhalif müdahale itdirmeyüb bunların bâzergânlarına yapağı narh-ı cârî üzere aldırub mezbûrûn Yahudileri ve taraf-ı âherden bir ferdi bir [s.111] vechle müdahale itdirmeyüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub icrâsında dakika fevt eylemeyesiz Dubrovnik bâzergânlarına bir vechle teaddi olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olub teaddîlerin def' ve her vechle himâyet ve sıyânet üzere olası söyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[258] Sofya kadısına hükûmki nefsi Sofyada sâkin Latin tâifesi (südde-i) saâdetime arz-ı hâl idüb bunlar her kangı vilayete varırlar ise hilâf-ı şer'-i şerîf kimesne rencîde ve remîde eylemeye deyü Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olub mûcibince amel olunur iken hâliya nefsi Sofyada kendü mâişetleri için satın aldıkları hamrdan Sofya voyvodası olanlar ve muhtesib ve yasakçılar sâir ehl-i örf tâifesi Ahidnâme-i Hümâyûnlarına muhalif dahl idüb ve akçe taleb eyleyüb ve bu husûs için Ahidnâmelerine muhalif rencîde olunmayalar deyü hüccet-i şer'îye olmağın merhûmân babam ve birâder-i cennet-makarrım Sultan Ahmed Han Sultan Murâd Han tâbe serâhûma zamanında mûcibince Ahidnâmelerine muhalif ol vechle ve âher tarikile rencîde ve remîde itdirilmeye deyü emr-i şerîf virilüb hâlâ zaman-ı devlet-iktirânımda ol hükümü getürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda

mezbûrları Ahidnâmelerine muhalif ol vechle rencîde iderler ise men' ve def' idüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve kadîmden olugelene ve mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye muhalif min bâ'd mezbûrları ol vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki emr-i şerîfimden sonra inâd ve muhalefet üzere olanları ism ve resmleri ile vukû'u üzere yazub arz idüb tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[259] Alacahisar sancağına ve Ürgüb kadısına hükümki Âsitâne-i saâdetimde olan Dubrovnik ilçileri mukaddema Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl gönderüb Dubrovnik tâcirlerinden darendegân-ı ferman-ı hümâyûn [] ve sâir tâcirler için Ürgüb kazâsında tasarruflarında olan tâcirlerinden defterde resm-i hasıl kayd olmağla sâhib-i arz olanlara defter mûcibince resm-i dönüm virmeğe razılar iken almayub hilâf-ı defter öşr taleb eyleyüb teaddi eylediklerin bildirüb Hüküm-i Hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki Hüküm-i Şerîfimle vardıklarında husûs-ı mezbûra mukayyed ve südde-i saâdetimden ihrac olmuş mühürlü [...] suret-i defter-i cedid-i hakanîyi taleb ve nazar idüb göresiz mezbûrların tasarruflarından olan bağlarında öşr yazılmış olmayub resm-i dönüm yazılıb defter mûcibince resm-i dönüm virmeğe razılar iken sâhib-i arz olanlar hilâf-ı defter öşr taleb eyleyüb teaddi eyledikleri vâki ise men' ve def' eyleyüb hilâf-ı şer'-i mazhar ve mugayir-i kanûn ve defter kimesneye iş itdirmeyesiz mütemerridi segidüb eslemeyüb muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virildi. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[260] Sofya kadısına hükümki Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovniklülerden olub nefsi Sofyada ticâret üzere olan dârendegân-ı Fermân-ı Hümâyûn Latin tâifesi gelüb bunlar bu diyârda ber-karar olmayub mücerred ticâret üzereler iken mukaddema Celeb tahrir iden Tatar bazarı kadısı olan Mevlana Muslihîdin Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene mugayir bunlardan nice tâcirleri Celeb kayd idüb lâkin bunlar ol hizmetin ehli olmayub ve kasaba-i mezbûreden dahi olmayub Dubrovnik bâzergânlarından idükleri mukaddema begleri mektublarıyla ilâm idüb Celeblikden mu'af olmaların ricâ eylediklerin Dubrovniklü olmayan Celeb defterinden

ihrâc olundular deyü cedd-i emcedim Sultan Süleyman Han ve Sultan Selim Han tâbe serâhümâ [s.112] zamanlarında Hükûm-i Hümâyûn virilüb mûcibince tecdîd olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki mezbûrlara celeblik hizmetin teklif itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eyleyüb ve celeb defterinden ihrac olundukların [...] olan Celeb defterine dahi işaret itdiyesiz mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub icrâsında dakika fevt eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları olan [] nam zimmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[261] Bosna beglerbegisine ve Yenibazar kadısına hükûmki Dubrovnik ilçileri Dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnîklülerden altı yedi nefer kimesne eyâlet-i mezbûrede vâki taht-ı kazânda ticâret üzereler olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif vaz' ve hareketleri olmayub ve bundan akdem eyâlet-i mezbûreye mutasarrıf olanlar dahi bunları bir vechle rencîde idegelmiş olmayub kendü hallerinde ve kâr u kisblerinde iken geçen sene eyâlet-i mezbûreye mutasarrıf olan [] dame ikbalehu Yenibazara uğradıkda hedâyâların virüb bir vechle kusurları yoğiken kuzzat ve âyan-ı vilayetden bazıları ittîfak idüb bunların âdemlerine habs ve bizim virdüğümüz hedâyâ ve musrafa siz dahi imdad idin deyü nice akçelerin cebren aldıklarında mâ'da hâlâ bu sene dahi bâzergânların cebren habs ve yüz gurus imdad idin deyü taleb ve rencîde ve remîde idüb teaddi ve tecâvüz eylediklerin bildirüb anun gibi teaddileri men' ve def' olub imdâd nâmıyla nesne taleb ve teklif olunmamak ellerinde olan Ahidnâme mûcibince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki vusûl buldukda husûs-ı mezbûru tamam mertebe hak ve ûdul üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz kazîye arz olunduğu üzere ise ol babda mukteza-yı şer'-i kavîmle âmil olub dahi mezkûrun Dubrovnik bâzergânların ve âdemilerin hedâyâ nâmıyla ve âher tarikle hilâf-ı şer'-i şerîfe ahz ve celb itdirmeyüb ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz Dubrovnik begleri ve reâyâsı dört yüz seneden berü cizye kabul ile sâir memâlik-i mahrûsam reâyâsı gibi olduklarından mâ'da atabe-i ulyâma itâ'at ve inkıyâd üzereler olub ubûdiyetlerinde sâbit-kadem olmağla hilâf-ı şer'-i şerîfe ve mugayir Ahidnâme-i Hümâyûn bâzergânları ve âdemileri bir vechle ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre basîret ve intibah üzere olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif hedâyâ-yı imdad nâmına nesne talebi ile rencîde ve

remîde itmeyüb ve âdemilerin dahi habs itdirmeyüb ve aldıkları her ne ise girü red itdirüb bâ'de'l-yevm rencîde itmek isteyenleri men' ve def' idüb men'le memnû' olmayanlardan muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyüb dâima bu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olasin şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zimmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[262] Vülçetrin ve Priştine ve Novabrede ve Üsküb ve Yenibazar ve ol semtlerde Dubrovnik bâzergânlarının sâkin olub ve ticâret üzere olan yerlerin kadılarına Dubrovnik ilçileri südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub Dubrovnik begleri ve bâzergânları ve reâyâları ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ zaman-ı saâdet-iktirânlarından berü sadakat üzere ubûdiyetlerinde sâbit-kadem ve rasih-dem olmalarıyla salatin-i maziyye zamanlarında ve benim zaman-ı devlet-iktirânımda Hatt-ı Şerîf-i saâdet- meâbım ile virilen Ahidnâme-i Hümâyûnum ve emr-i şerîfim mûcibince bâzergânları Vülçetrin ve Üsküb sancaklarında Kumanova semtlerinde metâ' iştirâ ve yapağı cem' itdiklerinden sancakbegleri ve ûmena ve â'mâl ve nuzzâr ve sâir zabıtlardan kimesne gümrük ve kantariye ve rüsûm-ı sâire ve bâc nâmıyla nesne taleb itmiş değiller iken Vülçetrin sancağibegi alub Üsküb mukataası nâzırı olan [] dame izzehü ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif bâzergânlarının iştirâ itdikleri yapağlarından alandan ve satandan kantar başına bir guriş taleb idüb bundan mâda ilçileri [...] mukaddema Âsitâne-i saâdetime gelürler iken ardlarınca ademler gönderüb emvâl ve erzâk ve yapağların ahz ve kabz ve der mahzen eylediklerinden gayrı nâzır mümâileyh kendü yapağısın ziyâde baha ile üzerlerine birağub ve bâzergânları yapağı cem' eylediklerinden Priştine eminleri bunları cem'eylemekden men' bâ'dehu[s.113] otuzar ve kırkar gurişların alub ruhsat virüb alınan esbâb ve erzâk yapağları alıvirilmek bâbında emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden hazîne-i âmirende mahfuz olan Mukataat Defterlerine nazar olundukda bundan akdem salatin-i maziyye enarallahu teâlâ merkadehüm zaman-ı şerîflerinde ellerine virilen Ahidnâme-i Hümâyûnda mahmmiye-i İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayrı memâlik-i mahrûsemde bâzergânları bey' ü şirâ itdikleri metâ'larından resm-i gümrük yüzde ikişer akçe mîrî için virüb edâ eylemek şartıyla Dubrovnik begleri kendüler üç yılda üç yük akçe senede yüz bin akçeyi Hazîne-i Âmireme ilçileri yediyle teslim itmek şartıyla mukataa-ı mezbûrenin iltizâmı ziyâde ve

noksan kabul itmeyüb ümenâ ve mültezimîn ve â'mâl ve nuzzâr dahl ve taarruz eylemeyüb kendüleri taraflarından emin tâyin olub ânun yediyle cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne itdirile deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûnumla emr-i şerîfim virilmişken nâzır mümâileyhimin mütesellimi itâ'at-ı emr-i şerîf itmeyüb amel eylemediği Ürgüb mahkemesinde sicil ve hüccet olunub kadısı arz eylediği ecilden ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene muhalif mezkûrun bâzergânlar rencîde ve remîde itdirilmemek için mukaddema emr-i şerîf virilüb mûcibince tecdîd itdirilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfe mûcibince mezkûrun Dubrovnik bâzergânlarının alıkoyulan yapağların ve sâir emvâl ve erzâkların her ne ise nâzır-ı mümâileyhden ve mütesellimden bi't-tamam alıvirüb resm-i gümrük ve kantariye ve rüsûm-ı sâire ve bâc nâmıyla bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve aldırmayasız ve nâzır-ı mümâileyhe muhkem tenbih ve te'kid eyleyesiz ki kendü yapağların ziyâde bahâ ile zikr olunan tüccârın üzerlerine bırakmayalar ânın gibi mezkûrlar taleb olub ihtiyarlarıyla almak murâd idinirler ise sâir rencberler aldıkları değer bahalarıyla aldırub ziyâde baha ile aldırmayasız ve Priştine eminine dahi muhkem tenbih ve te'kid eyleyesiz ki kadîmden olugelene muhalif ve ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir resm-i gümrük ve kantariye ve bâc ve rüsûm-ı sâire namına bir akçe ve bir habbelerin almayub ve aldırmayub men' ve def' eyleyesiz ve iş bu emr-i şerîfim in hilâfına bir tarikle emr-i âher ibrâz iderler ise te'hire koyub bu hükm mûcibince amel eyleyesiz ve zikr olunan bâzergânların hilâf-ı Ahidnâme ve emr-i hümâyûn bir nesnelerin almışlar ise girü bi't-tamam alıvirüb bir ferde teallül ve inâd itdirmeyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı saâdet iktirânlarından berü câdde-i ubûdiyetde sâbit-kadem ve râh-ı inkıyâd ve sadakatde râsih-dem olmalarıyla şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir âna göre her biriniz tekayyüd ve ihtimâm üzere olub eyyâm-ı adalet-encâmımda bir ferde bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz men'le memnû' olmayanları yazıb arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eyleyemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[263] Zikr olunan iskelelerden bir nesne almak üzere emr-i şerîf virilmiştir. Fi Muharremü'l-haram sene 52 (Nisan 1642)

Ber vech-i arpalık Hersek Sancağı'na mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya Yenişehir ve Fener kadılarına ve Eğriboz ve İnebahtı ve Tırhala sancağı beglerine ve Gabele ve zikr oluna eyâlet ve livâlarda vâki olan kadılara ve havass-ı hümâyûnum eminlerine ve Gabele iskelesi eminine ve nâzırlarına ve kıl'a dizdârlarına ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri südde-i saâdetime arz-ı hâl gönderüb Dubrovnik begleri feth-i hakanîden berü sadakat ve ubûdiyetde sâbit-kadem olmağla ol mukabelede her sene kifâf-ı nefsleri için Yenişehir ve Tırhala ve Hersek ve Avlonya ve Draç ve İstefe ve Talanda(?) ve Golos ve Eğriboz ve İnebahtı ve Gabele ve tevâbii olan iskelelerde vâki havass-ı hümâyûnum terekesinden ve sâir bulunan yerlerde akçeleriyle kifâyet mikdarı buğday ve darı virilüb varub Dubrovniğe dâhil oluncaya değin âdemlerine ve gemilerine ve iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ûmena ve â'mal ve askerî ve sâir ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesne dahl ve taarruz eylememek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere mezkûrlara akçeleriyle virilegeldüğü mikdar buğday ve darı virilmek emr idüb ve [s.114] buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mukaddema virilen evamir-i şerîfe mûcibince zikr olunan Dubrovnik begleri taht-ı hükümet ve kazâlarınızda bulunan havass-ı hümâyûnum terekesinden ve gayrı yerlerden kanûn-ı kadim üzere her yıl İstanbuli yirmi vukiyye olub virilegeldiği mikdarı buğday ve darıyı akçeleriyle narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüb âdemlerine teslim eyleyüb siz ki müfettiş ve kadılsız narh-ı rûzîyi sicil-i mahfuza kayd idüb ve ellerine temessük virildikten sonra gemilerine tahmîl eyleyüb Dubrovniğe gönderesiz zikr olunan buğday ve darı [...] mezbûra varınca ve âdemlerine ve gemilerine ûmena ve â'mal ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb teaddi üzere olanları men' ve def' eyleyesiz ve iştirâ olunan buğdaydan ve darıdan kanûn-ı kadim ve Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince yüzde iki akçe gümrük aldırub bir akçe ve bir habbe ziyâde aldırmayasız ve bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olub bu bahâne ile harbî kefereye tereke virilmekten ihtiyât ve ihtirâz üzere olsasız şöyleki harbî kefereye tereke virildiği istimâ' oluna her biriniz udûl ile iktifâ olmayub gereği gibi sonradan [...] mukarrerdir âna göre basiret ve intibâh üzere olasız Dubrovnik begleri üç yüz seneden mütecâviz atabe-i ulyâma ubûdiyetde

sâbit-kadem olmağla bi vech âdemlerine teaddi olunub ta'ciz ve tazyîk olundularına kat'a rızâ-yı şerîfîm yokdur bazı kimesneler ahz ve celb içün zikr olunan buğdayı darıyı almağa mâni olurlar ise ol makûleleri men' ve def ' idüb men'le memnû' olmayanları muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb değıller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve havass-ı hümayûnum terekesinden mezkûrlara virileğeldiğı mikdarı buğday ve darı ve darı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerden narh-ı rûzî üzere akçeleriyle alıvirüb kadîmden virileğeldiğı üzere virüb olugelmişe muhalif kimesneyi teallül itdirmeyesiz deyü tahrîr olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[264] Budun muhafazasında olan Vezir [] Paşaya ve Rumeli ve Bosna beglerbegilerine ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve zikr olunan sancaklarda vâki kadılara ve müfettişlere ve zikr olunan kazâlarda vâki muhasıl-ı emvâl ve nuzzâr ve mübâşirin ve sâir ehl-i örf tâifesine hüküm ki Dubrovnik ilçileri mukaddema südde-i saâdetime arz-ı hâl sunub dört yüz seneden berü Dubrovnik begleri Âsitâne-i saâdetime ubûdiyet ve inkıyâd üzereler olub kadîmden ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden berü ellerine virilen Ahidnâme-i Hümayûnda mahrûsa-ı İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayrı umûmen Rumeli Eyaletinde bey' ü şirâ iden tâcirlerinin alub satdıkları met'âlarından her ne ise yüzde ikişer akçe gümrüklerin mîrî içün virüb edâ eylemek şartıyla Dubrovnik begleri üç yılda üç yüz bin akçe her sene yüz bin akçe ilçileri eliyle dâhil-i hâzine olub ve mukatâ'alarının kıstı ziyâde ve noksan olmayub ümenâ ve â'mal ve mültezimîn nuzzâr dahi min-bâd dahl ve taarruz itmeyüb ancak kendüleri tarafından tâ'yin olunan âmilleri cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne idüb bu vechle amel olunur iken ümenâ ve â'mal ve mültezimîn ve nuzzâr tekrar bâzergânlarından gümrük ve resm taleb idüb rencîde eylediklerinden mukaddema pâye-i serîr-i â'lâya arz itdiklerinden Hatt-ı Hümayûn-ı saadet-makrûn ile teaddileri men' ve def' olunub üslûb-ı sâbık üzere amel oluna deyü Fermân-ı Âlişân sâdir olmağla ve mâliye ve Divân-ı Hümayûn taraflarından müekked ve müşeded evâmir-i şerîfe virilüb mûcibince amel olunurken iki seneden berü Vaç Nâzırı olan Mustafa Ahidnâme-i Hümayûna ve Hatt-ı Şerîfe muhalif ve kadîmden olugelene mugayir hilâf-ı vâki inhâ idüb bir tarikle emr almağla Dubrovnik bâzergânları alub götürdükleri öküz derileri ve camus ve sâir emtiâdan yeniden resm-i gümrük taleb idüb Yenibazar nâm kasabaya âdemler gönderüb anda bulunan üç bin kıt'a öküz ve

camus derilerin cebren alub Belgrada götürmek ile ziyâde zulm ve teaddi eylemişdir deyü tazallüm itdiklerinden men' ve def' olunub ellerinde olan temessükleri mûcibince ve kadîmden olugeldüğü üzere amel olunub ve min bâ'd ol vechle zulm ve teaddi itdirmeyüb ve cebren alınan üç bin kıt'a öküz ve camus derilerin eğer nâzır-ı mezbûrda ve eğer gayrıdadır bi'l-cümle her kimden müteveccih olursa [s.115] bâ'de's-sübût girü alıvrilmek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden husûs-ı mezbûr mukaddema pâye-i serîr-i â'lâya arz olundukda bu bid'at ref' olunub Ahidnâme-i Hümâyûn mûcibince amel oluna deyü Hatt-ı Hümâyûn-ı saadet-makrûn ile Fermân-ı Âlişân sâdır olub mûcibince amel idüb siz ki vezir-i müşârûnileyh ve mir-i miran ve ümerâ ve kuzzât ve müfettiş ve nuzzâr ve mübaşirîn ve muhasıl-ı emvâl ve ümenâ ve â'mal ve mültezimîn-i emvâlsiz min bâ'd Dubrovnik bâzergânları memâlik-i mahrûsamda ve karada ve denizde getürdükleri ve alub getürdükleri öküz ve camus derileri ve sâir met'âları her ne ise kat'a gümrük ve rüsûm nâmıyla nesnelerin alınmayub ve sâir ihdâs olunan tekâlif-i şakkadan dahi nesne taleb ve teklif itdirmeyesiz şöyle ki ümenâ ve â'mal ve mültezimîn ve nuzzâr bu husûs bizim şart-ı iltizâmımıza dâhil olub veya olagelmişdir veya emr-i şerîf vârid olmuştur deyü bir vechle dahl ve taarruz itdirmeyesiz ve gayrı kadime muhalif ve Hatt-ı Hümâyûn-ı saadet-makrûna mugayir cebren ve garazen aldıkları cild-i gâv ve camusdan dahi bâ'de's-sübût müteveccih olanlardan aynıyla alıviresin şöyle ki fûruht ve zâyî itmişler ise bahaların şer'le hükm idüb bî kusur alıvrüb kimesneye inâd ve muhalefet itdirmeyesiz şöyle ki men'le memnû' olmayub inâd ve muhalefet iderler ise ânun gibiler muhtâc-ı arz olanlardan ise yazub arz eyleyesiz emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyleki Hatt-ı Hümâyûn-ı saâdet-makrûn muktezasınca virilen emr-i şerîfe muhalif bir tarikke emr-i şerîf-i âher ibrâz iderler ise amel eyleyesiz ziyâde inâd iderler ise ellerinden alub der kise idüb mühürleyüb Âsitâne-i saadetime ırsâl ve isâl ve bu emr-i celilü'l-kadrim mûcibince amel eyleyesiz ve'l-hâsıl Dubrovnik begleri vech-i meşrûh üzere kadîmden sadakat ve istikamet üzere dostlukda sâbit-kadem olub haracgüzârlarım olmağla bâzergânların bu vechle rencîde olduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olunub zikr olunan bâzergânlara teaddi ve tecâvüz ve hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i emr-i hümâyûn bir ferde rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle ki Hatt-ı Hümâyûn-ı saadet-makrûna muhalif ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve kadîmden olugelene mugayir kimesneye vaz'-ı kadimi tağyir ve bunları rencîde itmek isterler ise adem-i tekayyüdünüze haml olunub mes'ul olursuz âna göre

gereği gibi mukayyed olub bu husûs için ve tekrar sūdde-i saadetime şikâyet olmalı eylemeyüb vech-i meşrûh üzere olan emrimi yerine getiresiz deyü mâliye ve Dîvan ve Ordu-yı Hümâyûn taraflarından birâder-i cennet-makarrım Merhûm Sultan Murâd Hân zamanında emr-i şerîf virildüğü bildirüb benim devlet-iktirânımda dahi tecdîd olub mûcibince inâyet ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mâliye ve Dîvan ve Ordu-yı Hümâyûn tariklerinden mukaddema virilen evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eylesesiz deyü tahrir olunub tercümanları [] nâm zımmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[265] Budun muhafazasında olan vezir [] Paşaya ve Bosna ve Tımışvar ve [...] ve [...] beglerbegilerine ve zikr olunan eyaletlerde vâki sancakbeglerine ve zikr olunan sancaklarda vâki kadılara hükümki zikr olunan eyaletlerde ve sancaklarda [...] ve [...] serhaddinde sâkin olan Latin tâifesi papasları tarafından sūdde-i saadetime mukaddema arz-ı hâl sunulub feth-i hakanîden berü Latin dilinden olan kefereye kilise ve evlerinde ve sâir yerlerde kendülerin ayin-i batılları üzere İncil kıraât idüb nasihat itdiklerinden sırf metropolidlerin ve ladika ve papaslarına ve sâir ehl-i örf taifesi karşı gelmeyüb ve aralarından bir keşiş mürd oldukda yol gelince sancakbegi ve voyvodaları ve subaşıları ve kassam ve âdemleri ve sâir yerden bir ferd karışmazlar iken hâliyâ şer' ve kanûna ve emr-i hümâyûna ve kadîmden olugelen ayinlerine muhalif ve mugayir dâima dahl ve rencîde itmekden hâlî değillerdir deyü olugeldüğü üzere amel olunub kadîmden olugelene mugayir rencîde idenler men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîf ricâsına ilâm itmeğin imdi husûs-ı mezbûra mukayyed olub bi-garaz ahâli-i vilâyetden hak ve udûl üzere teftiş ve tefahhus idüb şer' ve kanûn üzere göresiz fi'l-vâki' kaziye ilâm olunduğu gibi olub zikr olunan Latin papaslarından biri mürd oldukda feth-i hakanîden berü sancakbegleri ve voyvodaları ve kassamlar ve âdemleri ve sâir ehl-i örf tâifesi karışgelmedüklerinden gayri kendülerin ayin-i batılları üzere Latin dininde olan keferetâifesine evlerinde ve kiliselerinde ve sâir yerlerde İncil kıraat idüb nasihat itdiklerinden sırf [...] olan metropolid ve ladika ve sâir papasları bunlara karışmayub ve dahl ve taarruz idegelmiş değiller iken hâliyâ kadîmden olugelmiş ve ayinlerine muhalif mücerred celb-i mal için dahl idüb rencîde itdikleri vâki ise men' ve def' idüb min bâ'd mû'tâd-ı kadîme ve şer'-i şerîfe ve kanûna ve Ahidnâme-i Hümâyûna ve ba'dehu ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfeye mugâyir mezkûr papasları ve ehl-i örfden ve âherden

[s.116] bir ferde rencîde ve remîde itdirmeyüb husûs-ı mezbûr için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin ve bi'l-cümle mezbûrlar olugelmişe mugayir ve muhalif rencîde ve remîde olunduklarına kat'â rızâ-yı şerîfîm yokdur kadîmden olugeldüğü üzere amel idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz deyü merhûm ve mağfur-leh karındaşım Hüdâvendigâr-ı sâbık tâbe serâhe zamanında mâliye tarafından vech-i meşrûh üzere mufassal ve müekked emr-i şerîf virildiğin bildirüb mûcibince amel olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mâliyeden ve Divân cânibinden virilen emr-i şerîf mûcibince ve kadîmden olugeldüğü vechle amel idüb şer'-i şerîfe ve kanûn-ı münîfe ve mukaddema ve hâlâ vârid olan müteaddid ve müekked evâmir-i şerîfeye ve kadîmden olugelen âyin-i batıllarına ve ellerinde olan temessüklerine muhalif kimesne vaz' ve taarruz itdirmeyüb mezbûrları her vechle himâyet ve sıyânet eyleyüb rencîde itmek isteyüb teallül idenleri ism ve resmleriyle yazub arz eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrir olundu tercümanları [] nâm zimmînin eline virilmiştir. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[266] Budun Beglerbegine ve Tımişvar Beglerbegine ve Sirem ve Becova ve Pojega ve İskenderiye ve Vülçetrin sancakbeglerine ve elviye-i mezbûrede olan kadırlara hükümki Latin piskoposlarından darendegân-ı ferman-ı hümâyûn Domgeçko nam piskopos gelüb mezbûr dâima kendü âdemlerine taht-ı hükümetinizde gezüb Latin milletinden olan nuzzârlarına İncil okuyub âyin-i bâtılların icrâ eyledikde ehl-i örf ve askerî tâifesi ve gayrılar hilâf-ı şer'-i şerîf kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve eskâline ve kendüyi korumağçün yollarda göturdükleri âlet-i harbleri ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb ânun gibi bazı kimesneler celb ve ahz için bilâ sebep rencîde iderler ise men' ve def' olunmak için mukaddema mufassal ve meşrûh emr-i şerîf virilmeğin hâlâ tahrir olunub girü tekrar şurûtuyla mufassal ve meşrûh emr-i şerîf yazılmışdır. Fi evâil-i RA Sene 51 (Temmuz 1641)

‘an yed-i Beğlikçi Şamî-zâde Efendi buyruldu kendülerdedir....

[267] Bosna ve Herseke hükümki Dubrovnik begleri ibtidâ-i Devlet-i Âl-i Osmanda cümle ümerâ-i nasaradan mukaddem ecdâd-ı î'zâmımın atabe-i ulyâlarına itâ'at ve inkıyâd idüb ol zamandan bu ana gelince dört yüz seneden mütecâviz haracgüzârlarım olub ubûdiyet üzere olmağla haracların ilçileri ile her sene südde-i saadetime gönderüb dâhil-i hazîne idüb sadakat ve istikametde sabit-kadem râsih dem

oldukları ecilden ubûdiyet ve hulûsiyetleri muktezasınca memleketleri ve ilçileri ve âdemleri ve bâzergânları ve reâyâları himayet ve sıyanet olunalar deyü ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum ellerine müekked ve müşedded Ahidnâme-i hümayûn ve evâmir-i şerîfe virüb birader-i cennet-makarrım zamanında ol emirler tecdîd olunub mazmûn-ı hümayûnla amel olunurken hâlâ mümâileyhim beglerin ilçilerine ve âdemlerine ve bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve memleketlerine taarruz olduğu istima' olmuşdur imdi min bâ'd ilçilerine ve âdemlerine ve bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve tecâvüz olmayub dâima gereği gibi himâyet ve sıyanet olunmak Fermânım olub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Ferman-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mümâileyhim beglerin ilçilerin ve âdemlerin ve bâzergânların ve reâyâların rencîde eylemeyüb ve itdirmeyesiz mümâileyhim beglerin ellerinde olan Ahidnâme-i hümayûna beglerbegilerden ve ümeradan ve sâir hükkamdan memleketlerine kimesne taarruz eylemeyüb vâki olan umurlarına bir ferde karışmaya anun gibi bir dâvaları ve husûsları vâki olur ise südde-i saâdetimde görüle deyü tasrîh olunmuşken birer bahâne ile Ahidnâmelerine ve evâmir-i şerîfeye muhalif teaddi ve tecâvüz olduğu istimâ' olunub imdi min bâ'd ol makûle bahâne ile kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb ve eylemeyesiz şöyleki vech-i meşrûh üzere girü teaddi ve tecâvüz olduğu istimâ' oluna sizin âdem-i tekayyüdünüze haml olunub itâbıma müstehak olunsun imdi âna göre basiret ve intibah üzere olub mümâileyhim begler ile hüsn-i muamele ve dostluk üzere geçünüb Ahidnâme-i hümayûna ve ellerinde olan temessükâta muhalif iş eylemeyesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik beglerinin ilçilerine ve âdemlerine ve bâzergânlarına ve reâyâlarına teaddi ve memleketlerine taarruz olduğuna kat'a rızâ-yı hümayûnum yokdur min bâ'd birer bahâne ile bir ferd rencîde olmayub vech-i meşrûh üzere bir dâ'vâları ve husûsları vâki olursa südde-i saâdetime havale oluna ki kadîmden olugeldüğü üzere Divân-ı Hümayûnumda görölüb icra-yı hak oluna [s.117] Dubrovnik beglerinin memleketlerine her vechle himâyet ve sıyanet olunmak husûsen derya tarafından bir düşmanları zuhûr ider ise korumak mühimmâtından olub her husûsda şükr ve şikâyetleri müsmer ve müesserdir âna göre bi'z-zat mukayyed olub ellerinde olan Ahidnâme-i Hümayûnuma ve ahkâm-ı şerîfeyce ve işbu emr-i şerifime ve kadîmden oligelene mugâyir vaz'-ı sūdûrundan begayet ve ictinâb ve ihtirâz üzere olub dâima bu emr-i muti'ü'l-mazmunun mefhumuyla âmil olub min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz bu husûs için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline

muhtac eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü üç suret aynıyla tahrir olunmuşdur. Fi evâil-i Ca sene 51 (Eylül 1641)

[268] Bosna Beglerbegisine ve Belgrad(?) ve [] kadılarına hükümki Belgrad Kadısı Mevlana Ahmed zide fazlehu mektub mektub gönderüb taht-ı hükümetine tâbi mâden-i cedîdde vâki Nasara tâifesi umûmen Meclis-i şer'-i şerîfe varub îlam-ı hal eyleyüb Nasara taifesinden olub Sümenat nâm kiliselerin ruhbanları olan Dimitri ve Elhamyo nâm râhib müddet-i medîdeden beri mezkûrun Nasara taifesine İncil okuyub ve âyin-i bâtılların tefhim itmekle kimesne hilâf-ı şer'-i şerîfe rencîde itmemek için hüccet-i şer'yye virildüğün arz eyledüğü ecilden vech-i meşrûh üzere zikr olunan kilisede âyin-i bâtılları icra idüb hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zarar ve teaddisi olmadıkça kimesneye rencîde ve remîde eylememek bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi kasaba-i mezbûrede merkûm Nasara tâifesine zikr olunan keniselerinde kadîmden olugeldüğü üzere İncil okuyub âyin-i bâtılların icrâ itdiklerinde hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zarar ve teaddisi olmadıkça rencîde ve remîde itdirmeyüb itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesin âherden bir ferde eyyâm-ı adalet-encâmında zulm ve teaddi olunduğuna bir vechle rızâ-yı hümayûnum yokdur ahâli-i vilayet ve sükkân-ı memleketde kimesneyi ahz ve celb sebebi ile ve âher tarikle ehl-i örfe hilâf-ı şer'-i şerîf dahl ve teaddi itdirmekten begâyet hazer eyleyesiz

[269] Bosna Beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan ve Saray kadısı Ali ve Hersek sancaklarında vâki olan kadılara Gabele Kapudanına ve sâir neferât ağalarına hükümki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub bunlar mâ tekaddemden berü ellerine virilen Ahidnâmeleri mûcibince ubûdiyetlerinde sabit-kadem olub kadîmden olugeldüğü üzere Gabele İskelesinde begzâdeler veyahud sâir âdemlerinden biri kendü taraflarından tuz fûruhtuna tâyin olub ve fûruht itdikleri tuzun üç akçede bir akçesin kanûn-ı kadim üzere gümrük virüb bir vechle dahl olunmak icab ider halleri yoğiken hâliyâ ehl-i örf tâifesi mücerred celb ve ve ahz için bunların âdemlerinden bazı akçe ve erzâk taleb ve Dubrovnik beglerinin ve sâirlerinin deyni ve sehimî için kenar kazâlarına dâ'vet itmekle ziyâde zulm ve teaddi eylediklerin bildirüb mademki bunların üzerine bir nesne sabit ve zahir olub hüccet-i şer'îye virilmeye mücerred celb ve ahz için kenar kazâlarına dâ'vet ve âherin deyni ve

sehimi için rencîde ve remîde itdirilmemek bâbında mukaddema emr-i şerîf virilmeğin mucibince inâyet rica eyledikleri ecilden ol emri alâ mâ kân mukarrer tutub buyurdumki vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olunub hak üzere göresin kazıyye arz olunduğu üzere olub kadimü'l-eyyâmdan zıkr olunan iskeleye begzâde ve sâir âdemlerinden biri kendü taraflarından tuz fûruhtuna tâyin olunub ve fûruht olunan tuzun üç akçede bir akçe gümrüğün kanûn-ı kadim ve âhidnâmeleri ve olugeldüğü üzere cânib-i mîrîye edâ idüb bir vechle dahl olunmak icâb ider halleri yoğiken hâliyâ ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için akçe ve sâir erzâk taleb ve âherin deyni ve sehimi için kenar kazâlarına göndermek teklif eyleyüb teaddi eyledikleri vâki ise ol babda mukteza-yı şer'-i kadim ile amel olub mademki şer'en bunların üzerlerine [s.118] bir nesne sâbit ve zâhir olub hüccet-i şer'îye virilmeğe mücerred celb ve ahz için hilâf-ı şer' ve kanûna ve mugayir Ahidnâme-i hümayûn tâife-i mezbûreyi ol makûlelere rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eylesin men'le memnû' olmayanlar muhtac-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz eyleyüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesiz Dubrovnik begleri ve reâyâları mâ tekaddemden Asitâne-i sa'âdetime ubûdiyet ve itâ'atde sâbit-kadem olmağla tüccâr ve âdemlerine bir vechle teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmîr-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyleki bundan sonra bir tarikke girü tuz fûruhtuna me'mûr olanları ve hilâf-ı şer'-i şerîf ol cânibde dâ'vâların görmek bahânesiyle dahl iderler ise rencîde itdirmeyüb Asitâne-i sa'âdetime havale eylesin ki Divân-ı Hümayûnumda ahvâlleri Kazaskerim huzurunda şer'le görölüb ihkak-ı hak oluna mezkûrların şükr ü şikâyeti makbûl-i hümayûnum olub bundan sonra teaddi olunduğu mesmu'-ı hümayûnum ola mes'ul ve muateb olmanız mukarrerdur âna göre mukayyed olub tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hükm-i Hümayûnumu ellerinde ibka idüb âlamet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrir olundu. Fi evâhir-i Cemâziye'l-âhire sene 1051 (Ekim 1641)

[270] İki sureti aynıyla tarih-i mezbûrede tahrir olunmuşdur

[271] Rumeli Beglerbegisine ve Vülçetrin ve Priştine ve Novabrede ve Ürgüb ve Yenibazar ve ol sancaklarda Dubrovnik bâzergânları sâkin olub ve ticâret itdikleri

yerlerin kadılarına hüküm ki kıdvetü'l-kuzzat ve'l-hükkâm Ürgüb kadısı olan Mevlana Mustafa zide fazlehü mektub gönderüb Yenibazar ve Ürgüb ve mahmiye-i Belgradda sâkin olub ticâret üzere olan Dubrovnik bâzergânları meclis-i şer'-i şerîfe varub ihzâr-ı tazallüm eyleyüb bundan akdem Vülçetrin ve Üsküb sancaklarından ve Kumanova sancaklarında metâ' iştirâ ve cem' eylediklerinde yapağıdan beglerbegi ve sancakbegleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzar ve sâir zabıtlardan kimesne gümrük-i kantariye ve rüsûm-ı sâire ve bâc nâmıyla nesne taleb itmiş değil iken ve rüsûm-ı mezbûre ile rencîde olunmayalar deyü ellerinde olan Ahidnâmelerinde virilen müekked ve müşedded evâmir-i şerîfede tasrîh olunmuşken hâliyâ Vülçetrin Sancakbegi olub Ürgüb mukattat nâzırı olan Ahmed dame izzehu ellerinde olan Ahidnâme-i hümayûna ve vârid olan evâmir-i şerîfeye ita'ât ve amel eyleyüb iştirâ ve cem' itdikleri iki yüz yük ve dört yüz aded metâ'ların ahz ve kabz ve gümrük ve bâc ve kantariye ve rüsûm-i sâire nâmına bunlardan külli akçe taleb idüb lâkin Dubrovnik bâzergânları mahmiye-i İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayrı memâlik-i mahrûsada bey' ü şirâ itdikleri metâ'larından umumen resm-i gümrük Dubrovnik begleri kendüler üç yıla üç yüz bin akçeye yüzde ikişer akçe resm-i gümrük kendü âmillerine vîlrmek üzere ilçileri yediyle ve senede yüz bin akçeyi Hazîne-i amireme teslim itmek şartıyla mukata'a-ı mezbûrenin iltizâmı ziyâde ve noksan kabul itmeyüb ümenâ ve mültezimîn ve nuzzâr ve â'mâl dahl ve taarruz eylemeyüb kendü taraflarından emin tâyin idüb ânın yediyle cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne itdirile deyü vârid olan Ahidnâmelerinde derc ve bundan akdem müteaddid ve müekked müşedded evâmir-i şerîfe virilüb nuzzâr ve sâirlerin bir vechle âlaka ve medhal ve dahl olunmamak icâb ider halleri yoğiken vech-i meşrûh üzere yapağının ahz ve bâc ve gümrük talebi ile rencîde eyledükde arz eylediği ecilden zikr olunan yapağılarını aynıyla bi't-tamam kendülere teslim ve min bâ'd bâc ve gümrük talebiyle rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfe mûcibince amel idüb mezkûrun bâzergânların ahz olunan yapağının bi't-tamam kendülere redd ve teslim ve min bâ'd gümrük ve bâc talebi ile rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eylesiz şöyleki bundan sonra girü Dubrovnik bâzergânlarına [s.119] bir vechle ve âher tarikle hilâf-ı Ahidnâme-i Hümayûn teaddi olduğu mesmû'-ı hümayûnum ola mes'ul ve muateb olmanız mukarrerdir Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı saadet-iktirânından berü haracgüzârlarım olub cadde-i

ubûdiyetde sâbit-kadem ve rah-ı inkıyâd ve sadakatda râsih dem olmalarıyla bâzergânları ve reâyâları hilâf-ı Ahidnâme-i hümâyûn rencide olunduklarına kat'a rızâyı hümâyûnum yokdur âna göre basiret ve intibâh üzere olub mukaddema ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfenin mazmûn-ı münîfiyle âmil ve min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz deyü tahrir olmuştur

[272] ber minvâl-i meşrûh tarih-i mezkûrda aynıyla iki suret dahi tahrir olmuştur

[273] Bosna Beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] ikbâlehuya ve Bosna ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hükümki Dubrovnik ilçeleri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Gabele kazâsında vâki havas-ı hümâyûnum karyelerinden Yeline(?) nâm karyeden İvan veled-i Marko nâm zımmî bundan akdem Bosna divânına varub karye-i mezbûre sâkinlerinden olub karındaşları olan Pedro ve Nikola nâm zımmîler için sizin âdemlerinizden bir kaçı gelüb kalub gönderüb habs idüb ve sizin habsinizde iken mürd oldular deyü mukaddema husûs-ı mezbûru görmek Dubrovnik begleri taraflarından vekil olan Veceniçe nâm zımmî mahzarında dâ'va idüb hududlarında mürd olduğu isbat oldukda [...] mâbeynlerinde sulh olub dem ve diyetle müteallık olan dâvası ibrâ'-i âm katî'ü'n-nizâ'la ibrâ olub hüccet-i şer'îye virilüb mâbeynde on seneden mütecâviz zaman mürur idüb min bâ'd şer'en bir vechle dâ'va ve niza' olunmak icâb ider halleri yoğiken bizce dahl ve niza' eyledikleri bildirüb ellerinde olan hüccet-i şer'îye mûcibince amel olunmak bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden buyurdumki göresin kaziyye arz olunduğu üzere ise ol bâbda mukteza-yı şer'î kavimle amel olunub dahi ellerinde olan hüccet-i şer'îyelerine muhalif min bâ'd hilâf-ı şer'-i şerîf dem-i diyet iddâ'sıyla mezkûrun Dubrovniklülere rencide ve remide itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eylesesiz men'le memnû' olmayanlar muhtac-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesiz şöyle ki bundan akdem bir tarikile emr-i âher ibrâz idüb nizâ'a mütesaddi olursa bir defâ' şer'le görülüb fasl olunub hüccet-i şer'îye virilen dâ'vanın tekrar istimâi memnudur hâli üzere ibka idüb ve ibrâz itdikleri emri der kise idüb mühürleyüb Asitâne-i sa'âdetime ma'an gönderesinki geldiklerinde Divân-ı Hümâyûnumda Kazaskerlerim huzurlarında şer'le görülüb ihkâk-ı hak oluna Dubrovnik begleri ecdâdî î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı saadet iktirânlarından berü câdde-i ubûdiyetde sabit- kadem ve râh-ı inkıyâd ve sadakat

râsih dem olmalarıyla bir vechle ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre her biriniz mukayyed ve ihtimâm üzere olub ellerinde olan hüccet-i şer'îye ve emr-i şerîf mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü tahrir olmuşdur

[274] Bir minvâl-i meşrûh aynıyla iki suret dahi tarih-i mezkûrede tahrir olmuşdur

[275] Hükümki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub kadîmden ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn mûcibince her sene cizyelerin Asitâne-i saadetime gönderüb teslim idüb kulluklarında sabit-kadem olmağla ol mukabelede kifaf-ı nefsleriçün emr-i şerîf tâyin olunub her sene iştirâ itdikleri buğday ve darıdan yüzde iki akçe gümrük aldırub ziyâde talebiyle rencîde ve remîde eylediklerin bildirüb kadîmden viregeldikleri üzere [s.120] her sene kifaf-ı nefsleriçün emr-i şerîfle tâyin olunub iştirâ eyledikleri buğday ve darıdan yüzde iki akçe aldırub ziyâde talebi ile rencîde ve remîde itdirilmemek bâbında inâyet rica eyledikleri ecilden ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olugeldüğü üzere yüzde iki akçe zıkr olunan buğday ve darıdan resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde ve remîde idenler men' ve def' olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden virilegeldüğü üzere emr-i şerîfle tâyin ve iştirâ itdikleri buğday ve darıdan vech-i meşrûh üzere yüzde iki akçe gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra kadimden olugelene ve ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûna muhalif ziyâde talebiyle rencîde ve remîde itdirmeyüb itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz men'le memnû' olmayanlar muhtac-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz eyleyüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz Dubrovnik begleri ve reâyâları dört yüz seneden mütecâviz cizye kabuluyla sâir memâlik-i mahrûsem reâyâsı gibi olmağla bir tarikle ve âher vechle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre her biriniz mukayyed ve ihtimâm idüb vârid olan emr-i şerîfimin ve mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ibka eyleyesiz deyü tahrir olmuşdur

[276] vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla iki suret dahi tahrir olmuşdur

[277] Budun Beglerbegisine ve Belgrad Kadısına hükümki senki Mevlânâ-yı müşârünileyhsin südde-i saadetime mektub gönderüb Belgradda vâki Dubrovnik Latinleri meclis-i şer'-i şerîfe varub îlam-ı hâl eyleyüb Banaluka kasabası sâkinlerinden olub Boşnak Latinlerinden olub [...] veled-i Nikola nam zimmî dâima bunlara settum-ı galîza ile şetm ve bî vech ve bilâ sebep ehl-i örfе gamz itmekle kimimizi ahz ve habs ve kimimizin nice cerimelerin aldirub ziyâde zulm ve teaddi eyleyüb içlerinden nefy ve iclâ olmak için bir kaç defa' tehiyye olunub hüccet-i şer'îye virilmişken mütenebbih olmayub ve bundan mâda [...] olmak zu'muyla ehl-i İslâmın ve bunların [...] için vardıkta hilâf-ı şer'-i şerîf bazı muameleye mübâşeret kasdın ider deyu dâva olunmayub sûâl olundukda fi'l-hakika dâvalarına behiyyeleri mutabık olub sâi bi'l-fesâd olduğu mukarrer olmağla aralarında nefy ve iclâ itdirilmek için hüccet-i şer'îye virüb ve emri şerîf virilmek bâbında inâyet ricâsına arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra mukayyed ve hüccet-i şer'îyelerine nazar idüb göresin mezbûr zimmînin vech-i meşrûh üzere fesâdların mukarrer ve ol hüccetin mazmûnu muvafık-ı şer'-i şerîf olub âlâ vechü'l- [...] sabit olursa mûcibi ile amel idüb şer'le lâzım geleni icrâ eylesiz

Bâ'dehu geru dahl olmağla ber minvâl-i meşrûh men'i için bu suret aynıyla tahrir olmuşdur. Fi evâsıt-ı L sene 56 (Kasım/Aralık 1646)

[278] Bosna Beglerbegisine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbâlehuya ve Bosna Defterdârına ve Gabele Kadısına ve Gabele İskeleyi Eminine hüküm ki senki Defterdâr-ı mûmâileyhsin südde-i saadetime mektub gönderüb Dubrovnik Knezi begleri bundan akdem Gabele İskeleyi her üç akçede bir akçesin mîrîye edâ ve teslim itmek ve min bâ'd ahâli-i memlekete müzâyaka çekdirmemek üzere mukarrerdir ve tuzu elli beş akçeye fûruht itmek kendü üzerlerine şart-ı iltizam ve taahhüd idüb altmış ve yetmiş seneden berü zikr olunan iskeleye taahhüdlerin üzere müstevfi tuz ihrâc ve ahali-i memlekete yetiştirüb bundan akdem gurus seksener ve altun yüz yirmi beş akçeye râyic iken vech-i meşrûh üzere tuz mezkûrun [s.121] elli beşer akçeye fûruht ve her üç akçede bir akçesin şart-ı iltizamların üzere cânib-i mîrîye edâ ve teslim idüb tuzun narhı ber karar iken cûlus-ı hümâyûn-ı saadet-makrûn vâki olub cedid akçe ihraca ve gurus seksener akçeye râyic ve cümle eşyanın narhları tağyîr olub deyü hâliyâ fûruht olan tuzun mezûrun on beş akçeye tenzîl ve kırkar akçeye narh

virilmekle mal-ı mîrîye külli kesr ve zarar ve ol canibde kul tâifesinin mevâciblerine noksan müretteb olmağın kadîmden guruş seksener ve altun yüz yirmişer akçeye râyic olundukda altmış ve yetmiş seneden berü iskele-i mezbûrede kal'a-i merkûme ahalişi elli beşer akçe mezur tuzu fûruht idegeldikleri üslub-ı sabık üzere girü fûruht itmek için emr-i şerîfe virilmek bâbında inâyet ricâsına arz itmeğın kadîmden olugeldiği şart-ı iltizamları üzere alub ve kadîmden fûruht idegeldikleri üzere [] akçeye tuzun mezûrun fûruht ve kadime muhalif taarruz olunmamak emr idüb buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi kadîmden altmış ve yetmiş seneden berü guruş seksener ve altun yüz yirmişer râyic olduğu zamanında fûruht idegeldikleri üslub-ı sabık üzere tuzun mezurun elli beşer akçeye fûruht itdirüb kadime muhalif narhlar tenzil olundu deyü tuz mezurun tenzîl ve mal-ı mîrîye kesr ve noksan terettüb itdirmeyüb kadime muhalif dahl ve taarruz olunmaktan begayet hazer eyleyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı saadet iktirânlarından berü ilâ haze'l-an câdde-i itâ'at ve ubûdiyetlerinde sâbit- kadem ve rah-ı inkıyâd-ı sadakatlerinde râsih dem olmalarıyla bir vechle ve âher tarikle teaddi olduğuna kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre her biriniz bu husûsa mukayyed ve vârid olan emr-i şerîfimin mazmun-ı münifiyle âmil olub hilâfına min bâ'd bir vechle rızâ ve cevâz göstermeyesiz

[279] Ber minvâl-i meşrûh aynıyla iki suret dahi girü bu tarihte tahrir olmuştur

[280] Bosna Beglerbegine ve ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbâlehuya hüküm ki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunub Dubrovnik begleri mâ tekaddemden berü ellerine virilen Ahidnâme-i hümâyûn mûcibince ubûdiyetde ve itâ'atlerinde sabit- kadem olub her sene ilçileri ile üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin Ahidnâmeleri mûcibince Asitâne-i sa'âdetime götürüb teslim-i hazîne eyleyüb kimesnenin bir vechle dahl olunmak icâb ider halleri olmayub mu'tadları üzere hediyeleriyle bazı maslahatlarıçün ilçilerin Bosna Beglerbegilerine ve Hersek beglerine gönderdiklerinde ahz ve celb için dürlü bahâneler idüb hilâf-ı Ahidnâme-i hümâyûn ilçilerin habs ve hakaret üzere olub olub ânun gibi Dubrovnik Beglerinden ve sâir âdemlerinden şikâyet idecek halleri oldukda ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olugeldiği üzere min bâ'd ilçilerin ahz ve habs idüb maslahatları ne ise gördüklerinden sonra emn ü sâlim girü Dubrovnik beglerine

yollayub vâki olan ahvalleri Asitâne-i saadetime arz ve îlam olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olugeldüğü üzere hilâf-ı şer'-i şerîf ilçileri ve âdemleri rencîde ve remîde itdirilmemek lâzım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Ferman-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mezkûrun Dubrovnik beglerinin ilçileri sâir âdemleri mû'tadları üzere hediyeleri ve bazı maslahatlarıyla Bosna Beglerbegilerine ve Hersek beglerine vardıklarında ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükât ve kadîmden olugeldüğü vech üzere maslahatları her ne ise görüb hilâf-ı şer'-i şerîf celb ve ahz sebebiyle ve âher vechle bahâneler idüb min bâ'd ilçilerin ahz ve habs itmeyüb emn ü sâlim girü Dubrovnike gönderüb ânun gibi Dubrovnik beglerinden ve sâir âdemlerinden şikâyet idecek bir hâl vâki olursa Asitâne-i saadetime [s.122] arz ve îlam eyleyesiz Dubrovnik begleri dört yüz seneden berü cizye kabulleriyle sâir memâlik-i mahrûsam reâyâsı âdedinden ma'dûd olmağla bu vechle ve âher tarik sebebiyle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre mâlumunuz olub hilâf-ı Ahidnâme-i hümâyûn ilçilerin ve âdemilerin min bâ'd rencîde ve remîde itmeyüb ve itdirmeyüb ânın gibi teaddi üzere olanları men' ve def' eyleyesiz tekrar bu husûs içün şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtac eylemeyesiz

[281] Ber minvâl-i meşrûh iki suret dahi bu tarihte aynıyla tahrir olunmuştur

[282] Bosna ve Herseke hükümki Dubrovnik Begleri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub bunlar dört yüz seneden berü ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı şerîflerinden bu âna gelince Asitâne-i saadetime ubûdiyet ve itâ'atların sabit-kadem olub ve her sene cizyelerinden üzerlerine edâsı lâzım gelen on iki bin beş yüz sikke der-i devletime ilçileriyle gönderüb teslim-i hazîne idüb ol mukabelede Dubrovnik Beglerinin ve sâir reâyâlarının kifaf-ı nefsleri içün her sene bulunan yerlerden narh-ı rûzî üzere keyl-i İstanbulîyle üç bin müd buğday ve üç bin müd darı akçeleriyle ihtiyârlarıyla satanlardan virilmek Fermân olub ve iştirâ itdikleri buğday ve darının ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükâtları ve kadîmden olugeldüğü üzere yüzde iki akçe gümrüğün edâ idüb kimesnenin bir vechle dahl olunmamak icab idecek halleri yoğiken Gabelede vâki Lezob kal'ası dizdârı olan Süleyman nâm kimesne ellerinde olan Ahidnâme ve kadîmden olugelene ve ellerinde olan Ahidnâmelerine muhalif enva-i teaddi ve tecâvüz eyledikleri Nova ve Gabele kadıları sicil ve hüccet ve

Bosna Beglerbegisi ve ol canibde vâki kadılar arz ve îlam itmekle müceddeden ihdâs olunan bid'atlar ref' olunmayub min bâ'd bu vechle rencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kadîmden olugelene muhalif ve ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükâtlarına muhalif iştirâ itdikleri buğday ve darıdan yüzde iki akçe gümrüklerin virüb ve fûruht itdikleri tuzun dahi sülüsün miri içün edâ itdiklerinden sonra min bâ'd kadîmden olugelene mugayir nesne taleb olunmayub ve merhûm Dizdâr Süleymanın tecâvüz eyledüğü vâki ise şer'le ahz ve sicil ve hüccet olub şer'le görülmek bâbında Fermân-ı şerîfim sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere iştirâ itdikleri buğday ve darının kadîmden viregeldikleri üzere yüzde iki akçe gümrüğün edâ idüb fûruht itdikleri tuzun sülüsün kadim üzere canib-i mîrîye virüb onun gibi şinik başına üç akçe ve tuz sefinelerinden birer yük tuz taleb itdikleri vâki ise câiz değildir min bâ'd kadîmden olugelene ve ellerinde olan Ahidnâme ve sâir temessükâtlarına ve emr-i şerîfime muhalif merhûm Dizdâr Süleymana ve Ahmed Kapudana ve sâire nesne taleb ve teklif itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz Dubrovnik Begleri ve reâyâları ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûna ve kadîmden olugelene ve sâir temessükâtlarına muhalif bir vechle ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre ziyâde basiret ve intibâh üzere olub vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil ve min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz bu husûs içün tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtac eylemeyesiz

[283] Ber minvâl-i meşruûh aynıyla iki suret dahi bu tarihte tahrir olmuştur

[s.123]

[284] Bosna ve Herseke hüküm ki Dubrovnik Beglerinin ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hâl sunub Dubrovnik Begleri ecdâd-ı î'zâmımdan Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Orhan aleyhi'r-rahme ve'l-rıdvân zaman-ı şerîflerinden berü bu ana gelince itâ'at ve ubûdiyetlerinde sabit-kadem ve her sene cizyelerin Asitâne-i saadetime ilçileri eliyle gönderüb dâhil-i hazîne itdirüb kimesnenin âlaka ve medhali ve memleketlerine ve kendülerine taarruz olunmak icâb ider halleri olmayub ve memâlik-i mahrûsede kendü ma'îşetleri içün emr-i şerîfle iştirâ itdikleri buğday ve darı ma'îşetlerine vefa idüb zahîreye kemal mertebe ihtiyac üzere olub min bâ'd bunların memleketlerine ve Konola nam nâhiyelerine Bosna Beglerbegileri ve Hersek Sancagıbegleri ve sâir ehl-i örf taifesi

girmeyüb teaddi ve tecâvüz eylemeyeler ellerinde salâtin-i maziyyeden evâmir ekîdeleri var iken hâliyâ Bosna Beglerbegleri ve Hersek sancağibegleri bunların zikr olunan Konola nâm nâhiyelerine birer bahâne ile gelüb girüb teaddi ve tecâvüz ve ziyâde müzâyaka üzere olmalarıyla ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûn ve sâir evâmir-i şerîfeye ve kadime muhalif memleketlerine ve Konola nâhiyelerine girmeyüb hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden imdi min bâ'd Dubrovnik Begleri sınırlarına mir-i mirân ve mirlivâ olanlar ayak basmayub ânun gibi Dubrovnik Begleri ve âdemlerinden şikâyet olunmak icâb iderse Asitâne-i saadetime arz ve îlam olunub bâ'dehu Fermân-ı şerîfim ne vechle sâdır olur ise mûcibince amel olunub bir tarikle Dubrovnik Beglerinin sınırlarına bilâ emr-i şerîf varmayub hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde itdirilmemek bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mezkûrun Dubrovnik Beglerinin memleketlerine ve Konola nâhiyelerine bilâ emr-i şerîf kimesne mücerred celb ahz bahânesi içün girmeyüb bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz Dubrovnik Beglerinden ve âdemlerinden şikâyet olunmak icâb ider ise Asitâne-i sa'âdetime arz ve îlam eyleyesin bâ'dehu ne vechle emr-i şerîfim sâdır olursa mucibiyle amel oluna Dubrovnik Begleri dört yüz seneden berü cizye kabuluyla sâir memâlik-i mahrûsem reâyâsı gibi olmağla memleketine ve nâhiyelerine girilüb bir vechle ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre basiret ve intibâh üzere olub vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifîyle âmil ve min bâ'd hilâfına rıza ve cevâz göstermeyesiz

[285] Ber minvâl-i meşrûh bu tarihte aynıyla iki suret dahi tahrir olmuştur. Fi evâil-i CA sene 1051 (Eylül 1641)

[286] Dubrovnikden Asitâne-i saadetime gelince yol üzerinde olan kadılara hüküm ki tâife-i mezbûrenin her sene mektub getürdükleri haracların getürdükde yolda ve izde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb emn ü sâlim birbirinize ulaşırsınız deyü ellerinde olan emr-i şerîf mûcibince elli üç senesi içün emr-i şerîf virilmidir. Evâhir-i Cemâziye'l-âhire sene 53 (Eylül 1643)

[s.124]

[287] Özi muhafazasında olan Vezir Mustafa Paşaya ve Rumili Beglerbegisine ve zikr olunan eyâletde vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve dizdârlara ve iskele eminlerine ve nâzırlara ve sâir neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saadetime gelüb arz-ı hâl sunub Dubrovnik Begleri ecdâd-ı î'zâmımdan merhûm Sultan Orhan Han aleyhi'r-rahme ve'l-rıdvân zaman-ı şerîflerinden dört yüz seneden berü haracgüzârlarım olub bâzergânları ve âdemleri ve kendüleri ve reâyâları ellerinde olan Ahidnâmelerine mugâir hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde olunmayalar deyü Fermân olunmuşken Rumilinde ticâret üzere olan bâzergânlarından dârende Devin Kalbus nâm papas ve sâirleri için bazı Yahudi tâifesi arz idüb mutlak celb ve ahz için nice nesneler isnâd ve ehl-i örfe yalan şehâdet ile gamz idüb ziyâde teaddi ve tecâvüz itmeleriyle bey' ü şirâlarına mâni olub şöyleki bunun gibi bi vech vilayetde olan teaddi ve tecâvüzleri men' ve def' olmaya Dubrovnik beglerinin her sene Asitâne-i sa'âdete gönderdikleri cizyeleri bâzergânlarının bey' ü şirâlarından dahl olmağla vech-i meşrûh üzere olan haraclarının tahsîli mümkün olmaz deyü izhâr-ı tazallüm eyledikleri ecilden âher yerlerde hilâf-ı şer'-i şerîf Dubrovnik bâzergânları ve sâir âdemleri rencîde olunmayub anun gibi bi vech inâd idenlerin dâ'vaları Asitâne-i saadetime gelüb Divân-ı Hümâyûnumda mürafa'a-i şer'-i şerîf olmak bâbında Ferman-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdumki Hükmi-i Şerîfimle vardukda vech-i meşrûh üzere Dubrovnik bâzergânları ve sâir âdemleri âher yerlerde hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olmayub dâ'vaları olanlar Asitâne-i saadetime gelüb mürafaa-i şer'-i şerîf olalar bi'l-cümle Dubrovnik bâzergânları ve sâir âdemleri şâhid-i rûz olmağile ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre her biriniz mukayyed ve ihtimâm idüb mezbûrlara inâd ve iftira idüb hilâf-ı şer'-i şerîf bazı hukuk-ı dâ'valarında Yahud taifesinin ve sâirlerin dâ'vaların Asitâne-i sa'âdetime gelüb mürafa'a-i şer'-i şerîf olmalarına havâle eyleyesiz ki geldiklerinde Divân-ı Hümâyûnumda mürafa'a-i şer'-i şerîf olub ihkak-ı hak oluna şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır. Fi evâsıt-ı C sene 53(Eylül 1643)

[288] Bir sureti darende Lavoş nam bâzergânlarçün aynıyla tahrir olmuştur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[289] Bir sureti darende Manko nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[290] Bir sureti darende Yakop nam bâzergânlarçün aynıyla vech-i meşrûh üzere Budun Beglerbegisine hitâben tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[291] Bir sureti Dubrovnik tercümanı olub ticâret üzere olan darende Mikayil nam bâzergâna aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[292] Bir sureti darende Toryan nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[293] Bir sureti der iskan Yako ve [] nam bâzergânlarçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[294] Dubrovnik Beglerine hükümki bundan akdem ilçileriniz südde-i saadetime arz-ı hâl sunub Gaca vilâyetinde kat' olunan teveccüh ve [...] ile bazı kimesneler Gabele ve Dubrovnikde tuz iştirâ itdiklerinde bunlardan gayrı akçe virmeziz deyü inâd itmekle fukaraya külli gadr olduğundan mâ'da zâyî bi emr olmağla alınub virilmesinde fâide olmayub zarar ve ziyandan hâlî olmadıkda min bâ'd Toça ve Karaniz Gabelede ve Dubrovnikde alınub virilmeyüb câri olmamak içün emr-i şerîf ricâsına mukaddema îlam itdikleri Toça ve Karaniz ref' olunub min bâ'd bu vechle sâdır olan emr-i şerîf mûcibince amel olunub taht-ı hükümetinizde olan bazarlarda muhkem tenbih ve niza itdiresiz ki Dubrovnikde ve Gabelede min bâ'd Karaniz ref' olunub Toça ve Karaniz ile bey' ü şira itmeyeler ve itdirmeyesiz altun ve gümüş ve sırma akçe ile bey' ü şirâ itdirüb reâyâ ve berâyya ve sâir ahaâli-i Latine zarar ve ziyan olmaya bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olub vech-i meşrûh üzere olan emrimin icrâsında ikdam ve ihtimâm eyleyesiz inâd ve muhalefet üzere olanları yazub arz eyleyesiz deyü birader-i cennet-makarrım Merhûm ve Mağfur Sultan Murâd Han eskenallahü teâlâ fi garîki'l-cennâti zaman-ı şerîfnde Hükûm-i Hümâyûn virilüb hâlâ benim zaman-ı sa'd-iktirânımda tecdîd olunmak rica eyledikleri ecilden buyurdum ki husûs-ı mezbûr içün vech-i meşrûh üzere virilen emr-i şerîf mûcibince amel idüb min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ellerinde ibka eyleyesiz deyüü yazılmışdır. Fi evâsıt-ı C sene 53 (Eylül 1643)

[295] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla yazılmışdır

[s.125]

[296] Özi muhafazasında olan Vezir Mustafa Paşaya ve Rumili Beglerbegisine ve Rusçuk ve Tırnova ve Herazgrad ve Semendre kadılarına ve zikr olunan mukata'alarda vâki iskele eminlerine ve nâzırlarına hükümki Tırnova kasabası sâkinlerinden olub Dubrovnik bâzergânlarından olan darendegân Yovan ve Deyvir ve Soko ve Yovan ve Nikola nâm bâzergânlar ve sâir Dubrovniklüler taraflarından südde-i saadetime arz-ı hâl sunulub mahrûse-i İstanbul ve Edirne ve Bursadan gayrı [...] Rumilinde kurudan ve yaşdan Dubrovnik bâzergânlarının bey' ü şirâ itdikleri metâ'larından resm-i gümrük kendü taraflarından emin nasb olunub her sene cizyelerin Asitâne-i sa'âdetime gönderüb teslim itdiklerin vech-i meşrûh üzere her sene yüzer bin akçe dahi [...] Rumilinde vâki olan gümrüklerin içün teslim-i hazîne eyleyüb resm-i gümrük ve Yava ve masdariye ve ispençe nâmıyla ve âher vechle rencîde ve remîde olunmayalar deyü ellerinde olan Ahidnâmelerinde mestûr ve mukayyed olundukların bildirüb men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîf rica eyledikleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda Hük-m-i Şerîfimle vardıklarında ellerinde olan Ahidnâme-i hümâyûnum ve kadîmden olugelene mugayir resm-i gümrük ve Yava ve masdariyeye ve İспенçe nâmıyla ve sâir vechle Dubrovnik bâzergânların ve sâir Dubrovniklüler bu vechle ve âher tarikle mutlak celb ve ahz içün rencîde ve remîde itmeyüb vukû'u üzere yazub arz idüb tekrar bu husûs içün şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtac eylemeyesiz Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmımdan Merhûm Sultan Orhan alıyyü'r-rahme ve'l-rıdvân zaman-ı şerîflerinden bu âna gelince dört yüz seneden berü her sene cizyelerin Ahidnâmeleri mûcibince gönderüb teslim-i hazîne eylemekle bâzergânlarına ve reâyâlarına ellerinde olan Ahidnâmelerine ve kadîmden olugelene mugayir bu vechle ve âher tarikle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur imdi âna göre her biriniz mukayyed ve ihtimâm idüb vech-i meşrûh üzere gümrük ve Yava ve masdariye ve İспенçe nâmıyla ve âher vechle hilâf-ı Ahidnâme-i hümâyûn mutlak celb ve ahz içün rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır. Fi evâsıt-ı C sene 53 (Eylül 1643)

[297] Bir sureti vech-i meşrûh üzere Rusçuk kazâsı sâkinlerinden olub Dubrovnik bâzergânlarından darendegân İvan ve Domiko ve Gregorya ve Vimko nâmına yazılmışdır. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[298] Özi muhafazasında olan Vezir Mustafa Paşaya ve Rumili beglerbegisine ve zikr olunan eyâletde vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a ve palanka dizdârlarına ve iskele eminlerine ve neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zaman-ı şerîflerinden ilâ haze'l-an atabe-i ulyâma sadakate ve ubûdiyet de sabit-kadem olmağla hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından darende-i Fermân-ı Hümâyûn Don Falyos nâm papas ve sâir Dubrovniklüler memâlik-i mahrûsemde gezüb ticâret itdiklerinde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde mîr-i mirân subaşları ve voyvodaları ve sancakbegleri ve âdemleri ve ümenâ ve â'mâl ve nuzzâr ve askerî ve sâir ehl-i örf taifesi ve gayrılar kendülerine ve tavarlarında ve âdemlerine ve esbâb ve eskallerine dahl ve taarruz itmeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleirn korumağçün Müselmân libâsı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmekle libaslarına ve âlet-i harblerine taarruz olmayub emn ü sâlim birbirinize ulaşdırmak için emr-i şerîfim ricâ itmekle buyurdumki Hükûm-i Şerîfimle her kangınızın taht-ı hükûmetine ve kazâsına dâhil olursa menâzil ve merâhilde ve derbendlerde ve mâ'berlerde kendülerine ve âdemlerine ve esbâb ve tavarlarında ve metâ'larna ve ruhsat virildüğü üzere giydikleri Müselmân libaslarına ve yeleşgi takye ve kalpaklarına ve sarındıkları dülbendlerine ve göturdükleri ok ve yay ve tirkeş ve mızrak ve mahmuz ve sâir âlât-i harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz anun gibi ahz ve celb için teaddi ve tecâvüz üzere olanları [s. 126] men' ve def' idüb emn ü sâlim birbirinize ulaşdırasız ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub konağına ulaşdırasız ve bazı umûr-ı mühimme için ol semtlerde ulağla gönderilen dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve köprülerde ve mâberlerde tavarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz Dubrovnik tacirlerine ve sâir âdemlerine teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur hakkınızda mezkûrların şükr ü şikâyetleri müsmer ve müesserdir mezkûrları her vechel himayet ve sıyanet idüb bir ferde rencide itirmeyüb züemâ ve ehl-i fesâdı men' ve def' eyleyesiz men'le memnû' olmayub ve muhtac-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüb bi'l-cümle husûs-ı mezbûre için her biriniz gereği gibi

mukayyed olub şer' ve kanûna ve Ahidnâme-i hümayûna ve iş bu emr-i şerîfime mugayir kimesneye iş itdirmeyüb dâima mazmûn-ı münifiyle âmil olasız şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu Hük-m-i Hümayûnumun elinde ibka idüb arz-ı şerîfe i'timâd kılasın deyü yazılmışdır. Fi evâsıt-ı C sene 53 (Eylül 1643)

[299] Bir sureti darende Lavoş nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[300] Bir sureti darende Yurban nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[301] Bir sureti darende Manko nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[302] Bir sureti darende Luka nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[303] Bir sureti darende Yovan nam bâzergânçün aynıyla tahrir olmuşdur. Fi't-tarihi'l-mezbûr

[304] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehuya ve Yar Kadısına hüküm ki Dubrovnik sâkinlerinden Petro oğlu dârende Maro nâm Dubrovniklü südde-i saadetime gelüb arz-ı hâl sunub bunun dedesi olan Buruş nâm zimmî hal-i huyûtda ve kemal-i sıhhatde iken vasiyet idüb bunun babası olan mezkûr Petro ve ammısı olan [] nâm zimmîler için yire mürd oldukda metrûkâtım her ne ise tevzî ve taksim oluna deyü şart u tâyin idüb ba'dehu merkûmun babası olan Petro mürd oldukda girü mezkûr ammısı sıhhatde olub oğlum oğlu olan mezkûr Maroya dahi oğluma intikal itdüğü gibi metrukâtım her ne ise tevzî ola deyü vasiyet ve şart idüb bâ'dehu mürd olmağla hâlâ emmisi olan [] nam zimmî dedesinin şart ve vasiyet itdüğü metrukâtı her ne ise virmekde teallül eyledükde ve bu bâbda dâvasına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğu bildirüb şer'le hakkı alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki Hük-m-i Şerîfimle vardıkda husûs-ı mezbûre tamam mukayyed olub hakk üzere göresiz kaziyye arz olunduğu üzere olub fetvâ-yı şerîfe dâ'valarına mutabık ise ol bâbda mukteza-yı emr-i şer'-i kavîmle amel olub dahi şer'le teveccüh eden hakkı her ne ise teveccüh idenden elinde olan fetvâ-yı şerîfe mûcibince şer'le hüküm idüb bî-kusur

alıverüb şer'-i şerîf ve fetvâ-yı münîfe ve işbu Hüküm-i Hümâyûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyüb ve kazıyyede medhali olmayanları dahl itdirmeyüb tekrar bu husûs için şikâyet olunup emr-i âher irsâline muhtac eylemeyesin deyü yazılmıştır. Fî evâsıt-ı C Sene 53. (Eylül 1643)

[305] Ber vech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf [] dâme ikbâlehuya ve Olkibar kadısına hüküm ki sen ki mevlânâ-yı mümâileyhsin südde-i saadetime mektup gönderüp bundan akdem Yar Kal'ası sâkinlerinden olan Petro Buriş oğlu Darende Maro nâm Dubrovnikli için Markonun babası olan mezkûr zımmî mukaddema kal'a-yı mezbûre etrafında sulh ile feth olmazdan evvel tasarrufunda olan arazi ve emlak bâ'de't-taksim kal'a-yı mezbûreye senede bazı tekâlif virmek üzere girü ibka olunup ve ber-minvâl-i meşrûh nice zaman tasarruf eyleyüp bâ'dehu kalkup Dubrovnike ticâret tarikiyle vardıkda mürd olup hâlâ mezkûr gelüp zikr olunduğu üzere elinde olan sûret-i defter mücebince sınura viregeldikleri tekâlifler her ne ise kal'a-ı mezbûreye edâ idüp babasından intikâl iden emlak ve araziye zabt murâd idindikde zabtına bazı kimesneler mâni olmağla elinde olan fetvâ-yı şerîfe mücebince amel olunup vech-i meşrûh üzere kal'a-yı mezbûreye her sene viregeldüğü tekâlifî ne ise virmek üzere babasından intikâl iden emlak ve araziye şer'le mezkûra zabt ve tasarruf ittirilmek bâbında inâyet ricâsına arz itmeğin buyurdum ki göresin kazıyye arz olunduğu üzere olup fetvâ-yı şerîfe dâ'vâsına mutâbık ise elinde olan fetvâ-yı şerîfe ve suret-i defter mücebince vech-i meşrûh üzere zabt itmek üzere şürotuyla emr-i şerîf yazılmışdır. Fî evâsıt-ı C Sene 53 (Eylül 1643)

[s.127]

[306] Kadısına ve Eğriboz ve İnebahtı ve [] ve [] sancaklarına ve Gabele ve zikr olunan sancaklarda vâki olan kadılara ve zikr olunan kazâlarda vâki iskele eminlerine ve nuzzâr ve kıl'a dizdârlarına ve Gabele'de vâki iskele eminine ve sâir neferât ağalarına hüküm ki hâlâ Dubrovnik ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hâl sunulup Dubovnik Begleri feth-i hakaniden berü sadakat ve ubûdiyette sâbit-kadem olmağla ol mukabelede her sene kifaf-ı nefslerçün Yenişehir ve Tırhala ve Hersek ve Avlonya ve Draç ve İstefe ve Talende ve Galos ve Eğriboz ve İnebahtı ve tevâbii iskelelerinde vâki havas-ı hümâyûnum terekesinden ve sâir bulunan yerlerde akçeleriyle üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilüp varup Dubrovnike dâhil olunca

âdemlerine ve gemilerine iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ümenâ ve â'mâl ve askerî ve sâir ehl-i örf taifesinden ve gayrıdan kimesne dahl ve taarruz eylememek için emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet rica eyledükleri ecilden vech-i meşrûh üzere mezkûrlara akçeleriyle üç bin müd buğday ve üç bin müd darı virilmek emr idüp buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve mukaddema virilen evâmir-i şerîfe mûcebince zikr olunan Dubrovnik beglerine taht-i hükümet ve kazânuzda bulunan havass-ı hümâyûn terekesinden ve gayrı yerlerden kanûn-ı kadîm üzere her keyl-i İstanbulî yirmi vukıyye olup üç bin müd buğday ve üç bin müd darı atmış bin keyl olmak hâli üzere akçeleriyle narh-ı rûzî muktezasınca alıvirüp âdemlerine teslim eyleyüp siz ki müfettiş ve kadılsız narh-ı rûzîyi sicil-i mahfûza kayd eyleyüp ellerine temessük virildikten sonra gemilerine tahmîl eyleyüp Dubrovnike gönderesiz zikr olunan buğday ve darı mahall-i mezbûra varınca âdemlerine ve gemilerine ümenâ ve â'mal ve nuzzârdan ve askerî ve ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimseneyi dahl ve taarruz ittirmeyüp teaddi üzere olanları men' ve def' eyleyesiz ve iştirâ olunan buğdaydan ve darıdan kanûn-ı kadîm Ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde iki akça gümrük aldırup bir akçe ve bir habbe ziyâde aldırımayasız ve bu bâbda her biriniz önat vechle mukayyed olup tâyin olunandan ziyâde bir keyl buğday ve bir keyl darı virmeyüp ve bu bahâne ile harbi kefereye her ne ki virilmekten ihtiyât ve ihtirâz üzere olasız şöyle ki harbi kefereye tereke virildüğü istimâ' oluna her biriniz udûl ile iktifa olmakdan gereği gibi hakkınızdan gelmek mukarrerdir âna göre basiret ve intibâh üzere olasız Dubrovnik begleri üç yüz yıldan mütecâviz atebe-i ulyâma ubûdiyetle sâbit-kadem olmağla bî-vech âdemlerine teaddi olunup tâ'ciz ve tazyîk olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bazı kimesneler ahz ve celb için zikr olunan buğday ve darıyı almağa mâni' olurlar ise ol makûleleri men' ve def' idüp men'le memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resimleriyle yazup arz idüb değiller ise şer'le haklarından lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve havas-ı hümâyûnum terekesinden mezkûrlara kifâyet mikdarı buğday ve darı bulunmaz ise sâir bulunan yerlerden narh-ı rûzî üzere akçeleriyle alıvirüp üç bin müd buğday ve üç bin müd darıyı tekml ve itmâm eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n- nazar bu Hükm-i Hümâyûnumu ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmıştır. Fî evâsıt-ı C sene 53 (Eylül 1643)

[307] Dubrovnikden südde-i saadetime gelince yol üzere vâki olan beglerbegilere ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbegilerine ve zikr olunan sancaklarda vâki

olan kadılara ve zikr olunan kazâlarda vâki kıl'a ve palanga dizdârlarına ve neferât ağalarına ve subaşılar ve voyvodalara ve nuzzâr ve iskele eminlerine hüküm ki hâliya Dubrovnik begleri atebe-i ulyâma olan sadakatlari muktezasınca bin elli dört senesinde [s.128] vâki olan Dubrovnik cizyesi ilçileriyle südde-i saadetime gönderdiklerinde zikr olunan cizye ile her kangınızın taht-ı hükümet ve kazâsına dâhil olurlar ise hilâf-ı şer' ve kanûn kendilere ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüp emn ü sâlim birbirinize ulaştırıp ve lâzım olam yerlerde bargirleriyle kira arabası tutuvirüp ve akçe ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların görüp ve lâzım gelüp münâsip olan yerlerde ve cayırlara konmak murâd idindiklerinde kimesne mâni' olmayup ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kulağuzlar ve Yeniçeriler tâyin eyleyüp bir vechle müzâyaka çekdirilmemek bâbında Fermân-ı şerîfim sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlar her kangınızın taht-ı hükümetine ve kazâsına dâhil olurlar ise iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve mâberlerde kendülere ve yanlarında olan âdemlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüp ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların akçe ile tedârik idüp ve lâzım gelen yerlerde bargirleriyle kira arabası tutuvirüp emn ü sâlim birbirinize isâl ve irsâl eyleyüp ve anun gibi lâzım gelüp münâsip olan yerlere ve cayırlar konmak murâd idindiklerinde kimesne mâni' olmayup ve mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına yarar kulağuzlar ve kifâyet mikdarı Yeniçeri tâyin eyleyüp bir vechle muzayaka çekdirmeyesiz ve girü mahûf ve muhatara olan yerlerde kendüleri korumağçün Dubrovniklilere Müselmân libâsı giyip ve âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzere mezkûrlar dülbend sarınup ve kalpak ve yeleşin takye ve sâir Müselmân libâsı giyüp âlet-i harb ve mahmuz takınup ve kılıç ve ok ve yay ve şiş ve mızrak ve sâir âlet-i harp götördüklerinde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz ânun gibi ahz ve celb sebebiyle teaddi ider zuhûr idelerse men' ve def' idüp mütealli-i memnû' olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahuf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşup cizyeye zarar itdirmeyüp emn ü sâlim südde-i saadetime isâl eyleyesiz Dubrovnik begleri atabe-i ulyâmın kadimi harağgüzârları olup ubûdiyet de ve itâ'atde sâbit-kadem olmağla ilçileri ve âdemleri himâyet ve sıyânet olunup meri ve muhterem olmaları mühimmât-ı umurdan olup hakkınızda şükr ve şikâyetlere müsmer ve müesserdir her biriniz âna göre gereği gibi mukayyed olup mezbûrları harac ile emn ü

sâim südde-i saadetime isâl eylemekde dakika fevt eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n- nazar bu Hükmi-i Şerîfi ellerinde ibka eyleyesiz deyü yazılmışdır. Fî evâsıt-ı C sene 53. (Eylül 1643)

[308] Bervech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf [] dâme ikbâlehuya ve Lubin ve Gabele Kadılarına hüküm ki Dubrovnik sâkinlerinden Anderyaş oğulları dârendegân-ı Fermân-ı hümayûn Goro ve Nikola nâm Dubrovniklüler tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulup Lupida kazâsına tâbi Bireşçe nâm kareyede vâki babaları olan mezkûr Anderyaş baştinası dimekle ma'rûf baştina bundan akdem mürd oldukda mezkûran oğullarına ve Vraduya hissesinden gayri üç hisse varanları olan Nikola ve Marko ve Rahol ve İvaniş ve İvan ve Matyaş ve Vasiliçe nâm zımmîlere intikal idüp mukaddema yalılarında zikr olunan baştina için mezkûr ile merkûmun varanların niza-ı kesireleri vâki olup ba'dehu iki yüz elli beş Selimî gurus zikr olunan baştinanın üç hissesin cümle tevâbi' ve otlak ve sâir mülhakât ve tetimmesiyle mezbûr ile sulh ve ibra ve kat'-ı niza' ve fasl-ı hüsumet olup hüccet-i şer'îye virilüp mezkûrân taraflarından zikr olunan baştina zabt ve bunun üzerine nice müddet mürûr itmişken hâliyâ mezkûrdan varanların bazılarının oğulları zuhûr idüp babamız cüz'i nesne ile sulh olup zikr olunan baştinadan hissemiz vardır deyü merkûmları rencîde ve remîde eylgediklerin bildirüp ellerinde olan ibra-ı hüccet mucibince amel olunmak babında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki hükmi-i şerîfimle vardıklarından ellerinde olan ibra-ı hüccet mucibince zikr olunan baştinayı mezkûrana mülhakatıyla zabt ve tasarruf itdürüp babamız cüz'i nesne ile sulh olup deyü bade'l- ibra bî-vech mutlak celb ve ahz için ellerinde olan hüccet-i şer'îyeye muhalif mezkûrları bir vechle dahl ve niza' ettirmeyesiz bir def'a şerle görülüp fasl olup hüccet-i şer'îye verilen davanın istimâi memnû'dur hâli üzere ibka idüp vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olup hilâfına rızâ göstermeyesiz şer-i şerîfe ve hüccet-i şer'îyeye ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş ittirmeyesiz deyü yazılmıştır. Fî evâsıt-ı C sene 1053. (Eylül 1643)

[s.129]

[309] Rumeli Beylerbeyisine ve Sofya Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri tarafından dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunulup Sofya ve etrafında Dubrovnik bâzergânlarından olup kasabât ve kurâda ticaret üzere olanlar metâ'ların kadîmden

olıgeldiği üzere Dubrovnike ve sâir yerlere götürüp bey' ü şira' itmek murâd idindüklerinde bazı kimesneler mücerred celb ve ahz için mâni' olup envâ'-ı teaddi ve tecavüz eylediklerin bildirüp şöyle ki bu makûle teaadi ve tecâvüz üzere olanların teaadi ve tecavüzleri men ve def olmaya Dubrovnik cizyesi memâlik-i mahrûsamda itdikleri bey ve şiranın gümrüğünden dahil olup ânın gibi tüccâra teaadi olmağla der-i devlete sâl be-sâl götürülen cizyenin tahsîli mümkün olmayup bu makûleler men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kadimü'l- eyyâmdan olagelen mutad üzere amel olunup mutad-ı kadime mugayir Dubrovnik bâzergânlarının bey ü şirâ'larına kadîmden Dubrovnike götürüregeldikleri metâ'larına âherden kimesne dahl ve taarruz eylememek bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükmi-i şerîfimle vardıklarında bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l- unvânım üzere amel idüp dahi vech-i meşrûh üzere Sofya ve etrafında vâki' kasabât ve kurâda ticâret üzere olan Dubrovnik bâzergânları kadîmden getüregeldikleri metâ'ların Dubrovnike ve sâir yerlere götürüp bey' ü şirâ' itmek murâd idindüklerinde ânın gibi mücerred celb ve ahz için bazı kimesnele mâni' olup teaadi ve tecâvüz eyledikleri vâki ise ol makûlelere her kim olur ise olsun muhkem tenbih ve tekid eyleyesiz ki min bâ'd bir vechle rencîde ve remîde itmeyüp kadimü'l- eyyâmdan olagelen mutâd üzere amel olunup ve ânın gibi kadîmden getüregeldikleri metâ'ları götürüp ve mugayir-i mutâd Dubrovnik bâzergânlarının bey' ü şirlâ'larına âherden kimesneyi min bâ'd bir vechle dahl ve taarruz ittirmeyesiz Dubrovnik beyleri ve elçileri ve bâzergânları ve reâyaları ecdâd-ı i'zâmımdan Merhûm Sultan Orhan aleyhi'r- rahme ve'r- rıdvan zamân-ı şerîflerinden dört yüz seneden berü bu âna gelince hâlen ubûdiyette sâbit-kâdem ve râh-ı inkıyat ve sadakette râsih-dem olmalarıyla bir vechle ve bir tarikle teaadi ve tecavüz olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bi'l-cümle bu bâbda sâdır olan fermân [...] mucibince amel idüp mezkûrun bâzergânların ve âdemlerin ve metâ'ların bir vechl rencîde ve remîde itmeyüp ve ittirmeyüp ve itmek isteyenleri men' ve def' idüp men'le memnû' olmayanları yazup arz idüp vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olup min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olup emr-i âher irsâline muhtaç eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bade'n- nazar bu hükmi-i hümayûnumu ellerinde ibka idüp alâmet-i şerîfe itimâd kılasız fi evâsıt-ı C sene 53.(Eylül 1643)

[310] Bir sureti vech-i meşrûh üzere bu tarihte aynıyla tahrir olup tercümanları yedine verilmiştir

[311] İftiharü'l ümerai'l- milleti'l- mesihîyye muhtârü'l- küberai't- tâîfetü'n- İseviyye muslih-i mesâlih cemahirü'n-nasraniyye Dubrovnik beyleri hutimet avâkibehum bi'l-hayr tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olucak malûm ola ki hâlâ südde-i seniyye-i saadet-penâh ve atabe-i ulyâ-i izzet-destgâhıma gönderdiğiniz begzâdelerinizden kıdveti'l- â'yâni'l- milleti'l- mesihîyye Maro Zorgo ve Civanyo Reşti nâm ilçileriniz ile vârid olan mektubunuz tercüme ve telhis olup paye-i serir-i saadet-masir-i kahramanîmize arz olundukda ve mazmûn-ı itaat-makrununda aba-i kiram ecdâd-ı i'zâmım enarallahu teâlâ burhânehumun zamân-ı saadet-iktirânlarından ila haze'l-ân âsitan-ı devlet-âşiyânemin haracgüzârları ve doğruları olup itâ'at ve ubûdiyette sâbit-kâdem ve kemâl-i sadakat ile hâliyâ rıkkıyette râsih-dem olmağla bin elli iki senesinde üzerinize lâzım gelen haracınızı müşârünileyh elçileriniz ile irsâl eylediğiniz tahrir olunup dahi lisânen her ne takrir ve î'lâm eylediler ise cümlesine 'ilm-i şerîfe-i â'lem-şumûl-i padişâhâneme muhabbet ve şâmil olmuştur. [s.130] müşârünileyhümâ ilçileriniz getürdükleri haracı Hazîne-i Âmireme teslim eyleyüp paye-i serir-i âlâma yüz sürdüklerinde teşrifât-ı hüsrevânımla müşerref olup hizmetleri edâ ve itmâm olduktan sonra izn-i hümayûnumla ol cânibe müteveccih ve revâne olmanızdır buyurdum ki vusûl buldukda kemâkân hâliyâ ubûdiyette sâbit-kâdem ve râh-ı inkıyâd ve sadakatde râsih-dem olup memleketinize karîb olan serhadd-i mansûrem ahâlisi ile hüsn-i sülûk ve muhabbet üzere geçinüp ol serhadlere İspanya keferesinden ve sâir zımmî kefare eşkıyasından gereği gibi himâyet ve sıyânet üzere olası ve fimâ-ba'd memleketinizin haracını olugeldüğü üzere cem' ve tahsîl ve tedârik ve tekmil eyleyüp vakt ve zamanıyla dergâh-ı âlempenâhıma irsâl ve isâl eyledüklerinden ma'ada ol câniblerde devlet-i âliyye-i ebed-peyvendime müteallik olan hıdemât-ı miriye ve gayri umûru edâ eylemekde say' ve ikdâm ve hüsn-i ihtimâm üzere olası ve ol serhadlerde zühur ve sünûh iden ahvâl ve etvârı sâir lâzımü'l- arz olan husûslar ile ale't- tevâli yazup arz ve ilâm eylemekden hâli olmayasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe itimâd kılasız tahriren fî evâsıt-ı şehr-i Recebü'l- mürecceb sene 53 (Eylül/Ekim 1643)

[312] Bosna Beylerbeyisine ve Nova [] kadılarına hüküm ki sen ki Nova kadısı olan Mevlana Mehmed zide fazlehusun südde-i saadetime mektup gönderüp Nova

Kal'asına karîb olan Dubrovnik iskelesine gelüp giden kiracılardan Batan Nahiyesinin Eflak tâifesi iskele-i mezbûrede Bosna Defterdârı tarafından emin nasb olunan Süleyman nâm kimesne iğvâ ve ihtilal itmekle bi-vech ve bilâ-sebeb iki üç yüz mikdârı kiracı tâifesi cem' ve âlât-ı harple Dubrovnik kal'ası kapusunu yürüyiş ile taşılayup ziyâde fesâd ve şena'at itdiklerinden ma'ada kal'a-ı mezbûre kapudanı olan Andon Kokolo'nun ve yeniçeriler kethüdası Koca ve [...] nâm Dubrovniklülere âlât-ı harble ziyâde mecrûh eyleyüp ve ol cerahatdan kapudan-ı mezkûr on altı gün sonra mürd olduğu ve envâ-i teaddi ve tecavüz eylediklerin ve Dubrovnik beyleri ve knezleri meclis-i şer-i şerîfde îlam eylediklerin ve husûs-ı mezbûr vech-i meşrûh üzere keşf ve sicil ve hüccet eyledüğü arz eylediğin ecilden mecliste şerle görölüp lâzım gelen şer'le icrâ olunmak bâbında Fermân-ı alişânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıklarında bu bâbda sâdır olan Fermân-ı şerîfim üzere amel idüp dahi husûs-ı mezbûru kemal mertebe dikkat ve ihtimâm ile teftiş ve tefahhus idüp göresin arz olunduğu üzere emin-i mezkûrun iğva ve tahriki ile zikr olunan kiracılardan Batan nahiyesinin Eflak tâifesi âlât-ı harple iki üç yüz mikdarı nefer cem' ve Dubrovnik kal'ası kapusını yürüyiş ile taşılayup ziyâde fesâd ve şenâ'at itdiklerinden ma'ada Dubrovnik kalası kapudanı ve yeniçeriler kethüdası mecrûh itdikleri ve ol cerâhatdan kapudan mürd olduğu vech-i meşrûh üzere sicil olunub hüccet-i şer'iyeye virilmiş ise meclisde şerle görölüp lâzım geleni şer'le edâ eylesin şer-i şerîfe ve hüccet-i şer'iyeye ve emr-i hümayûnuma muhalif zaleme ve ehl-i fesâda bir vechle ruhsat virilmek ihtimâli olmaya Dubrovnik beyleri ve knezleri ve sâir âdemleri kadimi harcagüzârlarım olmağla bu vechle ve âher tarikle bi vech ve bilâ-sebeb teaddi olunduklarına kat'a rızâyı şerîfim yokdur imdi âna göre mukayyed ve ihtimâm idüp husûs-ı mezbûru mecliste şer'le görüp lâzım geleni şer'le icrâ eylesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i Ş sene 53.(Ekim 1643)

[313] Bir sureti bervech-i arpalık Hersek Beyine ve Nova ve [] kadılarına vech-i meşrûh üzere aynıyla tahrir olmuştur fi't- tarihü'l- mezbûr

[s.131]

[314] Bosna Beglerbeyisine ve Defterdârına ve Nova ve [] kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri tarafından sūdde-i saadetime arz-ı hal sunulup Nova kal'asına karîb olup Dubrovnik iskelesine gelüp giden kiracılardan Batan Nahiyesinin Eflak tâifesini

iskele-i mezbûrede Bosna Defterdârı tarafından emin nasb olunan Süleyman nâm kimesne iğva ve ihtilâl itmekle bi-vech ve bilâ-sebebe iki üç yüz mikdârı kiracı tâifesi âlât-ı harble Dubrovnik kal'ası kapusunu yûriyiş ile taşlayup ziyâde fesâd ve şenâ'at itdiklerinden ma'ada kal'a-ı mezbûre kapudanı olan Andon Kokolo'nun ve yeniçeriler kethüdası Koca ve [...] nâm Dubrovnîklüleri âlât-ı harble ziyâde mecrûh eyleyüp ve ol cerahatdan on altı gün sonra merkûm kapudan mürd olduğu Nova Kal'ası mahkemesinde sicil ve hüccet olunup şöyle ki mezbûr Süleyman emânetten ref' olunup yerine âher kimesne nasb ve tâyin olunmaya iskele-i mezbûrede mal-ı mirinin tahsîli mümkün olmayup nice fesâddan hâli olmazlar deyü îlam eyledikleri ecilden ânın gibi şekâveti vâki ise yerine âher kimesne nasb ve tâyin olunmak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l- kadrim üzere amel idüp dahi merkûm Süleymanın ânın gibi şekâveti vâki ise zikr olunan emânetine âher kimesneyi nasb ve tâyin eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf kimesne vaz' ve hareket itdirmekden begayet hazer eyleyesiz Dubrovnik begleri ve knezleri ve sâir âdemleri kadimi haracgüzârlarım olmağla bu vechle ve âher tarikle bi-vech ve bilâ-sebebe teaddi olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre mukayyed ve ihtimâm idüp ve vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olup hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i Ş sene 53 (Ekim 1643)

[315] Rumili ve Bosna Beglerbegilerine ve eyâlet-i mezbûrede olan sancakbeglerine zikr olunan sancaklarda olan kadılara hüküm ki Dubrovnik ilçisi arz-ı hal sunub her sene Dubrovnîklülerin üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin âsitâne-i saadetime getürdüklerinde geliş ve gidişlerinde yollarda bazı kimesneler hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayir-i kanûn-ı münîf mutlak celb ve ahz içün harac ile gelen ilçilerin ve tevabi' ve âdemlerin rencîde ve remîde ve ziyâde teaddi idüb ânun gibi hilâf-ı şer' ve kanûn rencîde idenler men' ve def' olunub bi-vech da'vâ idenlerin da'vâları âsitâne-i saadetimde vüzerât-ı î'zâmım ve kazaskerlerim huzurlarında şer'le görülmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden cizye ile gelüb gitdikleri yollarda hilâf-ı şer' ve kanûn rencîde eylemeyeler ol makûle dav'â nâmıyla rencîde idenleri âsitâne-i saadetime havale olunalar deyü Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki sâdır olanm Fermân-ı celilü'l-ünvânım üzere amel idüb dahi zikr olunan Dubrovnik ilçileri ve tevâbi' ve âdemleri Dubrovnik cizyesiyle âsitâne-i saadetime geldiklerinde geliş ve gidişte yollarda hilâf-ı şer' ve kanûn kimesne rencîde eylemeyüb ânun gibi bi-vech

da'vâ idenleri âsitâne-i saadetime havâle eyleyesiz ve bi'l-cümle Dubrovnik begleri ecdâd-ı î'zâmım enaralahhu teâlâ burhânehumun zaman-ı saîd-iktirânlarından ilâ haze'l-an âsitâne-i saadet-âşiyânıma üç yüz seneden mütecaviz cizye kabulüyle ubûdiyetde sâbit-kâdem ve râsih-dem olmağla ilçileri ve tevabi' ve âdemleri hilâf-ı şer'i şerîf ve mugayir-i kanûn münîf rencîde olundukların kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre vech-i meşrûh üzere vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle amel olunub min-bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz ve bade'n-nazar ibka idesiz deyü yazılmışdır fi evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[316] Rumeli Beglerbegisine ve Sofya Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saadetime arz-ı hal idüb Dubrovnik Begleri üç yüz seneden mütecâvize kendü rızâlarıyla der-i devlete itâ'at ve ubûdiyetde sâbit-kâdem olmağla ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn muktezasınca her sene üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin memâlik-i mahrûsede itdikleri bey' ü şirâ'larından hâsıl olub lakin Sofyada sâkin Dubrovnik bâzergânlarının kadîmden bey' ü şirâ'ların geldikleri yapağı ve sahtiyan ve balmumu ve cild-i gâv ve camus ve sâir emtiâ-i mütenevviâyı bey' ü şirâ' idüb memâlik-i mahrûseden istedikleri yere alub gidüb fûruht itmek murâd idindüklerinde bazı kimesneler bî-vech mutlak-ı celb ve ahz için mâni' olmağla ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn [s.132] ve Nişân-ı şerîf ve kadîmden olugelene muhalif zikr olunan eşyâyı bey' ü şirâ' itdiklerinde kimesne mâni' olmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîf ahdü'l-beyânım ile vardıklarında vech-i meşrûh üzere kadîmden Dubrovnik bâzergânların ın bey' ü şirâ' idegeldikleri yapağı ve sahtiyan ve bal mumu ve cild-i gâv ve camus ve sâir emtiâ-i mütenevviâyı bey' ü şirâ' idüb memâlik-i mahrûseden istedikleri yerelere alub gidüb fûruht itmek murâd idindüklerinde mutlak celb ve ahz için mâni' olmak isteyenleri ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve nişân-ı şerîf ve kadîmden olagelene muhalif rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi rencîde itmek murâd idenleri men' ve def' eyleyesin men'le memnû' olmayanları isim ve resmleriyle yazub arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin ve bade'n-nazar ibka idesin deyü yazılmışdır. Fi evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[317] Leskofça kadısına ve [] ve mütevellisine hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hal idüb Dubrovnik bâzergânları Leskofça panayırında olan bazaristanda bey' ü şirâ' için getürdükleri çuka ve kumaş her ne ise zabıt olanlar ziyâde nesne taleb idüb teaddi ve tecavüzden hâli olmamağla zıkr olunan panayıra bey' ü şirâ' için getürdükleri metâ'lardan sâir Müslümanlardan aldığı minvâl üzere bunlardan dahi ücret-i dükkân ve kapu hakkı her ne ise alınub ziyâde ile rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kadîmden olageldüğü minvâl üzere alınub hilâf-ı şer' ve kanûn ziyâde talebiyle rencîde ve teaddi olmaya deyü Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdumki sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere zıkr olunan panayırdâ vâki bazaristana Dubrovnik bâzergânların ın bey' ü şirâ' için getürdükleri çuka ve kumaş ve sâir her ne ise ânun gibi getürdüklerinde zâbıt olanlar ücret-i dükkân ve kapu hakkı için sâir Müslümanlardan kadîmden alınageldüğü minvâl üzere alub hilâf-ı şer' ve kanûn izyade talebiyle rencîde ve teaddi itmeyeler ve itdirmeyesin Dubrovnik bâzergânlarının bu vechle ve âher tarikiyle rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur ânun gibi teaddi itmek isteyenleri men' ve def' eylesesiz men'le memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher âline muhtâc eylemeyesiz ve bade'n-nazar ibka eylesesiz deyü yazılmışdır. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[318] Rumelinde vâki Akdeniz yalılarında olan kadılara ve iskele eminlerine hüküm ki Dubrovnik beglerine zıkr olunan iskelelerde her sene virilegeldüğü minvâl ve meşrûh üzere üç bin müdd keyl-i İstanbulî ile buğday ve üç bin müd dahi keyl-i İstanbulî ile darı akçeleriyle narh-ı rûzî üzere virilmek için bâlâda tahrir olduğu üzere mufasssal ve meşrûh emr-i şerîf yazılmışdır. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[319] Dubrovnikden âsitâne-i saadete gelince yol üzerinden vâki olan beglerbegilere ve sancakbegilerine ve kadılara ve dizdârlara ve sâir iş erlerine hüküm ki Dubrovnik ilçileri bin elli beş senesinde vâki olan Dubrovnik cizyesiyle her kangıların taht-ı hükümet ve kazâsına dâhil olurlar ise kendülerine ve âdemlerine ve esbâb ve davalarına kimesne dahl ve taarruz itmeyüb ve murâd idindükleri evlere ve çayıra konduklarında kimesne mâni' olmamak için her sene kadîmden virilegeldüğü minvâl

ve meşrûh üzere bâlâda tahrir olunan sûret üzere mufassal ve meşrûh emr-i şerîf yazılmışdır. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[320] Rumelinde vâki olan beglerbegilere ve sancakbegilerine ve kadılara ve dizdârlar ve iskele eminlerine hüküm ki Dubrovnik ilçisi tercümanlarından Dârende Maro Yodili nâm tercümana ve sâir yoldaşlarına kadîmden her sene virilegeldüğü minvâl ve meşrûh üzere yolda âlât-ı harb getürdüklerinde ve Müslüman esbabı giymeye ruhsat vermekle bâlâda tahrir olan yol emirleri muktezasınca mufassal ve meşrûh yol emri yazılmışdır. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[321] Bir sureti vech-i meşrûh üzere girü zikr olunan ilçilerin tercümanlarından Dârende Mikayil ve sâir yoldaşlarına mufassal ve meşrûh yol emri yazılmışdır. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[s.133]

[322] Dubrovnik Beglerine hüküm ki bin elli üç senesinde üzerlerine edâsı lâzım gelen Dubrovnik cizyesi kadîmden göndereregeldükleri minvâl üzere Piyetro ve Siyorgo ve Nikola Misili nâm ilçileri ile gönderüb teslim-i hazîne olmağla her sene tahrir olduğu minvâl üzere mufassal ve meşrûh mezkûrun beglere hitâben nâme tahrir olmuştur. Fî evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

[323] Sâbika Hersek Sancağibegi olan Hasan dâme ikbâlehuya hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hal sunub kethüdâlığın hizmetinde olan Nikola Hasan nâm kimesne zikr olunan ilçiler cizye ile âsitâne-i saadete gelürken Taşluca nâm kazaya uğradıklarında cizyeyi yıkdırub ilçileri habs idüb külli teaddi eyledüğün ilçileri ilâm etmekle mezkûr Nikola Hüseyin Çavuş mübaşiriyle âsitâne-i saadete ihzar için müşarileyhe hitâben emr yazılmışdır. Fi evâil-i M sene 54 (Mart 1644)

Der zaman-ı [---] el- hakîr Reisü'l-Küttâb

[324] İstanbul ve Edirne ve Bursa ve Dubrovnik bâzergânlarının ticâret eyledikleri yerlerin kadılarına hüküm ki Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân Marko ve Vasili nâm bazerganlar südde-i saadete gelüb arz-ı hal idüb taht-ı kazânızda Akmeşe ve bazı emtiâ bey' ü şirâ' itdükleri kanûn-ı kadim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mücebince gümrüklerin edâ idegeldiklerinden sonra masdâriye cem'ine

me'mur olanlar masdâriye talebiyle rencîde ve remîde eylediklerin bildirüb men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfîm ricâ eyledikleri ecilden ellerinde olan ahidnâmeleri mücebince kanûn-ı kadim üzere gümrüklerin edâ idegeldiklerinden sonra reftiye ve masdâriye nâmıyla rencîde olunmamak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdumki sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadim üzere amel idüb dahi mezkûrlar ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve Nişân-ı şerîf mücebince kanûn-ı kadim üzere gümrüklerin edâ idegeldiklerinden sonra reftiye ve masdâriye nâmıyla hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn ve mugâyir emr-i şerîfe rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eyleyesiz men'le memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz Dubrovnik begleri üç yüz seneden mütecâviz cümle mülûk-ı nasaradan mukaddem cizye kabul idüb der-i devletime ita'at ve ubûdiyetde sâbit kâdem ve câdde-i rıkkıyette râsih dem olmalarıyla bâzergânları ve âdemleri hilâf-ı ahidnâme ve emr-i hümâyûn rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre sâdır olan emr-i şerîfîmin mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyüb ve bade'n-nazar ellerinde ibka idesiz deyü tahrir olub mezkûrân bâzergânların bu hük-m-i şerîf kendülere virilmiştir. Fi evâhir-i M sene 55 (Mart 1645)

[s.134]

[325] Âsitâne-i saadetimden Dubrovniğe varınca yol üzerinde vâki olan beglerbegilere ve sancakbegilere ve kadılara ve iskele eminlerine hükümki Dubrovniklülerden Marko oğlu dârende Tido nâm zımmî sefine reisi sūd-de-i saadetime arz-ı hal idüb kadîmden her sene Dubrovnikden âsitâne-i saadetime iki bin kantar zift gelmek mu'tad olmağla hâliya mu'tad üzere zikr olunan zift Dubrovnik begleri tarafından mezkûr Reis sefinesiyle gelüb tersane-i amireme teslim olunub girü zift getürdüğü sefinesiyle Dubrovnike avdet eylemekle yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde ve deryâda donanma-yı hümâyûnum ve cezâir ve Tunus ve sâir gemilere rast geldiklerinde kimesne rencîde eylemeyüb emn ü sâlim Dubrovnike isâl olunmak bâbında emr-i şerîfîm ricâ itmeğin mezbûr haracgüzâr olmağla kimesne rencîde eylememek emrim olmuştur buyurdum ki mezkûr haracgüzâr olmağla hük-m-i şerîfîmle her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise Dubrovnike varınca mürûr ve übûr eyledüğü

yerlerde ve iskelelerde kendüye ve sefinelerine kimesneyi dahl ve taarruz ve rencîde ve remîde itdirmeyüb emn ü sâlim birbirinize isâl itdiresiz Dubrovnik begleri üç yüz seneden mütecâviz cizye kabulüyle ceddîmerhûm Sultan Orhan tâbe serâhe zamanından bu âna gelince ubûdiyetde sâbit kâdem olmağla gelüb giden tüccârına ve âdemlerine bir vechle teaddi ve rencîde olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur mezbûr reise yolda ve izde ve deryâda mürûr ve übûr eyledüğü yerlerde ve iskelelerde kimesneye rencîde itdirmeyüb ve itmek isteyenleri men' ve def' idüb hilâf-ı şer'i şerîf teaddi olunmakdan her biriniz ziyâde ictinâb eyleyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar elinde ibka eyleyesiz deyü tahrir olmuşdur. Fi evâil-i CA. Sene 55 (Temmuz 1645)

[326] Budun muhafazasında vezir Hüseyin Paşaya ve eyâlet-i mezbûrede vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve dizdâr ve iskele eminlerine ve neferât ağalarına hüküm ki hâliyâ atabe-i ulyâma ve südde-i saadetime izhâr-ı ubûdiyet üzere olan Dubrovnik begleri tarafından cizye getiren ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunub bundan akdem memâlik-i mahrûseme Dubrovnik bâzergânları Dubrovnikden memâlik-i mahrûseme ve gerü Dubrovnike varub gelüb alış viriş iderler iken [...] olmağla zikr olunan tüccâr tâifesi bey' ü şirâ'dan men' olunub ahvâlleri gayet ile mükedder oldukların bildirüb lâkin Dubrovnik Begleri sâir atabe-i ulyâma müracaat üzere olan Nasara hâkimleri gibi olmayub kadimü'l-eyyâmdan haracgüzârlarımdan olmağın memâlik-i mahrûseye bâzergânları gelüb gidüb istikametle ne minvâl üzere bey' ü şirâ' idegelmişler ise gerü ol minvâl üzere alış viriş idüb kimesne dahl ve taarruz itdirilmemek bâbında inâyet ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere kadîmden bâzergânları ne minvâl üzere bey' ü şirâ' idegelmişler ise istikametle girü ol minvâl üzere bey' ü şirâ' eylemeleri bâbında Fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi zikr olunan Dubrovnik bâzergânları gelüb gidüb istikametle kadimü'l-eyyâmdan ne minvâl üzere bey' ü şirâ' idegelmişler ise girü ol minvâl üzere bey' ü şirâ' eyleyüb bir vechle kimesneye dahl ve taarruz itdirmeyesiz mukaddemâ olan Nişân-ı Hümâyûnum Venedik ve sâir dost ve düşman olan kefare hakkında kemâkân mukarrerdir bu bahâne ile Dubrovniklûden mâ'da sâir kefare hakkında vech-i meşrûh üzere olan nişân-ı hümâyûn ibkasında dakika fevt itmeyüb ve hâlâ vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle âmil olasız. Fi evâsıt-ı CA Sene 55 (Ağustos 1645)

[327] Bosna Beglerbegine ve eyâlet-i mezbûrede vâki olan sancakbeglerine ve kadılara ve dizdâr ve emirlere ve neferât ağalarına bir sureti aynıyla vech-i meşrûh üzere tahrir olub ve kadîmden olugeldükleri üzere zahire iştirasına izin virilmekle ol madde dahi bu emr-i şerîfimde derc olmuştur Fi't-tarihi'l-mezbûr

[s. 135]

[328] Dubrovnik Beglerine hüküm ki hâlâ âsitâne-i sa'adetime cizye getüren ilçileriniz arz-ı hal idüb bundan akdem memâlik-i mahrûsemde küffâr tarafına zahire virilmeye deyü nişân-ı hümâyûnum olmağla Dubrovnik reayasına dahi zahire virilmeyüb ve kadîmden olugeldüğü üzere alış ve viriş olmamakla kaht u gılâ vâki olub ve irsâliye olacak dahi tahsîlinde müzâyaka çekildüğün ilâm eyleyüb kadîmden alınagelen yerlerden akçeleriyle zahire virilüb ve olugeldüğü üzere alış ve viriş eyleyüb kimesne mâni' olmamak için hükmi hümâyûnum virilmek ricâsına ahvâlleri bildirmeleriyle ol bâbda ruhsat-ı hümâyûnum irzâni kılınub evâmîr-i şerîfe virilmiştir lâkin ancak Dubrovnik ahâlisine kifâyet mikdarı alınub ziyâde alınmamağla sizin tarafınızdan sâir kefereye zahire virilüb ve tâcirlerinizin arasına Venedik tâciri karışdırmayub muhkem sıyânet eylemeniz bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdir olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda sâdir olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi ruhsat-ı hümâyûnum virildüğü üzere kadîmden zahire alageldiğiniz mahallerden Dubrovnik ahâlisine kifâyet mikdârı tereke ve zahire alub ve kadîmden olugeldüğü üzere alış ve viriş idüb ama bu bahâne ile sana kifâyet idecekden ziyâde zahire almağla âher kefereye zahire virilmeyüb ve kadîmden alageldüklerinizden tecâvüz itmeyüb ve tüccârınızın içine Venedik tâciri karışdırmayub muhkem sıyânet eyleyüb rızâ-yı hümâyûnuma muhalif husûsdan ziyâde ihzâr üzere olası şöyle ki size kifâyet idecek zahireden ziyâde zahire almağla âher kefereye zahire viresiz veyahud tâcirlerinizin arasına gayrı tüccâr karışdırırsız bir vechle öZRünüz makbul olmayub sizinle dahi Venedik gibi gayrı yüzden muamele eylememek iktizâ ider âna göre rızâ-yı hümâyûnum üzere olası şöyle bilesiz. Fi evâsıt-ı C sene 55 (Ağustos 1645)

[329] Bosna Beglerbegine ve bervech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbâlehuya ve Saray kadısına ve zikr olunan eyâlet ve livâda vâki olan kadılara hükümki sen ki Gabele Kadısı olan Mevlânâ Seyyid Ömer zîde fazlehûsun sūdde-i saadetime mektub gönderüb kazâ-ı mezbûra tâbi Nehr-i Neredva emirleri olan

Yusuf nâm kimesne ile Vasital Manço nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîfe varub kadîmden bu âna değin Dubrovnikden gelen tuz sefinelerinden kanûn-ı kadim ve Ahidnâme-i Hümâyûn mücebince mîrîye ait olan rüsûmdan mâ'da bir nesne alınagelmîş değıl iken hâliyâ kal'a-i mezbûre dizdârı olan Süleyman nâm kimesne hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir Ahidnâme-i Hümâyûn cebren ve zulmen her gelen tuz sefinelerinden kırk ve ellişer vukiyye tuz alub bu sebeb ile iskele-i mezbûreye gemi gelmekden kalub ahali-i vilayetin tuza müzâyakaları olduğundan mâ'da mezbûrların iltizâmlarına dahi ziyâde kesr ve noksan [...] olmağla bundan akdem defa'atle tenbih olunmuşken girü mütenebbih olmayub vech-i meşrûh üzere Dubrovnikden gelen tuz sefinelerinden Ahidnâme-i Hümâyûn ve kadîmden olugelene muhalif kırk ve ellişer vukiyye tuz alub teaddiden hâli olmaduğın bildirüb şöyle ki bundan sonra mezkûrun bu makûle zulm ve teaddisi def' olmaz ise zikr olunan iskeleye tuz sefinesi gelmemekle mîrîye kesr ve noksan ve ahâli-i vilayete gadr ve teaddi olunmak mukarrerdir deyü emr-i şerîfim virilmek ricâsına arz itmeğın Ahidnâme-i Hümâyûnuma muhalif kimesne rencide olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi mezbûr Süleymana muhkem tenbih ve te'kid eylesesinki min bâ'd Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif ve kadîmden olugelene mugayir Dubrovnikden gelen tuz gemilerinden bir vukiyye tuz almayub mezbûran eminlerin iltizamlarına kesr ve noksan ve ahâli-i vilayete tecâvüz ve gadr ve teaddi eylemeye ve itdirmeyüb men' ve def' eylesesiz şöyle ki bade't-tenbih mütenebbih olmayub girü Dubrovnikden gelen tuz gemilerinden fuzulen tuz alub ticareti rencide ve ahâli-i vilâyete teaddi [s. 136] üzere olurlarsa vukû'u üzere sicil idüb ism ve resmi ve suret-i sicilleriyle yazub arz eylesesin ki itaat-i emr itmedüğünçün sonradan hakkında ne vechle emr-i şerîfim sâdır olur ise mucebiyle amel oluna hilâf-ı şer' ve kanûn ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye iş itdirmeyüb tekrar emr-i şerîfim varmağa muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin ve bade'n-nazar ellerinde ibka eylesesin deyü tahrir olmuşdur. Fi evâsıt-ı C sene 55 (Ağustos 1645)

[330] Vezir-i sâni ve serdâr ve kapudan olan Yusuf Paşaya hüküm ki hâlâ Dubrovnik beglerinin cizyesin getüren ilçileri tarafından dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunulub Dubrovnik begleri cedd-i emcedim merhûm ve mağfûr-leh Sultan Orhan Han aleyyi'r-rahme ve'l-gufran zaman-ı şerîflerinden bu âna gelince cizye kabulüyle ubûdiyetde sâbit kâdem olmağla inşaallahü teâlâ donanma-yı hümâyûnum gemileri

avdet eyledikte ve donanma-yı hümâyûnumda olan beglerbegiler ve sancakbegiler ve Cezayirlü ve Tunuslular ve sâir asâkir halkı Dubrovnik Beglerinin memleketlerine ve adalarına ve hisarlarına ve reâyâsına ve bâzergânlarına bir vechle dahl ve taarruz eylemeyüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcebince himâyet ve sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâsına itmeğin hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olub dahi Dubrovnik Begleri cizye kabulüyle ubûdiyetde sâbit-kâdem olmağla donanma-yı hümâyûn gemileri avdet eyledikte Dubrovnik Beglerinin memleketlerine ve adalarına ve hisarlarına ve bâzergânlarına ve reâyâsına beglerbegilerden ve deryâ beglerinden ve Cezayirlü ve Tunuslular ve sâir asâkir halkından hiç kimesneye dahl ve taarruz itdirmeyüb Ahidnâme-i Hümâyûnum mûcebince himâyet ve sıyânet itdirüb ahd ü âmana ve iş bu [hükm-i] şerîfime mugayir kimesneye vaz' ve hareket itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve evâsıt-ı C sene 55 (Temmuz/Ağustos 1645)

[331] Bosna Beglerbegisine ve Hersek Begine ve Gabele kadısına hükümki Dubrovnik Begleri âsitâne-i saadetime gelen ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulub Dubrovnikden hasıl olan tuz kadimü'l-eyyâmdan Gabele İskelesine götürölüb Dubrovnik begleri tarafından bir begzâde tâyin olunub iskele-i mezbûrede zıkr olunan tuzu fûruht itmek mu'tad olmağla bundan akdem [] senesinde müşarüleyhim begler tarafından kimesne [...] nâm begzâde tuz fûruhtu için Gabele İskelesine geldikde Gabele âyânından bazı kimesnelere karz tarikiyle bir mikdar akçe virüb hâliyâ mezbûr begzâde mürd olmağla varanları tarafından vekil olanlar varub vech-i meşrûh üzere olan akçeyi ol makûlelerden temessükleri mucibince taleb eylediklerinde virmekte teallül ve inâd itdikleri bildirüb temessükleri mûcebince zımmetlerinde zuhûr iden akçe mürd-i merkûm begzâdenin vârislerine alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki vusûl buldukda husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olub hak üzere göresin ol bâbda muktezâ-yı emr-i şer'-i kavîmle amel idüb dahi bade's-sübût mürd-i mezbûr begzâdenin vech-i meşrûh üzere virdiği akçe medyunları olanlardan temessükleri mûcebince vârislerine hükm idüb bî kusûr şer'le alıvirüb şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhalif kimesneye bir vechle teallül ve inâd itdirmeyesiz eslemeyüb inâd üzere olanları yazub bildirüb bu husûs için tekrar şikâyet

olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz. Fi evâhir-i C. Sene 55 (Ağustos 1645)

[s.137]

[332] Rumeli eyâletine mutasarrıf olan vezir Hasan Paşaya ve Sofya Mollasına hüküm ki Dubrovnik ilçileri arz-ı hal idüb Dubrovnik begleri üç yüz seneden mütecâviz kendü rızâlarıyla der-i devletime ita'at ve ubûdiyetde sâbit kâdem olmağla ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mûcebince her sene üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin memâlik-i mahrûsede itdikleri bey' ü şirâ'ların dâhil olub lâkin Sofyada sâkin Dubrovnik bâzergânlarının kadîmden bey' ü şirâ' idegeldikleri metâ'ların bey' idüb memâlik-i mahrûsede istedikleri yere alub gidüb fûruht itmek murâd eylediklerinde bazı kimesneler bi vech mücerred ahz ve celb içün mâni' olmağla ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve nişân-ı şerîf ve kadîmden olugelene muhalif metâ'ların bey' ü şirâ' itdiklerinde kimesne mâni' olmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ahidnâmelerinde mestûr olduğu üzere Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdumki vusûl buldukda hâliyâ sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere kadîmden Dubrovnik bâzergânlarının bey' ü şirâ' eyledikleri metâ'ları bey' ü şirâ' idüb memâlik-i mahrûsede istedikleri yere alub gidüb fûruht itmek istediklere yere alub gidüb mücerred ahz ve celb içün mâni' olmak isteyenleri ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve nişân-ı şerîf ve kadîmden olugelene muhalif kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb ânın gibi rencîde itmek murâd idenleri men' ve def' eyleyesin memnû' olmayanları yazub arz eyleyesin deyü [emr]idüb yazılmışdır. Fî 19 R sene 55 (15 Mayıs 1645)

[333] Bosna Beglerbegisine ve Gabele Kadısına hükümki Asitâne-i sa'adetime sadakat üzere izhâr-ı ubûdiyet iden Dubrovnik Beglerinin der-i devlet-medârıma gönderdikleri ilçileri südde-i sa'adetime arz-ı hal idüb Dubrovnikden çıkub Gabele'de fûruht olunan tuz kile ile ölçülegelmişken kantar ile ölçeriz deyü bazı askerî tâifesi ve sâir müdahale eylemekle men' olunub kadîmden olugeldüğü üzere kile ile ölçülüb kantar ile vezn itdiririz deyü rencîde itdirilmemek içün otuz dokuz tarihinde emr-i şerîf virilüb bu âna değin men' olunmuşlar iken hâliyâ bana müdahale ve [...] hâli olmadıkların bildirüb mukaddema virilen emr-i şerîf muktezasınca ve kadîmden olugeldüğü üzere amel olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden buyurdum

ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan Fermân-ı şerîfim üzere amel idüb dahi kadîmden olugeldüğü üzere Dubrovnikden çıkub fûruht olunan tuzu olugeldüğü üzere kile ile fûruht idüb min ba'ad kantar ile itdirmeziz deyü kimesneye teallül ve muhalefet itdirmeyesiz bi'l-cümle Dubrovnik Begleri âsitâne-i saadetimin abd-ı sadakatgüzârları olmağla kadîmden olugeldüğü üzere mukaddema ve hâliyâ virilen evâmir-i şerîfime mugayir bir vechle rencîde olunduklarına rızâ-yı hümâyûnum yokdur âna göre her biriniz mukayyed olub hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayir emr-i hümâyûna rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle bilesiz. Fî evâsıt-ı Şevvâlû' l-Mükerrerem sene 1055 (Kasım/Aralık 1645)

[334] Bosna Beglerbegisine ve Saray Kadısına ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara ve Nova kal'ası kapudanına ve neferât ve sâir ağalarına hükümki âsitâne-i saadetime kadîmden ubudiyet ve sadakat üzere olan Dubrovnik beglerinin ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulub Hersek Sancağında Nova kal'ası ağalarından Fazlullah ve Mahmud Paşazâde Hacı Hüseyin ve Mahmud Reis ve Kurd Çıplak oğlu ve İsmail Firuz oğlu ve Mustafa Ahmed oğlu İbrahim ve oğlu Ali ve Hacı oğlu Ahmed ve Alab oğlu Ömer ve Hüseyin oğlu ve Danyan ve[...] zâde ve Mostâk nâm karyeden Dofa nâm kimesneler Nişân-ı hümâyûnumdan mukaddem Sofya ve Belgrad ve Saray ve âher yerlerden gelen bâzergânlarının ellerinde olan emvâl ve erzâkların yağma ve gâret ve hasaret idüb gadr itmeleriyle ahvâlleri şer'le görülüb hakları alıvirilmek için emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülüb ve hakları alıvirilmek için mü'ekked emr-i şerîf yazılmışdır. Fî evâsıt-ı L. Sene 56 (Kasım/Aralık 1646)

[s.138] [335] Dubrovnikden südde-i saadetime gelüb dahil olunca yol üzerinde vâki olan beglerbegilere ve zikr olunan eyaletlerde vâki olan sancakbeglerine ve [...] vâki olan kadılara ve zikr olunan kazalarda vâki olan kal'a ve palanka dizdarlarına ve neferat ağaları ve subaşılara voyvoda ve nuzzâr ve iskele eminlerine hüküm ki hâlâ Dubrovnik Begleri atabe-i ulyâma olan ubudiyet ve sadakatleri muktezasınca bin elli senesinde [] vâki olan Dubrovnik cizyesin ilçileri ile südde-i saadetime gönderdiklerinde zikr olunan cizyeleriyle her kangınızın taht-ı kazalarına dahil olurlar ise hilaf-ı şer' ve kanun kendülere ve yanlarında olan ademlerine ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb emn ü sâlim birbirinize ulaştırub lazım olan

yerlerde bargirleri ile kira arabası tutuvirüb ve akçeleri ile zad u zevâde ve sair mühimmatları getürüb ve lazım gelüb [...] olan evlere ve çayırlara konduklarında kimesne mâni olmayub ve mahuf ve muhatara olan yerlerde kulavuz [...] eyleyüb bir vechle müzayaka virilmemek babında Ferman-ı âlişanım sâdir olmuşdur buyurdum ki vusul buldukda mezkurlar her kangınızın taht-ı kazalarına dahil olurlar ise iskelelerde ve menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâda ve mâberlerde kendülere ve yanlarında olan âdemlerin ve esbâb ve tavarlarına kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyüb ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtları akçeleri ile tedârik idüb ve lazım gelen yerlerde bargirler ile kira arabası tutuvirüb emn ü sâlim birbirinize îsâl ve irsal eyleyüb ve lazım gelen konağa konduklarında ve çayırlara inmek murad idindiklerinde kimesneye mâni olmayub ve mahuf ve muhatara olan yerlerde yanlarına yarar kulavuzlar ve kifayet mikdarı [...] eyleyüb bir vechle müzayaka çekdirmeyesiz ve girü mahuf ve muhatara olan yerlerde kendileri korumağçün Dubrovniklülere Müslüman esbâbı giyüb ve âlat-ı harb götürmeğe ruhsat virilmiştir vech-i meşrûh üzre mezkûrlar dülbent sarınub ve kalpak ve yelegi takye ve sair Müslüman libası giyüb âlat-ı harb ve mahmuz takınub ve kılıc ve ok ve yay ve şiş ve mızrak ve sair âlât-ı harb getürdüklerinde kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesin anın gibi ahz ve celb sebebi ile teaddi ider zühur iderlerse men' ve def' idüb men' ile memnu' olmayanların şer'le lazım geleni icra eyleyesiz ve siz ki neferat ağalarısız mahuf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifayet mikdarı neferat koşub cizyeye zarar iriştirmeyüb emn ü sâlim südde-i saadetime irsal eyleyesiz Dubrovnik Begleri atabe-i ulyâmın kadimî haracgüzarları olub ubudiyetde itaatde sabit kadem olmağla ilçileri ve ademleri himâyet ve sıyânet olub mer'i ve muhterem olmaları mühimmât-ı umurdan olub hakkınızda şükür ü şikayetleri müsmir ve müesserdir her biriniz gereği gibi mukayyed olub mezburları haraclarıyla emn ü sâlim südde-i saadetime isal eylemekden dakika fevt eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar bu hükm-i hümayunu ellerinde ibka idüb alâmet-i şerife itimat kılasız. Fî [...] 1056 (1646)

[336] Nova kadısına hükümki südde-i saadetime mektub gönderüb Dubrovnik bazergânlarından Havo veled-i Vaçin nâm bazerganın Sofyadan Dubrovnike ticaret için getürdüğü eşyadan iki yük sahtiyanı Nova sâkinlerinden Korgöz [...] Mehmed ve Selim [...] nam kimesneler [...] zikr olunan iki yük sahtiyanı garet idüb mezbur zımmi dâva ve taleb eyledikde ve virmekde inâd üzre olmağla alıvirilmek ricasına arz

itmekden mürâfa'a-i şer'le muhassıl olunub ve mezbûr tâcire redd ve teslim olunmak için emr-i şerif yazılmışdır. Fî evâil-i R sene 56 (Nisan 1646)

[337] Bosna Beglerbegine ve Saray Kadısına ve Hersek Sancağında vâki olan kadılara hüküm ki ilçileri tarafından arz-ı hal sunulub Hersek Sancağında Nova Kal'ası sakinlerinden Yusuf Ağa [...] Umur nam kimesne Dubrovnik Kal'asına gelüb Nova kadısıyım daim-i [...] olugeldüğü üzre pişkeş ve hedayerler [...] virilmeğin Novaya gitdikden Dubrovnik bazergânlarından yolda rast geldüğü bazergânlarından iki yük balmumu ve dört yük cild-i gav ve on altı yük sahtiyan kuzula [...] alub ziyâde teaddi ve tecavüz itmekle [...] aldığı zikr olunan eşyayı mezkurdan şer'le alıvirilmek için müekked emr-i şerif yazılmışdır Fî evâil-i R sene 56 (Nisan 1646)

[s.139]

[338] İftiharü'l ümerai'l-milleti'l-mesihyye muhtârü'l- küberai't- taifeti'l- İseviyye muslih-i mesâlih cemâhirü'n-nasraniyye Dubrovnik beyleri hutimet avakibehüm bundan akdem südde-i saadet penâh ve atabe-i aliye-i izzet destgâhıma gönderüb begzâdelerinizden kıdvetü'l- a'yânî'l-milleti'l-mesihyye [...] nam ilçeleriniz ile irsâl olunan mektubunuz tercüme ve telhis olunub mefhumu paye-i serir-i saadet-masîre arz olundukda mazmun-ı itâ'at makrûnunda aba-i kirâm ve ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehüm zaman-ı saâdet iktirânlarından ilâ haza'l-an Âsitâne-i devlet- âşiyânımın haraçgüzârları ve doğruları olub itâ'at ve ubûdiyetde sâbit-kadem ve kemâl sadakat ile cadde-i refihada râsih dem olmağla bin eli dört Recebinin onuncu gününden bin elli beş Recebinin yirmi altıncı gününe varınca üzerinize lâzım gelen haracınızı müşârünileyhüma ilçeleriniz ile irsâl eylediğimiz tahrir olursa dahi lisânen her ne takrîr ve îlam idindiler ise cümlesi ilm-i şerif alem-şümûl babında hatem [...] ve sâbit olmuştur müşârünileyhüm ilçeleriniz getürdükleri haracı Hazine-i Amîreme teslim eyleyüb paye-i serîr-i âlama yüz sürdüklerinde teşrifât-ı hüsrevâneyle meserret eyleyüb [...] edâ ve itmam oldukdan sonra izn-i hümayûnum ile ve ol canibe müteveccih ve revâne olmuşlardır buyurdum ki vusul buldukda [...] olan sadakat ve ihlas muktezasınca kemâkan hâliyâ ubudiyetde rasih dem olub memleketinize kârib olan serhadd-i mansurem ahaliyle hüsn-i sülûk ve muhabbet üzre geçünüb ol serhadleri daima kefare eşkıyasından gereği gibi himayet ve sıyanet üzre olasız ve fî-ma bâ'd memleketinizin haracı olugeldüğü üzre cem' ve tahsil ve tedârik ve tekmil eyleyüb ve

vakt ve zamanıyla dergâh-ı âlem-penahıma irsâl ve îsal eyledükleriden mâ'da ol caniblerde devlet-i âliyye-i ebed-peyvendime müteallık olan [...] idüb edâ etmekde sa'y ve ikdâm ve hüsn-i ihtimâm üzre olasız ve ol serhadlerde zuhur iden ahvâl ve etvarı sâir lazımu'l arz olan hususlar ile ale't-tevalî yazub arz ve îlam eylemekden hâli olmayasız şöyle bilesiz. Fî evâil-i şehir-i Rebiü'l-âhire sene 1056 (Nisan 1646)

[339] Dubrovnik Beglerinin memleketlerine kârib olan yerlerde vâki mirimirân voyvodolarına ve kadılarına ve ağalarına hüküm ki Dubrovnik Beglerinin ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulub Dubrovnik Beglerinin sınır ve hududlarına kârib olan miri miran ve mirliva ve olanlar ve kadılar ve ağalar ve sair ehl-i örf taifesi mücerred celb ve ahz için bilâ sebep sizin için emrimiz vardır deyü bî vech rencîde ve remîde itmeleriyle emr-i şerif rica eyledikleri ecilden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugayir-i emr-i şerif rencîde olunmamak için emr-i şerif yazılmışdır. Fî evâil-i R sene 56 (Nisan 1646)

[340] Hüküm ki Dubrovnik ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulub haliya Yenibazar kadısı olan [] nam kimesne bazergânlarının yüklerine hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn müdahale itdiğinden mâ'da bî vech ve bilâ-sebeb nice akçelerin alub ziyade teaddi ve tecâvüz eyleyüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mucebince amel olunmak bâbında emr-i şerifim ricâ itmeğin hilaf-ı şer' ve kanun ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûn rencîde itmemek üzre müekked emr-i şerif yazılmışdır. Fî evâil-i R sene 56 (Nisan 1646)

[s.140]

[341] Berveci-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf [] dâme ikbâlehuya ve Nova ve Lübin kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunub Dubrovnik vilâyetine tâbi Vitalonya nâm mahalde vâki olan karyelerine Nova kal'ası neferâtından iki yüz mikdarı âdem cem' olub ale'l-gafle harbî düşman memleketi gibi zikrolunan karyeleri basub buldukları âdem ve koyun ve sığır ve esbâb ve sâir eşya her ne ele getürdiler ise cümlesine yağma ve gâret ve hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn külli teaddi ve tecâvüz eyleyüb şöyle ki yağma ve gâret eyledikleri eşya girü redd olunmaya sabr ve tahammül etmek mümkün değildir deyü izhâr-ı tazallüm eyleyüb emr-i şerifim virilmek bâbında istd'â-yı inâyet eyledikleri ecilden mezkûrun

Dubrovniklülerin zikr olunan karyelerde her ne makûle eşyaları yağma ve gâret olunmuş ise bade's-sübut alıvirilüb şer'-i şerîfe ve Ahidnâme-i Hümâyûna muhalif iş idenlerin haklarından gelinmek bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıklarında bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi neferât-ı mezbûre zikr olunan karyeleri ahd ü amâna mugayir basub vech-i meşrûh üzere gâret ve hasâret eyledikleri eşyaları her ne ise hükm idüb bî kusur alıvirdikden sonra bu makûle hilaf-ı şer'-i şerîf ve mugayir-i Ahidnâme-i Hümâyûna iş idenlerin muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle vukû'u üzere yazub arz idüb ânun gibi arza muhtâc olmayanlarının haklarından gelesin ki sâire mucib-i ibret ve sebeb-i nasihat vâki ola husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesin. Fî evâhir-i CA Sene 56 (Ağustos 1646)

[342] Berveci-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan [] dâme ikbalehûya ve Nova ve Lübin kadılarına hüküm ki Dubrovnik ilçileri südde-i saadetime arz-ı hal sunub Dubrovnik beglerinin âdemlerinden Yavo nâm zımmînin kiracıları kırk iki aded cild-i gâvı Belgradda iştirâ eyleyüb getürür iken yasak olduğu istima' olunmağla Aslana nâm mahalde emânet koyub onda durur iken hâliyâ Nova kal'ası sâkinlerinden Emraz oğlu İsmail ve Başmakçı oğlu Mustafa ve Oğul oğlu Mehmed ve Cıplak oğlu Torak nâm kimesneler zikr olunan cild-i gâvı gasb idüb teaddi itmekle mezkûr Yavo mezbûrun kimesneleri Nova muhakemesine getürüb zikr olunan kırk bir aded cild-i gâvı alub bâ'dehu Novaya getürdükleri meclis-i şer'-i şerîfde ikrar idüb mezbûr dahi zikr olunan cild-i gâvı dâva ve taleb itdikde altmış gurus vir bu da vireyim deyü külli teaddi ve tecavüz eyledüğün Nova kadısı sicil ve hüccet idüb ve Lübin kadısı dahi arz itmekle vech-i meşrûh üzere olan kırk bir aded cild-i gâvı elinde olan hüccet-i şer'îye mûcebince şer'le alıvirilmek için istidâ-yı inâyet eyledikleri ecilden elinde olan hüccet-i şer'îye mûcebince hakkı alıvirilmek bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki bu bâbda sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mezkûrun vech-i meşrûh üzere kırk bir aded cild-i gâvını elinde olan hüccet-i şer'îyesi mûcebince bi't-temam alıvirdikden sonra şer'-i şerîf ve hüccet-i şer'îye ve emr-i hümâyûnuma muhalif mezbûr zımmîyi akçe teklifi ve âher tarikle bir vechle rencîde ve remîde itdirmeyesiz husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz. Fî evâhir-i CA. Sene 56 (Ağustos 1646)

[343] Hersek Paşasına ve Lübin kadısına hüküm ki dârendegân İvan ve Nikola nâm zımmîler südde-i saadetime gelüb arz-ı hal sunub babaları olan Yadre nâm zımmî taht-ı kazânızda vâki Amulaka nâm karyede Demürcü Radosal baştinası dimekle marûf baştinayı ve evleri bundan akdem girü karye-i mezbûre sâkinlerinden Vasili ve İvan ve Malko oğulları Luka ve Kosta nâm zımmîlere zikr olunan baştinanın mahsûlün kesm itmekle mezkûrun zımmîler temessük virüb on sene mikdarı kesimlerin Dubrovniki mezkûr Yadraya götürüb kimesnenin bir vechle alaka ve medhali yoğiken merkûm zımmî mürd olub mezbûran hayatta kalmağla zikr olunan baştinanın kadîmden viregeldikleri kesimi mezbûrlar taleb eylediklerinde mezkûrlar mezbûrlara virmeüyüb hissemi [...] nâm zımmîden satun aldık ve gâh sâhib-i arzdan tapu ile aldık deyü şarta sâlik olmağla bî vech teallül ve inâd itdiklerinde meclis-i şer'-i şerîfe varub zikr olunan baştinayı dâva ve taleb itdiklerinde [...] nâm [s.141] zımmînin fûruht itdiğinin aslı olmayub zikr olunan baştina mezkûranın olduğu [...] oğlu Kosta ve Yovan oğlu Knez nâm zımmîler şehâdet idüb her vechle hakları olduğuna hüccet-i şer'îye virilmeğın mûcebince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın buyurdum ki göresin kaziyye arz olunduğu üzere olub ol hüccetin mazmûnu muvâfık şer'-i şerîf olub alâ vechü'l-hükkam sâbit ve zâhir olur ise ol bâbda mukteza-yı emr-i şer'-i kâvimle âmil olub dahi babalarından intikal eden baştinalara ellerinde olan temessukat ve hüccet-i şeriyeleri mûcebince zabt ve zikr olunan baştina mahsûlün teveccüh idenlerden şer'le hükm idüb bî kusur alıvirüb hilâf-ı şer'-i mutahhar ve mugayir hüccet-i şer'îye ve emr-i hümâyûn kimesneye bir vechle teallül ve inâd itdirmeyüb husûs-ı mezbûr için tekrar şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz. Fî evâhir-i C Sene 56 (Ağustos 1646)

[344] Vülçetrin Sancağibegi olub Üsküp mukaatatı nâzırı olan Ahmed dâme izzehuya ve Piriştine ve Vülçetrin kadılarına hüküm ki Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân-ı Fermân-ı hümâyûn Toma ve Vilice nâm bazerganlar südde-i saadetime gelüb arz-ı hal sunub mezbûrlar liva-ı mezbûra tâbi Kosavince nâm derbendde mürûr ve übûr iderler iken üzerlerine harâmî eşkıyâsı gelüb bin üç yüz riyâl gurusların ve iki [...] çuka ve bir mikdar esbâbların yağma ve gâret ve iki re's bargirlerin helâk ve bir âdemilerin dahi mecrûh idüb külli fesâd ve şenâ'at eyleyüb bâ'dehu bir tarikle zikr olunan harâmîler ile getirülüb ahz olmağla meclis-i şer'-i şerîfde itiraf eyleyüb hüccet-i şer'îye virilmekle ellerinde olan hüccet-i şer'îye mûcebince şer'le haklarından gelinmek

üzere iken sâbika livâ-ı mezbûra mutasarrıf olan Ahmed dâme izzehu mezkûrûn harâmîlerin ellerinde olub tereke itdikleri eşya her ne ise alub tama'-ı ham sebebiyle itlaf itmekle külli teaddi ve tecavüz eyledüğün bildirüb mezkûrûn şakîler bi eyyi vecche kân ele götürülüb gâret eyledikleri eşya her ne ise teveccüh idenlerden şer'le kismet itdirilüb ellerinde olan hüccet-i şer'îye mûcebince mezkûrun şakîlerin şer'le haklarında lâzım gelen icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdumki göresin kaziyye arz olunduğu üzere olub ol hüccetinin mazmûnı muvafık-ı şer'-i şerîf olub alâ vechü'l-hükkâm sâbit ve zâhir olur ise mûcibiyle amel eyleyüb zimmî-i mezkûrların gâret olunan eşyaları her ne ise teveccüh idenlerden şer'le hükm idüb b kusur alıvirdikden sonra mezkûrûn bi eyyi vecche kân ele götürüb muhtâc-ı arz olanları ism ve resmleriyle yazub arz idüb ânın gibi muhtâc-ı arz olmayanların ellerinde olan hüccet-i şer'îye mûcebince şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyüb şer'-i şerîfe ve hüccet-i şer'îye ve emr-i hümayûnuma muhalif kimesneye iş itdirmeyüb tekrar bu husûs için emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz. Fî evâhir-i C sene 56 (Ağustos 1646)

[345] Alacahisar sancağibeyine ve Ürgüb kadısına hükümki Dubrovnik bâzergânlarından dârendegân-ı Fermân-ı hümayûn ve Manço ve Tomo nâm bâzergânlar südde-i saadetime gelüb arz-ı hal idüb mezbûrlar livâ-ı mezbûra tâbi Kosavince nâm derbendde mürûr ve ubur iderler iken üzerlerine harâmî eşkıyâsı gelüb bunları basub bin üç yüz guruş ve iki [...] ve çuka ve bir mikdar esbâbların yağma ve gâret ve külli fesâd ve şenâ'at eyleyüb bâ'dehu bir tarikle zikr olunan harâmîlerin ikisi ele götürülüb ahz olunmağla meclis-i şer'-i şerîfde itdikleri fesâdı itirâf eyledikleri sicil ve hüccet olunub lâkin mezkûrun harâmîlerin şürekâsından olub girü livâ-ı mezbûra tâbi Kurşunlu nâm kasabada sâkin Dilkü oğlu Mehmed ve [...] Hüseyin nâm kimesneler ele girmeyüb firar itmekle mezkûran şakîler bi eyyi vech kân hüsn-i tedbirle ele götürülüb yağma ve gâret olunan eşyaları her ne ise şer'le alıvirlüb şer'le haklarında lâzım gelen icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görölüb icrâ-yı hak olunmak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıklarında husûs-ı mezbûra tamam mukayyed olub zikr olunan bi eyyi vech kân buldurması lâzım olanlara [s. 142] buldurub götürüb meclis-i şer'-i şerîfe ihzar ve bununla beraber idüb dahi gâret itdikleri eşyaları her ne ise teveccüh edenlerden şer'le hükm idüb şer'le bi kusur alıverüb ânın gibi mezkûran şakîler muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle vukû'u üzere yazub arz idüb değiller ise şer'le haklarında lâzım

geleni icrâ eyleyüb şer'i şerîfe ve emr-i hümayûnuna muhalif kimsneye bir vechle teallül ve inâd itdirilmeyüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz. Fî evâsıt-ı CA Sene 56 (Ağustos 1646)

[346] Hersek Paşasına ve Nova Kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri tarafından südde-i saadetime arz-ı hal sunulub kazâ-ı mezbûr sâkinlerinden Saraç Hacı nâm kimesne havasına tâbi üç nefer şakîler ile Dubrovnike tabi Bosanka nâm karyeye varub bir mikdar koyunumuz vardır murâd iderseniz Nova kazâsında Bezayıl nâm mahale gelin bazar idelüm deyü karye-i mezbûre sâkinlerinden Kasab Vicanco ve Beryovaş nâm zimmîleri zikr olunan mahale bu tarikle getürüb bâ'dehu Pavlo Arkayid nâm kasabda bundan akdem alacağımız vardır sizden alırsız virmezseniz sizi habs ideriz deyü mezkûr kasabın kefilleri olmayub bir vechle alaka ve medhalleri yoğiken külli teaddi ve tecavüz eylediklerinden mâ'da hilâf-ı şer'-i şerîf mezkûrları habs idüb gadr itmeleriyle bu tarikle rencide olunmayub itlâk olunduklarından sonra mezkûrun şakîlerin şer'le haklarında lâzım gelen icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf ol vechle habs olundukları vâki ise itlâk olunub mahallinde şer'le görölüb icrâ-yı hak olunmak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuştur buyurdumki hükm-i şerîfimle vardıklarında husûs-ı mezbûre tamam hak ve udûl üzere mukayyed olub göresin kaziyye arz olunduğu üzere ise ol bâbda muktezâ-yı emr-i şer'-i kavîmle âmil olub dahi hilâf-ı şer'-i şerîf ol vechle habs olundukları vâki ise itlâk olunub mahallinde ahvâleri şer'le görölüb icrâ-yı hak oluna şer'-i şerîfe ve emr-i hümayûnuna muhalif kimesneye bir vechle teaddi ve tecavüz olduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre gereği gibi mukayyed olub dahi mezkûrları hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayir emr-i hümayûn rencide ve remide itdirmeyüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub emr-i âher irsaâline muhtâc eylemeyesiz deyü yazılmışdır. Fî evâil-i Ş sene 56 (Eylül 1646)

[347] Bervech-i arpalık İskenderiye sancağı begine ve [...] kadısına hüküm ki Dubrovniklülerden dârende Maro Boroş nâm zimmî südde-i saadetime arz-ı hal idüb bundan akdem babası oğlu Petro nâm zimmî Dubrovnikde mürd olub Olguyar kazâsındavâki tasrrufunda olan bağları ve zeytun bağçeleri ve tarlaları bi hasebi'l-ırs buna ve karındaşı olan Maryo nâm zimmîyeye intikâl itmişken zikr olunan eşyâyı emmileri olan Anton nâm zimmî bunların taraflarında emâneten zabt idüb bir vechle alaka ve medhali yoğiken bunlar için gelüb bunda sâkin olursanız zikr olunan arâziyi

zabt itdirüb ve illâ zabt itdürmem deyü hilâf-ı şer'-i şerîf külli teaddi ve tecavüz itmekle mukaddema emr-i şerîfim virilmişken henüz icrâ olunmayub gadr eyledükde bu bâbda elinde fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüb babalarından intikal iden eşyâ her ne ise şer'le alıvirilüb ol vechle teallül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda husemâyı berâber idüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmuş değil ise hak ve udül üzere teftiş ve tefahhus ve fetvâ-yı şerîfesine nazar idüb göresin arz olunduğu üzere ise ol bâbda muktezâ-yı emr-i şer'-i kavimle amel idüb dahi bâ'de's-sübût vech-i meşrûh üzere babalarından intikâl iden emlâk ve arâzilerin şer'le hükm idüb bî kusur alıvirüb şer'-i şerîfe ve fetva-yı münîfe ve emr-i hümayûnuma muhalif ammıları olan mezkûr Antonu mutlak [...] içün bunları hilâf-ı şer'-i şerîf alıkomak bahânesiyle rencîde itdirmeyüb men' ve def' idesin deyü hükm-i şerîf yazılmışdır. Fî evâsıt-ı Ş sene 56 (Eylül/Ekim 1646)

[s.143]

[348] Bervech-i arpalık Prevadi kadısına hüküm ki Dubrovnik ilçileri tarafından dergâh-ı muallâma arz-ı hal sunulub Dubrovnik bâzergânlarından bazıları kaza-ı mezbûrede mülk evler satun alub ve bey' ü şirâ' içün emtiâların koyub ve kendüler dahi sâkin olub lâkin girü kazâ-ı mezbûre sâkinlerinden bazıları hanlar ve misâfirhâneler var iken garazan mutlak yağma ve celb ve ahz içün voyvoda ve sâir misâfirîn zıkr olunan evler üzerine kondurub nice esbab emtiaları zayi' ve telef olduğundan mâda külli teaddi ve tecavüz eylediklerin bildürüb bu makûle konmak isteyenler men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olunmayub ânun gibi konmak isteyenler men' ve def' olunmak içün Fermân-ı Âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ımla vardıklarında husûs-ı mezbûru tamam hak ve udül üzere mukayyed olub göresin kaziyye arz olunduğu üzere ise ol bâbda muktezâ-yı emr-i şerîf-i kavimle âmil olub dahi mezkûrun Dubrovnik bâzergânlarının kazâ-ı mezbûrede kendü akçeleriyle satun alub bâ'dehu' bey' ü şirâ' içün emtiâ ve sâir eşyaların koyub sâkin oldukları evlerine vovoda ve sâir misâfirîn garazan hanlar ve sâir misafirhaneler var iken vech-i meşrûh üzere mutlak tâ'ciz ve tazyîk ve celb ve ahz içün kondurmayub ve ânun gibi konmak isteyenleri men' ve def' idüb hilâf-ı şer'-i şerîf bu vechle ve âher tarikle tüccâra teaddi olunduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur âna göre gereği gibi mukayyed olub vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münifiyle arz olunub

min bâ'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyub tekrar bu husûslar için şikâyet olunmayub emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar ellerinde ibka idesiz deyi yazılmışdır. Fî evâsıt-ı N sene 56 (Ekim /Kasım 1646)

[349] Düstûru mükerrerun müşirû mufahhamun nizâmü'l-âlem müdebberi'l-umûr ve'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimi'l-mehâmi'l-enâm bi'r-rey-i sâib mümehhid ve bünyâni'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyed-i erkânü'l- sâde ve'l-iclâl el-mahfûf bi sünûf-i avâtıfı'l-melikü'l-âlâ Budun ve Rumeli ve Bosna ve Özi muhafazalarında olan vezirlerim edamallahu teâlâ burhânehum zıkr olunan eyâletlerde olan sancakbeglerine ve kadılara ve kıl'a ve palanka dizdârlarına ve sâir neferât ağalarına hüküm ki Dubrovnik Begleri ecdâd-ı î'zâmım enarallahu teâlâ burhânehum zaman-ı şerîflerinden il'a haze'l-ân atabe-i ulyâma sadakat ve ubûdiyetde sâbit kâdem oldukları ecilden hâlâ Dubrovnik bâzergânlarından dârende İvan ve sâir bâzergânları memâlik-i mahrûsemde gezüb ticaret eyledikleri yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde mir-i miran subaşları ve voyvodaları ve sancakbegleri ve [...] eminleri ve ümenâ ve a'mâl ve nuzzâr ve asker ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrılar kendülerine ve âdemlerine ve davarlarına ve esbab ve eskaâllerine dahl ve taarruz itmeyüb ve mahûf ve muhatara olan yerlerde kendülerin korumağçün Müslüman esbâbı giyüb âlet-i harb götürmeğe ruhsat virilmekle esbâblarına ve âlet-i harblerine taarruz olunmayub emn ü sâlim birbirinize ulaştırılmak için emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki hükm-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükümet ve kazâsına dâhil olurlar ise menâzil ve merâhilde ve derbendlerde ve mâ'berlerde kendülerine ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarına ve metâ'larına ve ruhsat virildüğü üzere giydükleri Müslüman libâsları ve yeleği takye ve fes ve kalpak ve sarındıkları dülbend ve mahmuzlarına ve getürdükleri ok ve yay ve tirkeş ve mızrak ve sâir âlât-i harblerine kimesneyi dahl ve taarruz itdirmeyesiz ânun gibi ahz ve celb için teaddi ve tecavüz üzere olanları men' ve def' eyleyüb emn ü sâlim birbirinize ulaştırırsınız ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı neferât koşub konağına ulaştırırsınız ve bazı umûr-ı muhimme için ol semtlere ulağla gönderilen dergâh-ı muallâm çavuşları ve kapucuları ve sâirleri menâzil ve merâhilde ve kasabât ve kurâ ve köprülerde ve mâ'berlerde davarlarına taarruz eylemeyeler ve itdirmeyesiz Dubrovnik tâcirlerine teaddi olunduğuna kat'a rızâyı şerîfim yokdur hakkınızda mezkûrların şükr ve şikâyetleri müsmir ve müesserdir âna göre mezkûrları himâyet ve sıyânet eyleyüb ve bir ferde rencîde itdirmeyüb gereği gibi

zaleme ve ehl-i fesâdı men' ve def' eylesiz men'le memnû' olmayub muhtâc-ı arz olanları [s.144] ism ve resmleriyle yazub arz idüb olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icra eylesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olub şer' ve kanûna ve işbu emr-i şerîfime ve Ahidnâme-i Hümâyûna mugayir kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu mezkûrların ellerinde ibka idüb alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahriren fî evâsıt-ı şehr-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 56 (Kasım/Aralık 1646)

[350] Bir sureti dârende Maro nâm bazergân için aynıyla tahrir olmuşdur fî't-tarihi'l-mezbûr

[351] Bir sureti dârende Marko nâm bazergân için aynıyla tahrir olmuşdur fî't-tarihi'l-mezbûr

[352] Bir sureti dârende Bernardo nâm bazergân için aynıyla tahrir olmuşdur fî't-tarihi'l-mezbûr

[353] Rumeli eyâletine mutasarrıf Vezir Hasan Paşaya ve Ürgüb kadısına hüküm ki kaza-ı mezbûrda vâki dârendegân Dubrovnik bâzergânları südde-i saadetime gelüb arz-ı hal idüb taht-ı kazânızda akmişe ve emtiâ ve bazı eşya bey' ü şirâ' itdiklerinde kanûn-ı kadim üzere ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûnum mücebince gümrüklerin edâ idegeldiklerinden sonra mutlak celb ve ahz için masdariye cem'ine me'mur olanlar masdariye talebiyle ve arşunları damgalı iken masdariye cem'ine me'mur olanlar dahi arşun hakkı virin deyü rencîde ve remîde eylediklerin bildirüb men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ellerinde olan ahidnâmeleri mücebince kanûn-ı kadim üzere gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra reft ve masdariye ve arşun hakkı namıyla rencîde olunmamak bâbında Fermân-ı Âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki sâdır olan Fermân-ı celilü'l-kadrim üzere amel idüb dahi mezkûrun ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn ve nişân-ı şerîf mücebince kanûn-ı kadim üzere gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra reft ve masdariye ve arşun hakkı namıyla hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn ve mugayir-i emr-i şerîf rencîde ve remîde itdirmeyüb ânun gibi rencîde itmek isteyenleri men' ve def' eylesiz men'le memnû' olmayanlar muhtâc-ı arz olanlardan ise ism ve resmleriyle yazub arz idüb tekrar bu husûs için şikâyet olunub

emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz ve bade'n-nazar ellerinde ibka eyleyesin deyü yazılmışdır. Fî evâil-i RA sene 56 (Mayıs 1646)

[354] Rumeli eyâletine mutasarrıf Vezir Hasan Paşaya ve Sofya kadısına hüküm ki Dubrovnik bâzergânların dan olub kasaba-i Sofya sâkinlerinden olan Dimitri oğlu dârende Nikola nâm zımmî südde-i saadetime arz-ı hal idüb bundan akdem Prevadi kazâsı sâkinlerinden Mandal Farki nâm Yahudiye akçeleriyle bir mikdar çuka ve kumaş virüb merkûm Yahudi dahi zıkr olunan çuka ve kumaş bahası mukabelesinde camus derileri virüb deynin edâ idüb mâbeynlerinde olan hesapları görölüb kat'-ı alâka idüb iki ay zaman mürûr itmişken Avihen ve İli [...] ve[] nâm Yahudiler mezbûr Manval [...] nâm Yahudinin bize deyni vardır müflis olmağla zıkr olunan eşyâyı veya bahasın biz alub beynimizde tevzi' ideriz deyü hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde eyleyüb men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda ihzâr-ı husemâ kılub mukaddema bir def'a şer'le görölüb fasl olmayub üzerinden on beş yıl mürûr itmiş değil ise ol bâbda mukteza-yı emr-i şer'-i kavîmle âmil olub dahi hilaf-ı şer'-i şerîf ve mugayir emr-i hümâyûn bunu zıkr olunan eşyâyı ve bahasın aluruz deyü rencîde itdirmeyesin ve bu bâbda dâ'vası mutabık-ı fetevâ olmağla mücebince amel olunub hilâfına cevâz göstermeyesiz deyü yazılmışdır. Fî evâsıt-i RA sene 56 (Mayıs/Haziran 1646)

[s.145]

[355] Rumeli Vilâyetine ve Sofya kadısına hüküm ki Dubrovnik beglerinin tercümânları olan Maro Yadula nâm tercümanın kızı olub kendü Dubrovnik sâkinelerinden dârende Maro nâm zımmîye südde-i saadetime arz-ı hal idüb bundan akdem Dubrovnıklüden olub Sofya sâkinlerinden olan İvan nâm zımmî mürd olub evleri ve bağçeleri ve sâir metrukâtı her ne ise kızları Sivan ve Marina nâm zımmîyelere intikal idüb mezkûreler dahi eşya-ı mezbûreyi alub kabz itmekden mukaddem anlar dahi mürdeler olub zıkr olunan eşyâyı anaları olan Yali nâm zımmîye zabt itmekle ol dahi mürd olub vech-i meşrûh üzere olan bağçe ve evler ve sâir eşya-yı mezkûre Sivanın oğulları olan Mato Kayoro nâm zımmîlere ve buna intikal itmişken mezkûran Sivanın oğulları gammaz olan Tomo nâm zımmî vâlidemiz olan mezkûre Sivaya cihaz tarikiyle hibe itmişdir deyü buna anasından intikal iden eşyâyı virmeyüb külli teaddi ve tecavüz eylediklerde ve bu bâbda elinde fetvâ-yı şerîfesi olduğu bildirüb fetvâ-yı şerîfe

mûcebince şer'le görölüb icrâ-yı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda hüsemayı beraber idüb bir def'a şer'le fasl olmuş değil ise hak ve udûl üzere teftiş ve tefahhus ve fetvâ-yı şerîfeye nazar idüb göresin arz olunduğu üzere ise ol bâbda mukteza-yı emr-i şer'-i kavîmle âmil olub hakkı bade's-sübut vech-i meşrûh üzere anasından intikal iden eşya her ne ise şer'le hükm idüb bî kusur alivirüb şer'i şerîfe ve fetva-yı münîfe ve emr-i şerîfime muhalif mezkûrun zımmîleri ve âheri bir vechle teallül ve inâd itdirmeyüb men' ve def' eylesiz kaziyyede medhali olmayanları dahl itdirmeyüb tekrar bu husûs için emr-i âher irsâline muhtâc eylemeyesiz şöyle bilesiz. Fî evâil-i R sene 56 (Mayıs 1646)

**[s.146] Susye[?] ahalisine merhûm Sultan Süleyman Han virdüğü
Ahidnâme-i Hümâyûn tecdîd olmağla sureti bu mahale nakl olmuştur**

[356] Nişân-ı hümâyûn oldur ki bundan akdem merhûm ve mağfûr-leh Sultan Süleyman Han enarallahu teâlâ burhânehu Venedik dojunâ âmân-ı şerîf ihsan eyleyüb ol dahi vilayet-i mâmurede vâki olan Anabolu ve Mütevaşiye [?] kal'alarını atabe-i ûlyasına teslim eyledikde Anabolu ahalisine Ahidnâme-i Hümâyûn virilmeğin Mütevaşiye [?] keferesi dahi südde-i saadetime âdem gönderüb ol ahidnâme mûcebince kendülerine dahi hükm-i hümâyûn ihsân olunmak bâbında istid'â-yı inâyet eylediklerinde zikr olunan zımmîlerin mallarına ve canlarına ve ehl ü â'yallerine ve bi'l-fiil ellerinde olan mülklerine kimesne dahl eylemeye ve oğulları yeniçeriliğe alınmaya ve tekâlif-i örfiyeden ve âvarız-ı divâniyeden muâf olub deryâ tarafından ve kara canibinden emn ü âmân üzere olalar ve keşişlerine ve rahiplerine kimesne dahl eylemeye ve kal'â-ı mezbûre südde-i saadetime teslim olunduğu tarihten üç yıla değin haracdâ ve İспенçeden ve sâir bir âvârız-ı divâniye ve tekâlif-i örfiyeden muâf olalar nesne alınmaya üç yıl tamam olduktan sonra yirmi altışar akçe harac ve yirmi ikişer akçe İспенçe vaz' oluna ve [...] gurbette Mora vilayetinde ne alınur ise bunlardan nısfı alına ve bivelerinden nesne alınmaya ve terekeleri haremi üzerinde tâyin olunub cibr ile kısım eylemeyeler ve terekelerinden öşr alunub salâriye ve pişkeş deyü fuzulî nesne alınmaya ve rûsum-ı ihzâriye Mora vilayetinde yüzde iki akçe alunub karada gümrük verilmeyüb ve monopoliye tutulmayub ve bir yük şıradan iki akça alınur imiş bunlardan dahi eyle alunub sâir reâyâ gibi eylemeyeler ve mezkûrlara cebren ile İslam teklif olunmaya ve bunlardan Müslüman oldunuz deyü dâva olunur ise tezvîr ve telbîs ile

teaddi olunmamak için ol husûs sūdde-i saadetimde istimâ' oluna ve Venedik zamanında birbiri arasında vâki olmuş dâvaları tekrar suâl olunmaya âyinleri üzere olub ellerinde olan Frenk temessükü ile amel oluna ve mahallerinde yarar kimesnelerden kethüda tâyin eyleyeler ki harac ve İспенçe cem' olunmalu oldukda papaslara teklif olunmayub ol kethüdalar cem' eyleyeler harac ve İспенçe zayi' olunmalu olmaya mâdemki kendüler itaat ve inkıyâd üzere olub teaddi vâki olmaya kal'adan taşra çıkarmayalar kemâkan kal'a içinde yerlerinde sâkin olalar haricden içlerinde kethüda gelmeye ve mürd olanların vârisleri kismet taleb itmedin cebr ile kismet eylemeyeler ve kenisalarına ve evkafına şer'e muhalif kimesne dahl eylemeye ve Venediklü eliyle adâvetim olduğu zamanda bazı kimesneler esir olub satun alub kimi âzâd olub ve kimi bunlara kaçub halâs olmuşlar ol asl kimesnelere dahl olunmaya meğerki bir kimesne [...] ile [...] bulub dâ'va eyleye ol vâkit şer'le istima' olunub lâzım gelen yerine konula mezkûrlar madem ki kendü hallerinde itâ'at ve inkıyâd üzere olub sâir reâyâlarım gibi iyilük üzere olalar bu emr-i hümâyûnuma muhalif kimesne bunlara dahl ve taarruz eylemeye deyü muafnâme-i hümâyûn ihsân itmiş itmiş sonra merhûm babam Sultan Selim Han ve Merhûm Sultan Murâd Han tâbe serâhüma mukarrer tutub bâ'dehu cedd-i emcedim Sultan Mehmed Han tâbe serâhe zaman-ı saadet iktirânında dahi tecdîd olunub hatt-ı hümâyûn-ı saadet makrûnlarıyla müceddeden ahidnâme virildiğin bildirüb hâlâ ol ahidnâmeyi getürüb tecdîd olunmasın ricâ eyledikleri ecilden ben dahi mukarrer tutub bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki bu zikr olunan evâmire mugayir atabe-i ulyâmdan sonra ahkâm-ı şerîfe virilmiş ve defter-i cedidde emr-i şerîfimle tebdîl ve tağyîr olunmuş değil ise mâdem ki şer'-i şerîf muktezasınca lâzım gelmekle veya dergâh-ı muallâmdan emr-i âli ile zikr olunan evamir tebdîl ve tağyîr olunmaya merhûmûn dedelerim ve babam virdüğü nişân-ı hümâyûnlarına amel olunub min bâ'd âna muhalif mezkûrlara bir ferd dahl ve taarruz kılmaya ve rencîde eylemeye lâzımü'l-arz olan husûsların kadılar arz eyleyeler şöyle bileler alâmet-i şerîfe itimâd kılalar. Tahriren fî evâil-i şehir-i Rebiü'l-evvel sene tisa' ve erbâ'in ve elf (Mart 1649)

[s.147]

[357] [...] kapudan olan Musa Paşaya hüküm ki haliya Dubrovnik Begleri cizyesin getüren ilçileri tarafından derdâh-ı muallâma arz-ı hal sunulub Dubrovnik begleri cedd-i emcedim Merhûm ve mağfur-leh Sultan Orhan Han aleyhü'r-rahme ve'l-

gufran zaman-ı şerîflerinden bu âna gelince cizye kabulüyle ubudiyetde sâbit kâdem olmağla işaallâhü teâlâ donanma-yı hümâyûn gemileri avdet eyledikte ve donanma-yı hümâyûnda olan beglerbegiler ve sancakbegiler ve Cezâyirlü ve Tunuslu ve sâir asâkir halkı Dubrovnik beglerinin memleketlerine ve adalarına ve hisarlarına ve reâyâsına ve bâzergânlarına bir vechle dahl ve taarruz eylemeyüb ellerinde olan Ahidnâme-i Hümâyûn mücebince himâyet ve sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim virmeğın ricâsına inâyet ricâ itmeğın hilâf-ı Ahidnâme-i Hümâyûn kimesneye rencîde itdirilmemek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi husûs-ı mezbûra gereğı gibi mukayyed olub Dubrovnik begleri cizye kabulüyle ubudiyetde sâbit kâdem olmağla donanma-yı hümâyûnum gemileri avdet eyledikte Dubrovnik beglerinin memleketleirne ve adalarına ve bâzergânlarına ve reâyâsına ve hisarlarına beglerbegilerden ve deryâ begilerinden ve Cezâyirlü ve Tunuslu ve sâir askerî halkından hiç kimesneye dahl ve taarruz itdirmeyüb Ahidnâme-i Hümâyûn mücebince himâyet ve sıyânet itdirüb ahd ü âmâna ve işbu şerîfime mugayir kimesneye vaz' ve hareket itdirmeyesiz vech-i meşrûh üzere kayd olundu tahriren evâil-i şehri Rebiü'l-ahire sene 1056 (Mayıs 1646)

[358] Bosna Eyâletine mutasarrıf Vezir Paşaya hüküm ki cedd-i emcedim Merhûm Sultan Orhan tâbe serâhe zamanından bu âna gelince Dubrovnik Begleri âsitâne-i saadetimin dostları ve haracgüzârları olub kemal-i sadakatde sâbit kâdem olmağla her husûs asûde hâl olub beglerbegiler ve vezirim cektüğü üzere görüb gözetmekle deryâdan ve karadan düşmanları [...] idüb havfları olmayub hala dahi karadan ve deryâdan düşman zühur idüb üzerlerinde gelmek istedikte men' ve def' olunub gereğı gibi himâyet ve sıyânet olunalar haber îlam olunmayub imdi Dubrovniğe müteallık kal'alar ve tasarruflarında olan karyeler ve palankalar sâir memâlik-i mahrûsem gibidir min bâ'd dahl ve taarruz olunmayub men' ve def' olunmamaları içün mukaddema birader-i cennet-makarrım Merhûm ve Mağfur-leh Sultan Osman Han tâbe serâhe zamanında emr-i şerîf virildüğü bildirüb mücebince inayet ricâ eyledüğün ecilden atabe-i ulyâma haracların vakt ve zamanıyla teslim eyleyüb ubudiyetde sâbit kâdem olduğu hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olunmamak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûs bi'z-zat gereğı gibi mukayyed olub ânın gibi Dubrovnik kal'alarına ve karyelerine her kim düşman zarar ve gezend kaskına geldiklerinde asla te'hir ve tevakkuf itmeyüb üzerlerinden zararların def' ref' eyleyüb ve bi'l-cümle

Dubrovnik kal'alarına ve karyelerine ve âdemlerine asla bir vechle zarar ve ziyân irişdirmeyesiz kim dostluk ve haracgüzârlık riâyet oluna Dubrovnik begleri kadîmden atabe-i ulyâma hulûsiyet üzere ubudiyet itmekle bunlara her husûsda riâyet ve himâyet olunmak ehem-i mühimmeden olmağla hilâf-ı mû'tâd rencîde olunduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur ve şikâyet leri müsmer ve müesserdir her husûslarınai'timâd-ı hümâyûnum vardır âna göre mukayyed olub mukaddema ve hâlâ sâdır olan evamir-i şerîfemin hilâfına bir vechle rızâ ve cevâz göstermeyüb ve emr irsâlinde dakika fevt itmeyüb mazmûn-ı münifiyle âmil olasin vech-i meşrûh üzere mukayyedir evâil-i şehir-i Rebiü'l-ahire sene 1056 (Mayıs 1646)

[s.148]

[359] Bervech-i arpalık Hersek Sancağına mutasarrıf olan Paşaya hükümki Merhûm ve Mağfûrun-leh ceddım sultan Orhan tâbe serâhe zamanından bu âna gelince Dubrovnik begleri âsitâne-i saadetimin kulları ve haracgüzârları olub kemal-i sadakatde sabit-kâdem olmağla bir husûsla asûde hâl olub beglerbegiler ve sancakbegileri lâzım geldiğü üzere görüşmekle deryadan ve karadan düşmandan havfları olmayub hala dahi karada ve deryada her kangı düşman zarar idüb üzerlerine gelmek istedikde men' ve def' olunub gereği gibi himâyet ve sıyânet olunalar deyü îlam olunmağın imdi Dubrovnike müteallık olan kal'alara ve karyelere varanları sâir memâlik-i mahrûsem gibidir min bâ'd dahl ve taarruz olunmayub men' ve def' olunmak içün mukaddema emr-i şerîf virilüb mûcebince inâyet ricâ olunmağın atabe-i ulyâma haracları vakt ve zamanı ile teslim eyleyüb ubûdiyetde sâbit kâdem olanları hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda ânın gibi Dubrovnike müteallık kal'ada ve tasarruflarında olan karyelerine varanlarına düşman tarafından zarar ve gezend geldikte gereği gibi mukayyed olub asla zarar ve ziyan olmayub olanların zararları def' eylesin bi'l-cümle bir vechle himâyet ve sıyânet eyleyüb Dubrovnik kal'alarına ve tasarruflarında olan karyelerine asla zarar ve ziyan itdirmeyesin ki kadimî kulluk ve haracgüzârlık riayet oluna Dubrovnik begleri kadîmden atabe-i ulyâma hulûsiyet üzere dostlukda sâbit kâdem olmağla bunların her husûslarında riayet ve himâyet ehem [...] hilâf-ı mu'tad rencîde ve remîde olduklarına kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur ve şükr ü şikâyetleri müsmer ve müesserdir bi'l-cümle husûslarında sadakat üzere olmalarıyla bunlara itimâd-ı hümâyûnum vardır âna göre mukayyed olub

mukaddema ve hâlâ vârid olan evamir-i şerîfenin mazmûn-ı münifiyle âmil olub min bâ'd hilâfına bir vechle rızâ ve cevâz göstermeyesiz tahriren evâil-i Şehr-i Rebiü'l-âhire sene 1056 (Mayıs 1646)

KOD : A.DVN.DVE.d	SIRA NU : 014/2	ORJINAL NU :
DÜVEL-İ ECNEBİYE DEFTERİ		
BAŞLANGIÇ TARİHİ :		BITİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ : Ciltli Ciltsiz Ebruolu Ebrusuz ☒ ☐ ☐ ☐		EBADI : 42 x 15
NUMARALAMA USULÜ : Varak Sayfa ☐ ☒		TOPLAM SAYFA SAYISI : Numaralı : 182
BOŞ SAYFALAR : Numaralı boş sayfalar : 2-4, 14-43, 181-182 Numaratlandırılmamış boş sayfalar : - Defterin başında 3 sayfa boş		
AÇIKLAMALAR :		

SON

١٠٨٣
 ١٠٨٤
 ١٠٨٥
 ١٠٨٦
 ١٠٨٧
 ١٠٨٨
 ١٠٨٩
 ١٠٩٠
 ١٠٩١
 ١٠٩٢
 ١٠٩٣
 ١٠٩٤
 ١٠٩٥
 ١٠٩٦
 ١٠٩٧
 ١٠٩٨
 ١٠٩٩
 ١١٠٠
 ١١٠١
 ١١٠٢
 ١١٠٣
 ١١٠٤
 ١١٠٥
 ١١٠٦
 ١١٠٧
 ١١٠٨
 ١١٠٩
 ١١١٠
 ١١١١
 ١١١٢
 ١١١٣
 ١١١٤
 ١١١٥
 ١١١٦
 ١١١٧
 ١١١٨
 ١١١٩
 ١١٢٠
 ١١٢١
 ١١٢٢
 ١١٢٣
 ١١٢٤
 ١١٢٥
 ١١٢٦
 ١١٢٧
 ١١٢٨
 ١١٢٩
 ١١٣٠
 ١١٣١
 ١١٣٢
 ١١٣٣
 ١١٣٤
 ١١٣٥
 ١١٣٦
 ١١٣٧
 ١١٣٨
 ١١٣٩
 ١١٤٠
 ١١٤١
 ١١٤٢
 ١١٤٣
 ١١٤٤
 ١١٤٥
 ١١٤٦
 ١١٤٧
 ١١٤٨
 ١١٤٩
 ١١٥٠
 ١١٥١
 ١١٥٢
 ١١٥٣
 ١١٥٤
 ١١٥٥
 ١١٥٦
 ١١٥٧
 ١١٥٨
 ١١٥٩
 ١١٦٠
 ١١٦١
 ١١٦٢
 ١١٦٣
 ١١٦٤
 ١١٦٥
 ١١٦٦
 ١١٦٧
 ١١٦٨
 ١١٦٩
 ١١٧٠
 ١١٧١
 ١١٧٢
 ١١٧٣
 ١١٧٤
 ١١٧٥
 ١١٧٦
 ١١٧٧
 ١١٧٨
 ١١٧٩
 ١١٨٠
 ١١٨١
 ١١٨٢
 ١١٨٣
 ١١٨٤
 ١١٨٥
 ١١٨٦
 ١١٨٧
 ١١٨٨
 ١١٨٩
 ١١٩٠
 ١١٩١
 ١١٩٢
 ١١٩٣
 ١١٩٤
 ١١٩٥
 ١١٩٦
 ١١٩٧
 ١١٩٨
 ١١٩٩
 ١٢٠٠
 ١٢٠١
 ١٢٠٢
 ١٢٠٣
 ١٢٠٤
 ١٢٠٥
 ١٢٠٦
 ١٢٠٧
 ١٢٠٨
 ١٢٠٩
 ١٢١٠
 ١٢١١
 ١٢١٢
 ١٢١٣
 ١٢١٤
 ١٢١٥
 ١٢١٦
 ١٢١٧
 ١٢١٨
 ١٢١٩
 ١٢٢٠
 ١٢٢١
 ١٢٢٢
 ١٢٢٣
 ١٢٢٤
 ١٢٢٥
 ١٢٢٦
 ١٢٢٧
 ١٢٢٨
 ١٢٢٩
 ١٢٣٠
 ١٢٣١
 ١٢٣٢
 ١٢٣٣
 ١٢٣٤
 ١٢٣٥
 ١٢٣٦
 ١٢٣٧
 ١٢٣٨
 ١٢٣٩
 ١٢٤٠
 ١٢٤١
 ١٢٤٢
 ١٢٤٣
 ١٢٤٤
 ١٢٤٥
 ١٢٤٦
 ١٢٤٧
 ١٢٤٨
 ١٢٤٩
 ١٢٥٠
 ١٢٥١
 ١٢٥٢
 ١٢٥٣
 ١٢٥٤
 ١٢٥٥
 ١٢٥٦
 ١٢٥٧
 ١٢٥٨
 ١٢٥٩
 ١٢٦٠
 ١٢٦١
 ١٢٦٢
 ١٢٦٣
 ١٢٦٤
 ١٢٦٥
 ١٢٦٦
 ١٢٦٧
 ١٢٦٨
 ١٢٦٩
 ١٢٧٠
 ١٢٧١
 ١٢٧٢
 ١٢٧٣
 ١٢٧٤
 ١٢٧٥
 ١٢٧٦
 ١٢٧٧
 ١٢٧٨
 ١٢٧٩
 ١٢٨٠
 ١٢٨١
 ١٢٨٢
 ١٢٨٣
 ١٢٨٤
 ١٢٨٥
 ١٢٨٦
 ١٢٨٧
 ١٢٨٨
 ١٢٨٩
 ١٢٩٠
 ١٢٩١
 ١٢٩٢
 ١٢٩٣
 ١٢٩٤
 ١٢٩٥
 ١٢٩٦
 ١٢٩٧
 ١٢٩٨
 ١٢٩٩
 ١٣٠٠
 ١٣٠١
 ١٣٠٢
 ١٣٠٣
 ١٣٠٤
 ١٣٠٥
 ١٣٠٦
 ١٣٠٧
 ١٣٠٨
 ١٣٠٩
 ١٣١٠
 ١٣١١
 ١٣١٢
 ١٣١٣
 ١٣١٤
 ١٣١٥
 ١٣١٦
 ١٣١٧
 ١٣١٨
 ١٣١٩
 ١٣٢٠
 ١٣٢١
 ١٣٢٢
 ١٣٢٣
 ١٣٢٤
 ١٣٢٥
 ١٣٢٦
 ١٣٢٧
 ١٣٢٨
 ١٣٢٩
 ١٣٣٠
 ١٣٣١
 ١٣٣٢
 ١٣٣٣
 ١٣٣٤
 ١٣٣٥
 ١٣٣٦
 ١٣٣٧
 ١٣٣٨
 ١٣٣٩
 ١٣٤٠
 ١٣٤١
 ١٣٤٢
 ١٣٤٣
 ١٣٤٤
 ١٣٤٥
 ١٣٤٦
 ١٣٤٧
 ١٣٤٨
 ١٣٤٩
 ١٣٥٠
 ١٣٥١
 ١٣٥٢
 ١٣٥٣
 ١٣٥٤
 ١٣٥٥
 ١٣٥٦
 ١٣٥٧
 ١٣٥٨
 ١٣٥٩
 ١٣٦٠
 ١٣٦١
 ١٣٦٢
 ١٣٦٣
 ١٣٦٤
 ١٣٦٥
 ١٣٦٦
 ١٣٦٧
 ١٣٦٨
 ١٣٦٩
 ١٣٧٠
 ١٣٧١
 ١٣٧٢
 ١٣٧٣
 ١٣٧٤
 ١٣٧٥
 ١٣٧٦
 ١٣٧٧
 ١٣٧٨
 ١٣٧٩
 ١٣٨٠
 ١٣٨١
 ١٣٨٢
 ١٣٨٣
 ١٣٨٤
 ١٣٨٥
 ١٣٨٦
 ١٣٨٧
 ١٣٨٨
 ١٣٨٩
 ١٣٩٠
 ١٣٩١
 ١٣٩٢
 ١٣٩٣
 ١٣٩٤
 ١٣٩٥
 ١٣٩٦
 ١٣٩٧

[illegible]

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۹
 ۸
 ۷
 ۶
 ۵
 ۴
 ۳
 ۲
 ۱

١٢
 ١٣
 ١٤
 ١٥
 ١٦
 ١٧
 ١٨
 ١٩
 ٢٠
 ٢١
 ٢٢
 ٢٣
 ٢٤
 ٢٥
 ٢٦
 ٢٧
 ٢٨
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤
 ٣٥
 ٣٦
 ٣٧
 ٣٨
 ٣٩
 ٤٠
 ٤١
 ٤٢
 ٤٣
 ٤٤
 ٤٥
 ٤٦
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١
 ٥٢
 ٥٣
 ٥٤
 ٥٥
 ٥٦
 ٥٧
 ٥٨
 ٥٩
 ٦٠
 ٦١
 ٦٢
 ٦٣
 ٦٤
 ٦٥
 ٦٦
 ٦٧
 ٦٨
 ٦٩
 ٧٠
 ٧١
 ٧٢
 ٧٣
 ٧٤
 ٧٥
 ٧٦
 ٧٧
 ٧٨
 ٧٩
 ٨٠
 ٨١
 ٨٢
 ٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

[illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible]

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠

[illegible][illegible][illegible]

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

و...
 و...
 و...
 و...

[illegible]

152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663

[illegible]

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠

Handwritten notes at the bottom of the page:

مجلس اول
در بیان احوال و حال

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دروسا لمن يشاء ان يتعلم
وآياتا لمن يشاء ان يذكّر
والله اعلم بالصواب

[illegible][illegible]

١٠
 ١١
 ١٢
 ١٣
 ١٤
 ١٥
 ١٦
 ١٧
 ١٨
 ١٩
 ٢٠
 ٢١
 ٢٢
 ٢٣
 ٢٤
 ٢٥
 ٢٦
 ٢٧
 ٢٨
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤
 ٣٥
 ٣٦
 ٣٧
 ٣٨
 ٣٩
 ٤٠
 ٤١
 ٤٢
 ٤٣
 ٤٤
 ٤٥
 ٤٦
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١
 ٥٢
 ٥٣
 ٥٤
 ٥٥
 ٥٦
 ٥٧
 ٥٨
 ٥٩
 ٦٠
 ٦١
 ٦٢
 ٦٣
 ٦٤
 ٦٥
 ٦٦
 ٦٧
 ٦٨
 ٦٩
 ٧٠
 ٧١
 ٧٢
 ٧٣
 ٧٤
 ٧٥
 ٧٦
 ٧٧
 ٧٨
 ٧٩
 ٨٠
 ٨١
 ٨٢
 ٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

[illegible][illegible][illegible]

